

En fruktbar jord - hva skal menneskene egentlig med noe slikt?

Innlegg til skoleavisa ved Jordal skole, Jordalposten
Oslo pr 08.11.2007

Hvem er vi som kommer med sannheten? Man legger frem rapport etter rapport hva angår Jordens helsetilstand. Klimaendringene bekymrer stadig flere, med rette?

Frederic Hauge i Bellona har gitt uttrykk for at Al Gore har fortjent å bli tildelt Nobels fredspris i år. Sammen med FNs klimapanel er, i følge Frederick Hauge, Al Gore nærmest en garantist for at det ikke bryter ut krig i verden som følge av de forventede klimaendringene som kommer. Endrer klimaet seg, endrer også tilgangen på ressurser seg. Den vestlige verden, og Kina, har et stadig større behov for naturressurser, og vil måtte få disse naturressursene fra andre steder – hvis klimaet endrer seg lik spådommene til klimaforskerne. Al Gore fokuserer på at klimaendringene denne gangen (det har vært tusenvis av istider før denne som eventuelt kommer nå) er menneskeskapte, og at menneskeheten må endre levesett, da særlig med tanke på drivhuseffekten.

Frederick Hauge og Al Gore m. fl. holder taler og er med i debatter om hvor farlig det vil bli hvis klimaendringene munner ut i en krig, men ingen har til dags dato ment noe om de krigene som herjer over hele Jorden i dag, hver dag! Hvis klimaendringene i dag er menneskeskapte, som de kanskje er, hvorfor kriger man, da? Norge er vel den største våpenprodusenten i verden hvis man måler ut fra antall innbyggere.

Offisielt er det ingen som har regnet ut klimautslipp som følge av kriger, men økonomisk har det kostet flekk! Fra 1990 til 2005 har krigene i Afrika kostet 1,6 billioner kroner – tilsvarende 300 milliarder dollar! I løpet av denne perioden har det vært kriger i andre deler av verden også. Ganske sikkert har det vært kriger i verden både før 1990 og etter 2005 også. Jeg tør den påstanden at alle mennesker i hele verden kunne ha kjørt så mye bil de ville hele året uten at klimaet hadde tatt nevneverdig skade av det – hvis man ikke hadde kriget med hverandre. Det er det menneskeskapte militære uvesenet som har skylden i det man kaller klimakrisen i dag. Sett fra en annen side: Man bør ikke kjøre mer bil, bruke mer strøm og fyringsolje eller kaste mer spiselig mat enn det som strengt tatt er nødvendig, men alt dette mener jeg angår vår egen samvittighet mest. Man behøver ikke tenke på naturen. Naturen klarer seg utmerket på egen hånd! Naturen kan spille menneskene et puss, og menneskene finnes ikke lenger...

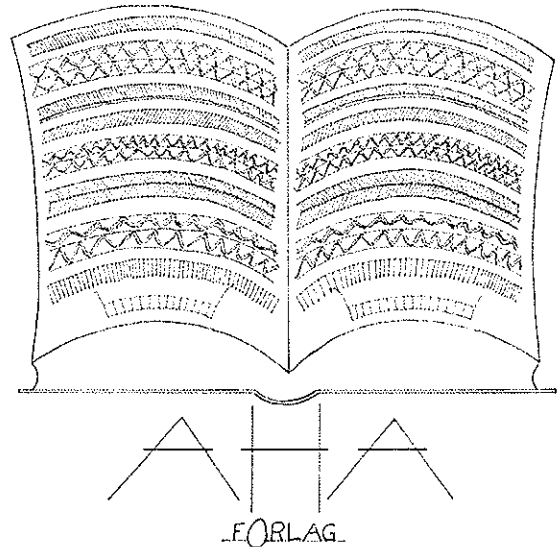
Jeg ivrer ikke så mye etter å overlate mest mulig av uberørt natur til etterkommerne. Hvis man har samvittighet for naturen man har anvendt gjennom et langt liv, får etterkommerne den naturen de får. Jeg er mer opptatt av å videreformidle løgner man dytter på andre uskyldige mennesker. Spesielt skoleungdom er opptatt av om vi voksne snakker sant hele tiden, og om vi klarer å formidle alle sider av aktuelle saker. Dette må ikke tolkes som at jeg nå forteller sannheten, for den finnes ikke. Det er undringen som betyr noe. Spenningen ved det å søke etter svar ustopkelig – aldri gi opp – er menneskets selvoppholdelsesdrift.

Det finnes ingen klimakrise, men det eksisterer en menneskekrise.

Med vennlig hilsen
Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Erik Solheim
Miljøverndepartementet
Pb 8013 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimle.no

Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 25.11.2007

EN FRUKTBAR JORD

- hva skal menneskene egentlig med noe slikt?

Hvem er vi som kommer med sannheten? Man legger frem rapport etter rapport hva angår Jordens helsetilstand. Klimaendringene bekymrer stadig flere – med rette?

Frederic Hauge i Bellona har gitt uttrykk for at Al Gore har fortjent å bli tildelt Nobels fredspris i år. Sammen med FNs klimapanel er, i følge Frederic Hauge, Al Gore nærmest en garantist for at det ikke bryter ut krig i verden som følge av de forventede klimaendringene som kommer. Endrer klimaet seg, endrer også tilgangen på ressurser seg. Den vestlige verden, og Kina, har et stadig større behov for naturressurser, og vil måtte få disse naturressursene fra andre steder – hvis klimaet endrer seg lik spådommene til klimaforskerne. Al Gore fokuserer på at klimaendringene denne gangen (det har vært tusenvis av istider før denne som eventuelt kommer nå) er menneskeskapte, og at menneskeheten må endre levesett, da særlig med tanke på drivhuseffekten.

Frederic Hauge og Al Gore m. fl. holder taler og er med i debatter om hvor farlig det vil bli hvis klimaendringene munner ut i en krig, men ingen har til dags dato ment noe om de krigene som herjer over hele Jorden i dag – hver dag! Hvis klimaendringene i dag er menneskeskapte, som de kanskje er, hvorfor kriger man, da? Norge er vel den største våpenprodusenten i verden hvis man måler ut fra antall innbyggere.

Offisielt er det ingen som har regnet ut klimautslipp som følge av kriger, men økonomisk har det kostet flekk! Fra 1990 til 2005 har krigene i Afrika kostet 1,6 billioner kroner – tilsvarende 300 milliarder dollar! I løpet av denne perioden har det vært kriger i andre deler av verden også. Ganske sikkert har det vært kriger i verden både før 1990 og etter 2005 likeså. Jeg tør den påstanden at alle mennesker i hele verden kunne ha kjørt så mye bil de ville hele året

uten at klimaet hadde tatt nevneverdig skade av det – hvis man ikke hadde kriget med hverandre. Det er det menneskeskapte militære uvesenet som har skylden i det man kaller klimakrisen i dag. Sett fra en annen side: Man bør ikke kjøre mer bil, bruke mer strøm og fyringsolje eller kaste mer spiselig mat enn det som strengt tatt er nødvendig, men alt dette mener jeg angår vår egen samvittighet mest. Man behøver ikke tenke på naturen. Naturen klarer seg utmerket på egen hånd! Naturen kan spille menneskene et puss, og menneskene finnes ikke lenger...

Jeg ivrer ikke så mye etter å overlate mest mulig av uberørt natur til etterkommerne. Hvis man har samvittighet for naturen man har anvendt gjennom et langt liv, får etterkommerne den naturen de får. Jeg er mer opptatt av å videreformidle løgner man dytter på andre uskyldige mennesker. Spesielt skoleungdom er opptatt av om vi voksne snakker sant hele tiden, og om vi klarer å formidle alle sider av aktuelle saker. Dette må ikke tolkes som at jeg nå forteller sannheten, for den finnes ikke. **Det er undringen som betyr noe. Spenningen ved det å søke etter svar ustopkelig – aldri gi opp – er menneskets selvoppholdelsesdrift!**

Det finnes ingen klimakrise, men det eksisterer en menneskekrise.

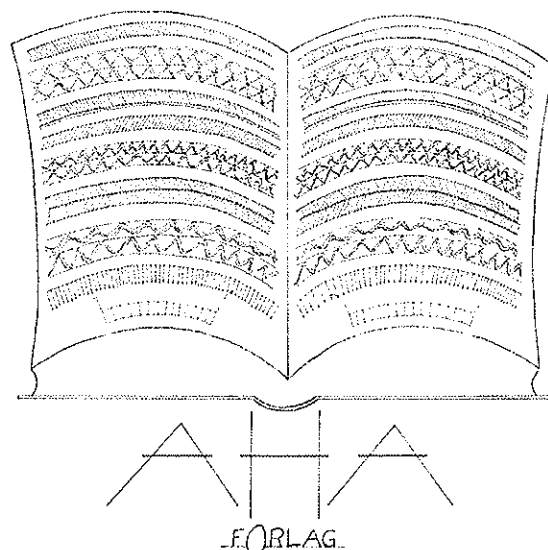
Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Kopi til: Statsminister Jens Stoltenberg
Frederic Hauge, Bellona
Samerettsutvalget

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Terje Riis-Johansen
Landbruks- og matdepartementet
Pb 8007 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmie.no

Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 22.12.2007

Verdiskapning i skogsdriften?
AD SØRSAMENS SKOGSDRIFT
I ET
MILJØ- OG KLIMAPERSPEKTIV

Summen av all energi og alle verdier i universet, er konstant. En økonomisk hogstmodenhet er en av flere betegnelser for skogen i en driftsenhet. Forrentningen blir negativ når trærne begynner å råtne. Gammelskogen blir gjerne hugget i tide før naturen får gjort sitt. Ser man på gammelskogen som en verdi, noe man *må* gjøre, vil det ikke eksistere en verdiskapning i driftsenheten hvis man hugger den samme gammelskogen. DA HETER DET OMDEFINERING AV VERDIER! I tilfellet skogen, blir det akkurat på samme måte. Skogen blir det aldri mer av – den er konstant! En økonomisk hogstenhet vil skape økonomiske verdier til én eneste possessor samt statskassen, men fratar hele menneskeheten verdien ved det å finne ut av; muligheten til opplevelsen ved mestring! I en totalitær media- og reklamevirkelighet, hvor det primære er å lede allmuen inn i velstand gjennom økt konsum, ryddes det plass for granbondens ambisiøse mål: Mest mulig granåker til størst mulig avkastning. Det siste er imidlertid en sannhet med visse modifikasjoner: Eierfølelsen. Da får urskog være urskog i minnet til dem med et bløtaktig tankegods som har lyst til å se på fugl...

Som landbruks- og matminister tar jeg det for gitt at du har en total oversikt over sørsamens beveggrunn i det norske landskapet helt fra Norges Old frem til dags dato, samt vet beskjed betingelsene og rammene for sørsamens videre eksistens i det samme landskapet inn i fremtiden. Som landbruks- og matminister skal du ha kjennskap også til om sørsamen har driftet skogen på lik linje med nordmannen, om det finnes sørsamer i naturen, og om sørsamens mattradisjoner – før, nå og inn i fremtiden.

Urskogen forekommer meg mer og mer som et etologisk problemområde. På den ene siden betraktes urskogen som politisk arena monetært – naturen som noe man kan utnytte i lys av en eksklusiv, dedikert rettighet. På den annen side kan man med fordel anvende urskogen som en kunnskapsbank for menneskehet til å stå bedre rustet i de mye omtalte klimaendringene vi står overfor. En biologisk økonomisering legger bånd på den frie forskningen, fordi den ikke er økonomisk lønnsom. Er det ikke økonomisk lønnsomt å vite svar på mysteriet naturen? Hvis det imidlertid medfører riktighet at sørsamen har driftet skogen i sin tid, er dette veldig underkommunisert blant allmuen.

«Søndag 9. desember erklærte regjeringen at Norge skal bruke 3 milliarder kroner i året på å redusere avskogingen i regnskogsland» (Regnskogfondet). Tre milliarder til regnskogfondet, men hva med penger til et norsk urskogsfond? Det kunne kanskje være av interesse å sammenligne det biologiske mangfoldet i regnskogen med det biologiske mangfoldet i urskogen i Norge? Videre kan slik biologisk forskning knyttes opp mot etologien i de aktuelle områdene, og sammenstille denne nye kunnskapen med Den Hvite Mannens naturkompetanse i dag! Urfolkenes anvendelse av naturen hvor man også kan høste naturvitenskapelig kompetanse, burde etter mitt syn være en reell prøvestein for Den Hvite Mannens naturvitenskapelige kompetanse?

Er sørsamens fenologiske registreringer en del av ditt, som landbruks- og matminister, kildemateriale og arbeidsredskap til politisk og faglig bruk både hva gjelder nasjonal som internasjonal strategiplanlegging?

Primstaven var det første fenologiske verktøyet vi kjenner til. Hvilken kompetanse besitter du hva gjelder sørsamens bruk av primstaver i forn tid?

Finnes det noe sørsamisk offentlig arkiv som kan berike vår forståelse av miljø- og klimaendringene vi, som påstått, står overfor i dag?

Miljøvernminister Helen Bjørnøys henvisning til sørsamens initiativ i Skjækerdalen, er det tilstrekkelig?

Finnes det foredlet mat innenfor sørsamens mattradisjoner som kvalifiserer for betegnelsen Godt Norsk? Om så, hvilke tiltak har du satt i verk for å sikre allmuen tilgang på sørsamisk foredlet mat inn i fremtiden?

Hva vet du allerede om sørsamens anskuelse?

Betrakter du kunnskap om det biologiske mangfoldet i urskogen i Norge som en verdi? Kan man i så fall betrakte en økt viten om det biologiske mangfoldet i urskogen i Norge som verdiskapning?

Eksakt hvor mye urskog finnes det igjen i Norge i dag, og hvor befinner denne urskogen seg?

Er det noen forskjell på det biologiske mangfoldet i en driftsenhet sammenlignet med en urskog i Norge?

Mener du at det finnes en reell mulighet for at man i urskogen i Norge til gagns for menneskeheten kan finne verdifull biologisk informasjon vedrørende miljø- og klimavariasjoner? Subsidiært: Mener du at man kan finne den samme verdifulle biologiske informasjonen i en driftsenhet?

Er du av den oppfatning at Jordens urfolk generelt, sørsamen mer spesielt, i større grad enn frem til i dag med hell kan anvendes som en naturvitenskapelig ressurs i en strategi hvor målet er å mestre klimaendringene mer enn det å skulle redde Jorden ved å forhindre klimaendringene?

Finnes det egentlig noen områder i naturen som er mer sårbare enn andre? Kan dette i så fall defineres ut fra om naturen selv klarer rensejobben?

«Stor-Elvdal kommune ønsker å legge et hyttefelt i et villreinområde.» (Miljøjournalen) Hvilken holdning har du til denne problemstillingen?

Finnes det hyttebygging innenfor/i nærheten av sørsamens reindriftsområder?

Går det an å betrakte grønt luksusforbruk som bærekraftig for natur og miljø?

Epistemologien er ikke styrt av konsensus, men det er politikken. Kan man så fatte konsensus på vegne av miljøet? Burde man ikke heller i større grad diskutere seg frem til hvorledes mestre klimaendringene, ikke forhindre dem?

Som vitebegjærlig medborger påberoper jeg meg et krav om svar på min henvendelse til deg som landbruks- og matminister; øverste kompetansemyndighet i Norge. Jeg streber etter en mellommenneskelig miljø- og klimasamvariasjon, hvor Den Hvite Mannen må spørre om lov og være ydmyk. Derfor mitt fokus på sørsamen som naturlig ressurs.

Med vennlig hilsen
For AHA Forlag DA

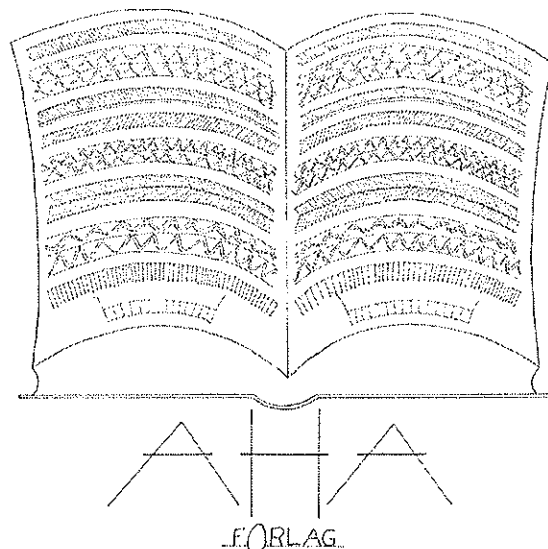
Rune Molnes.

Kopi til: Statsminister Jens Stoltenberg
Samerettsutvalget
Saemien Sijte, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse

Vedlegg: Brev til miljøvernminister Helen Bjørnøy pr 11.05.2007 og 17.05.2007
Brev fra miljøvernminister Helen Bjørnøy pr 05.06.2007

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Erik Solheim
Miljøverndepartementet
Pb 8013 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmie.no

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 22.12.2007

METAMORF ABSORPSJON
STEINSMEDEN, BRONSESMEDEN OG JERNSMEDEN
SMIDD UT AV SAMME STYKKET
MAADTH-SAEMIE
Sørsamen som kunnskapsformidler og læremester

Jortehth giele

Didaktikk fordypning: Opplæring til mestring.

Steinsmedkunst, bergkunst, ornamentikk, helleristninger, tatoveringer,
symboler på gievrie, runene, primstaver: Et dannelsesprosjekt
realisert gjennom opplevelsen ved mestring
– aksentuert av joiken.

Det totalitære økosamfunnet

Skribent Erling Fossen uttaler i et debattinnlegg i Dagbladet mandag 22.10.2007 at miljøbevegelsen representerer vårt største klimaproblem. «I snart femti år har Europa vært hjemsoekt av trusselen om dommedag. Hvis det er noe som tar livet av vår sivilisasjon er det ikke klimaet, men vår manglende selvtillit på vegne av mennesket», skriver Erling Fossen. Jeg synes det byr på uoverstigelige problemer å forfølge en debatt hvis eneste mål er å rettferdiggjøre sivilisasjonens overforbruk av naturressurser som en selvpålagt demokratisk rettighet. At Europa har vært konstant hjemsoekt av trusselen om dommedag i decennier, sier ikke stort om miljøbevegelsen. Snarere sier uttalelsen mest om Erling Fossens tolkning av miljøbevegelsens hedonister og yppersteprester.

Ideelt sett skal ikke miljøbevegelsen være eller bli oppfattet som en motstander man skal kunne eller bør forholde seg til: Hvorfor betrakte miljøbevegelsen som en motstander? Innenfor miljøbevegelsen finner man tross alt mye ekspertise på dette og hint. En ting er imidlertid helt på det rene, som også Erling Fossen mener inn på: Miljøbevegelsen må ta økonomiske hensyn, og da må etter alle solemerker miljøbevegelsen også forholde seg til naturen som en politisk arena. Mon tro om miljøbevegelsen ved å bli bundet opp politisk og økonomisk ender opp med ordgyteri? Miljøbevegelsen representerer neppe vårt største klimaproblem, slik jeg ser det. Et slikt syn er bare en gavepakke til dem som forsvarer og legger opp til en totalitær medievirkelighet. Hvis klimaendringene i dag er menneskeskapte, må Vestens hang etter å krige få skylden alene. Mennesket må nødvendigvis leve, også i sivilisasjonen, og ved dette forbruke produkter naturen gir oss. Det store spørsmålet mener jeg er hvilken nytte man egentlig har av å krige, om ikke en pasjonert, medfødt dragning mot effektivisering, rasjonalisering, pengegriskhet, maktbegjær, stridighet og konfrontasjon? Kanskje det allikevel er rom for at alle mennesker i hele verden kan forbruke like mye som man gjør i Vesten i dag – hvis man legger ned krigsmaskineriet? Av en eller annen merkelig grunn unnlater man å snakke om det største menneske-, miljø- og klimaproblemet Jorden står overfor i dag: Krigføring! Den Hvite Mannens griskhet er heller ikke prioritert tematikk. Dessuten: Hvis man skal kunne vite beskjed hvorledes klimaet utvikler seg de neste generasjonene, må man vite noe om naturens initialverdi. Moder Jords initialverdi vet Den Hvite Mannen ingenting om, og det er vel nettopp derfor Han i veldig liten grad bruker differensialligninger som grunnlag for de klima- og miljørapportene vi blir slått i hodet med til stadig? Og: Bruk av differensialligninger fordrer bruk av alle kjente og ukjente faktorer, herunder den mest dulgte: **DEN HVITE MANNEN.**

En forsvarstale for sivilisasjonen, vel vitende om at den samme sivilisasjonen er klimaproblematikkens arne, virker rent umiddelbart ganske absurd. Den juridiske personen har sitt sete i sentrum av sivilisasjonen. Ut fra sentrumet strømmer lover, regler, forordninger, moral og etikk til gagns for mennesket i sivilisasjonen. Alt i beste mening som en stadfestelse på mennesket i sivilisasjonen som noe høyverdig, uangrikelig, uovertruffent, uskyldsrent – kanskje nettopp derfor så sårbart?

Det kan reises tvil om Erling Fossen er et lyttende menneske. Like lite lytter han kanskje til seg selv? I stedet for å påkalle alle onde ånder som finnes til kamp mot miljøbevegelsen, burde Erling Fossen bruke mer spalteplass på sin egen fortreffelige sivilisasjon. Det er i sivilisasjonen alle avgjørelser fattes. I sivilisasjonen – humanismens høyborg – projiseres juridisk skreddersøm til understøttelse for den possessoriske prosess, men også beslutning om å gå til krig mot et annet land. Jeg savner en bredere debatt i klimaproblematikken vi står overfor nå om dagen. Forurenses krigen i Irak? Og hva med alle de andre krigene rundt omkring i verden – før, nå, i fremtiden? Det militære aspektet i klimadebatten er selv ikke miljøbevegelsen villig til å debattere. Hvis den så hadde, ville den økonomiske støtten uteblitt dagen etter. Og hva med det politiske aspektet? Det å utnytte verdifulle naturressurser kun i den hensikt å gå til krig mot andre uskyldige mennesker, er en mye større trussel mot miljøet enn privatbilismen er det, og ikke minst: Her kommer miljøbevegelsen til kort som klimaproblem! Paradoksalt nok har ikke mennesket manglende selvtillit i opptrappingen til krig...

Det begynner å gå opp for meg at den politiske retorikken har makt nok til å trollebinde mennesket i sivilisasjonen, men politisk retorikk hjelper svært lite overfor naturens kraft. Tro kan flytte fjell, men det er bare i troen!

For Den Hvite Mannen i sivilisasjonen er det viktigere å verne spesielt utvalgte deler av naturen – og kanskje helst gå inn med helbredende tiltak – enn det er å forstå naturens løyndom. Naturen endrer seg og har endret seg uavlatelig siden tidenes morgen. Evolusjonen er akkurat det momentet genforskeren peker på som kronargument for å rettferdiggjøre sine vitenskapelige eksperimenter innen f. eks. stamcelleforskning og kloning. Et forsøk på å forhindre denne fra naturens side evig naturlige, ustoppelig uforståelige omdannelsesprosess, er i seg selv potensielt mer skadelig for miljøet enn all den forurensningen Den Hvite Mannen klarer å påføre naturen – alle kriger iberegnet. All bedrevitende kompetanse for hvorledes redde Jorden kommer ut fra sivilisasjonens sentrum. På samme tid overforbruker sivilisasjonen naturressursene forttere enn Den Hvite Mannen klarer å forstå den samme naturen! En slik sirkelargumentasjon umuliggjør all diskusjon, men den rettferdiggjør i det minste sivilisasjonen som snylter i eneveldig pakt med griskheten.

Man kan knapt nok fra sivilisasjonens side komme opp med ett eneste vellykket miljøprosjekt til gagns for menneskeheten hvor som helst i verden, til tross for et uhorvelig pengeforbruk i slike sammenhenger. I beste velmening blir ikke lokalbefolkninger tatt med på råd, heller ikke urfolk på de stedene dette gjelder. Strengt tatt var hele Europa i sin tid urfolkenes mestringsarena, helt til sivilisasjonen som parasittisk snylter festet sitt klamme grep med makt.

Mennesket kan søke etter svar i naturens naturlige variasjon og progresjon, men på langt nær sannheten. Den dagen mennesket finner sannheten, dør det. Opplevelsen ved mestring er vel kanskje menneskets viktigste selvoppholdelsesdrift, ungdomskilde, kraft og medisin. Dette forstås dårligere bare ved å begripe kartlegging av naturens utnyttelsesgrad, enn igjennom empati *forstå* naturen ved å anvende den med respekt og ydmykhet. Ved en anvendelse av naturen reduseres Den Hvite Mannen til noe mindreverdige naturens kraft. Fra et slikt ståsted blir Den Hvite Mannen mindreverdige som menneske når Han utnytter Moder Jord med naturen som politisk arena monetært. Det mennesket som søker mysteriet naturen lar seg ikke påvirke av politikernes retorikk annet enn som oppgitthet, og i verste fall som en bremse til å forstå naturen, men dog som en gave til bedre å forstå Den Hvite Mannens dårskap også hva gjelder komplisert miljø- og klimaproblematikk.

Mennesket er ikke bare del av en mye større og naturgitt sammenheng. Mennesket er vel fra begynnelsen underlagt naturens rå kraft – på lik linje med alt annet liv på Jorden? Forskjellen er bare at mennesket i sin tid ble innrømmet vitebegjæret, bevirke sublimasjon og ved dette opplevelsen ved mestring. Å vite at man vet, forplikter. Jeg mener de virkelig viktige spørsmålene om hvem mennesket er, hvordan vi ble/blir til, hvorfor vi lider og hvordan vi blir helbredet, er mulig å definere ut fra våre relasjoner til omgivelsene. Kildene til miljø- og klimaproblemene er dypt forankret i våre bilder av oss selv og naturen, i livsstil og handlingsmønstre. Hvis vi hadde hatt et større fokus på å anvende naturen, ikke bare utnytte naturressurser i et økonomisk diktatur, ville vi skaffet bedre rede for at klimaendringene i største grad er naturens egen prosess. Et fra menneskets side overforbruk og sløsing med naturressursene, vil ikke i første omgang føre til så store miljø- og klimaproblemer som de vi ynder å forfekta. En variasjon i klimaet, uavhengig naturlig eller menneskeskapt, vil først få katastrofale følger for sivilisasjonen. Gitt at Den Hvite Mannen ikke vet beskjed naturens initialverdi, har Han heller ikke noe grunnlag for å mene noe om naturens beskaffenhet *etter* en klimaendring – naturlig eller menneskeskapt. Jeg er ikke så veldig opptatt av å ta vare på en uberørt natur for naturens skyld. Likeledes synes jeg det heller ikke er så problematisk om naturen forblir uberørt eller ikke. Poenget mitt er hvorledes naturen faktisk blir berørt. Det må være mulig å betrakte en "uberørt" natur som en kunnskapskilde for mennesket – et

nøytralt, kildefriskt arbeidsredskap i et naturvitenskapelig kompetanseløft. (Her: Naturvitenskapelig kompetanseløft som betegnelse for didaktikk fordypning hvis måloppnåelse er å komme opp på nivå med Jordens urfolks anskuelse.) Slik jeg ser det må det ikke ligge bløtaktig tankegods til grunn – romantikk med tro på urskogen som en ode for ens egen oppfatning av en uberørt, fri natur – for ideen om naturen som kunnskapens arne. Å betrakte f. eks. urskogen kun som driftsenhet, mener jeg er en av de største forbrytelsene Den Hvite Mannen kan gjøre på vegne av menneskeheten!

I den possessoriske prosess må det ligge til grunn et knalltøft kompetanseregime i anvendbarhet av naturen, ikke, som i dag, et kynisk monetært regime hvor verdifull naturvitenskap omdannes til løpemeter plank og A4 papir. I et scenario av naturens anvendbarhet er sørsamens naturvitenskap som alfa og omega å regne. Sørsamens handlingskompetanse må lede an mot langsiktige svar vi trenger i den miljø- og klimakrisen vi potensielt står overfor nå, ikke som en kortsiktig gevinst angjeldende patentrettigheter. Har Den Hvite Mannen råd til å se bort fra en alternativ tilnærming til Moder Jords biologiske mangfold?

Hvis man skal kunne eie landområder, forfekter jeg at possessoren naturjuridisk må redegjøre for allmuen det totale biologiske mangfoldet i det angjeldende landområdet. Formen Moder Jord hadde: Vind, sol, naturens farge, bølgen på vannet, dal, vik, vidde, skog, fjell, tre, fisk, dyr, torden, lyn, lysfenomen, jordskjelv..., *kan* ha vært viktige faktorer for menneskets vitebegjær fra begynnelsen. Da er det i så fall litt trist om all denne kraften også representerer slutten – for Den Hvite Mannen.

Den Hvite Mannen har ikke pedagogisk lagt til rette for å takle de naturlige miljø- og klimavariasjonene som Han bør forvente kommer, langt mindre de miljø- og klimavariasjonene forårsaket av Hans egen sykelige trang til overforbruk som eventuelt kommer i tillegg. Fra sivilisasjonens midte er Den Hvite Mannen med andre ord altfor selvopptatt med at Han ikke skal ødelegge Jorden; opptre som heroisk i en martyrrolle, ikke, som Han kanskje heller skulle reflektere mer over, i god tid redde seg selv fra drukningsdød, vannmangel, hunger...

Å leve med Moder Jord som totalitær vil ikke si at mennesket på noen måte bør føle seg som fanget, kanskje heller som umyndiggjort. Som "umyndiggjort" kan mennesket utvikle et progressivt intellekt, som i ens eget livsløp traderes ulikt tidligere menneskers livsløp – fordi evolusjonen har funnet sted. Overleveringen i generasjoner som tradert kunnskapsformidling viser denne totalitære virkeligheten i praksis. Naturen forandrer seg også helt uavhengig av hva mennesket måtte finne på, viser det seg. Snarere er det vel heller slik at det er mennesket som til enhver tid har forandret levesett i pakt med sin tilpasningsevne overfor en allmektig natur? Det er Den Hvite Mannen som ikke mestrer en slik omstilling, og dette er hovedgrunnen til at Han vil ha naturen som den er for enhver pris. Med naturen som politisk arena er det lett for Den Hvite Mannen å få gjennomslagskraft for begjæret etter å stanse miljø- og klimaendringene og bevare naturen lik den er i dag, for all fremtid, samt hindre at arter i Moder Jords biologiske mangfold dør ut. At arter dør ut og forsvinner er isolert sett viktige observasjoner for mennesket til å forstå evolusjonen og den naturlige variasjonen. Den Hvite Mannens griskhet på vegne av Jordens ressurser hører ikke med til denne kunnskapspakken, men er en særdeles viktig faktor på evalueringens dag. På grunn av Den Hvite Mannens manglende naturvitenskapelige kompetanse, må Han tåle evaluering fra sin antipode – **JORDENS URFOLK!**

Er artene lagt til grunn i darwinismen et representativt utvalg godt nok? I hvert fall til å trekke så vidtrekkende konklusjoner som man i ettertid har gjort? Darwin kunne umulig ha hatt fullstendig oversikt over livet i områder av meg betraktet som naturens integritet: På de store havdypene, i atmosfæren, urskogen, ørkenen, grottene, livet under de store grunnvannsspeilene, livet i ferskvannsreservoarene under isen i Antarktis (i ørkenen og Arktis?). Legger man til grunn at livets arne på Jorden finnes i de store havdypene, fortøner Darwins lære seg i beste fall som

vranglære. I verste fall er det representative utvalget i darwinismen kun et maktmiddel til fremme for rendyrking av selvutvalgte menneskeraser.

I min nær grenseløse naivitet arbeider jeg ut fra hypotesen om Moder Jord opprinnelig som menneskets mestringsarena. Fenologien, evolusjonen, metamorfosen – naturens kraft – som i tilfellet mennesket skapt for å bevirke sublimasjon. Opplevelsen ved mestring må kanskje sies å være den største gaven som er blitt mennesket til del – kanskje nettopp fordi mennesket relativt tidlig visste at det visste? Det ville ha vært en ekte realfagsdiegese å gyve løs på ovenfor nevnte naturens integritet ved hjelp av differensialligninger, med livet som forefinnes der som initialverdi! Mange faktorer må legges til grunn for å komme frem til hvorledes livet på Jorden har utviklet seg siden tidenes morgen. Den kanskje mest dulgte faktoren vil nok Den Hvite Mannen i sivilisasjonen måtte stå til rette for!

Verdiskapning i skogsdriften?

Summen av all energi og alle verdier i universet, er konstant. En økonomisk hogstmodenhet er en av flere betegnelser for skogen i en driftsenhet. Forrentningen blir negativ når trærne begynner å råtne. Gammelskogen blir gjerne hugget i tide før naturen får gjort sitt. Ser man på gammelskogen som en verdi, noe man *må* gjøre, vil det ikke eksistere en verdiskapning i driftsenheten hvis man hugger den samme gammelskogen. DA HETER DET OMDEFINERING AV VERDIER! I tilfellet skogen, blir det akkurat på samme måte. Skogen blir det aldri mer av – den er konstant! En økonomisk hogstenhet vil skape økonomiske verdier til én eneste possessor samt statskassen, men fratar hele menneskeheten verdien ved det å finne ut av; muligheten til opplevelsen ved mestring! I en totalitær media- og reklamevirkelighet, hvor det primære er å lede allmuen inn i velstand gjennom økt konsum, ryddes det plass for granbondens ambisiøse mål: Mest mulig granåker til størst mulig avkastning. Det siste er imidlertid en sannhet med visse modifikasjoner: Eierfølelsen. Da får urskog være urskog i minnet til dem med et bløtaktig tankegods som har lyst til å se på fugl...

Økt velstand gjør Den Hvite Mannen blind for naturens virkelighet. Paradoksalt nok munner svært få tilfeller av utnyttelsen av en fruktbar jord til dypere forståelse av naturens reelle biologiske mangfold og kraft. For Den Hvite Mannen har en fruktbar jord kun vært en spore til en eskalerende griskhetsfølelse. Den Hvite Mannen er i stuss for naturvitenskapelig kompetanse, og ser seg nødt til å kompensere dette tomrommet med en stadig mer innbitt eierskapsfølelse. Jo sterkere press man legger på Den Hvite Mannens manglende naturvitenskapelige kompetanse, desto sterkere blir Hans begjær etter kontroll innenfor skigarden. Den kunnskapen Den Hvite Mannen kan høste av naturens utnyttelsesgrad, finnes i det biologiske mangfoldet i kulturlandskapet. Livet i den frie, uberørte naturen vet Han nesten ingenting om enda.

Det er ikke mangelen på penger som er problemet i dag. Politikere kan ikke posisjonere seg uten retorikk, og da blir det de retorisk riktige problematiseringene som vinner frem blant allmuen. Dette er nødvendigvis ikke ensbetydende med at politikernes penger og retorikk er til beste for naturen. Politikere vet ingenting om naturen på naturens egne premisser, men desto mer hva som skal til for å tekkes vår oppfatning av en natur som noe som skal nytes, brukes, forbrukes og manipuleres. Denne omforente løsningen kaller Den Hvite Mannen demokratisk, og verner om privatpersonens rett til å utnytte naturressursene fritt. Det er ganske besynderlig at kun dette synet har fått raljere uimotsagt over så lang tid, kanskje så lenge som to tusen år! Sier man imot Den Hvite Mannen på Hans griskhet får Han et skadet omdømme, og den stakkaren som har avvikende meninger risikerer store erstatningssøksmål rettet imot seg – i Den Hvite Mannens lovs navn.

Hvis det er noe som tar livet av opplevelsen ved mestring er det ikke klimaet, men Den Hvite Mannens umettelige griskhet på vegne av naturen!

Miljøbevegelsens menneskesyn

«Innenfor deler av miljøbevegelsen har det historisk sett vært tendenser til totalitær tenkning.» Inger Birkeland, postdoktor ved Universitetet i Bergen, kommer Erling Fossen i møte om at miljøbevegelsen bidrar til å skape manglende selvtilit på vegne av mennesket. **«Fossen har rett i deler av miljøbevegelsen bidrar til å skape manglende selvtilit på vegne av mennesket. Det som mangler, er en diskurs om nødvendige endringer i livsstil og kultur uten å ty til spådommene til mørkemenn og andre dommedagsprofetier. Dette handler om menneskesyn.»**

Forpliktelser, ubehag og ansvar er tre umulige tilstander for Den Hvite Mannen. Han vil ikke ha pådyttet seg riktige holdninger og postuleringer rundt korrekt forbruk fra mennesker som mener seg å ha funnet de riktige svarene om miljø og klima. Dette stemmer bra med andre undersøkelser som er blitt gjort om nordmenn den senere tid. Svært få nordmenn får dårlig samvittighet for overforbruk og økende velstand på vegne av naturen. Blant annet innenfor fagbevegelsen er man lite villig til å redusere levestandarden på vegne av naturen.

Mennesker med en fri vilje betrakter miljøvernere som selvrettferdige. Historisk sett oppleves miljøvernere som rester av det tjuende århundres mer destruktive sider, hvor en totalitær tendens har fått grobunn. Naturens kraft, her representert ved miljøkrisen, har psykologisk influens på menneskesinnet. Befolkningen generelt i sivilisasjonen og politikere mer spesielt, kan reagere noe forskjellig på det som skjer med/i naturen. Selvrettferdigheten er vond å vende, særlig gjelder dette for politikere, som i apati frykter å irritere på seg potensielle velgere: Selvgode, velfødde nordmenn. Hvorfor forandre på noe som helst all den tid det ikke er noen sammenheng mellom det vi vet er riktig, og det som skjer rundt oss? Hvilken forskjell gjør lille meg? **«Bak både apati og selvrettferdighet ligger relativt negative menneskesyn: mennesker er egentlig ute av stand til å ta ansvar uten å ha mørkemenn hengende over seg, eller forandre seg uten økonomiske virkemidler. Jeg tror dette menneskesynet skjuler et grunnleggende ubehag knyttet til det moderne livets grådighet og overforbruk, og fortrenget sorg og smerte over å se at naturen forringes, ødelegges og utbyttes.»**

«Harold Searles var forut for sin tid og skrev allerede i 1960 at naturen blir sett som irrelevant for menneskers personlighet og for psykiske lidelser, som om menneskelivet leves i et vakuum, og som om mennesket var alene i universet.» Den totalitære humanismen – frihet, rett og sannhet – ble i sin tid urfolkets eksekusjonspelotong. Den Hvite Mannens frihet, griskhet og krigsmaskineri er dultede faktorer i miljø- og klimadebatten, og det er også Hans forhold til Jordens urfolk generelt, sørsamen her mer spesielt. Urfolket representerer i sannhet Den Hvite Mannens dårlige samvittighet. Jeg har til gode å høre noen antydninger fra Den Hvite Mannen at Han kanskje i større grad burde lytte mer til urfolkets miljø- og klimaproblematisering. Det haster ikke så mye for Den Hvite Mannen å redde verken Jorden, miljøet, klimaet eller naturen. Det det haster med, er at Han begynner å peke på seg selv og samtidig erkjenne at det er Han selv som er problemet; at det er Han selv som går døden i møte, ikke Jorden, miljøet, klimaet eller naturen. Den Hvite Mannen må ta inn over seg at Han må leve med naturens luner på godt og vondt. Tilpasningsevne er nøkkelen for mennesket i en natur med klimavariasjon, og det er her jeg tør påstanden om at Den Hvite Mannen har litt å lære fra Jordens urfolk! Imidlertid: Det siste et urfolk klynger seg til, er bøddelen...

«Mennesker er nært knyttet til omgivelsene i kraft av å være en del av disse, men i moderne samfunn er det en mangel på forståelse av slike sammenhenger.» Epistemologien skal være en garantist for sannheten, men sannheten finnes jo ikke! Sannheten er for menneskeheten en evig søken. Betingelsen for et ekte eksperiment ligger jo nettopp i prinsippet om falsifisering. Innenfor epistemologien eksisterer det i følge Inger Birkeland et skille mellom subjektive og objektive virkeligheter. **«Et skille mellom menneskelige "subjekter" og naturlige "objekter" gjør det mulig å holde fast på oppfatningen av natur som kan nytes, brukes, forbrukes og manipuleres. Vår menneskelige eksistens er forankret i omgivelsene, det vil si i natur, sted og kropp.»** Inger

Birkeland mener dette er de materielle betingelsene for liv. Hvis man vil vite nærmere beskjed de mentale betingelsene for liv, kan man f. eks. ta en nærmere kikk på *Skrik* av Edvard Munch. Han ble i sin tid forlatt på stien ned fra Ekeberg. Edvard Munch sto ved det etter hvert så berømte gjerdet og gleimet utover Oslo. Det var imidlertid naturen som gjorde inntrykk på den håpefulle. Naturen saktens skrek imot ham, og Edvard Munch ble grepet av angst. Etter det jeg kan forstå av ekspertisen i dag, grep ikke angsten om seg som følge av en storslagen natur, snarere hvor skremmende naturen virket inn på Edvard Munchs sinn.

Finnes det noe selvvrettferdighet i forherligelsen av *Skrik*? Kanskje like mye som av Peer Gynt? Den Hvite Mannen har det med å innta martyrollen og forbarne seg over det syke som høyverdig kunst, kanskje endog stikk i strid med kunstnerens intensjoner i sin tid? Føler vi at vi i dag forstår Edvard Munch bedre ved å selge bildene hans for så mange hundre millioner kroner som mulig, og hva ville *egentlig* Henrik Ibsen med visualiseringen av Peer Gynt? Mon tro om Ibsen faktisk mente at Peer var en klassisk nordmann man i dag ynder å kalle stormannsgal og schizofren – en person Ibsen gjennom sitt intellekt ville umyndiggjøre i Norge i hans egen samtid? I stedet fortsetter Den Hvite Mannen å "forstå" i hjel Ibsens kongstanke: Få bukt med elendigheten! Det gikk imidlertid ikke upåaktet hen at en osloskole inneværende år fikk navnet sitt oppkalt etter Peer Gynt. Det kan ikke være fordi Peer har sluttet å ljugе! Både Ibsen og Munch følte vel at deres landsmenn forlot dem da de trengte sine landsmenn som mest. Hva Munch angikk, fikk visst han mot slutten et kjærkomment mentalt pusterom blant levende dyr. Ut fra dette går det kanskje an å konkludere med at det allikevel ikke var fargen i naturen som skrek imot Edvard Munch denne skjebnesvangre dagen? Kan det heller ha vært det tause skriket fra sivilisasjonen – Oslo – i hans egen samtid som tolket naturen som irrelevant for menneskers personlighet og for psykiske lidelser, som om menneskelivet levdes i et vakuum, og som om mennesket var alene i universet?

«Naturens helse har sammenheng med hvor godt mennesker og samfunn er i stand til å endre sine handlemåter, livsstiler og politikk i forhold til miljøet – altså hvor godt samfunn er i stand til å forbedre den økologiske bærekraften.» Det finnes kun ett rådende syn på Norges Old uttalt i leksikon, oppslagsverk og som pedagogisk materiale i den norske skolen, på tross av at man i Sør-Norge snakker naturen med to stemmer. Med den ene stemmen har Den Hvite Mannen fortalt historien om Norge – fedrelandet. Etter en til dels omfattende frekventering i samiske kjerneområder i Norge, til dels også i Sverige, sitter jeg igjen med en fornemmelse for at naturen på sett og vis er til for mennesket, men at det er en divergens hva gjelder menneskelig aktivitet i den samme naturen. Den såkalt normale måten for mennesket å tilnærme seg naturen på, er å beregne naturens utnyttelsesgrad. En for Den Hvite Mannen anomali, er å anvende naturen med ydmykhet. Det kanskje mest særpregede ved en utnyttelse av naturen, er ikke at man rent juridisk skal kunne eie naturen, men at det i hovedsak ligger i Den Hvite Mannens selverklærte mandat å være alene om det. Den possessoriske prosess setter begrensninger for det store flertallet av oss å anvende naturen, hvis utstrekning er innenfor et naturlig gitt område.

Utnyttelsesgraden reflekterer et blikk for økonomisk lønnsomme arter, fragmentering og spesiessjåvinisme. Monetære spesies skaper presedens med naturen som politisk arena. For Den Hvite Mannen er naturen en økonomisk sone – et maktmiddel – hvor genene er til nytte for noe, og da helst noe som gir klingende mynt i kassa. En utnyttelse av naturen setter tydelige spor, og er kanskje de sporene som er vanskeligst å slette fra det mentale sinnet også. Epistemologien er ikke styrt av konsensus, men det er politikken. Kan man så fatte konsensus på vegne av miljøet? Epistemologisk arbeid er for naturen, sies det, men hva med urfolks naturvitenskap, som er blitt forkastet av humanismen og epistemologien som bløtaktig tankegods? På den ene siden tilsier Den Hvite Mannens frie vilje å kunne utnytte naturressursene helt fritt. På den andre siden er Han ikke i stand til å omstille seg klimaendringene som man forventer er på full fart! Kulturlandskapet og sivilisasjonen må også gi tapt for en enerådig natur. Det tar ikke lang tid før alt er forvitret. Det best synlige sporet etter Den Hvite Mannen i sivilisasjonen, blir etter sigende platen! Kanskje

Moder Jords naturlige variasjon og evolusjon frembringer probate bakterier til bekjempelse av plastikkberget til lands og til havs? Den Hvite Mannen liker seg best når naturen selv gjør rensejobben!

Metamorfosen i fenologien – tradert i menneskesjelen?

Det kanskje mest fascinerende med sørsamen for en hvit mann, mener jeg er betraktninger rundt sørsamisk også som utpreget fenologisk språk, med jortehth giele som den fenomenologiske grunnstruktur og bakteppe. Slik kan man som enkeltperson dra ganske langt av gårde i sitt eget nabolag! For, som det kan vise seg, sørsamen kan ha vært mer til stede i Norges Old enn til nå erkjent.

«Metamorf absorpsjon» er her forsøkt som parameter for menneskets tilstedeværelse i en dramatisk, omskiftende natur tradert uavbrutt i millennier, og om formen Moder Jord hadde: Vind, sol, naturens farge, bølgen på vannet, dal, vik, vidde, skog, fjell, tre, fisk, dyr, torden, lyn, lysfenomen, jordskjelv... kunne ha hatt influens på menneskets vitebegjær fra begynnelsen. Videre kan slik undring bane vei for om Den Hvite Mannen i det hele tatt kan ha vært til stede i Norge siden manteltiden (steinalderen), slik som Han skalter og valter med naturen i dag. Den possessoriske prosessen henger ikke nøye sammen med ønsket om å studere hvordan naturen *egentlig* henger sammen innenfor skigarden. Paradoksalt nok er det en naturstridig drivkraft som ligger til grunn: Ønsket om kontroll, utnyttelse, gjøre monetær... For å sikre økt økonomisk vekst trengs det probate virkemidler helt ned på personnivå: Den frie viljen, som gjennomsyres av ideen om total frihet til ubegrenset overforbruk – bare man betaler for seg i hard valuta.

En anvendelse av naturen reflekterer et blikk for Moder Jords symfili, helhet og naturens forandring i en evigvarende prosess med naturen som kraftkilde for mennesket – akkurat passe nok til å bevirke sublimasjon, samt opplevelse ved mestring. Urfolks liv og levnet i et samfunn betrakter jeg som en høyverdig livsform, og som en nøkkel inn til en dypere forståelse av hvordan menneskeheten skal takle miljøet og klimaet i dag, og for all fremtid. I et urfolkssamfunn lever man i pakt med naturens kraft. Når jeg i dag tenker på hva mitt personlige innpass i entreen i sørsamens sijte har hatt å si for mitt eget initiativ i sakens anledning, hviler det en sitrende nyfikenhet hos meg hva som befinner seg lenger inn i de innerste gemakker. Vel vitende om at jeg kanskje aldri vil komme lenger inn enn til entreen, vil dette i seg selv være den bærende drivkraft for meg. For: Hvis jeg vet nærmere beskjed, "dør" jeg...

Hvis det er noe som skaper dårlig selvtillit på vegne av mennesket, må det være å fatte konsensus på vegne av miljøet. Det antropoteistiske paradoks er at verken Jorden, miljøet, klimaet eller naturen bryr seg veldig lite om at Den Hvite Mannen fatter konsensus eller ikke! Den Hvite Mannen må møte seg selv og diskutere hvorledes mestre klimaendringene, ikke forhindre dem. Den Hvite Mannens retorikk kjennetegnes best ved unnlatelsessynden. For å sette makt bak kravene, trengs en hvit løgn. Det balanseres på stram line mot et endelig vedtak hvor kunsten i hovedsak består i å styre unna seg selv som kjerneproblemet. Det blir imidlertid feil å ikke se verdien av det som skjedde på Bali nylig, men jeg er litt i stuss på hvilket miljø denne konferansen gagnet mest, mellommenneskets eller naturens. Å se bort fra det nåværende krigsmaskineriet som negativ faktor i miljø- og klimadebatten, representerer en tillitskrise på vegne av menneskeheten. Det blir feigt kun å rette fokus på en fremtidig klimakrig all den tid krigsmaskinen og naturen som maktmiddel, økonomisk- og politisk arena i dag og gjennom alle tider har passet hverandre som hånd i hanske. Hvis det er noe som tar livet av vår drøm om sivilisasjonen, er det klimaet, og vår manglende samvittighet på vegne av våre etterkommere: Om man mestrer å konservere ren samvittighet for kommende generasjoner.

Det er en nedrig handling overfor utviklingslandene å påføre dem klimavoter. Hvordan skal utviklingslandene få muligheten til å utvikle seg innenfor Den Hvite Mannens totalitære klimaregime på denne måten? Ved å kjøpe tilbake de samme klimavotene til dobbel pris den

dagen utviklingslandene føler at tiden er inne for å utvikle seg videre? Den Hvite Mannen er dreven på åvlat. Han gir ingenting ved en dør hvor det ikke finnes noen ting innenfor...

Livet må være det mest brutale som finnes. Hvem vil ta et oppgjør med sin egen ondskaps indre? Jeg har en fornemmelse for at det Den Hvite Mannen dyrker, er stridighet og konfrontasjon fremfor tilpasning og kollabrasjon. Naturens kraft er en kontrast til Den Hvite Mannens makt. På tross av dette har Den Hvite Mannen opparbeidet seg en visshet om naturen som teosentrisk allokasjon – naturen som Den Hvite Mannens eksklusive, dedikerte rettighet. Urfolk skal for enhver pris assimileres til stilltiende medborgere og integreres i den norske kulturen. Hadde det ikke vært bedre å legge det til rette for at urfolk skulle kunne administrert en naturvitenskapelig kunnskapsbank som faglig motvekt til Den Hvite Mannens grådighetsbegjær? Den Hvite Mannen driver fortsatt misjonering blant Jordens urfolk. Urfolkene blir påført Den Hvite Mannens endimensjonale naturoppfatning som kulturell grunnverdi, samtidig som Den Hvite Mannen forflates ytterligere ved tap av de samme urfolkenes naturvitenskapelige kompetanse.

Finnes det egentlig noen områder i naturen som er mer sårbare enn andre? Kan dette i så fall defineres ut fra om naturen selv klarer rensejobben? Hva er egentlig forskjellen på livet på andre planeter, ferskvannsreservoarer under isen i Antarktis kontra naturen på Jorden i sin helhet? Er det her skillet mellom menneskelige "subjekter" og naturlige "objekter" går? Den Hvite Mannen opptrer på vegne av naturen, og gjør det mulig for Ham å holde fast på oppfatningen av natur som kan nytes, brukes, forbrukes og manipuleres, på samme tid som Han skjuler et grunnleggende ubehag knyttet til det moderne livets grådighet og overforbruk, og fortrenget sorg og smerte over å se at naturen forringes, ødelegges og utbyttes(!) Det er på dette stadiet jeg undres: Er vi inne i en klimaendring eller menneskeendring, subsidiært klimakrise eller menneskekrise? På dette humanistiske nivået: Går det an å ha to tanker inni hodet samtidig, som reduserte utslipp og tilpasning?

Hypotesen (min egen) om at Den Hvite Mannen ikke kan ha vært til stede i Norges Old fra begynnelsen, svekkes ikke nevneverdig etter dette. Saemie var nært knyttet til omgivelsene i kraft av å være en del av disse, men i sivilisasjonen er det en mangel på forståelse av slike sammenhenger. Arkeologiprofessoren snakker om horder med innvandrere i bølger i Norges Old. Eller kan det ha vært en til dels utadrettet virksomhet helt fra begynnelsen? En skriftlig tradisjon lå til grunn for utferdstrangen. Det kan ikke bare ha forekommet en muntlig overlevering i mytene all den tid det forekom ornamentikk på Nordsjøkontinentet. Er det så mulig å snakke om en intervensjon i tidlig vikingtid mest på det åndelige planet: En teomakisk makt og kraftdemonstrasjon?

Stamcelleforskningen legger opp til evig liv og ingen sykdommer for menneskene. Det hadde vært kjekt om de som har ment så mye om historien om Norge kunne ha overlevd seg selv!

Julefeiringen er blitt en voldsom hybris på menneskenes vegne. Krisesentrene fylles opp i førjulstiden. Har Den Hvite Mannen egentlig noe å lære av sørsamens laahkoe? I tenketanken for Norges Old har det vært én type argumentasjon, én rådende oppfatning, én type sang, musikk arbitrio, ett språk, én tanke, én lidenskap er lagt til grunn, én form for dans, én type kreativitet, én rytme... Helleneren og sørsamen har en ting diametralt forskjellig til felles: Helleneren er forstått i hjel, sørsamen tiet i hjel.

Jeg er en honnør for Jaahkenelkien Aannas visdom.
Vaajmoste heelsegh, Aahkuve Ruvneste.

Som miljøvernminister må du nødvendigvis ikke vite alt alle andre vet, men i din stilling hviler det en forventning på dine skuldre en nyfikenhet på andre menneskers kompetanse fjernt fra den mest uttalte. Sørsamens anskuelse føler jeg er en slik kompetanse som kan komme deg til nytte i miljø- og klimaproblematiseringen du er midt inne i nå om dagen. Enhver kompetanse bør bringes med inn i tenketanken slik at forutsetningene for å lykkes, skal optimaliseres. Jeg har ingen forutsetninger for å mene noe om sørsamen utover det at det har fungert veldig dårlig å høre hva sørsamen har hatt å si. Jeg har fått best utbytte av å lytte til hva som er blitt sagt, og ikke minst: Registrere hva som er blitt/blir gjort innenfor sørsamens sijte. Til tross for at sørsamens bidrag til oppbyggingen av nasjonen Norge som industrinasjon har vært betydelig, er sørsamens slit ikke blitt kreditert verken som høyverdig, nyttig eller nødvendig. Du vil mest sannsynlig ikke finne skriftlige spor etter sørsamens virke i offentlige arkiver i Norge. Du må i egen person ut for å lete. Hvis du er et lyttende menneske vil det du kommer til å finne innenfor sørsamens sijte, komme deg sårt til nytte i de svære utfordringene som ligger foran deg. Jeg sverger!

Er sørsamens fenologiske registreringer en del av ditt, som miljøvernminister, kildemateriale og arbeidsredskap til politisk og faglig bruk både hva gjelder nasjonal som internasjonal strategiplanlegging?

Primstaven var det første fenologiske verktøyet vi kjenner til. Hvilken kompetanse besitter du hva gjelder sørsamens bruk av primstaver i forn tid?

Finnes det noe sørsamisk offentlig eller privat arkiv som kan berike vår forståelse av miljø- og klimaendringene vi står overfor i dag?

Miljøvernminister Helen Bjørnøys henvisning til sørsamens initiativ i Skjækerdalen, er det tilstrekkelig?

Hva vet du allerede om sørsamens anskuelse?

Finnes det egentlig noen områder i naturen som er mer sårbare enn andre? Kan dette i så fall defineres ut fra om naturen selv klarer rensejobben?

Med vennlig hilsen
For AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Ordforklaringer

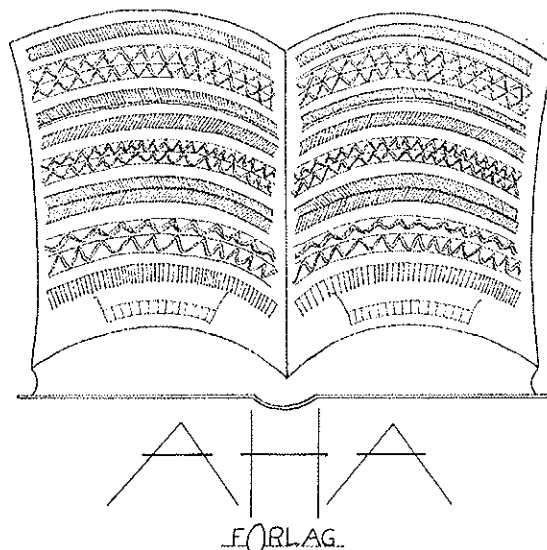
laahka, laahkoe, slektskaps- el. svogerskapstittel *Aarjelsaemien-daaroen baakoegærja*
naturvitenskap, naturvitenskapelig kompetanseløft et kompetanseløft opp til urfolkets naturanskuelse; naturlig realkompetanse fordypning. (Et epistemologisk, politisk og økonomisk dilemma?)
realfagsdiegese epistemologisk forklaring

Kopi til: Statsminister Jens Stoltenberg
Samerettsutvalget
Saemien Sijte, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese

Vedlegg: Brev til miljøvernminister Helen Bjørnøy pr 11.05.2007 og 17.05.2007
Brev fra miljøvernminister Helen Bjørnøy pr 05.06.2007

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Trond Giske
Kultur- og kirkedepartementet
Pb 8030 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmle.no

Tidligere utgivelser: Gievrie Fealadimmle •• ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 24.12.2007

Sørsamens joik

Mangfoldsåret 2008

Den kulturelle skolesekken

SØRSAMEN SOM KOMPLEMENTÆR IDENTITET?

Jortehth giele

Didaktikk fordypning: Opplæring til mestring.

Steinsmedkunst, bergkunst, ornamentikk, helleristninger,
tatoveringer, symboler på gievrie, joik, runene,
primstaver: Et dannelsesprosjekt realisert
gjennom opplevelsen ved mestring
– aksentuert av skåarre.

Sørsamens immaterielle kulturuttrykk som naturlig del av Mangfoldsåret 2008?

«Fra 2008 og framover skal kulturlivet i Norge i større grad enn i dag gjenspeile kulturelt mangfold. For å få til dette, må det settes i gang nye strukturelle endringer, tiltak, for å gjøre kulturlivet mer tilgjengelig, mer likeverdig og demokratisk både for aktører og publikum», sa nasjonal koordinator Bente Møller da i sin velkomsttale for seminaret "Mangfoldsårets muligheter." Regjeringen satser sterkt på å styrke det kulturelle mangfoldet i kulturpolitikken. Flere tusen planlagte aktiviteter og prosjekter bærer løfter om at Mangfoldsåret 2008 vil sette varige spor i norsk kulturliv. *Av, for, med, om, hvordan og hvor* er retningsgivende ord i forslaget til analyseverktøy for å identifisere hva som kan være en kulturell mangfoldsaktivitet eller plan.

Representerer Mangfoldsåret 2008 den siste spikeren i kista for den sørsamiske kulturen? Livet i et fargerikt fellesskap kan i store trekk utarte både lærerikt og interessant, men for meg personlig er det også en kontinuerlig påminnelse om Norge som en kulturelt umoden nasjon. St.meld. nr. 17 (2005-2006) gir imidlertid svar på hvorfor regjeringen ønsker å markere 2008 som Mangfoldsår. I retorikkens bunntekst kan man tyde seg frem til at Norge består av to folkeslag som har levd side om side siden manteltiden (steinalderen) – samen og nordmannen – men dette gjelder kanskje ikke i tilfellet Sør-Norge? I tenketanken for Norges Old har det vært én type argumentasjon, én rådende oppfatning, én type sang, musikk arbitrio, ett språk, én tanke, én lidenskap er lagt til grunn, én form for dans, én type kreativitet, én rytme... Hva kan så denne ensidigheten ha hatt å si for den norske kulturens stolthet, subsidiært den norske kulturens mangel på stolthet?

"Etter regjeringens syn er kulturfeltet et av de viktigste områdene som påvirker betingelsene for fullverdig og kvalifisert deltagelse i et flerkulturelt samfunn. En forutsetning for at kulturfeltet skal spille en slik integrerende rolle, er imidlertid at kulturlivet selv er reelt åpent og relevant for en stadig mer sammensatt befolkning."

"Kulturpolitikken må legge bak seg en begrunnelse som ensidig vil fremme en nasjonal enhetskultur. Det vil virke både begrensende og ekskluderende. Formålet skal være å legge til rette for at kulturlivet kan utvikle seg med utgangspunkt i det mangfoldet som preger dagens kultursituasjon."

Blir den norske kulturen sårbar ved at man velger å gå bort fra en nasjonal enhetskultur? Har den norske kulturen de seige røttene som skal til for å fremstå som stolt og uangriplig, samtidig som den aktive kulturpolitikken må legge til rette for et variert og nyskapende kulturliv?

"Moderne samfunn er flerkulturelle fra grunnen av, og moderne kulturer er komplekse og foranderlige."

Ytre påvirkning av nye impulser, men hva med fundamentet i norsk kultur?

Er det et snev av sannsynlighet for at den norske kulturen kan ha vært flerkulturell fra begynnelsen av? I så fall: Kan det være et snev av sannsynlighet for at sørsamens kultur kan ha vært en dominerende faktor i Norges Old? Og: Hvis sørsamens kultur kan ha vært en dominerende faktor i Norges Old, bør ikke da sørsamens kultur håndteres på spesielt grunnlag i Mangfoldsåret 2008 enn minoritetskulturer mer generelt? Uten å vite mer utfyllende beskjed om slike forhold, tør jeg føle på at det fra sørsamens side kan ligge en viss grad av frustrasjon i skyggen av en slags skjevfordeling både hva gjelder kulturell samt økonomisk innrømmelse fra Majoritets-Norge på sørsamens kultur mer som en kultur som har skapt presedens i forn tid.

Det å åpne en kultur for omverdenen kan paradoksalt nok være ensbetydende med den samme kulturens endelikt. En kultur som åpner seg, gjør seg selv veldig sårbar overfor en brutalt kritisk omverden. Den samme kulturen blir ikke mindre sårbar ved at den ikke har majoritetskulturen som en reell buffer, som for eksempel referansepunkter i skriftlige kilder i offentlige arkiver. Da kan det oppleves som en kulturell voldtekt når man fra Majoritets-Norge legger opp til kulturen selv å tåle støyen, ta eget ansvar for utfordringene, være premissleverandør, yte progressivt ut fra gitte økonomiske rammer...

"Mye er opp til institusjonene selv for at de skal lykkes i å revurdere og supplere sitt tradisjonelle verdigrunnlag. Samtidig må kulturpolitikken stimulere mer aktivt til et utvidet kulturelt demokrati. Det må sikres gode rammevilkår for institusjonene og stilles krav om fornyelse. Målet er kulturinstitusjoner som har mot og mulighet til å fornye seg i takt med endringene i samfunnet og i kunst- og kulturfeltet. Det langsiktige målet er at kulturelt mangfold skal inngå som en naturlig del av institusjonenes ordinære virksomhet"

"Regjeringen vil sørge for at det blir et samsvar mellom retorikk og politisk handling og sikre at nødvendige strategier og tiltak for å fremme kulturelt mangfold faktisk blir gjennomført."

Med penger som kulturelt egaliseringsverktøy kan det lett skapes misnøye hos bevilgende myndighet, mottaker samt hos allmuen mer generelt. På tross av dette må det nødvendigvis penger til for å sikre gode rammevilkår for institusjonene. Så også for Saemien Sijte på Snåsa?

"Loven sikrer rett til bruk av samisk språk innenfor forvaltningsområdet. Dette er i overensstemmelse med det generelle prinsippet om at et språk må kunne brukes for at det skal kunne holdes i hevd. Forvaltningsområdet utgjør i dag kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana, Kåfjord og Tysfjord."

"Riksantikvaren satte i 2003 i verk et prosjekt som har som mål å få i gang et arbeid med identifisering, registrering og ivaretagelse av nasjonale minoriteters kulturminner og kulturmiljøer. Prosjektet må sees som et første skritt på veien mot et formalisert engasjement fra sentrale myndigheters side for å ivareta de nasjonale minoritetenes kulturytringer. En arbeidsgruppe skal legge fram en anbefaling innen utgangen av 2006."

"Innenfor arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet er det behov for å styrke dokumentasjon og formidling av minoritetskulturer og sikre at institusjonene blir steder der minoriteter selv kan forme og oppleve kulturelle trekk som vedrører egen identitet. Like viktig er det at majoriteten får innsikt i minoritetenes kulturer og at kulturelle endringer i det norske samfunnet blir belyst. Samtidig vil det også være aktuelt å drive målrettet informasjon om disse endringene."

Hvilket mandat ligger til grunn i et forvaltningsområde, og hvilke aktører har forvaltningsansvar innenfor et forvaltningsområde?

Har Saemiedigkie eller Saemien Sijte, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse forvaltningsansvar innenfor sørsamens virkeområde?

Hvis ikke: Hva skal til for at Saemiedigkie eller Saemien Sijte, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse skal få et slikt forvaltningsansvar, og hva vil i så fall et slikt forvaltningsansvar ha å si for driften av den sørsamiske kulturinstitusjonen på Snåsa?

Finnes det noen sørsamiske interesser i referansegruppa for Mangfoldsåret?

Hvor mange hyllemeter offentlig sørsamisk arkiv finnes det i Norge? Hvor viktig mener du som kultur- og kirkeminister et slikt offentlig arkiv er for sørsamens identitetsfølelse i Norge?

Hvilke kunnskaper besitter du som kultur- og kirkeminister om sørsamens kultur og anskuelse?

Har du en fornemmelse for at Mangfoldsåret 2008 vil berike deg som kultur- og kirkeminister med nye erkjennelser om sørsamens kultur?

Er det blitt bevilget penger til det planlagt utvidede Saemien Sijte på Snåsa? I tilfelle det er blitt bevilget penger: Er det blitt bevilget nok penger sett ut fra sørsamens egne forutsetninger for en funksjonell bygningsmasse tilpasset sørsamens særskilte behov?

Jeg hører ikke noe steds fra om sørsamen i naturen, langt mindre om sørsamen i kulturen! Kan det være et ørlite snev av sannsynlighet for at sørsamens immaterielle kulturuttrykk kan ha skapt synergieffekt inn mot det norske i Norges Old, som dans, musikk, tradisjonell håndverkskunnskap m.m.? Man kan med stor grad av sannsynlighet si at sørsamen har hatt en dansetradisjon knyttet opp mot joik med dertil hørende profane musikkinstrumenter, selv om Den Hvite Mannen ikke vet noen ting om slikt? Skåarre var i sin tid ganske vanlig i sørsamens husholdning, og kanskje ikke da i størst grad som spåttromme? Kan man høre lyden av et sørsamisk strengeinstrument også, og hva med sørsamisk joik satt opp mot kveding? De økonomiske rammene gitt for det tiltenkte nye, utvidete Saemien Sijte på Snåsa vil kanskje skape nødvendig spillerom og takhøyde for sørsamen til å styrke dokumentasjon og formidling innenfor arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet. Det nye Saemien Sijte på Snåsa er vel i utgangspunktet ment som en institusjon der sørsamen selv kan forme og oppleve kulturelle trekk som vedrører egen identitet? Like viktig er det vel at majoriteten på denne måten får den nødvendige innsikt i sørsamens kultur, og at denne kulturelle endringen blir tilstrekkelig belyst i det norske samfunnet? En målrettet informasjon i et slikt scenario blir herfra å betrakte som sikker dokumentasjon på at sørsamens tilstedeværelse i Norges Old har vært mer reell enn til nå erkjent!

I det Herrens år 2007 registrerer jeg et stort press mot den norske kulturen fra etniske grupper totalt fremmed den norske. Sørsamens kultur er også helt fremmed den norske, men til forskjell fra alle andre etniske grupper tilstedeværende i Norge, befinner sørsamen seg i Norges kulturarn! Representerer sørsamens kulturelle uttrykk seg i *for* stor grad en utfordring for Majoritets-Norge? Så stor at man tværer bevilgningene som skal til for et fullverdig Saemien Sijte på Snåsa?

"Kulturen antar forskjellige former gjennom tid og rom. Dette mangfoldet kommer til uttrykk i særegenheten og mangfoldet i identiteten til de grupper og samfunn som til sammen utgjør menneskeheten. Som kilde til utveksling, fornyelse og kreativitet er det kulturelle mangfold like nødvendig for menneskeheten som det biologiske mangfold er det for naturen. Slik sett er det kulturelle mangfold menneskehetens felles arv, og det bør anerkjennes og opprettholdes til gagn for nålevende og framtidige generasjoner."

Til nå er det gitt såpenger til sørsamens kultur. Sørsamens kultur som naturlig brikke i det kulturelle mangfoldet bærer bud om tålmodighet fra Majoritets-Norge i grotiden. En viktig barriere er ulike forståelser av profesjonalitet. Det biologiske mangfoldet speiler naturens kraft. Tar herved høyde for at det ikke er kjøttvekta som maktpolitisk rår i det kulturelle mangfoldet.

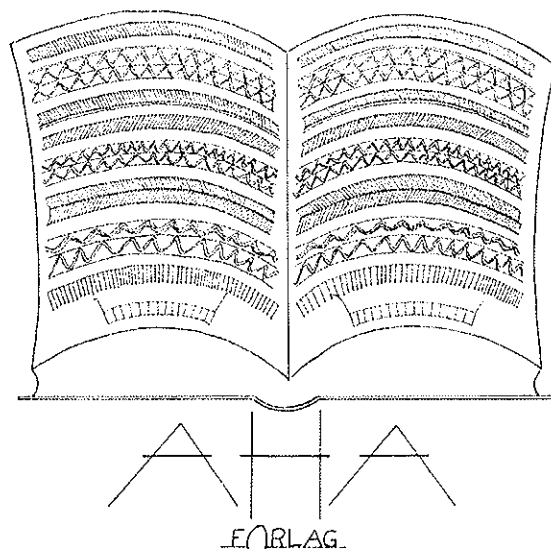
Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Kilde:	St.meld. nr. 17 (2005-2006)
Kopi til:	Statsminister Jens Stoltenberg Samerettsutvalget Saemien Sijte, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse Riksantikvaren
Ordforklaring:	Skåarre, profan utgave av gievrie (spåttromme)

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Bjarne Håkon Hanssen
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Pb 8019 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmie.no

Tidligere utgivelser: Gievrie Fealadimmie • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 06.02.2008

MENNESKEHETENS DIKOTOMI

Den Hvite Mannens politiske momentum i sørsamens episke joiketradisjon

Jortehth giele

GNOME

Didaktikk fordypning: Opplæring til mestring.

Steinsmedkunst, bergkunst, ornamentikk, helleristninger,
tatoveringer, symboler på gievrie, joik, runene,
primstaver: Et dannelsesprosjekt vitalisert
igjennom opplevelsen ved mestring
– aksentuert av skåarre.

En øgle til låns

«På slutten av 70-tallet oppdaget en forsker et helt nytt hormon i det tørkede spyttet fra Gilæglen, som lever i Mexico og USA. Spyttet fra denne øglen har gitt opphav til en ny diabetesmedisin som nå kommer på markedet i Norge», står det blant annet å lese på VGnett pr 06.01.2008. I Jens Stoltenbergs nyttårstale snakket han varmt, men ikke særlig ydmykt, om en natur til låns. Har man klart å takke Gilæglen for lånet? Finnes det mer liv i naturen som er til gagns for mennesket, kanskje rett utenfor vår egen stuedør, som mennesket kan låne? Ikke bare i Moder Jords integritet: På det store havdypet, i atmosfæren, urskogen, ørkenen, grotten, livet under det store grunnvannsspeilet, livet i ferskvannsreservoaret under isen i Antarktis (i ørkenen og Arktis?), snarere også i vårt eget nærmiljø?

Er det om mulig i vårt eget nærmiljø man kan finne svaret på den helt store problemematiseringen, ikke så mye i resten av Moder Jords integritet: På det store havdypet...? Grunnen til at ens eget nærmiljø blir undervurdert som kunnskapsbase, kan ha som årsak at man tar sitt eget nærmiljø som en selvfølge. Dette kan like gjerne henge sammen med det kulturbaserte landskapet. Den Hvite Mannen har i kulturlandskapet formet naturen i sitt eget bilde, og ser ved dette for mye på naturen i nærmiljøet som et speilbilde av seg selv. I en slik kontekst blir det kanskje lite rom for naturens luner? Opplevelsen ved mestring i et kulturlandskap begrenser seg til et Teknokratisk intelligent design, ikke Moder Jords naturlig intelligente design. I det kulturbaserte landskapet finnes det imidlertid spor av Moder Jords naturlig intelligente design, men disse kommer best til uttrykk den dagen kultivering opphører.

Det er et sjakktrekk å utfordre Den Hvite Mannen på naturkunne. For, går det an å vite nok om en natur hvis eneste misjon for Den Hvite Mannen er å eie, kontrollere og utnytte kommersielt? En naturens virtuos forholder seg ikke til grenser utformet i pakt med demokratiske rettigheter. Å fatte konsensus på vegne av deler av naturen er i seg selv en umulighet. Hva så med resten av naturen? Myndighetenes forslag til vern av Trillemarka er veldig positivt, men burde strengt tatt ikke vært noe tema i det hele tatt!

Mitt møte med sørsamen har gitt livet (mitt) mening, men det har tatt sin tid og har til dels båret preg av seigpining. Det blir allikevel feil om jeg legger frem påstanden om at jeg forstår sørsamen. Poenget mitt er om jeg forstår meg selv nok sett i forhold til de valgene jeg til enhver tid står overfor. Slik jeg betrakter det, bør man ta innover seg sørsamens anskuelse. Med integrering vil det ligge en fare for likhetsprinsippet hvor kjøttvekta råder grunnen. Det er vel ikke det som er intensjonen? Det å få belyst Norges Old i fullt monn vil ikke si det samme som at integrering av sørsamens anskuelse til det norske er til det beste. Resultatet kan bli at det da ikke lenger kan reises en motstående, kritisk modell til den mer etablerte. Målsetningen må vel snarere være å få verifisert Den Hvite Mannens hypotese? Slik kan sørsamen være en svært viktig faktor. Dessuten: Hvor blir det av undringen? Akkulturasjon i forhold til det norske vil ikke berike den sørsamiske anskuelseren, og heller ikke lenger den norske kulturen. Selvgodheten i den norske enkulturasjonen trenger så menn ingen korrigerende, nøytral part ved sin side.

Klimaendringer kan få positive følger for norsk jordbruk og fiskeri, ryktes det. Gjelder dette også for sørsamens kulturbaserte reindrift? Er det i tilstrekkelig grad nok tatt høyde for at klimaendringer kan få betydning for sørsamens kulturbaserte reindrift innenfor de grensene som pr i dag er trukket opp fra myndighetenes og eiendomsspekulantenes side? Og hva med de små vedtaks tyranni, hyttebyggingen? Hytter truer villreinområdene, men hva med sørsamens kulturbaserte reindriftsområder? En hytte er ikke lenger bare en hytte, men en til dels omfattende infrastruktur. En annen faktor er at reiseliv står relativt steilt mot reinsliv, da også sørsamens kulturbaserte reinsliv?

Hva urfolkene naturvitenskap angår: Kan det for urfolkene ligge en ydmyk takksigelse til grunn for opplevelsen ved mestring på vegne av naturen? En takk for økt viten og innsikt, ikke

økonomisk vekst og såkalt økt velstand? Blir det da feil å lokke urfolket med penger, selv om Den Hvite Mannen innstendig prediker at Hans penger er det mest probate virkemiddel som finnes? Er penger in situ et bevis for at man forstår naturens luner lik urfolkenes anskuelse legger til grunn? Kunnskapen om vår egen historie er helt essensielt. *Noen* vet imidlertid svært mye om sørsamens kultur, later det til. *Trøndelags historie* tør vel være et bevis for akkurat dette! Dreier det seg om uvitenhet eller trenering? All arkeologisk forskning favoriserer den ene part. Dette skal for enhver pris gjøre seg gjeldende også overfor sørsamen. Det å låse seg i tradisjonen, gjerne sin egen, vil måtte føre til at en eller annen i den andre enden ikke kommer til orde, gjerne med saklig fundert motargumentasjon.

Kan den første jordbrukeren i Norge ha vært maadth-saemie? Funnene ved Svinesund i forbindelse med den nye broa på E6 over til Sverige har gjort arkeologene usikre. Hvorfor forlot menneskene dette stedet i forn tid? Her finnes jo alt et menneske kan begjære av mat, natur og vann. Ligger svaret lenger inn i Oslofjorden, blant annet ved Vøyen gård rett ved Kolsås? Utgravninger her i den senere tid kan forhåpentligvis gi svaret på om man står overfor den eldste registrerte form for jordbruk i Norge så langt! Kanskje helt tilbake til manteltiden (steinalderen). Ser man på befolkningstettheten i dag, må innerst i Viken betraktes som en oase, og et naturlig utgangspunkt landverts som sjøverts. Det føler jeg meg ganske sikker på har vært tilfellet siden siste istid, for om lag 9500 år siden, også. Dette vil i så fall sette betegnelsen jeger- og sankertradisjonen på en virkelig prøve. Så også, mener jeg, om det var sørsamen som driftet jorda ved Kolsås i forn tid! Og hva med Groruddalen? Det enkleste blir jo å sette vedkommende bonde ved Vøyen gård i direkte linje tilbake til manteltiden (steinalderen) på samme sted, men enkelt skal det jo ikke være...

Er det slik å forstå at sørsamens kultur har vært til låns? I så fall: Har noen sagt takk for lånet?

Drømmen om det naturlige mennesket

Aner man en og annen gnome i steinsmedkunsten, bergkunsten, ornamentikken, helleristningen, tatoveringen, symbolet på gjevrie, joiken, runen, primstaven? Jeg har som utgangspunkt at hele denne pakken av påvirkninger, "skjemaer" er som katagmer i syntaksens arne å regne, hvor symbolverdien i skjemaene gjensidig forutsetter hverandre; som revers oppslag; som intet mindre hver for seg uunnværlige grunnsteiner også i språket i Det Norske Hus. Stein på stein ble lagt i et for Norden særegent byggverk, hvor uuttømmelig kreativitet i den hjemlige sfære gikk i symbiose med den man tilegnet seg på uttallige utfarter – sjøverts som landverts. Utferdstrangen kan i ytterste konsekvens betraktes som akkulturasjonsnomadisme, og som nomade fungerer Den hvite mannen dårlig, slik Han selv har lagt til grunn. I en slik kulturell utveksling ser jeg ikke på maadth-saemie som en underdanig part, snarere en premissleverandør i synkretismens tjeneste; en premissleverandør i akkulturasjonstiden (tiden før det iskalde jernets herkomst).

Innenfor den nomadiske tradisjonen er det mulig å føle Europas forntidige puls, men ikke i den stedbundne, bofaste tradisjonen. Det var kanskje gjennom en nomadisk tradisjon mennesket fra begynnelsen skaffet seg naturvitenskapelig kompetanse? Slik kan begrepet nomadisme fortolkes som noe genuint, pasjonert, naturlig og positivt. Alt fra en nomadisk tilværelse i naturens årssyklus til mellommenneskelig kulturutveksling helt sør til helleneren. Europas puls blir som menneskenes interaksjon med den stedegne naturens ytterpunkter. Den Hvite Mannen har konsekvent fremstilt seg selv som bofast. Man er på sett og vis bare et ordentlig menneske hvis man er bofast. Jeg kan ikke forstå at man også innenfor nomadismen ikke skulle kunne hatt et mer eller mindre "bofast" utgangspunkt? I nomadismen finner jeg et menneske som søker, er fleksibel, arne for myter, den fødte logistiker! og et menneske med tilstrekkelig "kondisjon" til å tåle utfarter så langt sør som til helleneren. Det er Den Hvite Mannen som bofast som i den possessoriske prosess har fordrevet sørsamen ut fra hennes/hans nomadiske kulturlandskap. Tradisjonelt ser man på bygging av byer innenfra og ut, men legger man en nomadisk tradisjon til grunn, kan byer like gjerne bygges utenfra og inn? Det er mer

nærliggende å betrakte "Europas" puls i akkulturasjonstiden mer som former for nomadisme, enn bofasthet.

En bofast tradisjon mener jeg er diskvalifiserende i forståelsen av oss selv som utadrettet folkeslag i Norges Old. Hvor realistisk er det å legitimere Den Hvite Mannen som nomade i forntid? Da må Han i tilfelle fordømme sitt eget levesett i forntid like mye som Han har fordømt sørsamens levesett frem til i dag! Hvor stor sannsynlighet er det for at sporene etter den første bosetningen i Norge kan relateres til fast bosetning slik Den Hvite Mannen fortolker dette begrepet? Hvor sannsynlig er det at nordmannen og sørsamen har levd side om side siden siste istid, all den tid det er sørsamen som *er* nomadismen i dag? Fast bosetning i Den Hvite Mannens tradisjon mener jeg diskvalifiserer nordmannen som premissleverandør i fellesskap med helleneren i Norges Old. Videre kan man spekulere over om helleristningene i et akkulturasjonsperspektiv kan slå bena under en såkalt særegen, stedegen tradisjon, for eksempel assosiert med dagens bønders virke der helleristningene ligger tett på dyrket mark? Det samme må kanskje gjelde for artefaktene? Artefaktene laget av stedegne steinsmeder, men også som følge av inntrykk tilegnet i møte med andre samfunn – blant andre hellenerens?

I en nomadisk tradisjon tar man ikke bare pulsen på en levende natur, men gir naturen samtidig det nødvendige pusterom, lik reinsdyrets syklustilværelse tilsier. Slik er mennesket i stand til å anvende det naturen til enhver tid legger frem for mennesket. En nomadisk tradisjon mener jeg inneholder minst en dimensjon til utover ens egen anvendelse av naturen. Nemlig andre menneskers anvendelse av en annen type natur. Det mellommenneskelige, kommunikative aspektet i en slik relasjon blir utfyllende, ikke konkurrerende. Den Hvite Mannens tradisjon går på skillet mellom ditt og mitt mellom to personer, men er det nødvendigvis slik blant urfolk også? Kan det være annerledes blant urfolk, som for eksempel "mitt" og "ditt" samfunn imellom? Med interaksjonslinjer innenfor grupper av mennesker i den samme tradisjonen traderes kunnskapen horisontalt – historisk lagvis.

Maadth-saemie ser jeg på som en berikelse forntidens parter imellom – en kraftfull, rigorøs person nok til å bli tatt på alvor i sitt møte med fremmede kulturer. I en slik kontekst tillegges ikke maadth-saemie rollen som krigsherre eller krigshisser særlig vekt. Slik kan ikke bare "Sør-Norge" fremstå som en kraftfull og selvstendig utpost i den tidligste europeiske historien, snarere også sørsamen som den som satt bakerst i båten, fremst i rekken konstitutivt og innerst inne i ådenes tilfluktssted. Sporene fra manteltiden (steinalderen) fremstår med nyanseforskjeller under firmamentet, men "sporene" kan esoterisk kommuniseres blant innvidde hvor som helst, når som helst. En synapse lik denne blir *mitt* rammeverk i forståelsen av tiden etter siste istid, som en pedagogisk dannelsesprosess og kognisjon ut fra forutsetningene på et svært avansert plan. Kanskje en diskriminering av sørsamens anskuelse i seg selv er grunnen til at man i dag ikke er kompetent på sosiale forhold i Norges Old? Og hva med laahka?

Med ovenfor nevnte som utgangspunkt blir jeg en smule fortørnet når jeg blader *Naturen* og finner Epistemologisk polemikk i stedet for stolthet, brubygging og intellektuell samvariasjon: **«Gjennom mer enn hundre år har vitenskapen vært delt i to ulike leire: de humanistiske og de naturvitenskapelige fag. 'De to kulturer' har levd sine liv side om side uten at mange bærekraftige bruere er opprettet. Motsetningsforholdet kommer særlig sterkt til syne i den ulike beskrivelsen av vår egen art. Humanistisk forskning, det være seg historisk, samfunnsfaglig eller pedagogisk, opererer med et helt annet menneske enn det naturvitenskapelige, og biologien orienterer seg etter. Der den første gjerne gir rom for frihet, religiøsitet og paradokser, tenderer den annen til reduksjonisme og ser mennesket styrt av biologi.»**

Finner man maadth-saemies første kognitive skjemaer som følge innenfor fenologien? Er det signifikant å tillempe jortehth giele hele ovenfor nevnte pakke av kjensgjerninger betydning?

Innenfor den pedagogiske hverdagen handler akkommodasjon om å lagre kunnskap/inntrykk i kognitive skjema. Før man kan oppta ny erfaring og kunnskap, må man tilpasse seg selv til påvirkninger, "skjemaer" man oppfatter omgivelsene ved hjelp av. Det er de første kunnskapene/inntrykkene som er viktig, og de bør være gode. En barndom skal man leve med hele livet! Assimilasjon i denne sammenhengen betegner sammensmeltningprosessen mellom nye sanseinntrykk, forestillinger eller kunnskaper inn mot eldre erfaringer og inntrykk, sammenbindes med og tolkes, utdypes og forstås i lys av disse; som bare blir lagt til eksisterende kognitive skjema.

Aspirasjonsnivået fra begynnelsen ga seg kanskje i opplevelsen ved mestring? Formen Moder Jord hadde: Vind, sol, naturens farge, bølgen på vannet, dal, vik, vidde, skog, fjell, tre, fisk, dyr, torden, lyn, lysfenomen, jordskjelv, dyphav..., *kan* ha vært viktige faktorer for menneskets vitebegjær fra begynnelsen, i samvariasjon med Moder Jords integritet: I nærmiljøet, på det store havdypet, i atmosfæren, urskogen, ørkenen, grotten, livet under det store grunnvannsspeilet, livet i ferskvannsreservoaret under isen i Antarktis (i ørkenen og Arktis?). Er det signifikant at formen Moder Jord hadde og Moder Jords integritet fra begynnelsen i sum kan ha bevirket sublimasjon, som igjen fikk livgivende blod til å strømme fritt igjennom maadth-saemies hjerne, med påfølgende dyp nattesøvn?

Urskogen bør man ikke verne kun med tanke på truede arter, eller som et forsøk på å stanse utryddelsen av disse. I urskogen ligger det økonomiske livsgrunnlaget til levende mennesker, men også viten om *hvorfor* mennesker lever. Svarene på hvorfor vi lever føler jeg koker vekk i debatten som raser om bevaring av naturverdier. Av og til ser det nesten ut som at vi skal verne naturen bare for at andre skal se hvor flinke vi er. Det ligger visst mye penger i økoturisme.

Innenfor Moder Jords naturlig intelligente design er det skapt rom for mennesket til å opptre kreativt. Dette står i grell kontrast til realfagene, som jo ikke gir rom for akkurat dette. I en realfagsdiegese er det nulltoleranse på slingringsmonn. Epistemologisk finnes det ikke rom for en sørsamisk virkelighetsfortolkning. Epistemologisk er det kun sikre, skriftlige kilder som gjelder. Skriftlige kilder om sørsamens historiske tilstedeværelse i Sør-Norge finnes det som kjent kun fragmenter av. I offentlige norske arkiver: Ikke engang et fragment!

Hvis man pedagogisk kan fortolke Moder Jords integritet: I nærmiljøet, urskogen, ørkenen, grotten, vidde og fjell som maadth-saemies opplæringsarena, kan man kanskje forestille seg formen Moder Jord hadde: Vind, sol, naturens farge, bølgen på vannet, dal, vik, torden, lyn, lysfenomen, jordskjelv, dyphav, livet under det store grunnvannsspeilet... som maadth-saemies mestringsarena? **Moder Jord som opplæringsarena. Med den perseptive dimensjonen: Mestringsarena.**

Så kan man spørre seg: Hvor mange kognitive skjemaer var maadth-saemie utstyrt med fra begynnelsen? Likeledes: I forsøket på å tilegne seg kunnskap om Norges Old, er det kvalitativt riktig å legge til grunn Den Hvite Mannens kognitive skjema? Resultatet, summen av det for maadth-saemie å anvende Moder Jords integritet i fortolkningen av formen Moder Jord hadde, *kan* ha gitt som ønsket effekt jortehth giele. Innenfor rammen av jortehth giele kan det for uinnvidde ligge skjult adaptiv arkitektur, adoptiv arkitektur, kontekstualisert språk, metamorf absorpsjon esoterisk kommunikativt. Alt ment som en natur man under alle omstendigheter skulle mestre ved anvendelsen, ikke en natur som noe man så på som skulle utnyttes og utpines. Slikt er vel ikke bløtaktig tankegods, vel?

At et tre lider smerte når det felles, gjør seg gjeldende hvis du selv føler den samme smerten. Det at naturen er villende eller følende, er besjeling. Besjeling er en Epistemologisk konstruksjon, som at sola smiler, og kan ikke, slik jeg ser det, legges til grunn for en avvisning av en animistisk tilnærming overfor naturens kraft. Det at naturkreftene har en selvstendig vilje, bør ikke tolkes vanskeligere enn at menneskets vilje til syvende og sist er underlegen, undergitt

naturens kraft, samme hva mennesket måtte mene om det. Sjelen kan betraktes som symfilisk limstoff mellom de fire elementene og menneskeheten. Den animistiske dynamikken finnes i denne flytsonen rett og slett fordi ingenting er absolutt, rent bortsett fra tilnærmingen. Den er absolutt subjektiv! Jeg fornemmer sjelen i naturen tilstedeværende i relasjonen, og lykken i opplevelsen ved mestring kan således forklares ut fra at noe har krevd noe av en. Slik kan man fortolke rike offergaver i ødselhet. Artefakter man finner i slike sammenhenger tilhørte akkurat den enkelte personen – som initialer – og kunne ikke anvendes av andre. Med kontekstuell tradering i Moder Jords auditorium – den frie naturen – kan det være fristende å sette seg selv øverst i næringskjeden. Rett og slett så fantastisk er det!

Epistemologien har forkastet animisme som tilnærming til en dypere forståelse av naturen som omslutter oss. Der mener jeg Epistemologien tar grunnleggende feil, fordi det ikke finnes noen absolutte sannheter i naturen. Med animistisk persepsjon som verktøy går det an å legge et fundament i ens tilnærming til naturen. Man må på en måte stå på tørr, trygg grunn for at man skal drive sikker viten. Å vite betyr strengt tatt ikke annet enn at man ikke vet! Innenfor Biologien er man (smertelig?) klar over at klonete dyr allikevel har forskjellige atferdsmønstre. Det er betryggende å vite at Biologenes natur er akkurat den samme flytsonen som vi alle befinner oss i.

Sørsamisk karakteriseres kanskje best ved avvik fra den vanlige semantiske regelen i Norden generelt, i Norge kanskje mer spesielt? Hvilken forskning ligger til grunn for en sørsamisk tilnærming til runene, for eksempel? Jeg har spurt runologer ved anledning om man i futhark kan finne en apokryf sørsamisk tilnærming. Det ender alltid opp med det samme svaret: –Jeg kan ikke se noe samisk i det foreliggende materialet! Mitt utgangspunkt er ikke om det finnes en samisk tilnærming hva gjelder futhark. Det er en **sørsamisk** tilnærming jeg er ute etter!

Den Hvite Mannen ser på seg selv som den eneste saliggjørende. Den Hvite Mannen har sin største møye med å fatte den symbolmettede bronsealderen, så også med eldre jernalder. Kanskje er det slik at man ikke uten videre kan lese et annet folks språklige tradisjoner uten videre? Jeg har som utgangspunkt en hypotese om samfunnene i Norges Old som svært avanserte. Med det dogmatiske uttrykket som Epistemologien legger til grunn i denne sammenhengen, kan det umulig foreligge en tradert kunnskap siden skandinavisk romertid frem til i dag! Da må det heller være snakk om en åndelig resesjon.

Føler sørsamen seg som del av den Humanistiske tradisjonen? Hvis ikke: Er det her den *egentlige* diskrimineringen ligger begravd? Det å fungere på utsiden av det gode selskap, som i tillegg innbyrdes strides, må i seg selv være ganske spesielt. Det å hele tiden skulle måtte være den det skules mot uten mulighet for å komme med innsigelser, gjør noe med en. Mitt generelle inntrykk er at dette har styrket sørsamen i troen på den gode tiden! Er det mulig å styre sørsamens apokryfe levnet i Den Hvite Mannens stavn ved hjelp av biologi – i nærmiljøet?

Prinsippet om to sett menneskeheter – utnyttelse vs anvendelse

Er det mulig å snakke om to sett menneskeheter, hvor skillet ikke går ved jeger- og sankertradisjonen og de bofaste? Snarere ved en sivilisatorisk antropoteistisk Humanisme hvor Menneskeheten betrakter naturen kun som "drivstoff" for mennesket fremskutt som noe overopphøyd alt jordisk og universelt enestående på den ene siden. Bakkekontakten glapp ved et umettelig grådighetsbegjær. For, man må stappe i seg hvis man ønsker å trone øverst, bli synlig, skape ettermæle, ha overopphøyd tro på eget intellekt, selvgodhet, selvishet som egosentrisk... Finnes det et snev av mulighet for at det på den andre siden kan finnes et menneske hvis tro er at mennesket er til for naturen?

Humanismen mot Epistemologien, men hva med urfolkets anskuelse? Det er for så vidt enkelt å fortolke Menneskeheten i dag ut fra prinsippet om Biologi og Humanisme, men blir det ikke feil å trekke de siste to tusen års mer eller mindre Epistemologiske slutninger med seg tilbake

til eldre manteltid (steinalder)? Det er vel heller ikke Epistemologisk korrekt? Lever sørsamen som før, i dag? I så fall: Innebærer ikke dette at sørsamen har en unik regularitet i levesett, som igjen burde danne en kime til undring blant Teknokratene? Det absolutt klareste skillet ser ikke jeg i motsetningsforholdet mellom Biologien og Humanismen. Jeg plasserer Epistemologien og Humanismen på den ene siden satt opp mot urfolkets anskuelse på den annen. Den største synden i Menneskehetens historie er nettopp denne, at det ligger en kløft av avmakt mellom disse motpolene. Dette er veldig trist, ikke bare for mennesket, men også for miljøet, samt en bredere, mer fundert forståelse av den naturen vi alle er så uendelig avhengig av. Det finnes ingen absolutte sannheter i naturen. Det er det heldigvis noen biologer som har tatt innover seg. Det er ikke meningen at mennesket skal finne svaret på mysteriet naturen, bare svaret på hvordan man kan tjene store penger på bekostning av den samme naturen. Det svaret er det ikke særlig vanskelig å finne – satt opp mot svarene mennesket er satt til å søke etter!

Den Hvite Mannens adonisme knyttet opp mot Norges Old anskueliggjøres som et symbol på det gode, men er i realiteten en inkarnering av det onde. I beste fall er sørsamen blitt utestengt fra Norges Old på grunn av trenering. I verste fall står allmuen overfor en fra professorveldets side totale uvitenhet! Historien om Norge er skrevet av menn, nærmest til ære for Den Hvite Mannen. Det matriarkalske mot det patriarkalske hvor kvinnens rolle i manteltiden blir beskrevet av menn hvor det fruktbare blir fremstilt ejakulativt og med erigerte penisser orgastisk.

Det er vel like realistisk å tenke seg at menneskene som levde i "Sør-Norge" etter siste istid frekventerte fremmede havner, som at fremmede kulturer ensidig kom til "Sør-Norge"? Den Hvite Mannen enser ikke å tenke på manteltiden (steinalderen), bronsealderen og skandinavisk romertid som en tradert storhetstid, fordi Han ikke har de nødvendige preferansene til denne viktige tidsepoken, og ved dette den nødvendige entusiasme om seg selv i rollen som premissleverandør i Norges Old. Kreative mennesker føler seg tiltrukket av hverandre, og da trenger man ikke tenke konvensjonelt om rettferdige kriger og humanitære intervensjoner. Følger man ornamentikken bakover i tid virker det på meg ganske utrolig at man har våget en underkommunisering av sørsamen som mantelkvinne/-mann (steinaldermann). En spennende tanke er det, at maadth-saemie dro fra innerst i Viken sjøverts til «Danmark», og landverts sørover hele veien til helleneren allerede for 9500 år siden! Det er noe med ornamentikken i skandinavisk romertid som ikke korrelerer helt med romeren. Det er vel kanskje fordi den romerske enkulturasjonen har vært forbilledlig for Den Hvite Mannen siden? Hva hadde romeren vært uten helleneren? Det skjedde noe "uforklarlig" i romersk jernalder, som en vridning med makt fra akkulturasjon til enkulturasjon. Kunne det ha vært helleneren som gnostiker maadth-saemie fant det bryet verdt å avlegge et besøk i den gode tiden – manteltiden (steinalderen), bronsealderen og overgangen til jernalderen? Kan det ha vært en underkommunisert faktor som forårsaket den endelige spikeren i kista for maadt-saemies og hellenerens prosjekt – **griskheten**, eksekvert ved det iskalde jernet i hendene på et nytt folk i en ny tids gryende fase? Da blir vel kanskje hellensk jernalder en mer passende betegnelse? En dypere patologi av det danske Illerupfunnet vil om mulig gi nærmere beskjed store ledere slik vi ikke kjenner dem?

Det er en trist og ensidig form for Epistemologi allmuen pedagogisk blir innprentet med. Samme hvor rett en selv måtte mene å ha, bør ikke det bli det samme som at man kan hevde sin rett i absolutt alt? På tross av at sørsamen mest sannsynlig har frekventert Sør-Norge siden siste istid, og ved dette spilt en hovedrolle i den første, avgjørende bosettingsfasen, føler jeg sørsamens kultur forfordes sett i forhold til innvandrerkluturene i Norge i dag. Det har foregått/foregår en kontinuerlig forskning på innvandrerkluturens sosialisering inn mot det norske samfunnet i hyllemeter på hyllemeter i offentlige arkiver, men hva med et sørsamisk offentlig arkiv i Norge?

Som en digresjon: Oppfattes kristendommen som en antropofag tradisjon blant all verdens urfolk? Er det å spise Jesu legeme som del av liturgien om mulig det minst naturlige? Misjonærene har utsatt urbefolkningsgrupper for over hele verden? I en tradisjon hvor man har hatt for vane å spise til ære for sine guddommer, blir det kanskje veldig spesielt å skulle spise opp en ny? Og hva med den alkoholholdige drikken? Det som for misjonærene var/er guddommelige handlinger, *kan* om mulig virke avskyelig for andre? Arkeologi er kvalifisert gjetning. Historien om Norge ville kanskje ikke ha vært uten denne på alle plan tosidighet?

Nye Saemien Sijte som dikotomiens synapse

Spennende tanker man gjør seg i møte med sørsamen og helleneren? Kunnskapen om vår egen historie er viktig, sier kulturminister Trond Giske i forbindelse med den nordsamiske filmen om Kautokeino-opprøret i 1852, men hva med det tause sørsamiske opprøret i Sør-Norge? I *Trøndelags historie* skal det visstnok stå noe om sørsamen som drapsmann i forgangen tid. Og så? Har det skjedd mord på sørsamer opp igjennom tidene? Dette er nok like tabubelagte temaer som det er i Finnmark, fornemmer jeg. Noe poeng er det vel kanskje ikke heller?

Norrøn mytologi er et tomt skall hvis man ikke våger seg bakom Tor og Odin. Den norrøne tiden var på sett og vis en høyde, men allikevel en direkte konsekvens av en empirisk virkelighet forut! Det er flaut å lene seg mot en doktorgrad i religionshistorie hvis man ikke er kreativ nok til å utfordre en sørsamisk virkelighetsfortolkning knyttet opp mot tiden forut norrøn mytologi. Man må evne å se alt under ett for å forstå vårt eget ståsted. Til alle tider har man empirisk måttet forholde seg til fortiden – alltid. Etter mitt syn er det da viktig ikke å låse seg fast i en dogmatisme om norrøn mytologi som noe særegent og isolert norsk fenomen. Det gjør man best ved å implementere sørsamens anskuelse i den historiske fremstillingen i historien om Norge.

Nye Saemien Sijte kan bli som et fyrtårn i Sør-Norge hvis lyskjegle forhåpentligvis ikke bare vil rette et kritisk søkelys på Norges Olds mer dulgte avkroker, men like fullt lyse opp en alternativ kurs inn på ugåtte stier i tiden som kommer. Slik kan om mulig sørsamens endeløse tid-rom revitaliseres i menneskedypet. Da potensielt med en gryende erkjennelse av at det ikke bare har vært to folkeslag side om side med hverandre siden vikingtiden, snarere også to helt atskilte etiske normsett moralsk uforenlige over en like lang tidsperiode. Det er på høy tid å få belyst sørsamens rolle i jernalderen og vikingtiden. For: Finnes det et ørlite snev av mulighet for at en dikotomi vil kaste lange, mørke skygger over Den Hvite Mannens fremstilling av norrøn mytologi, og vikingtiden som noe særegent norsk fenomen uten flik av sørsamens anskuelse? Likeså: Har Norge som nasjon råd til å la være å gjenspeile Norges fasetterte fortid i fullskala? Finnes det en ørliten flik av sannsynlighet for at en dikotomi vil få betydning for vår egen samtid, som igjen vil skape presedens i vår fremtid?

Tjaalehtjimmie synes jeg på sett og vis mangler en viktig dimensjon. For meg er boken blitt en type bibel i ornamentikk hva gjelder forståelse, men den peker for mye innover. Den *skal* peke innover, men da som følge av opplevelsen utover – selve utferdstrangen og mestringen! Etter dette kan man i kontemplasjon dyrke frem kommunikativ ornamentikk som følge av henders virketrang, tidligere opplevelser, som følge av neste utfordring, opplevelsen ved mestring... Dette blir som å næste i en tråd som ligger fremfor en, og hvis næste vokser seg til noe universelt – innover. Duedtie er som resultat av en biologisk fermentering. Er det rom nok i ytringsfrihetens Norge en hypotese basert på sørsamens traderte, kulturbaserte reindrift som fermentet i norsk kulturliv – fra begynnelsen?

Det stringente i sørsamens ornamentikk i dag kan tolkes som at forbindelseslinjen på et gitt forntidig tidspunkt ble brutt. Jeg lar meg til stadig fascinere av det faktum at "ingen" vet noen ting om sørsamen på den ene siden, satt opp mot min erkjennelse av sørsamen som en vital

kraft i Norge i dag på den annen. Noe må ligge til grunn for sørsamens stamina! Det må ligge noe i luften som får sørsamen til å holde ut mot overmakten en dag til, en natt... Det mest iøynefallende blir at forntidig kraft og storhetstid gir den nødvendige næring til lengselen etter den gode tiden, som kanskje kommer tilbake? Sørsamen kan være et offer for at hennes/hans åndelige ledere ble umyndiggjort i fysisk forstand i Norges Old, men opptre som aldri før på det esoteriske planet?

Du var smart nok til å bli arbeids- og inkluderingsminister, og du har valgt deg selv til sameminister. Som sameminister befinner du deg i en posisjon i et landskap som kan virke uoversiktlig, men som det er trygt og godt å befinne seg i som hvit mann – med forbehold. Man bør ikke komme i den situasjonen at sørsamen ser seg nødt til å føle takknemlighet overfor storsamfunnet hva gjelder Nye Saemien Sijte. Til bevarelse av mystikken bør ikke Nye Saemien Sijte bli noe integreringsprosjekt, kanskje snarere tvert imot!? Heller på høy tid? Potensielt ligger det store mengder uforløste energier knyttet til Nye Saemien Sijte på Snåsa. Til slike potensielt store energimengder trengs det en reell transformator – rom!

Politikk handler om å velge. Du som arbeids- og inkluderingsminister må også ta noen valg. Legg moralen på deg selv. **Nye Saemien Sijte på Snåsa – vis at dere i det minste prøver å forstå!** Tenk om du kunne fatte konsensus gjennom ilden som stiger opp fra aernie. Den røyken som da smetter ut igjennom riehpene har potensial i seg til å skape presedens i uoverskuelig fremtid. Kanskje du kan joikes, noe som kan gi deg en slags identitet, et kjennetegn på at du på sett og vis hører med blant de andre? Ved en slik handling kan du om mulig bli gjort til gjenstand for assosiasjoner, som igjen kan beskytte deg? Sørsamens levnet i Den Hvite Mannens stavn er som en rapsodi i manns minne. Velmeining til tross: Hvor dypt stikker empatien for sørsamens kultur i Norge, egentlig? Mange problemstillinger kan visualiseres i Nye Saemien Sijte på Snåsa. Hva for eksempel med kvinnes plass i gåetie?

Mine tanker rundt Nye Saemien Sijte på Snåsa kan umulig bli dine, og mine tanker rundt sørsamen forteller deg heller ingenting om sørsamen. Tanker rundt sørsamens situasjon i storsamfunnet må du som arbeids- og inkluderingsminister gjøre deg opp på selvstendig grunnlag. Som hvit mann har jeg gjennom de siste tretti årene gjort meg noen tanker om det folket *jeg* tilhører. Det tar gjerne litt tid fra en forutanelse om undertrykking trer frem i underbevisstheten, til man blir bevisst noe mer konkret som kan trykkes ned på et stykke papir. Det fungerer svært dårlig bare å kritisere det etablerte uten selv å formulere alternativene. Det er nettopp det sistnevnte som tar lengst tid. Mitt møte med sørsamen sier mest om meg selv – valget jeg tok. Jeg må allikevel erkjenne at det hadde vært spesielt hvis du ikke ser at historieskrivingen frem til i dag burde handlet mer om en fra sørsamens side uunnværlige deltakelse i fundamenteringen av nasjonen Norge. Likeledes vil det også forundre meg om du ikke ser behovet for sørsamen til å fortelle *sin* historie, satt opp mot det etablerte. Dette er jeg fast bestemt sikker på best skjer fra storsamfunnets side bidrag ikke med penger, men kløktighet:

Nok rom ved Saemien Sijte på Snåsa!

Ber om snarlig tilbakemelding på min henvendelse til deg i sakens anledning.

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

En fremmed i den gode tiden

Fra begynnelsen, i den gode tiden, levde menneskene sammen i samfunn – hver for seg. Tidlig om morgenen ble det født en gutt, som, skulle det vise seg, ikke hørte med til noen av samfunnene. Helt isolert måtte gutten på eget initiativ søke tilnærming til samfunnene som omsluttet ham. Man så på denne gutten som en fremmed – ikke en av dem – og dette ble av gutten oppfattet som noe fiendtlig. Menneskene i samfunnene betraktet ikke gutten som en fiende, bare en person som måtte lære seg til å ta egne, selvstendige valg. Denne motgangen gjorde gutten ydmyk, og han prøvde etter beste evne en tilnærming til menneskene i samfunnene rundt ham, men følte bare tiltrekning til ett av disse. Menneskene i dette samfunnet oppfattet gutten som både lærenem og selvstendig, og hans menneskelige egenskaper passet på en måte inn i det etablerte. På tross av dette var gutten fremdeles som en fremmed for dem. Gutten ble mann, og han følte på seg at tiden var inne for ham til å bli innlemmet som en av de andre i samfunnet. En av naturgudene bestemte seg for å gi gutten, som nå var blitt mann, kraften som skulle til for å mestre akkurat dette. Om ettermiddagen ville mannen med sin nyvunne kraft gå ut for å gjøre det han gjennom hele livet hadde kjempet seg frem mot: Bli en av de andre. En nyvunnet kraft gjør sinnet hardt. Over dørstokken ble mannen fanget av et gnagende begjær, og han fikk gryende hevntanker overfor de menneskene han mente hadde villet ham vondt opp gjennom livet. Slik ryktes det at naturen kom i ubalanse, og klimaendringene skapte store problemer for mannens etterkommere. Snipp snapp snute, Den Hvite Mannen er ute.

Et eventyr

Kopi til:

Jens Stoltenberg, statsminister
Trond Giske, kultur- og kirkeminister
Erik Solheim, miljøvernminister
Bård Vegar Solhjell, kunnskapsminister
Samerettsutvalget
Saemien Sijte, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse
Riksantikvaren

Kilder:

Tjaalehtjimmie Maja Dunfjeld
Drømmen om det naturlige mennesket, Markus Lindholm, *Naturen* 2002
nr. 06
Åarjelsaemien-daaroen baakoegærja Knut Bergsland & Lajla Mattsson
Magga
*Daaroen-åarjelsaemien Åarjelsaemien-daaroen baakoegärja jih
sijjienommh* Per-Martin Israelsson & Sakka Nejne
Pedagogisk ordbok Inge Bø, Lars Helle
Adaptiv arkitektur og skåarre, Albert Jåma
Den første Norgeshistorien Jørgen Ilkjær
Simon Gottenborg
VGnett
Samtaler med sørsamen og helleneren

Ordforklaringer:

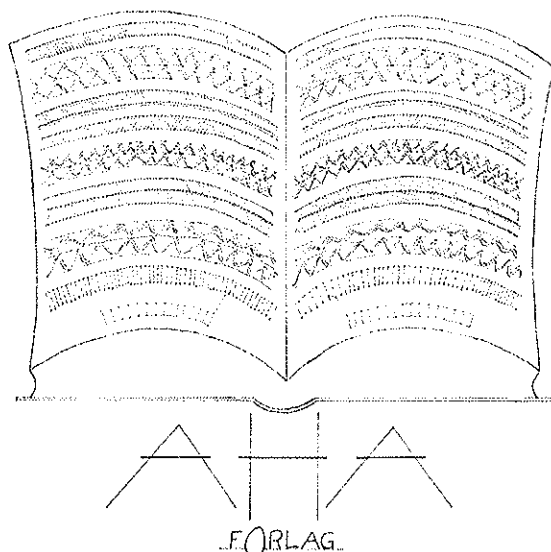
aernie, arne, ildsted
duedtie, sørsamisk husflid og håndverk
jortehth giele, hemmelig språk
laahka, laahkoe, slektskaps- el. svogerskapstittel
maadth-saemie, ursame
riehpene, ljore, røykhull (i kåte og telt)
skåarre, profan utgave av gievrie (spåtromme)

Vedlegg:

Vårt brev til Trond Giske pr 24.12.2007

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Saemien Sijte
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese,
7760 Snåsa

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.quivrie-fealadimmi.no

Tidligere utgivelser: Glevrie Fealadimmi • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 25.02.2008

DIKOTOMIENS MOTSATSER

– som et tvingende nødvendig onde?

EPISTEMOLOGIEN SOM EN INTEGRITETENS KONSERVATOR

Jortehth giele

GNOME

Didaktikk fordypning: Opplæring til mestring.

Steinsmedkunst, bergkunst, ornamentikk, helleristninger,
tatoeringer, symboler på gievrie, joik, runene,
primstaver: Et dannelsesprosjekt vitalisert
igjennom opplevelsen ved mestring
– *aksentuert av skåarre.*

Gaia (Moder Jord) i Solfolkets land

Det første som eksisterte, var Kaos – et tomrom av uforklarlig opprinnelse. Etter Kaos kom *Jupmele, den øverste guden, vandret en dag på stranden ved et stort vann. Lyden av de store* Gaia (Jorden) til syne, om Hun var resultat av Kaos eller ikke. Over Gaia kunne nå Hennes *bølgene lignet buldret fra en enorm foss i vårflom. På toppen av hver svart bølge red en gast,* bror, Nyx (Natten), bre seg ut, og under Henne var Erebos (Mørket). I tillegg kommer Eros, *som med sitt støyende vesen hisset opp de underjordiske gastene, som svarte. Akkurat som en* som ikke er den samme eros vi møter senere. Eros er en drivende kraft for å ale opp barn som *hund hisser opp nabokåtens hund til å skjelle til svar. Da ropte den store Jupmele ut over* skal bli til den helheten vi i dag ser. Her kommer Gaia, som også kalles Moder Jord, til sin *vannet: – Tyst alle gaster og underjordiske ånder, og ikke forstyr meg! Gastene fortsatte sitt* rett. Hun er den reneste avlsmaskinen, og starter produksjon av de elementene som trengs for *skrål og spetakkel, og deres røster vokste til et rabalder som fra avgrunnen. Da ble Jupmele* en levende Jord. Gaia var med andre ord både en guddom og selve Jorden, noe helleneren *sint, og tenkte: Disse avgrunnsånders spetakkel skjærer meg i margen. Jeg skal kalle på* ikke stusset så mye over. Heller ikke tenkte man på at den Jorden man trådte på, også var en *Biejjie – min sønn – den lyse Solguden fra øst. Han ropte: – Biejjie, sett ditt gliskinn under din* gudinne. Alle mennesker er barn av Gaia, hvis navn også Ge. Hun føder dem, og tar dem *ski og skynd deg hit uten stans, men lytt ikke til gasteres sang på veien slik at du lokkes til* tilbake etter døden. Hun føder alt, i tillegg til mennesker også de største guder og de *underverdenen! Skynd deg til din Far! Jeg må rådslå med den fremste av himmelsønnene!* uhyggeligste monstre. Som en motsats til gudene og menneskene som plager Jorden, skaper *Biejjie kom, og hans ski glinset som sølv. Hans gnistrende skispor over himmelhvelvingen* Gaia verdenskraftene (naturkraftene). Hele Kosmos ble til ved Eros, for verden er ikke skapt, *strålte gjennom natten. Solens Sønner kaller dette den dag i dag for Biejjies vei. Folk som ikke* men gjort forplantningsdyktig gjennom Kjærlighet og samkvem. Gaia's største fødsel var *er av Solsønnens tætt, kaller sporet for Melkeveien eller Vintergatan. Andpusten etter det raske* Uranos (Himmelen eller Himmeleriket), som en jevnbyrdig motsats til Henne selv. Uranos er *skiløpet sto Biejjie foran sin høye Far. – Her er jeg, den viseste blant dine sønner! – Bra at du* like mye gud som Gaia, og i tillegg både Hennes sønn og ektemann. På samme måte som *kom så fort, sa Jupmele. – Gasteres ondskapsfulle skrål skjærer gjennom marg og bein. Jeg* gudene i Henne har et sikkert tilholdssted, har de i Uranos en beskyttet hvileplass. Dette er *vil skape et nytt og godt land. Derfor trenger jeg ditt råd. – Jeg lover å lyse over ditt nye land* grunnen til at Himmelen og Jorden, dog som forskjellige, er jevnbyrdige motsatser. Etter *der ingen gaster forstyrrer mer, sa Biejjie. – Mitt nye land vil jeg skape så skjønt at* Uranos bar Gaia i sitt skjød, ved seg selv, fjellene, Pontos (Havet) og Okeanos *underjordens gaster rømmer vekk bare de får et glimt av det! – Kom, min simle! ropte* (Havstrømmen). Gaia ser alt som skjer på Jorden (kroppen sin), og fortid eller fremtid er det *Jupmele. – Kom min simle som beiter på Bissievaerie! lokket Jupmele. Simla kom, Jupmeles* samme for Henne. Hun er på alle måter synsk, og Hun var det første Oraklet i Delphi. Mange *vakre, lille simle. Hun var velskapt og en fornøyelse å se på, men hennes øyne var sorgfulle.* av sine barn har Gaia uten sin ektemann, Uranos, for Hun er tvekjønnet. Likevel avler de også *Jupmele la sin hånd på henne og sa: – Du min vakre simle, som sprang omkring på* mange barn sammen, og de mest kjente er Titanene, Kyklopene og de hundrearmede *Bissievaerie på raske bein. Du som er din herres glede, men som bærer sorg i dine øyne, av* kjempene. Gaia fødte Uranos slik at han kunne tildekke Henne fullstendig. På denne måten *deg vil jeg skape det nye landet. Så slaktet Jupmele sin simle. Han kastet et lite bein ut i det* kunne Hun ligge med ham. Slik var Gaia i stand til å føde Titanene, Kyklopene og *store vannet og ropte til gasterne, som fremdeles skrålte der ute: – Ta dette bein som offer og* Hecatoncheirene. Imidlertid, Uranos hatet sine etterkommere, og gjemte noen eller mange av *bring det ut på de mørke urtidsvannene. Bygg en bro av beinet, en bro som går til den tyste,*

dem bort på et skjult sted på Jorden. Eller som noen sier: Kastet dem inn i Tartarus, som er et mørke underverdenen, men slik at spissen går mot Himmelen der lyset begynner. – Bygg denne dunkelt sted i underverdenen like langt fra Jorden som Jorden er fra Himmelen. Etter en tid broen til meg over urtidsvannene så jeg kan skape den nye Jorden på den! Gastene kastet seg begynte Titanene å uroe seg for den makten Gaia og Uranos hadde, og under ledelse av den over beinet og ropte over vannet: – Hva får vi i lønn, og hva blir din vennetjeneste? yngste sønnen, Kronos, gjør de opprør mot foreldrene. Siden det later til å stå skrevet i – Urtidsvannene mellom Himmelen og underverdenen er mørke og dype og tar hundre dager å skjebnen til harde tyranner at de vil rotte seg sammen mot hverandre, Gaia, sørgende over ferdes. Jupmeles ansikt ble mørkt: – Dette er en befaling! Det er jeg som hersker over både fordervelsen av Hennes barn, og det å bli strekt og tøydd inni seg (der hvor barna var gjemt), Himmelen og underverdenen. Det er jeg som kommer til å råde over den nye verden. Likevel vil hva gjaldt Titanene, overtalte dem til å gå til angrep på sin far. Som hjelp til dette formålet ga jeg gi en gave for deres strev. Når man i den nye, vakre verden ofrer kjøtt og blod av okserein Hun Kronos en ubøyelig sigd, som han gjeldet sin far med og detroniserte ham. De kaster til gudene, da skal dere, underverdenens gaster, få offerbeinene for deres strev. Nå skyndte lemnet til Uranos i Havet. Fra den skummende sæden fødes Afrodite, og fra blodet som gastene seg å bygge broen fra underverdenen til Himmelen. Der oppe, ved broens ende, bygde dryppet ned på Jorden fødes skjebnegudinnene (Eriyene) og Gigantene. Gaia kan de ikke Jupmele den nye, gode verden. Presis som man legger bierjesem over den øverste del av gjøre noe med. Uranos var egentlig ikke en Titan, men man kan gjerne kalle ham den første teltkåten. Og verden bygde han av sin lille, vakre simle. Beina ble Jordens stomme, og kjøttet herskeren. Det er som hersker han styrtes av Kronos, ikke som guddom. Som guddom er ble marken. Blodårene ble veldige elver, og hårene på simlens kropp ble uendelige skoger. han i likhet med Gaia, evig. Da Titanene hadde avsatt Uranos, forutså disse at hevn for den Hjertet, den lille simlens hjerte, gjemte Jupmele dypt nede i Jorden. Slik har det seg at den forferdelige handlingen de hadde forrettet, ville komme i etterkant. Titanene frigjorde sine ensomme reinvokteren iblant i lyse sommernetters stillhet kan høre dets slag – når han sitter brødre, som hadde blitt kastet ned til Tartarus, og Kronos ble andreheriker i universet. Ved der på fjellet og vokter sine rein. Av den lille simlens hode lagde Jupmele makten, imidlertid, Kronos begynte å se tingene lik hans forgienger, Uranos. Det tok ikke himmelhvelvingen, som en kuppel mellom Himmelen og Jorden. Dette for at den nye verden lang tid før Kronos igjen bandt og slengte Kyklopene og Hecatoncheirene ned i det samme ikke skulle forbrennes av lyset fra den himmelske verden. Til veiviser for den ensomme mørkets dyp som tidligere. Siden både Gaia og Uranos varslet deres sønn om at han ville bli fjellvandrer tok Jupmele simlens øyne som bar sorgen i sitt dyp, og festet dem på detronisert av hans egen sønn, Kronos begynte å svelge sitt avkom i et forsøk på å unnsnippe himmelhvelvingen. Simlens øyne ble Morgenstjernen og Aftenstjernen, som ser på hverandre skjebnen. Slike forsøk er fåfengte. Rhea (Kronos sin kone), trøtt av så ofte å bli gravid uten med et så stille vemod som bare finnes i en simles øyne, eller i en elskende kvinnes. Slik bygde noen gang å bli en mor, lurte sin mann ved å tulle en stein inn i klær. Rhea ga denne bylten til Jupmele den nye verden, og gjennom simlens hodeskalle, som er himmelhvelvingen, trenger Kronos slik at han kunne svelge den. Den skulle se ut som det nyfødte barnet, Zevs. Da Zevs stråler av Himmels lys. Til hersker over den nye verden utpekte Himmelfaderen den største vokste opp, han og gudene førte krig mot Titanene i ti år. Det var da Gaia spådde seier til av sine sønner, Biejje, lysets Herre. Slik hadde det seg at underverdenens gaster ble tyste, Zevs hvis han ville ha Kyklopene og Hecatoncheirene til å hjelpe seg. Zevs, ved å ta dem som urtidsvannet vek unna, og underverdenens ånder skiltes fra den himmelske verden av allierte, detroniserte Kronos og stengte Titanene inne i Tartarus. Zevs valgte i sin tur ut Jupmeles nye, skjønnne verden.

Hecatoncheirene til voktere. Nå er det noen som har sagt at Gaia var arg fordi Olympene hadde beseiret Titanene, og at dette var grunnen til at Hun fødte Gigantene (Kjempene), som angrep

Himmelriket. De regnet med at da Olympene overvant Gigantene, Gaia, stadig mer fra seg, hadde samkvem med Tartarus og fødte Typhon 1. Dette var en hybrid skapning mellom menneske og udyr, som i størrelse og styrke overgikk alle Hennes avkom. Gudene kan hamle opp med slike skapninger. Da Orion brasket seg med at han var i stand til å drepe alt Jorden fremstilte, Gaia, sint overfor skrytet, sendte Skorpion (nå blant Constellationene), som drepte ham. I overensstemmelse med en delfisk prestinne, den første til å ha profetisk kraft, var Gaia, som pekte ut Daphnis 4, en Fjellets Nymfe (Oread), som profetinne ved Delphi. Det er sagt at Gaia overtok ved oraklet i Themis, og den senere ved Titanerinnen Phoebe 1, som til slutt avsto sitt sete til Phoebus Apollo, som har fått sitt navn etter henne. Det var Gaia (sammen med Uranos) som fortalte Zevs at Metis 1, etter å ha født piken som var i hennes skjød, ville føde en sønn skjebnebestemt til å bli hersker i Himmelriket. Guden lyttet til det profetiske forvarslet og svelget gudinnen med hvem han hadde hatt samkvem med. Mens hun lå i hans vom skulle hun gi ham råd i gode og syndige planer. Hva gjelder menneskets sjel og kropp, er det blitt fortalt: Gud bønnhørte hans anmodning, men forbød Gaia å oppkalle mennesket etter Henne selv, som Hun ønsket. Da Zevs ønsket å oppkalle det etter ham selv, Gaia på sin side mente at det skulle ha Hennes navn siden det var skapt ut av Hennes egen kropp. Kronos avgjorde så disputten ved å la Zevs ta sjelen og Gaia kroppen – etter døden. Kura, siden hun først formet ham, ville besitte ham så lenge han levde.

Hans navn ville bli Homo, siden han var skapt av humus.

FRITT OVERSATT OG FORTOLKET

Er tiden inne for relæring?

Ovenfor nevnte hellenske skapelsesberetning er slik vi ikke så godt kjenner den? Man kan i hvert fall trygt hevde at det er nok av elementer i denne til videre spekulasjon rundt hva som kom først: Hellenereens skapelsesberetning eller kristendommen? Ovenfor nevnte hellenske skapelsesberetning slutter der hvor den vi kjenner best, begynner – med Zevs.

Finnes det på bakgrunn av hellenerens skapelsesberetning en teoretisk, ideologisk mulighet for at helleneren og maadth-saemie kan ha funnet hverandre på halvveien i Norges Old? Eller er det mest sannsynlig at sørsamen og nordmannen har levd side om side i Norge siden siste istid, for så i fellesskap søke kontakt med helleneren? Betraktet i lys av hellenerens skapelsesberetning: Kan man trygt hevde at et potensielt møte mellom maadth-saemie og helleneren i Norges Old kunne ha vært fruktbart, kan ha båret frukter? Eller hadde verken maadth-saemie eller nordmannen noen nytte av kontakt med helleneren i det hele tatt? Kanskje maadth-saemie og nordmannen i fellesskap utdannet seg til stein-, bronse- og jernsmeder i Norges Old – gemyttlig side om side? Var den stedege, bofaste steinsmedkunsten i "Norge" ikke avhengig av influens utenfra, selv om den samme steinsmedkunsten har satt egalitære spor etter seg i hele Eurasia? Med andre ord: Er det overveiende sannsynlig at en stedege, bofast tradisjon – isolert på hvert sitt sted – skulle kunne generere en slik egalitær kreativitet vi i dag kan betrakte hva gjelder steinsmedkunst i hele Eurasia? Og hva med bronsealderen og tidlig jernalder? Kan Arkeologiprofessoren legge frem Epistemologiske bevis for at man i manteltiden (steinalderen), bronsealderen og tidlig jernalder førte en angrepsstrategi overfor fremmede folkegrupper/kulturer? Subsidiært: Kan en forsvarsstrategi vise seg å være mer i tråd med en nomadisk tradisjon i Norges Old? Angrep og forsvar mener jeg er svært viktige nyanseforskjeller i ens tilnærming til tiden før vikingtiden! Det kan også stilles like mange spørsmålsteget ved om vikingene *bare* var ute for å angripe andre kulturer i fremmede havner, som at sørsamen om mulig satt bakerst i båten gjennom hele vikingtiden!

Er hellenerens skapelsesberetning stor nok for Anders Fjellners *Peiven Parneh*? Maadth-saemie må potensielt ha hatt mer enn en god grunn til å dra av gårde over slike avstander? Hadde

maadth-saemie kontakt med helleneren uten gjenvissitt? Hvordan så det ut her hjemme, og hva kunne maadth-saemie her på berget eventuelt tilby storfint besøk sørfra? Et velorganisert samfunn? Kontakt med andre fordrer system på hjemmebane? Så kan man spørre seg: Hvilket språk kommuniserte man med? Hvilken rolle spiller sola inn i sørsamens vandringer østover i Norges Old? Hvilket forhold hadde helleneren til simlen og sola? Og hva med steinringene ved Mortensnes? Det finnes flere steinringer nordover langs helgelandskysten. Kanskje ikke dette er prioriterte nok kulturminner, fordi Den Hvite Mannens herskerkultur ikke kan assosiere seg med disse? Vi bruker så forbasket mye energi på egoitet at vi blir helt degenererte. Hvorfor vet vi ikke mer om hellenerens skapelsesberetnings mulige konvergens med sørsamens anskuelse? Og hva med henologi som limstoff mellom fortidens kulturer? Kan man snakke om kjærligheten som den enheten som forener alt i tilværelsen, uten å bli stemplet som homoseksuell? Ordet henologi har nesten ikke vært brukt i vår tradisjon, men helleneren både brukte og praktiserte enhetslæren i fortid – på den tiden maadth-saemie kom helleneren i møte? Passer henologien inn i stein- og bronsesmedens tidsalder? Og hva med helleristnings- og bergkunsttradisjonen? Henologien gjorde seg kanskje gjeldende helt frem til første del av jernalderen? Hellenerens pasjonerte forhold til henologi og som hedonist gjorde kanskje inntrykk på omgivelsene og skapte presedens i fortid, eller er alt sammen bare bløtaktig tankegods?

Mon tro om det på bakgrunn av alt dette finnes noe i sørsamens anskuelse som med fordel kan relateres til et stormøte mellom maadth-saemie og helleneren i Norges Old? Om så, vil det kanskje sette Den Hvite Mannens selvpålagte ytringsfrihet på en fundamental prøve!

Relæring handler om å komme seg ut av et handlingsmønster, og inn i et nytt. Epistemologien springer ut fra konsensus og fremmer intet annet enn drømmen om å tilrane seg makt, nøret oppunder av et monetært, nasjonalistisk grådighetsbegjær. Epistemologen har i lys av dette overopphøyd tro på seg selv og sin egen dømmekraft, som altoverskyggende viktig. Hvor godt Epistemologisk fundert er historien om Norge, egentlig? Historien om Norge er fattet ved Epistemologisk konsensus. Kanskje det er her integritetens sekreterie ligger begravd? Paradoxsalt nok kan Den Hvite Mannens væremåte, handlingsmønster og tankesett ha ligget som et beskyttende, konserverende lokk over sørsamens integritet! Dette henger i tilfellet nøye sammen med sørsamens endeløse tålmodighet og en uutgrunnelig tro på den gode tiden? I så fall er det kanskje en forbrytelse å blottlegge integriteten? Eller er det snarere snakk om en nødvendig modningsprosess som må til for å få på plass nok fundert motargumentasjon satt opp mot Den Hvite Mannens dogmer? Den Epistemologiske Runologen legger frem nok en doktoravhandling, vel vitende om at doktoravhandlingen i beste fall legitimerer en stagnasjon i en dypere patologi av Norges Old.

Ens integritet beskyttes kanskje i tilstrekkelig grad hvis man makter viktig nok motargumentasjon overfor Den Hvite Mannens dogmatiske og nasjonalistiske fremstilling hva gjelder Norges Old? Motsatser satt opp mot hverandre skaper energier, og da ikke nødvendigvis symbolisert som det onde satt opp mot det gode, snarere motsatser som et tvingende nødvendig onde – for å skape energilikevekt. Maadth-saemies potensielle møte med helleneren i Norges Old er om mulig ikke viktig nok motargumentasjon, men hvorfor ikke? Den «kollektive hukommelsen» i Den Hvite Mannens enkulturasjon tør vel være et levende bevis for manns minne, som har et tidsperspektiv på ca 3 uker. Det er fremdeles en rådende oppfatning at sørsamen kom til Sør-Norge nordfra så sent som på 1600-1700-tallet. Dette faktum forsterkes ved blant annet NRK, som av ukjente grunner aldri profilerer sørsamen verken i radio eller TV. NRK er vårt kollektive minne, men i dette minnet husker man knapt hva en sørsame er for noe! Finnes sørsamen i naturen, og hva med nasjonale og lokale mattradisjoner? Finnes det i andre relevante sammenhenger at sørsamen blir underkommunisert, blant annet i NRK?

Sørsamen i gavnet, eller bare i navnet?

Den som sier at man er, er ikke lengre. Gjennom hundretusenvise av sider har Den Hvite Mannen, som egotist, tegnet et bilde av bergkunst og artefakter som noe særegent og stedeget; noe som tilhører/vedkommer Ham selv. Den eneste som ikke har fått uttale seg enda, er sørsamen. I hvilket landskap befinner norske myndigheter seg når de til de grader lar seg trolle av nordsamens magi? Og: I hvilket landskap befant nordsamen seg i under Lillehammer-OL? Er det ikke slik at da herskerkulturen mener at det er noe som gagnar samene mest, gagnar det sørsamen minst? Var det ikke sørsamen som i sin tid tok initiativet til samisk organisasjonsarbeid i Norge? Helleristninger tilhører vel ikke mennesket, men naturkreftene, som mennesket er naturlig del/motsats av/til? Kanskje sjelen befinner seg i denne relasjonen, og hva med integriteten? Befinner kanskje helleristningens integritet seg hos sørsamen?

Var det i forkant av Lillehammer-OL snakk om et "spleiselag" mellom nordsamen og sørsamen? At helleristninger har en samisk relevans bør vel ingen trekke i tvil, men er det herved rett å fronte verdens mest kommersielle arrangement mot de samme helleristningene – selv om noen skulle hevde at det er vår felles kulturarv? Lillehammer-OL, nå Tromsø-OL: Hvor finner man den samiske integriteten i slikt?

Tradisjonelt ser man på motsatser som en trussel, noe som for enhver pris må elimineres, bekjempes, utraderes, knuses, drepes... Slik blir menneskets verste fiende, den andre; det andre mennesket. Hvordan kan man selv lære og komme videre i ens egen prosess hvis man til stadighet må kneble andre mennesker som vet? Hvor blir det i så fall av undringen, opplevelsen ved mestring, opplæringen, forståelsen av naturen, helheten i prinsippet akkulturasjon? I en hellensk tradisjon forstår jeg en motsats som en tvingende nødvendighet. Man skapte motsatser til seg selv fordi det var nødvendig. Man skapte motsatser selv, med vilje, for så å gå inn i varig "krig" med hverandre. "Krigen" kan karakteriseres som undringen, opplevelsen ved mestring, som positiv energi. Kampen med motsatsene kan ha hatt som følge å skape balanse – energilikevekt. Motsatser som "kriger", dreper ikke hverandre, men lar heller den tapende part leve med skammen, som en nødvendighet i en selvpålagt, evigvarende prosess. Slik går det an ikke bare å omgås likheter, men likverdige, utfyllende ulikheter – motsatser som tiltrekkes av hverandre.

Man må tenke enkelt for å finne svarene på de helt store problemområdene. Tiden som kommer bringer med seg et lønlig håp om at nye sirkler kan sluttet. Slik kan opprettelsen av kognitive skjema transformeres til bilde av ens livssyklus som konsentriske ringer i det mentale menneskedypet.

To tusen års grubling uten å komme nærmere en løsning. Grubling til ingen nytte fordi man har fattet konsensus? Det er Den Hvite Mannen som har vært konversabel, men ved å ha vendt blikket innover i seg selv. Sørsamen har spilt med sordin, men kan det straffe seg å beskytte sin integritet? Eller kan man trygt hevde at naturens erudisjon gjelder også i tilfellet integritet? Det koster å skulle være frem på *hele* tiden, så kanskje den beste tiden for sørsamen er nå – som kommer? Sørsamen fornemmer jeg som gestalt Norges Old verdig. For meg er sørsamens kultur i dag som en sjablong av manteltiden (steinalderen) – også på det åndelige plan – og ved dette et passende verktøy i en dypere patologi av Norges Old. Bruker man sørsamens simles øyne som briller, kan man betrakte Den Hvite Mannens tvingende nødvendige motsats under simlens firmament. I kontemplasjon kan man lene seg tilbake og se skydottenes figurative vekslings: Er det Den Hvite Mannen som står i veien for sørsamens emansipasjon? Sørsamen fornemmet jeg som *min* tvingende nødvendige motsats. I dag vet jeg.

Sørsamen ga meg natur på resept. I skrivende stund funderer jeg på om reseptens utløpsdato er den dagen man ikke lenger er i stand til/villig til å beskytte ens integritet. Så kan man saktens spørre seg hva integritet er for noe. Det er fryktelig naivt å tro at dette foreliggende skriveriet har så mye med integritet å gjøre. Kanskje integriteten trer i kraft på det punkt hvor mennesket blir svar skyldig? I så måte kan dette skriveriet, for meg, bli førende for hvilken integritet jeg er villig til å beskytte.

Jeg spør og graver som et lite barnebarn, og ønsker på dette grunnlag tilbakemelding fra Saemien Sijte på min henvendelse i sakens anledning.

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Kopi til:

Jens Stoltenberg, statsminister
Trond Giske, kultur- og kirkeminister
Erik Solheim, miljøvernminister
Bård Vegar Solhjell, kunnskapsminister
Bjarne Håkon Hanssen, arbeids- og inkluderingsminister
Samerettsutvalget
Riksantikvaren

Kilder:

Solskatten Daga Nyberg, Oversatt av Albert Jåma og Pia P. Toven
*Daaroen-åarjelsaemien Åarjelsaemien-daaroen baakkoegärja jih
sijjienommh* Per-Martin Israelsson & Sakka Nejne
Simon Gottenborg
Egil A. Wyller

Ordforklaringer:

bierjese, paraply

N - 7760 Snåase/Snåsa
Teelefovne +47. 74 13 80 00
Teelefaakse +47. 74 13 80 01
Mobile +47. 91 81 93 66
post@saemiensijte.no
www.saemiensijte.no
NO 989 226 487

Biejje/ Dato:
4. mars 2008

Til samiske organisasjoner og
næringsdrivende

Invitasjon til dialogsmøte utbyggingen Saemien Sijte

Stiftelsen Saemien Sijte har i lengre tid jobbet med å få realisert utbyggingen av Saemien Sijte. Vi står foran et gjennombrudd i realiseringen av prosjektet og har mange viktige spørsmål som skal avklares under veis.

Styret for Stiftelsen Saemien Sijte ønsker å møte samiske organisasjoner for orientering og dialog rundt utbyggingen, arealer og lokalisering.

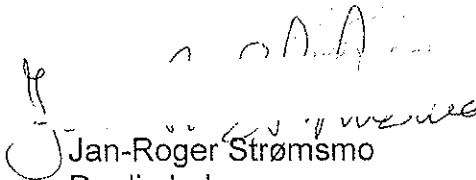
For at vi skal få innspill i disse spørsmålene inviteres dere herved til møte:

Sted : Saemien Sijte
Dato : 11.03.2008
Tid : kl. 19.00

Vi håper så mange som mulig ser seg tjent med å være med på et slik dialogmøte. For Styret i Stiftelsen Saemien Sijte vil det bety mye at en får innspill på bredt grunnlag.

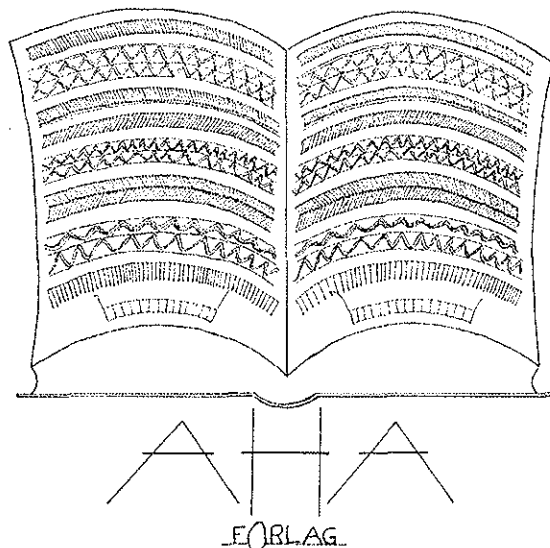
Vel møtt!

Rune Fjellheim
Styreformann
sign.

Jan-Roger Strømsmo
Daglig leder

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Kristin Krohn Devold
Den Norske Turistforening
Youngstorget 1
0181 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.glevrie-fealadlimmie.no

Tidligere utgivelser: Glevrie Fealadlimmie • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 08.03.2008

SPORSØK ETTER MENNESKEHETENS RØTTER

i den kollektive hukommelsen
HUMANDIVERSITETEN I SKAPERVERKET

Har nordmannen stått alene på scenen i Norges Old?

Har sørsamen stått alene på scenen i Norges Old i Sør-Norge?

**STO SØRSAMEN OG NORDMANNEN SIDE OM
SIDE PÅ SCENEN I NORGES OLD?**

Sørsamen og nordmannen som
motsatser til besvær, eller
som et tvingende
nødvendig
onde?

DNT som samfunnsaktør – i nært samarbeid med sørsamen?

«DNT arbeider for å gi friluftslivet gode rammevilkår. I snart hundre år har DNT vært engasjert i arbeid med vern av natur i Norge. Det er DNTs holdning at alle skal ha en fri og ubegrenset opplevelse av natur. Denne rettigheten er nedfelt i allemannsretten og er viktig for foreningens verdigrunnlag.»

I ditt arbeid som generalsekretær i DNT, hvilken nytte har du hatt av sørsamens naturvitenskapelige kompetanse?

Hvis du ikke har hatt noen nytte av sørsamens naturvitenskapelige kompetanse: Er en samordning med sørsamens kulturbaserte reindrift forenlig med DNT sitt verdigrunnlag?

«Friluftslivet fortjener en sentral plass i norsk naturforvaltning og DNT samarbeider med andre frivillige organisasjoner mot presset på natur- og friluftsområder, og truslene mot opplevelsesverdiene. DNT mener at innsatsen for områdevern og mot store naturinngrep og forstyrrelse er viktig. DNT arbeider for streng regulering av motorferdsel i utmark fordi det skader naturen og truer sentrale opplevelsesverdier som stillhet, ro og anledning til ensomhet. Samtidig ser DNT det som en viktig utfordring å bidra til lokal næringsutvikling i tilknytning til friluftsliv og natur - levende fjell trenger levende bygder!»

Er levende fjell og bygder tjent med sørsamens spill levende kulturbaserte reindrift?

«§ 1 Formål

DNT skal arbeide for et enkelt, aktivt, allsidig og naturvennlig friluftsliv og for sikring av friluftslivets natur- og kulturgrunnlag.»

Har DNT noen strategi overfor turister, norske som utenlandske, en kommunikasjon til disse sørsamens tilstedeværelse i de områdene DNT opererer?

«Prinsippet om sikring av biologisk mangfold, dvs. at jordas variasjon av livsformer skal bevares. Disse prinsippene dreier seg om å tenke globalt, men handle lokalt. Gjennom Lokal Agenda 21, som ble vedtatt som strategi på konferansen om biologisk mangfold i Rio i 1992, skal dette følges opp på lokalt nivå i kommunene og ved lokale fellesskap. Organisasjonene er viktige pådrivere for å få til handling.»

Er Saemien Sijte, byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese på Snåsa en av organisasjonene DNT samarbeider med for å få til handling?

«I mange saker vil det også være naturlig å bruke eller samarbeide med Forum for natur og friluftsliv (FNF), som nå er etablert i alle fylker. FNF er nettopp opprettet som et svar på den omfattende delegering av naturforvaltningsoppgaver til lokale organer. Denne desentralise-ringen forutsetter etter hvert en lokal organisering av DNT og av andre friluftsliv- og naturvernorganisasjoner.»

Hvilken kompetanse besitter du hva gjelder sørsamens kulturbaserte reindrift?

Har du en formening om at det er noe ved sørsamens naturvitenskapelige kompetanse DNT kan dra nytte av, så som en flere tusenårig tradert reindrift i Sør-Norge?

I mitt spørsmål som ovenfor nevnt, forventer jeg en tilbakemelding fra deg i sakens anledning.

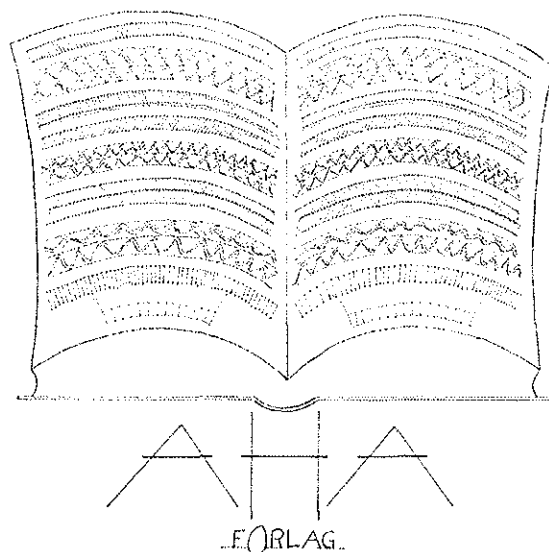
Med vennlig hilsen
For AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Kopi til: Bjarne Håkon Hanssen, arbeids- og inkluderingsminister

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Hans-Tore Bjerkaas
NRK
0340 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrle-fealadimmie.no

Tidligere utgivelser: Gievrle Fealadimmie ↔ ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 08.03.2008

SPORSØK ETTER MENNESKEHETENS RØTTER

i den kollektive hukommelsen

HUMANDIVERSITETEN I SKAPERVERKET

Har nordmannen stått alene på scenen i Norges Old?

Har sørsamen stått alene på scenen i Norges Old i Sør-Norge?

**STO SØRSAMEN OG NORDMANNEN SIDE OM
SIDE PÅ SCENEN I NORGES OLD?**

Sørsamen og nordmannen som
motsatser til besvær, eller
som et tvingende
nødvendig
onde?

«Innholdet som NRK skal levere er først og fremst forsøkt definert i en generell «Virksomhetsidé - hva er vår oppgave?». Her heter det: «NRK skal skape verdier gjennom å informere, utvikle, utfordre og underholde Norge med mangfold, troverdig, viktig og nyskapende innhold formidlet gjennom tekst, lyd og bilde».

Finnes det rom for sørsamens kulturelle uttrykk innenfor NRKs virksomhetsidé?

Finnes sørsamen i naturen?

Er sørsamens spise godt for ganen?

NRK ervår kollektive hukommelse, så hva er da årsaken til at sørsamens kulturbaserte reindrift blir underkommunisert i NRK? Er ikke sørsamen en del av vår, NRKs, kollektive hukommelse?

«Men allerede i en forklarende tekst poengteres det at denne modifiserte definisjonen av allmennkringkasting er å betrakte som NRKs «unike konkurransefortrinn» og at det hele dreier seg om «å opprettholde vår sterke posisjon i en digital, kommersiell og interaktiv medievirkelighet».

Hva mener du som kringkastingssjef det har å si for allmennhetens oppfattelse av sørsamens kulturbaserte reindrift at NRK underkommuniserer den potensielt lengst traderte virksomheten i Norge: Sørsamens kulturbaserte reindrift?

Vil det utfordre NRKs unike konkurransefortrinn å problematisere sørsamens tilstedeværelse i Norges Old som en dominerende faktor, og som premissleverandør i Norges tidligste historie? Kanskje sørsamens tilstedeværelse i Norges forntid har vært betydelig underkommunisert med viten og vilje, og kanskje spesielt fra NRK sin side?

I alle år har NRKs strategiske planer vært tuftet på begreper som ytringsfrihet, demokrati og allmenndannelse: *«NRKs medarbeidere på alle nivåer har nylig fått utdelt et strategidokument med tittelen «Noe for alle. Alltid. Overordnet strategi for NRK 2002-2006». Dokumentet følges av et arbeidshefte der medarbeideren skal fylle ut hva hun eller han selv kan bidra med konkret for å hjelpe lisenskringkasteren til å nå målsettinger på fem ulike målområder. Det første av disse har tittelen «Marked», der delmålene er tallfestede markedsandeler for NRKs tilbud på radio, fjernsyn, internett, tekst-tv og mobilbaserte tjenester.*

Nye konsepter: Deretter følger «Programskaping og utvikling», der et av delmålene er å utvikle 15 nye programkonsepter årlig - og at ti av disse skal generere markedsinntekter.»

Finnes det et ørlite snev av sannsynlighet for at sørsamens mattradisjon kan ha vært premissleverandør til den mer bevisstgjorte norske mattradisjonen gjennom sekler?

Jeg er av den oppfatning at sørsamens anskuelse kan være noe for alle. Alltid. Mener du som kringkastingssjef at det er allmenndannende å vite beskjed sørsamens kulturbaserte reindrift i forntid, i dag og inn i fremtiden?

Finnes det reinlykke også innen sørsamens kulturbaserte reindrift?

I mitt sporsøk som ovenfor nevnt, forventer jeg en tilbakemelding fra deg i sakens anledning.

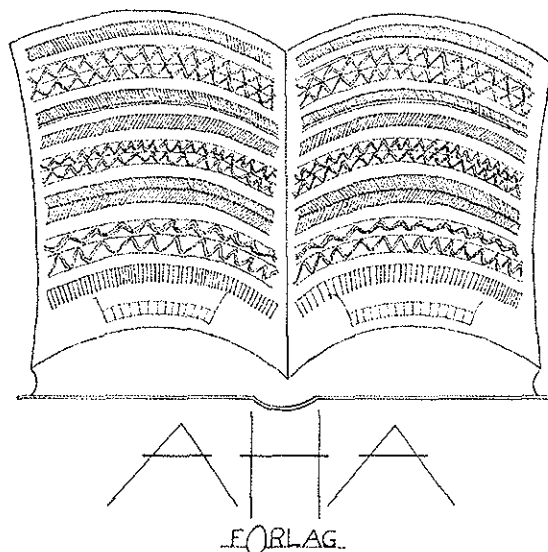
Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Kopi til: Bjarne Håkon Hanssen, arbeids- og inkluderingsminister

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Trygve Wyller
Fakultetsstyret
Det teologiske fakultet
Postboks 1023 Blindern
0315 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.levrie-fealadimlie.no

Tidligere utgivelser: Glevrie Fealadimlie • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 08.03.2008

SPORSØK ETTER MENNESKEHETENS RØTTER

i den kollektive hukommelsen
HUMANDIVERSITETEN I SKAPERVERKET

Har nordmannen stått alene på scenen i Norges Old?

Har sørsamen stått alene på scenen i Norges Old i Sør-Norge?

**STO SØRSAMEN OG NORDMANNEN SIDE OM
SIDE PÅ SCENEN I NORGES OLD?**

Sørsamen og nordmannen som
motsatser til besvær, eller
som et tvingende
nødvendig
onde?

«Det teologiske fakultets forskere forsker innenfor de sentrale teologiske disipliner og samarbeider også tverrfaglig med fagmiljøer både ved eget universitet og ved andre institusjoner både i inn- og utland.» «Dessuten tar forskerne aktivt del i den dagsaktuelle samfunnsdebatt.»

Jeg er av den enkle oppfatning at man må tenke og handle utradisjonelt for å få et mer nyansert bilde av forn tid i Norge spesielt, i hele Norden mer generelt. På denne bakgrunn stiller jeg herved følgende spørsmål til Fakultetsstyret ved Det teologiske fakultet:

Finnes det, og i tilfellet hvor, henvisninger i Bibelen til menneskets forntidige anvendelse av bergkunst, helleristninger og skafthulløkser?

I mitt sporsøk som ovenfor nevnt, forventer jeg en tilbakemelding fra Det teologiske fakultet i sakens anledning.

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Kopi til: Bjarne Håkon Hanssen, arbeids- og inkluderingsminister

Dialogsmøte utbyggingen Saemien Sijte, 11.03.2008

ET LØNNLIG HÅP OM STOR TAKHØYDE

Tiden er inne for å begynne på nytt. Rydd bordet, spiss blyanten og legg frem blanke ark! Glem alt som har vært. Det som har vært, er der allikevel, som et bakteppe og som verdifull erfaring.

Offentlig sørsamisk arkiv

Man kan si og mene akkurat det man måtte ønske og ville, men i fremtiden er henvisning til et offentlig sørsamisk arkiv helt essensielt. Forskere og allmennheten må til enhver tid ha anledning til et dypdykk i sørsamens kultur på en måte slik at det tilfredsstiller krav satt av sørsamen selv. Det må være avgjørende viktig å få samlet alt skriftlig materiale som finnes relatert til sørsamens kultur i et offentlig sørsamisk arkiv potensielle givere føler seg fortrolig med. Da blir det også rasjonelt å finne den dokumentasjonen man til enhver tid trenger.

Mattradisjoner

Gi Den Hvite Mannen noe å tygge på! Allmennhetens tilgang til det sørsamiske i dag er vanskelig, i enkelte tilfeller nærmest utilgjengelig. Dette gjelder også for sørsamens mattradisjon. Det finnes ingen bevis for at allmennheten ikke ønsker sørsamens spise, snarere er det vel heller slik at allmennhetens tilgang på tradisjonell, sørsamisk mat er ønskelig i større og større grad? Dessuten: Det går fremdeles gjetord om sørsamen som kremmer på diverse markeder i Sør-Norge i tidligere tider. Her ble det omsatt alt fra due, skinn og mat til nyttig informasjon om vær og vind. En eldgammel sørsamisk tradisjon må holdes i hevd inn i en helt ny tid! Gjennom formidling av blant annet sørsamens mattradisjon i dag, går det kanskje an å legitimere sørsamens kultur i forntid mer som et supplement til det norske?

Internasjonalt fokus – fremtidsretting

Forskerne ved Saemien Sijte må i større grad rette blikket ut av Norge – sør- og vestover i Europa. Gå lysløypa opprettet av NTNU Vitenskapsmuseet. Vitenskapsmuseet har sett nytten av å forstå blant annet Magdaleniens grottekunst i lys av bergkunsten i Norge, eller omvendt? Dette bør bli en prioritert oppgave også for forskerne ved Saemien Sijte! Kanskje forskerne ved Saemien Sijte om mulig kan komme opp med en annen konklusjon enn sine kolleger ved NTNU Vitenskapsmuseet? Det er ikke opp til oss voksne i dag å konkludere for bombastisk om bergkunstens herkomst, og hvem som i realiteten utformet den. Det man må gjøre i dag, er å legge alt til rette for fremtidige generasjoner å konkludere annerledes – mer utfyllende. Da må barn og unge av i dag ha visshet om at det finnes probate verktøy å arbeide med, som for eksempel nye tanker og ideer på innfallsvinkler til dypere forståelse.

I enden av ovenfor nevnte lysløype blir det mørkt. Her må forskerne ved Saemien Sijte holde stø kurs mot hellenerens forntidige kultur. Også her er det ikke opp til oss voksne i dag annet enn å spekulere over om det faktisk har vært direkte kontakt mellom maadth-saemie og helleneren. Fremtiden vil bringe nærmere beskjed! Uten slike tanker blir det kanskje vanskeligere å få med seg dagens barn og unge til videre grubling? Og hva med Nordsjøkontinentet og hypotesen om at mennesket har vært lykkelig tilstedeværende i Sør-Norge under hele siste istid? Det går an å ha to tanker inni hodet samtidig – en hvor hensynet til dagens sysler råder, og en hvor forntidens sysler rår – hvis man er flink til å delegere.

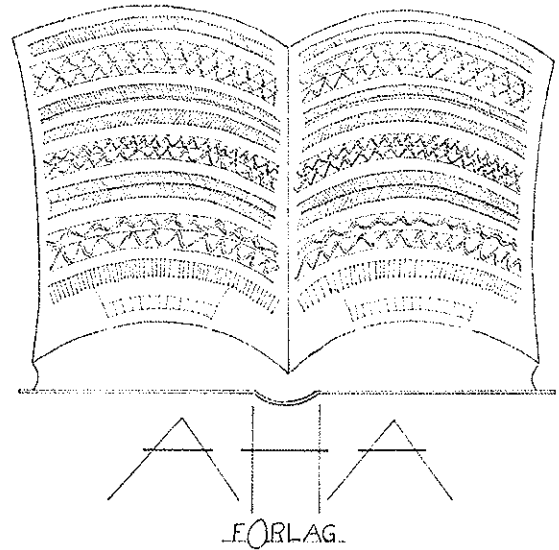
Saemien Sijte som informasjonsknutepunkt

Det må bli enklere for allmennheten å orientere seg i sørsamens kultur. Saemien Sijte som et effektivt informasjonsknutepunkt kan potensielt virke som en magnet for kommende generasjoners interesse for sørsamens kultur i forntid, nåtid og fremtid. Dette bør gjelde både for sørsamer og nordmenn. Det må bli enkelt å finne frem til informasjon ved Saemien Sijte. Dette skjer kanskje best hvis mest mulig probat informasjon kommer inn under Saemien Sijtes tak på Snåsa? Slik blir det kanskje tryggere å være mer åpen for nye tanker og innspill hva gjelder sørsamens forhold til Norges Old?

Med vennlig hilsen, Rune Molnes

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Justisdepartementet
v/lovavdelingen
Samerettsutvalget
Pb 8005 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrle-fealadimmlie.no

Tidligere utgivelser: Gievrle Fealadimmlie • ISBN 978-82-92743-03-4		
Deres ref.:	Vår ref.:	Krogkevuemie: Påsken 2008

DEN UNIVERSELLE DIKOTOMI

KOSMOS

i samme modus

ASTRALLEGEMET SOM BOLIG FOR SJELEN
i den ortodokse animismen

**Kosmos og Kaos som vertikale parallellakser – som tvingende nødvendige
motsatser – med sjelen imellom som buffer, ordenskraft, limstoff,
termostat, filter, ventil, regulator, samvittighet, sluse,
integritet, transformator, dynamikk,
pendel, lojalitet**

i

SØRSAMENS CREDO

Kosmos-Kaos-pasjonen

EN APOLOGI FOR DEN ORTODOKSE ANIMISMEN

Den Hvite Mannens Homo-Kosmos

Den kanskje største utfordringen sørsamen er blitt stilt overfor, er om mulig kristendommen som flommet inn over landskapet på misjonærenes tid. Misjonærene har hele tiden blitt betraktet som den store, stygge ulven, men tiden er kanskje moden for en viss nyansering av hva som faktisk skjedde?

Da må man begynne med sørsamen presens – tegne seg et objektivt bilde av sørsamens syklus – for så å la dette bildet være retningsgivende i en senere subjektiv form for tilnærming. Skriftlige kilder fra 1600-1700-tallet er svært viktige, men man må hele tiden lese mellom linjene. Da kommer man rett og slett ikke utenom en ørkenvandring i sørsamens endeløse tid-rom først. At sørsamen ikke har noen skriftlig fortellertradisjon, mener jeg bestemt er en sannhet med visse modifikasjoner. **«Samene hadde ingen hellige skrifter som misjonærene kunne studere og opponere mot, men misjonærene fant noe som de mente lignet bøker, nemlig de dekorerte trommene.»** Og hva med bergkunsten, ornamentikken, helleristningen, tatoveringen, runen og primstaven? Ble kristendommen og misjonærene joiket, og hvilket forhold hadde/har sørsamen til steinsmedkunst? Frustrasjonen ligger i at man ikke oppfatter denne esoteriske kommunikasjonen hvis man ikke *er*. Misjonærene *var* ikke i tilstrekkelig grad, og fikk da heller ingen innsikt i hele sørsamens komplekse univers? Ettetiden har nok oppfattet gievrie som selve Djevelens redskap – det som misjonærene tolket som det viktigste å få rensket bort. Der tror jeg misjonærene bommet litt, og vi har kanskje misforstått like mye? For det er vel ingenting som skulle tilsi at misjonærene og vi i ettertiden har klart konverteringen av sørsamen fullt og helt? Og at det om mulig *kan* finnes flere faktorer som i sum gjør at sørsamen fremdeles har en innbitt tro på den gode tiden? Man må for all del ikke underslå det faktum at det var i sørsamens virkeområde misjonærene fant de fleste gievriene, og at sørsamens ekstensive hjem var det mest spirituelle, kanskje i hele verden? I skyggen av dette skal man ikke se helt bort fra at gievrie var en ultimat synergisk motor. Poenget er om absolutt alle gievrier var uerstattelige?

Den Hvite Mannens Homo-Kosmos er her ment som en metafor for en motsats til sørsamens universelle Kosmos-Kaos-dynamikk. Det hele ble litt mer forståelig da jeg i *For Djevelen er alt mulig* leste noe om den kristne sivilisasjons selvbilde: **«I kretser hvor det evolusjonistiske paradigmet var rådende omkring forrige århundreskifte, ble kulturer rangert som primitive og som mer utviklede, med vestlig sivilisasjon som norm for hva som var kommet lengst på alle måter. Perspektivet bekreftet den kristne sivilisasjons selvbilde. Dette er altså en kulturforståelse som er godt kjent også fra tiden før Charles Darwin. Troen på at alle mennesker en gang var usiviliserte og primitive, før Kristus kom og opplyste menneskene om den ene, sanne Gud, er for samemisjonærene ensbetydende med at samisk kultur er tilbakeleggende og mindre verdt enn den norske. Samene selv synes derimot ikke å ha ment at deres egen kultur var mindre verdt enn den norske. Tvert imot hevdet mange samer åpenbart, selv under sterkt press, at deres kultur var like mye verdt som den norske.»** Dette sier litt om hvordan kristendommen har klart å overopphøye mennesket, underforstått seg selv, som den eneste guddommelige sannhet – skapt Gud i menneskets bilde – men hva med det vitenskapelige miljøet generelt, da, nå i dag? Så også hva gjelder Brita Pollan: **«Den historiske sammenhengen i historien om hvordan Weralden-Olmai via Odin og Saturn er blitt en del av samenes forestillingsverden, er ikke sannsynlig uansett hvilken teori man velger,...».**

«Kulturer har selvsagt allikevel trekk som skiller dem fra hverandre, og som gjør det naturlig å operere med samisk, norrøn og kristen religion for eksempel som ulike fenomen, men en "ekte" samisk kultur, slik Hans Skanke forestilte seg det, har selvfølgelig aldri eksistert. Det som eksisterer, er kilder som kan bidra til å identifisere bestemte kulturer som så kan følges over lengre eller kortere tidsrom.» «Når det gjelder samisk religion, kan det argumenteres for en kulturkontinuitet mellom helleristninger og trommefigurer, men det er uansett en hypotese

og underbygger ingen forestilling om eksistensen av en ekte og opprinnelig religion». Jeg er usikker på hva Brita Pollan mener i sine egne uttalelser i boken. En ting er sikkert: Det får det til å gå kaldt nedover ryggen min, som et gufs fra den tiden hvor man prøvde å elevare Positivismen til religion, og hva med den humanistiske tankerekkefølgen som skyllet over den vestlige verden? Sikkert ikke gunstig for en urfolkstankerekkefølge? I Norge kulminerte den siste rest av en naturlig vitenskapelig tilnærming på slutten av 1800-tallet ved Yngvar Nielsens famøse fremrykningsteori. Jeg mener tiden er moden for å slippe misjonærene og Yngvar Nielsen fri. De har syndet nok! Det nytter ikke å skyldte på mekanismer i samfunnet som årsak til at ting blir som det blir. Det blir altfor enkelt. En uttalt mekanisme er bare et substitutt for en dulgt samvittighet: Hos navngitte personer – som deg og meg. Det er mennesker som utgjør mekanismen. Jo flere mennesker, desto sterkere maktstruktur. Det finnes imidlertid en visshet og logisk sammenheng: Menneskelige maktstrukturer kommer aldri ut forbi Homo-Kosmos. Til det er Menneskeheten altfor syndig.

Med *For Djevelen er alt mulig* har Brita Pollan kommet med en djevlesk bra bok om der alt var mulig for Djevelen, men i sin vane tro mangler Brita Pollan en samisk virkelighetsfortolkning som bakteppe. Og det er vel kanskje like greit? Ellers ville vel ikke boken blitt trykket, og det hadde kanskje vært verre? Boken er en svært viktig kildereferanse, men allikevel aner jeg en hos Brita Pollan vegring hva angår samenes egentlige opphav. Derfor har jeg valgt å dytte hennes uttalelser foran meg som hypoteser som jeg tar mot til meg å argumentere for eller imot.

Brita Pollan er, men hun er bare en forsker innenfor Epistemologien. Brita Pollan forholder seg ikke til en samisk virkelighetsfortolkning. Dette redegjorde hun ganske greit overfor meg pr 05.11.04. Jeg er, jeg også, men jeg har bare konvertert til sørsamens religion. Så vidt meg bekjent er ikke det å konvertere til sørsamens religion belagt med Epistemologisk pondus. Til forskjell fra Brita Pollan, forholder imidlertid jeg meg etter fattig evne til sørsamens virkelighetsfortolkning. Dette er et rom hvis takhøyde er som skapt for tolkningsmonn, og det er nok her den største forskjellen på Brita Pollan og meg befinner seg. Det er ikke tillagt mandat en innenfor Epistemologien å tolke. Slik har vel ikke Epistemologien innenfor engere kretser ry på seg for å komme opp med den helt store, omveltende idéflyten heller? På oppfordring overnattet jeg inne i Torghatten for en tid tilbake. Min opplevelse av dette dannet grunnlag for min henvendelse til Brita Pollan pr 26.10.04.

Ut fra dette har jeg sluttet at mennesket i sivilisasjonen lever som i sin egen lille boble, hvor det menneskelige hensyn er enerådende og utvetydig. Alle begrensninger ligger inne i ens eget hode som noe uovertruffent og guddommelig selvisk. Man forbrenner masse energi i apoteosen, og det er her naturen kommer inn ment som en sareptakrukke hvor ren energi man i makt av den frie viljen kan utnytte etter forgodtbefinnende. Med mennesket i sentrum og hvor naturen er til for mennesket, blir det snevert. Med Kosmos inne i sitt eget hode, blir det også skapt rom for Kaos. Særlig i møte med noen som våger å tenke motsatt!

Sørsamens naturlige Kosmos-Kaos-dynamikk

Kosmos-Kaos-dynamikken setter jeg i sammenheng med en lære om sjelens innvirkning på organismen. Innenfor misologien er det uhørt med en overmenneskelig kraft større enn Gud, Sønnen og Den Hellige Ånd, men det er ikke gitt mennesket å forfekte den ene og rene sannhet. Det finnes ingen sannhet, bare en for mennesket evige streben etter stadig nye erkjennelser. Med mennesket perseptivt som del av naturen – når mennesket er til for naturen – blir det fritt og åpent. I sørsamens endeløse tid-rom kan man på fritt og selvstendig grunnlag anvende naturen, og slik ustanselig mentalt forebygge Kaos.

Sørsamen synes å ha møtt verden med en åpen og inkluderende holdning overfor de kristne på misjonærenes tid. Misjonærene berettet om at sørsamen hadde laget seg en gud av alt som

kunne være nyttig for ham, alt han frykter og mye mer. Dette kunne for eksempel dreie seg om sjøer og fjell, lys og mørke, morgen og kveld, løv og gress, skoger og ville dyr, sunnhet, skjønnhet, sott og sykdom, det første lys om morgenen og tussmørket om kvelden, solen, månen og stjernene. Det var også eksempler med Maria som sol. **«Den dag i dag er en gotisk m med krone over en kjær smykkeform blant samer. Denne ble laget og distribuert av klostrene i Norge i middelalderen som Maria-symbol.»** ((Dunfjell 2006) *Aahkah* av Arna Haga, *Åarjel-saemieh* Årbok nr. 9.)

Det står vel ingenting om sannheten i den sørsamiske katekismens trosartikler, bare en oppfordring til videre søken? Kan det være noe i nåejties trosbekjennelse vi i hovmod har totalt oversett: At for eksempel "Den overhimmelske gud" ikke er noe isolert fenomen, men snarere nåejties besjeling av Kosmos? Likeledes kan de himmelske gudene, de jordiske gudene og de underjordiske gudene intet annet være å tolke enn som Kosmos i forskjellige nivåer? Da kunne det kanskje ligge i nåejties mandat å navngi kreftene som rådet i naturen pedagogisk forståelig for sin menighet? En slik pasjonert besjeling av naturens og universets kraft er mer tilforlatelig enn Den Hvite Mannens bløtaktige tankegods, som at sola smiler, at ugla er klok og at Jorden (naturen) gråter. Det er en pietistisk besjeling Den Hvite Mannen bekjenner seg til når Han gjør sine egne tårer til Moder Jords. Da som nå måtte det sterke virkemidler til. Var det attisk salt nåejtie drysset utover sin allmue i bergprekenen ved helleristningsfeltet? Ved terskelen til epifania kan skafthulløksen ha spilt en helt avgjørende rolle, som guddommelig relikvie? Nåejties forklaring på hva figurene på gievrie egentlig betyr, kan virke som eksegeese inn mot en tekst som åpner erkjennelsen av en annen uttalt virkelighet i form av et opprinnelig budskap. Slik kan de forskjellige navnene på alle gudene for Den Hvite Mannen ha fortont seg som noen narrespeil, hvor narren måtte være den som ser speilbildet av sin egen dumhet i sitt møte med sørsamen.

Gievrie – sørsamens katekisme – et pedagogisk verktøy i empirien for å få innpass i den universelle Kosmos-Kaos-dynamikken? Hver gievrie som et sjelelig fingeravtrykk til en universell naturforståelse? Kanskje gievrie visualiserer en multipolar orden med Kosmos i samme modus: Gievrie, den sentrale, hellige relikvie i liturgien, eksegerer i seg selv den universelle dikotomien, på samme tid som gievrie anskueliggjør Kosmos i alle sjatteringer, helt ned på nano-biologisk nivå? «Symbolene knyttes til fortolkninger av menneskelige erfaringer av noe ondt og uønsket, lengsel etter noe godt og fullkomment og viljen til å få kontroll over det onde.» «Symbolene beskrives som et uttrykk for differensiering av menneskets bevissthet, blitt til gjennom tid.» Ut fra dette kan man også kanskje betrakte gievrie ikke bare i en religiøs kontekst, snarere også til å bevirke sublimasjon innenfor esoterisk kommunikatív duedtie, så som mønster på klær og gjenstander, ornamentikk, smedkunst...? Her er det kanskje også rom for å illegge den mer profane utgaven av gievrie, skåarre, større betydning?

I nåejties endeløse tid-rom i den universelle dikotomien opererte hun/han gievrie med en form for åndelig frihet i Kosmos-Kaos-pasjonen, som virket/-er forvirrende og truende på geistligheten? (Og Verdsligheten?) Når man som selvutnevnte Guds sendebud på Jorden prediker den ene og rene sannhet, veien og livet, kan det bli stridt å bli konfrontert med noen som ideelt sett burde vært ens tvingende nødvendige motsats. En kraft mye større enn en egen guddommelig makt kan jo ikke annet være enn Djevelen selv? Det er bare følelsen av Djevelen som klarer å rokke ved ens egen integritet, vel og merke for dem som kommer med den ene og rene sannhet? For å opprettholde sin egen religiøse identitet, tyr man til en demonisering av det som til forveksling er hva man selv tror på. På samme vis som den etablerte kirken i sin tid plasserte gnostisismen i sitt fiendebilde, og i sin tur oppfattet sørsamens gamle kultur som en direkte trussel, har vel kanskje også Den Hvite Mannen i strategisk hovmod satt seg selv øverst i Moder Jords hierarki, som overformyndersk makt mere enn bare i en religiøs kontekst? Summen av all energi i Kosmos-Kaos-relasjonen er konstant, med Kosmos og Kaos som kompatible størrelser. Tilblivelsen av Moder Jord kan i denne konteksten gjerne forstås som en ordenskraft til hjelp for mennesket til å forstå – sette ting i

relasjon til hverandre; systematisere den minste lille detalj inn i den store overbygningen av erkjennelser: Kosmos bestående i alle biologiske nivåer; Kosmos i samme modus. I denne syntesen finnes det nødvendigvis ingen Djevel i utgangspunktet, men "Djevelen" kan kulturelt betinget ha sitt arnested i Kaos.

Dette kan i beste fall kun være et svakt definert rammeverk av sørsamens oppfattelse av Kosmos.

Nåejtie-mysteriene vs den kristne konsensus i Nikea

Det finnes kanskje ikke en absolutt god eller absolutt ond kraft i tilværelsen? Sørsamen baserte seg på en erfaringskultur og en såkalt muntlig tradisjon. Kristendommen kom med budskapet om frelse fra synd, åpenbart ved Jesus Kristus som var stått opp fra de døde og levde i himmelen. Dette faktum kunne ikke misjonærene bekrefte av erfaringen. Kristendommen var/er basert på tro, hvilket i praksis er det samme som underkastelse. På gievrie var/er(?) det imidlertid uproblematisk med figurer som hørte/hører(?) hjemme både i en kristen og en sørsamisk anskuelse. Der var/er(?) det rom for flere parallelle, symbolske univers. Nåejtie hadde/har(?) sin unike gievrie som reflekterte/-er hennes/hans unike erfaring – i en Kosmos-Kaos-relasjon?

Kristendommen og animismen er i ytterste konsekvens en og samme sak. Den historiske sammenhengen i den kristne skapelsesberetningen om menneskets og naturens tilblivelse, er ikke sannsynlig uansett hvilken teori man velger... Hvis en kristen tilnærming er mer reell enn andre teorier, hvorfor ikke et tyngre kristent fokus på menneskets forntidige anvendelse av bergkunst, helleristninger og skafthulløkser? Er Norges, Nordens og verdens mest potente tidsæra i menneskehetens historie *for* usivilisert og primitiv for kristendommen? Da kan det i så fall forklares ut fra at menneskene som trakterte bergkunsten, helleristningen og skafthulløksen i sin tid lite hadde noe med sivilisasjonen å gjøre – da som nå? Jeg har aldri tvilt på eksistensen av Jesus, men at Jesus var en hvit mann, som han faktisk blir fremstilt som, har jeg aldri blitt helt fortlølig med. Det som imidlertid fascinerer meg til bristepunktet, er hypotesen om at Jesus var en mann av sin tid, som fikk sine visjoner overlevert fra en kraftfull natur og urfolket som levde denne stedegne naturen! (Slik kan man isolert sett forstå *alle* verdensreligioners herkomst.) Det er jo ikke til å legge skjul på at kristendommen har gjort til sitt det urfolk har ment og gjort, og ikke bare i Norge.

Kristendommen betrakter jeg som en "feig" religion, som kanskje ikke hadde eksistert uten en Humanistisk rettferdiggjort sivilisasjon? Kristendommens forandringer i takt med sivilisasjonens forandringer blir betraktet som Guds virke i historien – som del av den fortsatte åpenbaringen. I denne konteksten savner jeg tydelige prester i den vitenskapelig dokumenterte menneskeskapte globale oppvarmingen nå om dagen. For meg er det et paradoks at menneskene utnytter naturens ressurser i den grad at det får konsekvenser for Skaperverket, uten at prestene og biskopene setter foten ned og er tydelige overfor menigheten. Hvorfor er ikke klimaendringene og den globale oppvarmingen en del av den kristne liturgien? Likeledes kan man undre seg over at prestene og biskopene ikke er like tydelig nok overfor alle krigene som foregår over hele verden til enhver tid. Forurenses krigen i Irak? Og hva med at 30 % av all spiselig mat i sivilisasjonen blir kastet? Bare i Oslo kaster man 17 tonn med klær – hver dag! Det kan virke som om den kristne sivilisasjonens selvbilde velsignes av økt omsetning, høyere avkastning og konsum! Det er videre også ganske påfallende at Kirken ikke har vært enda mer tydelig og tatt et endelig oppgjør med egen holdning til alkoholproblematikk, som blant annet samene er blitt dynket med siden Kautokeino-opprøret, og sikkert nok lenge før dette også. Alkoholholdig vin er igjennom alle kristne tider blitt betraktet som Guds drikk. Hvis man ønsker en videre revisjon av Bibelen, burde man kanskje tenkt litt mer på slik grunnleggende problemorientering enn å viske bort Helvete? På sikt kan dette føre til at kristendommen blir tatt av vinden, eller kanskje det endog går dit høna sparker?

Kirkemøtet i Nikea satte vel først og fremst den endelige spikeren i kista for den hellenske kulturen. Det å fatte konsensus på vegne av den ene og rene sannhet, er jo en selvmotsigelse. Det er ikke gitt mennesket å vite sannheten. "Sannheten" er bare noe mennesket i beste fall kan/bør bruke hele livet sitt på å søke etter. Man kvittet seg ikke med all synden i Romerriket, til det finnes det ikke ledig kapasitet – selv i Himmelen! Den akkumulerte synden ble komprimert og absorbert av den romersk-katolske kirken med Keiseren som Kristi stemme i Verden – institusjonalisert med pavedømmet. Man trenger all den syndige materien man kan oppdrive for å få allmuen i knebøy. At mennesker av kjøtt og blod kan overopphøye seg selv til guder, er forståelig. Noe annet blir det at en slik arroganse bare blir møtt med en ny, anskueliggjort ved opprøreren Martin Luther. Og: Er det noen prinsipiell forskjell på en keiser som Kristi stemme i Verden og en dansk konge salvet av Gud? Det har begrenset negativ effekt å vanære Gud, forstått dit hen at effekten begrenser seg til ens egen samvittighet, som man må drasse med seg resten av livet. Det som derimot kan være skummelt, er å utfordre apoteosen. Det kan få helt andre og kanskje verre konsekvenser enn en dårlig samvittighet skulle tilsi!

Flere av misjonærene var intellektuelle, men samtalene med samene var ikke like intellektuelt fundert som overfor Kongen. Dessuten var det mange slette og ugudelige prester i landet i den tid, i følge misjonærene selv. Slik kan man kanskje ane konturene av en helt annen og mye verre, for sørsamen, virkelighet enn den som kildene beskriver?

Den kristne oppfattet seg som amme for sørsamen, men sørsamen ble eksponert for en kristendom i flere modus, innbyrdes i strid med hverandre. Jeg har ikke en fullstendig oversikt, men kronologisk blir det noe slikt som katolisismen, den lutersk-evangeliske misjon, læstadianismen og finnemisjonen, hvorpå de to førstnevnte var like mye som ild og vann som de to sistnevnte. Dette utilbørlige presset mot sørsamens anskuelse av kristendommen i flere modus, er ikke så mye debattert. Like fullt *kan* det ha vært en av de avgjørende faktorene som bidro til at misjonærene tross alt ikke lyktes helt med sitt prosjekt? En annen viktig faktor er vel også at Thomas von Westen hadde det svært travelt. Han ga seg selv maks 5 (fem) dager på å konvertere sørsamen fra sin opprinnelige religion tradert igjennom flere tusen år! Dette sier kanskje mest om den kristne sivilisasjons selvbylde? En annen mer apokryf sammenheng kan være at bruken av geværet "avsosialiserte" sørsamen, som etter dette ble mer selvstendig; individuell?

Det bærer kanskje bud om Den Hvite Mannens kisma å sette seg opp mot naturens rå kraft? All levende biomasse på Jorden er konstant, men for sivilisasjonen blir selvfølgelig dette en umulig tanke. I Den Hvite Mannens jag etter å utnytte naturressursene, blir Han kanskje blind for at det innenfor Moder Jords intelligente design reproduseres litt i utakt med det til en hver tid Den Hvite Mannens rådende kommersielle behov skulle tilsi. Dette blir kanskje ikke synlig for sivilisasjonen før utryddelsen av en art er et faktum? Nå står kysttorsken for tur, og hummeren, ueren... Dette er arter som kommersielt har vært som alfa og omega for kystnorge, men hvor er prestene og biskopene i Skaperverket, som mer burde virket som revisorer i klimaregnskapet? Kaos i sivilisasjonen i denne sammenhengen kan like gjerne betegnes som den biomassen som til enhver tid – sakte men sikkert – erstatter den Den Hvite Mannen er i ferd med å utrydde, som Den Hvite Mannen kommersielt ikke kan utnytte; i pakt med sin griskhet ikke klarer en mer langsiktig strategi overfor... For Moder Jords animistiske kapital betyr ikke dette stort, men for sivilisasjonen er og blir det katastrofalt!

Nivådelt Kosmos med nivådelt konsekvens. Kosmos i forskjellige modus kan kanskje forstås hvis man ved en gitt dokumentert handling forstår Kosmos på et stadig høyere plan? Kjedet er ikke sterkere enn ved sin svakeste lenke, heter det seg. Følger man ikke sin uforbeholdne

intuisjon i en Kosmos-prosess, vil Kosmos-kreftene gripe fatt i deg og trekke deg bort fra apeks. Da kan man som en trøst oppnå heltestatus i Kaos, men uten noen å kommunisere med. Elvis Presley rakk å bli hele verdens idol og gudbenådet venn og kamerat – før han døde av ensomhet. Konsensus handler om å velge. Epistemologien fattet i sin tid konsensus om at animisme er noe bløtaktig tankegods. Om urfolkets anskuelse ikke er animisme, hva er det så?

Kan man trygt hevde at det var/er flere naturguder i sørsamens område enn for eksempel i nordsamens ditto?

Fromme politikere – fromme tanker

SURVIVAL OF THE FITTEST

Tar du livsløgnen fra et menneske, tar du kreativiteten fra det med det samme. Jens Stoltenberg skryter på seg samfunnsøkonomisk kompetanse, men er han ved dette kun et fromhetsideal i miljø- og klimadebatten? Med vid åpne øyne påfører politikerne sin velgerskare et fromt bedrag, fordi de vet at de ikke trenger å bli stilt ansvarlig for løftene som ble gitt.

Jens Stoltenberg vil med den ene hånden gi 3 mrd kroner for å bevare regnskogen, mens han med den andre hånden grafser til seg gevinsten etter å ha investert 5 mrd kroner i firmaer som hugger ned den samme regnskogen! **«Når Jens Stoltenberg kjøper klimakvoter for 100 millioner kroner, havner flere titall millioner som gevinst hos finansmannen Assad Razzouk.**

Miljøgevinsten ved kvotekjøpet er også omdiskutert.» (Dagens Næringsliv pr 15./16. mars 2008) Er det mer Jens Stoltenberg og resten av Regjeringen vet om dobbeltmoral på vegne av Moder Jord? Er det mulig å motta pensjon med god samvittighet når den dagen kommer?

Å fatte konsensus på vegne av klimaet, er absurd! Det er bare maktsyke, retoriske politikere som kan påføre sine velgere et slikt bedrag. Enhver politiker med makt vet at krigen i Irak forurensar, men dette er ikke del av konsensus, later det til. Det er enklere for politikere å fatte konsensus slik at allmuen kan føle seg som synderne. Slik blir det både enklere å laste ned allmuen med kreative skatter og avgifter, og, ikke minst, rette fokus vekk fra ens eget grådighetsbegjær.

Sørsamen er et tidsvitne i fenologien, men man har ikke kommet lengre enn at man ikke skjønner nytten av sørsamens naturvitenskapelige kompetanse i miljø- og klimasammenheng. Kanskje det er akkurat her den største fornedrelsen og ydmykelsen overfor sørsamen ligger begravd? Et urfolk som til de grader lever i ett med naturens kraft har ingen stemme i Jens Stoltenbergs klimaretorikk. Hvalfangerne i Sørishavet var viktige markører og ga/gir viktig informasjon til forskere om forholdene de befant seg i. I Sør-Georgia trengs miljøoppdrydding ved menneskelige skipbrudd. Eller er alt skrotet etter en grisk hvalfangertradisjon med i apoteosen som legitimasjon og bevis?

FNs klimapanel blir satt under hardt press om dagen, især fra FrP sin Vitenskapsmann. Det hersker tvil om klimaendringene er menneskeskapte eller ikke. Det mener jeg er en avsporing av den egentlige debatten, som etter min mening ikke er kommet i gang enda. Jeg er litt usikker på om det fra FrP-hold råder en oppfatning om krigen i Irak forurensar eller ikke. Det har vært tusenvis av istider før denne som eventuelt kommer nå. Alle disse forutgående istider har mennesket etter all sannsynlighet vært helt uskyldig i. Mest sannsynlig kommer istider helt uavhengig menneskelig aktivitet. Debatten bør dreies mot om Menneskehetens krigføring er gunstig for klimaet eller ikke. Slutter Menneskeheten all krigføring, har mennesket mer enn nok å gå på hva gjelder forbruk, men kristendommen er jo fundert på menneskets frie vilje. FNs klimapanel viser kanskje mer pietet mot den politiske maktstruktur enn mot naturen? Da er det vel like greit å følge FNs klimapanelers hypotese om at klimaendringene denne gangen er menneskeskapte, sånn for sikkerhets skyld?

Tåler Den Hvite Mannen å se sørsamen i øynene og takke henne/ham for at det tross alt fremdeles finnes en fri og "urørt" natur i Norge? Kanskje den typen natur som best i hele verden egner seg til rekreasjon fra en stresset tilværelse? Sørsamens stamina er kompatibel med kreftene i naturen, og det er jo en av forutsetningene for å opprettholde sørsamens traderte kulturbaserte reindrift, som igjen har båndlagt relativt store områder i Sør-Norge.

Det nærmeste sørsamen tilnærmet seg sivilisasjonen – Kaos – var kanskje som kremmer?

Maadth-saemies enigma i Den Hvite Mannens fortellertradisjon

«Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap som allmenndannende fag skal bidra til felles kunnskap og felles referanserammer, gi gjenkjennelse ut fra elevenes egen bakgrunn, fremme ny innsikt og gi rom for dialog tilpasset de ulike alderstrinn. Faget skal være en møteplass for elever med ulik bakgrunn, der alle skal bli møtt med respekt. Kunnskaper om religioner og livssyn, og som den funksjon disse har både som tradisjon og som levende kilde til tro, moral og livstolkning, står sentralt i faget. I faget skal det stimuleres til allsidig dannelses, til personlig utvikling og til bevissthet om ens egen identitet.» Læreplanen fra 1997.

Hvor stor entusiasme er det i norske klasserom når takhøyden i departementene er så lav at man er nødt til å gå lutnakket inn i byråkratiet – med lua i hånda? Kunnskapen til lærebokforfatterne er overfladisk, mener Brita Pollan, men er egentlig Brita Pollan den rette til å uttale seg om slike ting som sørsamens religion? Og hvordan står det til i forlagshusene våre? Det refereres til Mari Boine, men hvilken kompetanse besitter hun om sørsamens anskuelse? Til syvende og sist koker det hele ned til at hele denne tunge materien blir lastet ned på skuldrene til forsvarsløse elever i grunnskolen. Hvor er mentor? I departementet som gir ut læreplanverkene? Hva med kompetanseløftet? Finnes det sørsamiske informanter eller sensorer?

Jeg synes det står mye fint i læreplanverkene, og bruker det som står der villig vekk. På tross av dette mener jeg det er flere lysår mellom det som av og til blir presentert overfor elever, satt opp mot det jeg mener læreplanverkene egentlig legger opp til og gir rom for. Da får man akkurat de forskerne man forespør...

HUMANISMEN SOM SUBJEKTIV VIRKELIGHETSFORESTILLING

Pietismen i dogmatismen

Finnes det en sikker viten? Paradokset i den Epistemologiske pietismen er at betingelsen for et ekte eksperiment, er at det kan falsifiseres. Jeg har en fornemmelse for at all verdens urfolks naturvitenskapelige kompetanse ville virket som den rene vitamininnsprøytingen i den Epistemologiske dogmatismen. Er det på bakgrunn av dette mulig å definere kristendommen som et ekte eksperiment?

Didaktisk pietisme

Den didaktiske pietismens mantra er mer penger og høyere lønn, men er det dokumentert at høyere lønn genererer høyere grad av kreativitet? Er norske elever tjent med mer kreative lærerkrefter?

Pietismen i den politiske eksegese

Den som griper makten, mister kraften. Finnes det politikere i Norge som ikke er avhengig av en hvit løgn?

ANIMISMEN SOM OBJEKTIV VIRKELIGHETSFORSTÅELSE

Det er tid for stillhet og refleksjon. Går det an for de kristne å ta imot velsignelsen og stå til skrifte for en synd påført sørsamen? Ingen blir vel rene av å gjøre andre urene? Den som kaster maska, mister ikke ansiktet. Misjonærene anklaget sørsamen for blant annet å drive hor, incest og drukkenskap, men paradokset viser seg jo å være at man i sin tid apoteoserte den utro og umoralske kong Fredrik IV som salvet av Gud! Misjonærene var tross alt bare verktøyet i en hagiografisk retorikk (fast skjema for oppbygging av fortellingen om helgener), som dannet grunnlag for den kristne sivilisasjonens selvbylde.

Også vitenskapelig spiller/har Kongen spilt en sentral rolle, om ikke annet enn som rollemodell. Er det utidig å forvente av Kongen å komme med en uforbeholden refleksjon rundt samene som urfolk i forn tid, nåtid og hva som kan forventes i fremtiden?

Som det går frem av ovenstående, er det nok flere som bør kjenne sin besøkelsestid.
Meg selv inkludert!

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Kopi til:

Kong Harald
Jens Stoltenberg, statsminister
Trond Giske, kultur- og kirkeminister
Erik Solheim, miljøvernminister
Bård Vegar Solhjell, kunnskapsminister
Brita Pollan
Saemien Sijte, byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse
Siv Jensen, FrP

Kilder:

For Djevelen er alt mulig
Åarjel-saemieh Årbok nr. 9
Dagens Næringsliv
Nrk radio

Dialogsmøte utbyggingen Saemien Sijte, 11.03.2008
ET LØNNLIG HÅP OM STOR TAKHØYDE

Tiden er inne for å begynne på nytt. Rydd bordet, spiss blyanten og legg frem blanke ark! Glem alt som har vært. Det som har vært, er der allikevel, som et bakteppe og som verdifull erfaring.

Jeg refererer til diverse forslag levert på møte ved Saemien Sijte pr 11.03.2008, og legger herved frem et tilleggsforslag.

Er det blitt foreslått å lokalisere Saemien Sijte ved Bølareinen? Selv om tiden begynner å renne ut for nye alternativer for lokalisering, foreslår jeg at en plassering ved Bølareinen blir seriøst vurdert.

Subsidiært:

Bygg en stor gåetie ved Bølareinen til bruk i turistsesongen. En stor gåetie kan bygges med limtredragere i stedet for naturlig bøyde trær. Slik kan man koble gammel byggeskikk opp mot dagens materialvalg.

Inne i en gåetie kunne man selge duedtie til potensielt 10.000 turister i året. I tillegg kunne man gi ut egen informasjon rundt sørsamens tilknytning til området Bølareinen spesielt, samt hele det sørsamiske virkeområdet mer generelt.

Oslo pr 02.04.2008
Med vennlig hilsen

Rune Molnes

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 OSLO

Deres ref

Vår ref
200800020-/BLO

Dato
06.05.2008

Sørsamenes skogsdrift i et miljø og klimaperspektiv - Innspill

Vi viser til brev av 22.12.2007 om sørsamer, skogsdrift, verdiskaping og miljø og klima m.v.

Vi har merket oss synspunkter og refleksjoner omkring temaene som er tatt opp i brevet. Vi finner ikke grunn til å kommentere alle vurderingene i brevet, men vil imidlertid gi en kort bakgrunn for norsk skogbruk og hvordan skogressursene kan brukes slik at de både bidrar til verdiskaping og til bevaring av miljøverdier.

Norge har rike skogressurser av høy kvalitet. Skogbruk og videreforedling av tre er viktige distriktsnæringer, og økt bruk av tre og bioenergi er viktig for å nå målene i både miljø- og distriktpolitikken, under dette også klimapolitikken. Skogene er samtidig et av de viktigste økosystemene våre, og leveområde for en mengde planter og dyr, noen av dem trua eller sårbare. Det er viktig å forvalte skogressursene bærekraftig slik at en tar vare på viktige miljøverdier samtidig som ressursene kan tas i bruk for økt aktivitet og verdiskaping til nytte både lokalt og nasjonalt.

Økt bruk av fornybar energi og økt trebruk i stedet for mer energikrevende materialer vil gi viktige bidrag til energiforsyningen og minske de menneskeskapte klimagassutslippene. Skog binder karbon og er derfor viktig i klimasammenheng. Skogen er også leveområde for mange arter, er rik på kulturminner og er viktig for friluftsliv og opplevelser.

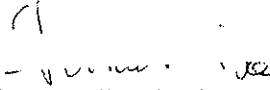
Det er en forutsetning at forvaltningen av skogressursene skjer etter prinsippene om bærekraftig skogbruk. Dette er sentralt i den nye skogbruksloven og i den nye forskriften om bærekraftig skogbruk fra 2006 som utfyller og presiserer loven når det

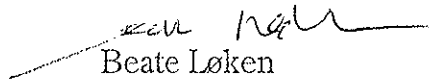
gjelder miljøhensyn, foryngelse og skogskader. Forskriften bygger på og supplerer det frivillige miljøarbeidet og sertifiseringssystemet knyttet til Levende Skog-samarbeidet. Skognæringa og miljøbevegelsen reviderte høsten 2006 Levende Skog-standarden for et bærekraftig skogbruk. Resultatet innebærer klart økte miljøambisjoner for norsk skogbruk, blant annet når det gjelder bevaring av biologisk viktige områder og evnen til å dokumentere skogbrukets miljøhensyn.

Departementet vil ellers framheve skogens viktige rolle i klimasammenheng, og vil arbeide aktivt for å øke de positive gevinstene av å plante skog og bruke trevirke til blant annet konstruksjoner og energi. Et klimagassregnskap fra Statens forurensningstilsyn viser at skogen i Norge årlig tar opp mellom 25 til 30 millioner tonn CO₂. Dette svarer til om lag 50 pst. av de totale norske utslippene av klimagasser. Som leverandør av trevirke gir sektoren positive bidrag i klimasammenheng, dels ved at bruk av varige treprodukter forlenger karbonbindingen som skjer i skogen, og dels ved at treprodukter erstatter andre produkter som har større klimagassutslipp i produksjon eller bruk.

I klimameldingen som ble lagt fram i 2007 har regjeringa knyttet de ulike tiltakene sammen og vil blant annet legge til rette for økt skogplanting og skogkultur for økt skogproduksjon.

Med hilsen

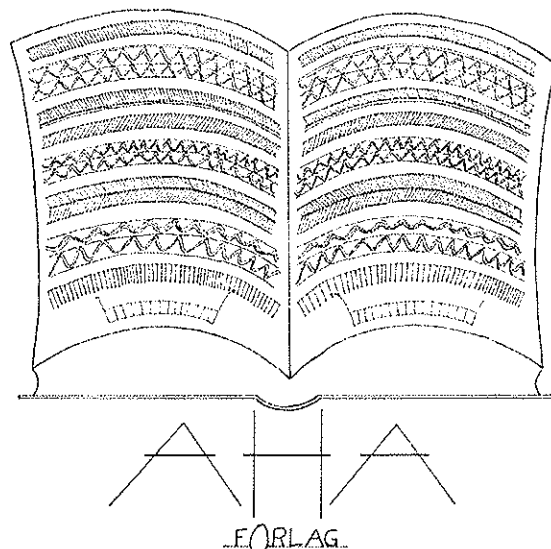

Steinar Bø (e.f.)
avdelingsdirektør

Beate Løken
rådgiver

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Terje Riis-Johansen
Landbruks- og matdepartementet
Pb 8007 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrle-fealadimmle.no

Tidligere utgivelser: Gievrle Fealadimmle • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.: 200800020-JBLO

Vår ref.: 22.12.2007

Oslo: 08.06.2008

Verdiskapning i skogsdriften?
AD SØRSAMENS SKOGSDRIFT
I ET
NATURVITENSKAPELIG MILJØ- OG KLIMAPERSPEKTIV

BIOKRATI

som

overordnet naturvitenskapelig forvaltningsorgan med den frie
naturen fungerende som biologisk kunnskapsbank
forvaltet av urfolk, som mentor for
allmuen i en deltakende
observatørrolle.

Bionikkens mangfold i kulturlandskapet.

Jeg refererer herved til brev herfra pr 22.12.2007 samt ditt brev hit pr 06.05.2008. Det må da finnes mer mellom himmel og jord enn det du forsøker å gi uttrykk for i ditt brev som ovenfor nevnt? «Vi har merket oss synspunkter og refleksjoner omkring temaene som er tatt opp i brevet. Vi finner ikke grunn til å kommentere alle vurderingene i brevet, men vil imidlertid gi en kort bakgrunn for norsk skogbruk og hvordan skogressursene kan brukes slik at de både bidrar til verdiskapning og til bevaring av miljøverdier.» Har du strengt tatt anledning til å finne grunn til ikke å ville kommentere alle vurderingene i brevet herfra pr 22.12.2007?

Har du noen gang ferdes i en skog sprunget ut fra et plantefelt? Kanskje det er nettopp her du trives best? Kjenne lukten av hard valuta, din egen svettelukt og eksosen fra hogstmaskinene? Inni slike skoger er det ellers helt livløst. Er det bionikkens mangfold du anerkjenner av her: Som praktisk, teknisk, utnyttelsesgrad? Med andre ord: Ren plankekjøring? Finnes det et reelt biologisk mangfold i en skog sprunget ut fra et plantefelt? Eller er det nærmest uhyggelig, kaldt og utrivelig å gå i en slik skog? Å lese brevet ditt er som å ferdes i en sådan skog!

Dødt, uhyggelig, kaldt og sterilt. Det later til at det ikke er tegn til visdom i skogen din, Terje! Og det er kanskje ikke så rart all den tid du kanskje allerede har hugget ned siste rest av urskog, du også? Du ser kanskje ikke skogen for bare trær, som kun kan måles i kroner og øre pr lm, samt være til praktisk nytte for sivilisasjonens sykelige overforbruk?

Det er et merkelig fenomen å ferdes i en urskog kontra en skog sprunget ut fra et plantefelt. Begge typer skoger like uhyggelige, men på diametralt helt forskjellig vis. Det avhenger nok litt av hvem som ferdes også. I en urskog blir man fullstendig overrumplet av den naturvitenskapelige dynamikken i det biologiske mangfoldet, som man som menneske på ingen som helst måte evner å kontrollere/forstå epistemisk. Noen føler dette som en direkte trussel, fordi urskogen utarter en uoverkommelig naturvitenskapelig motsats til ens personlige kompetansenivå. I urskogen kan det menneskelige kompetansenivået måles direkte opp mot grad av empati. Evner man ikke å la seg villig lede inn i urskogen med et åpent sinn, kan reisen bli en riktig så traumatisk opplevelse. I skogen sprunget ut fra et plantefelt derimot, kan det også bli traumatisk, men dog på et ganske annet plan. Av en annen type menneske. Den personen som sover godt under en gran i en urskog – og føler seg trygg – vil mest sannsynlig totalt miste evnen til en natts søvn under en gran i et plantefelt. Kort sagt: Jeg kan vanskelig forestille meg at noen kan sove like godt i begge typer skoger! I en skog sprunget ut fra et plantefelt trenger man en stor grad av sympati – for trærne hvis kisma er som evig tjenere og slaver under Den Hvite Mannens grådighetsbegær.

Hva er poenget med å tvinge igjennom hugst i absolutt all urskog som finnes i Norge? Du nevner vage strategier sett i lys av bevaring av biologisk viktige områder – for å ha evne til å dokumentere skogbrukets miljøhensyn – men ingen verdens ting om sørsamens skogsdrift, som jo var selve essensen i min henvendelse til deg pr 22.12.2007. Dette minner meg om avlat. Distriktpolitikk går ut på at man skal trygge enkeltpersoners rett til et anstendig liv i grisgrente strøk, men dette går som regel på bekostning av en tapt naturvitenskap til gagns for hele menneskeheten. Hadde det bare hatt seg slik at du kunne redegjøre overfor allmuen en fullstendig oversikt over urskogens biologiske mangfold, men slik er det nok ikke på stell? «Det er en forutsetning at forvaltningen av skogressursene skjer etter prinsippene om bærekraftig skogbruk.» Betrakter du hugging i urskogen som bærekraftig skogbruk? Er det en korrelasjon mellom hugging av urskogen i Norge og ønsket om økt skogplanting og skogkultur for økt skogproduksjon? Er det et reelt behov også for arealene urskogene representerer for å imøtekomme etterspørselen av biologisk biomasse i fremtiden?

Som utfyllende argumentasjon for min henvendelse til deg denne gangen, vedlegges herved kopi av artikkelen *Verdens eldste tre lever i Sverige* fra forskning.no. Hvilken nytte ser du av slike

trær? Kjenner du det rykke i motorsagarmen, og begjæret etter å bli kvitt beviset for din egen inkompetanse? Finnes det slik banebrytende forskning i Norge? Eller er det allerede for sent, fordi alle relevante trær er hugget ned? Hvis det har seg slik at det allerede er for sent, er det din skyld! Du må på egen hånd finne ut hvordan du skal forsvare deg overfor vitebegjærlige personer i all fremtid! Hvis det derimot ikke er for sent – at det finnes store områder tilgjengelig for denne typen forskning i Norge – vil du ikke bare selv kunne bli gjort til gjenstand for en oppvåkning igjennom et biologisk kunnskapsløft, men samtidig bli vitne til at andre personer kan få den samme muligheten! Noen mennesker hevder at slike trær/skoger med beskyttet integritet kommuniserer mennesker. Høyst sannsynlig tar nok du avstand fra en slik form for tilnærming, men det sier jo bare mest om deg selv! Kanskje du gjør klokt i å lytte mer til dine landsmenn/-kvinner. Det kan hende slike trær kan åpne for andre grupper forskere også, som for eksempel innen arkeologien? Da kunne man om mulig bli mer bevisst hvordan menneskene levde her under og etter siste istid, og ikke minst: Hvem de var! Dette er nok ikke informasjon du trenger mer av. På skolen fikk du intravenøst hele hendelsesforløpet, som du videreformidler til dagens elever i grunnskolen: Den brave Nordmannen som kom i nordablesten med rimfrost i skjegget. Punktum.

«Vi må komme foran naturen i utviklingen! Vi må vinne kappløpet!» Vyene stammer fra den tiden hvor naturen skulle temmes – og utnyttes. Det hele startet (i Norge) for over hundre år siden, men eskalerte for fulle mugger etter andre verdenskrig. Tankegodset jeg legger frem for deg her ville på den tiden ganske sikkert ha medført til rekvirering av to menn i hvite frakker, for tvangsinnleggelse på 6. avdeling ved egnet sted. I dag er vel slikt utenkelig? Vinden vil snu, for slik naiv overoptimistisk tro på egen fortreffelighet i kappløp tåler ikke stormkastene som setter inn.

Jeg søker etter en ny dimensjon innen forvaltningen av skogressursene:

URSKOGEN SOM VISDOM!

Er du pedagog god nok til å drive opplæring i urskogen som visdom? Kanskje grunnen til ditt offentlig tause forhold til urskogen i Norge bunner ut i at du ikke evner å drive opplæring i den frie naturens visdom? Er behovet ditt for kontroll viktigst? Lurer det om mulig en frykt hos deg i det ukjente og ukontrollerbare som urskogen representerer?

AT URSKOGEN UTRADERES/FORSVINNER = KUNNSKAPSBRIST!

En dypere patologi av Norges Old.

Forollhogna, fjellriket mellom Øst-Norge og Trøndelag, finnes det spor av sørsamen i dette området, eller bare spor av tvil? Seterdaler, som Forollhogna, er viktige kriterier for nasjonalparkstatus, men hva med sørsamens kulturbaserte reindrift? Tør man tanken på å opprette nasjonalparker i Norge med begrunnelsen sørsamens traktering av reinsdyr innenfor spesifikke områder siden siste istid? Jeg tviler på at man er kommet særlig lenger i dag hva gjelder sørsamens rett til land og vann i Sør-Norge enn tilfellet var for hundre år siden. Relativt sett står vel din forvaltningsform for en forverring av sørsamens rettigheter i Sør-Norge. Den viktigste forskjellen er at man for hundre år siden søkte en åpen konflikt med sørsamen med blant annet nedslakting av tamrein som følge. Da kunne man på sett og vis identifisere overgriperen og stille vedkommende for retten. I dag opererer skogbaronene bak lukkede dører lenge etter at allmuen har lagt seg til å sove. De som våkner opp til et mareritt etter at møtet er hevet, er alltid de med motstridende interesser skogbaronenes! Ingen kan lenger klandres for noe som helst...

Klandrer du deg selv?

Tilfellet Forollhogna er kanskje ikke ditt ansvar hundre prosent alene. Jeg har allikevel tatt det med som en klassisk forvaltningsmessig uforstand overfor sørsamens interesser generelt. Fordi jeg fornemmer en gjengs tendens innenfor hele maktapparatet. Dessuten er det vel ikke helt på jorden å postulere en fra sørsamens side forntidig skogsdrift i tilstøtende områder mer spesielt? Sørsamen har opp igjennom tidene ikke gjort seg like synlig i terrenget som bonden, men det

betyr jo ikke det samme som at sørsamen ikke har vært til stede i det hele tatt! Paradoksalt nok ble det sørsamens bane at forntidens spor etter henne/ham ble visket bort fra Den Hvite Mannens netthinne som dugg for solen, men allikevel synlig nok for dem med den rette kompetansen! Folk med motstridende interesser agrikulturens har ikke hatt tradisjon for å komme til orde i ytringsfrihetens Norge.

Jeg legger ikke så veldig stor vekt på for en hver pris å bevare det biologiske mangfoldet slik det etter sigende er i dag. Det er mer interessant med fenologien i evolusjonen som naturlig finner sted, og som alltid har funnet sted. Da er det særskilt viktig at Den Hvite Mannen holder fingrene fra fatet! Du vektlegger skogen større betydning som søppelplass for 25 til 30 millioner tonn CO₂ årlig, enn nødvendigheten av å anvende urskogen som arena for kompetanseheving naturvitenskapelig. For du skjønner forhåpentligvis nytten av å forske på urskogens biologiske mangfold for å bli klokere som menneske? Et klokt menneske kan med hell kalle seg rikt, og trenger nødvendigvis ikke å sulte i hjel selv om trærne får anledning til å kunne få leve sitt eget liv. Kanskje snarere tvert imot? Hvem vet, kanskje nordmenn kan komme til å bli kloke på vegne av naturen, og attpåtil tjene penger på det! Moder Jords immanens i menneskesjelen gjør noe med oss. Da er det bare opp til oss å gjøre noe med det!

Nær sagt all min tid går med til å bli klok på Den Hvite Mannens til enhver tid insitament i dette og hint. Den Hvite Mannen har en overopphøyd tro på sin egen fortreffelighet i alt som kan relateres til etikk og moral, men når det kommer til praktisk handling, renner solen. Slettes ikke alt tåler Solens lys! Alt som er med på å rokke ved Den Hvite Mannens frie, filantropiske vilje, er fundamentalisme, men hva bryr vel naturen seg om Den Hvite Mannens frie, filantropiske vilje, etikk og moral? Det fundamentalistiske tør vel heller være det prinsipp/hovmod det er å skulle ville tilegne seg kontroll over naturen. Du kan ikke nevne ett eneste beviselige tiltak til fremme for naturens ve og vel, som naturen like greit kunne ordnet opp med på egen hånd. Det du må lære oss er å leve *med* naturen på naturens egne prinsipper: Anvende naturen slik at den kan bringe oss visdom og ydmykhet.

Tvinger endringer i klimaet frem endringer i språket? Og kan man i så fall ta høyde for at en slik språklig evolusjon kan ha funnet sted i tidligere tider også? Isolert sett er vel dette en spennende vinkling i seg selv – som noe positivt og oppbyggelig? Man skal ikke se helt bort ifra at naturen er en overordnet, men hos Den Hvite Mannen underkommunisert, faktor i språkutviklingen. Hvor ligger i tilfellet ydmykheten og takksigelsen hos Den Hvite Mannen overfor naturen? Mener du at den 9550 år gamle grana kan gi nærmere beskjed også om dette? Mener du at denne grana potensielt kan bidra til intellektuell verdiskapning og at dette i så fall kan gjøre oss bedre rustet i bevaringen av miljøverdier?

Et biokrati er ment å skulle forvalte visdommen i naturen til gangs for en bærekraftig anvendelse av naturressursene, som noe overordnet Den Hvite Mannens skjødesløse utnyttelse av samme. Jeg er av den oppfatning at det er langsiktig viktigere å forske på naturens dynamikk – hvorfor vi er til – som førsteprioritet, fremfor å føye seg etter markedsliberalistenes grådighetsbegjær styrt av den frie, filantropiske viljen. Det er ikke gitt at ideen om et biokrati er helt i tråd med ditt forvaltningsprinsipp, men slik er det fra min side heller ikke ment! Urfolkene stemme i forvaltningen av naturressursene er det noen som har klart å stilne, men tiden arbeider for urfolkene innen naturforvaltningen. Sørsamen er et urfolk i Sør-Norge. Sørsamens stemme er også blitt stilnet, men tiden anskueliggjør en ny dreining av vinden. Da må gammel urett mot sørsamen som urfolk ikke gjøres opp med ny. Det kan nesten virke som at det er et filantropisk credo å krenke urfolkene anseelse i den naturvitenskapelige diskurs!

Et biokrati er ikke bare ment som en ode til kreftene i naturen.

Ideelt betraktet burde det ha vært en dialektisk glidebane mellom forvaltningen og sørsamen, men mer forpliktende overfor sørsamens kulturbaserte reindrift enn hva som er tilfellet for agrikulturen i dag. Dette for å ta igjen noe av det tapte hva gjelder sørsamens interesser. Det å eie urskogen vil i realiteten si at man har tatt beslag i naturens visdom uten klausul om at den samme visdommen skal komme menneskeheten til gode; ingen forpliktelse overfor skogeier om å kommunisere urskogens visdom. Dette mener jeg er kriminogen virksomhet, hvilket vil si en glidende overgang fra det lovlige til det kriminelle. Dette betinger selvfølgelig at man fra maktapparatets side evner å tenke mindre dogmatisk i forvaltningssaker enn tilfellet er i dag!

KAN MAN BEGÅ MENED NATURRETTLIG?

Urfolk over hele verden kan kommunisere naturen seg imellom esoterisk, men dog ikke med slike som deg og meg. Det at urfolk ikke kan kommunisere ut forbi sine frender, stimulerer dem kanskje heller ikke til at de vil – lenger? Sammenlignet med urfolk er Den Hvite Mannen biodebil: Han lider under et sykkelig hyperaktivt biologisk utnyttelsessyndrom, noe som leder over mot filantrobionomi: Under påskudd av at naturen er til for Den Hvite Mannens liberale grådighetsbegjær.

En økonomisk hogstmodenhet følger det mekaniske urverket i Big Ben, men hva med den biologiske klokka? Det er ikke bløtaktig tankegods å hente ut biologisk kapital og investere denne i en stadig dypere innsikt, som kan anvendes i alle livets faser. Da også som kremmer. Poenget er at hvis man velger naturens visdom som rettesnor, blir det enklere å anvende naturressursene – som avkastning fra et biosfærisk fond – forretningsmessig forsvarlig. Penger, materiell velstand og nytelse – da må det trevirke til! Den pasjonerte liberaler hater plikter, som jo er i direkte opposisjon til den frie, filantropiske viljen. I medgangstider eksisterer det ingen passasje mellom plikt og den frie, filantropiske viljen. Naturen på vranga er kanskje det beste virkemiddelet som skal til for å tukte griskheten, men da er man som regel veldig dårlig forberedt. Lystprinsippet tar sosiale hensyn. Det er alltid ens egne svettedråper som er de mest verdifulle.

Det spirer og gror av gode ideer og innspill på grasrotnivået i Norge, men du er jo forutinntatt på hva som er forsvarlig forvaltning av naturen i Norge. Føler du deg tilfreds med at det er opp til deg selv å forfekte hvorledes forvalte skogen på en skikkelig og bærekraftig måte, tilsynelatende til beste for oss alle? Paradokset i din form for forvaltning er at man bare trenger å være kyndig i økonomi, regnskapsførsel og tørr juss. Urfolkenes naturvitenskap sitter nok veldig langt inne hos deg?

Liberalismen har sin stive pris. Du fratar meg en soleklar rett til å gå langs ugåtte stier i den frie naturen. På slike vandringer treffer jeg på ett og annet menneske, som også tenker noe annerledes enn deg, men som av ulike årsaker unnlater å ytre seg slik jeg nå har tatt til orde for. Du er så vag hva gjelder ditt forhold til sørsamens naturvitenskapelige kompetanse. Hva gjelder ditt forhold til urfolk generelt, sørsamen mer spesielt: Mystikk og overtro, eller bare hos deg en kunnskapsbrist?

Den biologiske diskurs som homolog.

Epistemisk fungerer Den Hvite Mannen greit, men i miljø- og klimasammenheng virker Epistemologien forsurende. Det blir meningsløst å fatte konsensus på vegne av naturens luner i pakt med sine åpenbare begrensninger. Det epistemiske står i grell kontrast med naturens egne lover, fordi i naturen fungerer ingenting i tråd med sikker viten. Det eneste som tør være sikkert, er at man i alle sammenhenger unnlater å snakke om krigsmaskinen som den reelle klimaverstingen!

Å ikke ville kommentere refleksjoner, hører totalitære stater til. Totalitære regimer tvinger til seg makt, tvinger minoriteter i kne, og påfører i sin tur allmuen den ene og rene sannhet. Det kan da vel ikke være slik at den driftsformen du legger opp til er den eneste meningsbærende?

Jeg vil at spørsmålene skal henge ved deg. Du velger minste motstands vei ved ikke å svare på problemstillinger knyttet opp mot sørsamens interesser i Sør-Norge. Noe sier meg at grunnen kan være at du ikke har den nødvendige kompetansen på dette området. Det er jo alltid lett å svare ordentlig på noe man har god samvittighet for...:

Urskogen forekommer meg mer og mer som et etologisk problemområde. På den ene siden betraktes urskogen som politisk arena monetært – naturen som noe man kan utnytte i lys av en eksklusiv, dedikert rettighet. På den annen side kan man med fordel anvende urskogen som en kunnskapsbank for menneskehet til å stå bedre rustet i de mye omtalte klimaendringene vi står overfor. En biologisk økonomisering legger bånd på den frie forskningen, fordi den ikke er økonomisk lønnsom. Er det ikke økonomisk lønnsomt å vite svar på mysteriet naturen? Hvis det imidlertid medfører riktighet at sørsamen har driftet skogen i sin tid, er dette veldig underkommunisert blant allmuen.

«Søndag 9. desember erklærte regjeringen at Norge skal bruke 3 milliarder kroner i året på å redusere avskogingen i regnskogsland» (Regnskogfondet). Tre milliarder til Regnskogfondet, men hva med penger til et norsk urskogfond? Det kunne kanskje være av interesse å sammenligne det biologiske mangfoldet i regnskogen med det biologiske mangfoldet i urskogen i Norge? Videre kan slik biologisk forskning knyttes opp mot etologien i de aktuelle områdene, og sammenstille denne nye kunnskapen med Den Hvite Mannens naturkompetanse i dag! Urfolkenes anvendelse av naturen, hvor man også kan høste naturvitenskapelig kompetanse, burde etter mitt syn være en reell prøvestein for Den Hvite Mannens naturvitenskapelige kompetanse?

Er sørsamens fenologiske registreringer en del av ditt, som landbruks- og matminister, kildemateriale og arbeidsredskap til politisk og faglig bruk både hva gjelder nasjonal som internasjonal strategiplanlegging?

Primstaven var det første fenologiske verktøyet vi kjenner til. Hvilken kompetanse besitter du hva gjelder sørsamens bruk av primstaver i forn tid?

Finnes det noe sørsamisk offentlig arkiv som kan berike vår forståelse av miljø- og klimaendringene vi, som påstått, står overfor i dag?

Miljøvernminister Helen Bjørnøys henvisning til sørsamens initiativ i Skjækerdalen, er det tilstrekkelig?

Finnes det foredlet mat innenfor sørsamens mattradisjoner som kvalifiserer for betegnelsen Godt Norsk? Om så, hvilke tiltak har du satt i verk for å sikre allmuen tilgang på sørsamisk foredlet mat inn i fremtiden?

Hva vet du allerede om sørsamens anskuelse?

Betrakter du kunnskap om det biologiske mangfoldet i urskogen i Norge som en verdi? Kan man i så fall betrakte en økt viten om det biologiske mangfoldet i urskogen i Norge som verdiskapning?

Eksakt hvor mye urskog finnes det igjen i Norge i dag, og hvor befinner denne urskogen seg?

Er det noen forskjell på det biologiske mangfoldet i en driftsenhet sammenlignet med en urskog i Norge?

Mener du at det finnes en reell mulighet for at man i urskogen i Norge til gagns for menneskeheten kan finne verdifull biologisk informasjon vedrørende miljø- og klimavariasjoner? Subsidiært: Mener du at man kan finne den samme verdifulle biologiske informasjonen i en driftsenhet?

Er du av den oppfatning at Jordens urfolk generelt, sørsamen mer spesielt, i større grad enn frem til i dag med hell kan anvendes som en naturvitenskapelig ressurs i en strategi hvor målet

er å mestre klimaendringene mer enn det å skulle redde Jorden ved å forhindre klimaendringene?

Finnes det egentlig noen områder i naturen som er mer sårbare enn andre? Kan dette i så fall defineres ut fra om naturen selv klarer rensejobben?

«Stor-Elvdal kommune ønsker å legge et hyttefelt i et villreinområde.» (Miljøjournalen) Hvilken holdning har du til denne problemstillingen?

Finnes det hyttebygging innenfor/i nærheten av sørsamens reindriftsområder?

Går det an å betrakte grønt luksusforbruk som bærekraftig for natur og miljø?

Epistemologien er ikke styrt av konsensus, men det er politikken. Kan man så fatte konsensus på vegne av miljøet? Burde man ikke heller i større grad diskutere seg frem til hvorledes mestre klimaendringene, ikke forhindre dem?

Å selge en optisk natur som turistattraksjon, er blitt vår nasjonale patos. Det må da finnes en annen tilnærmingssmåte utover den rent optiske: Til rekreasjon, nytelse og batteriladning? Hva med naturen in situ som arnested for mennesket til å forstå. Det er mye tapt kunnskap du etter hvert kan måtte stå til rette for, Terje. Det blir heldigvis ikke mitt problem! Mine problematiseringer kan du ta med deg inn på ditt lønnkammer sammen med skogbaronene, og koste på deg en skikkelig latter. Du kan ta det helt med ro, Terje. Jeg kommer ikke til å le av deg!

Har sørsamen begått mened?

Med vennlig hilsen
For AHA Forlag DA

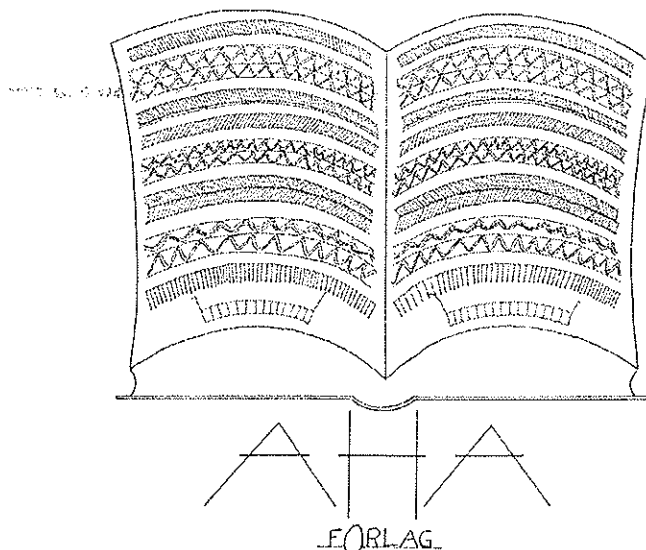
Rune Molnes.

Kopi til: Statsminister Jens Stoltenberg
Miljøvernminister Erik Solheim
Utenriksminister Jonas Gahr Støre
Arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen
Forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland
Kunnskapsminister Bård Vegar Solhjell
Samerettsutvalget
Saemien Sijte, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse

Vedlegg: Kopi av artikkelen fra forskning.no *Verdens eldste tre lever i Sverige.*

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Erik Solheim
Miljøverndepartementet
Pb 8013 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmie.no

Tidligere utgivelser: Gievrie Fealadimmie • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 08.07.2008

Den originære naturvitenskapen

SOM

BIOLOGISK TIDSINNSTILT NOMADISME ~

HELT EKSAKT!

HUS KOSMOS VÆRE

AERNIE

i

gåetie som intellektuell arne for det universelle Kosmos?

Flammene i bålet i kontemplasjon med Solen

for mennesket til å bevirke

sublimasjon?

NATURFORVALTNINGEN I NORGE

SOM

FOLKEMORD!

Ad konferanse
SAMERETTSUTVALGET II FOR SØRSAMISK OMRÅDE

Steinkjer rådhus 17.-18.06.2008

Jeg dro til Steinkjer med blanke ark disse junidagene. Det skulle vise seg at det ikke tok særlig lang tid før enn arkene ble fylt til randen av frustrasjon og vonde minner. Det tok jeg for så vidt høyde for, men at situasjonen innenfor ditt forvaltningsområde var så ille, se, det kom nok litt som kastet på meg!

Jeg så ikke deg der. Det kan jeg i beste fall tolke som et godt tegn. I så fall er du forhåpentligvis mer oppdatert enn det jeg er, fordi jeg trenger hjelp til å forstå hvordan alt henger sammen. Min umiddelbare reaksjon etter at møtet ble hevet, var tomhet. Gradvis i tiden som kom ble min frustrasjon snudd til konstruktive, kreative, oppbyggende tanker. Du er jo en internasjonalt anerkjent fredsmekler, samtidig som du i dag er miljøvernminister. Dette er en perfekt kombinasjon i det problemområdet jeg mener ligger fremfor dine føtter hva gjelder sørsamens rett til land og vann i Midt- og Sør-Norge!

En i fortsettelsen samme restriktive natur- og kulturlandskapsforvaltning vil herfra bli forstått som et villet folkemord fra det norske byråkratiets side. En dypere patologi av det nedenfor nevnte satt opp mot ditt personlige tilsvær, vil herved danne grunnlag for om jeg vil holde deg personlig ansvarlig for dette uttalte folkemordet.

Har du deltatt aktivt i sørsamens naturbaserte næringer? Det vil i så fall komme deg veldig til nytte i forbindelse med Samerettsutvalget II sin innstilling! Jeg noterte meg flere hundre problemstillinger i løpet av disse to dagene. På det nåværende tidspunkt er jeg ikke i stand til å forholde meg til disse på annen måte enn som åpne spørsmål og natursensitiv informasjon. Disse spørsmålene og denne informasjonen retter jeg herved til deg, som øverste forvaltningsmyndighet i Norge.

**Følgende er problemstillinger fanget opp på seminaret. Disse er relatert til
Den nye sameretten Del I, Del II, Del III Bind A og B
samt eget bind omfattet av historisk grunnlagsmateriale.**

Ville myndighetene ha satt i gang prosessen Samerettsutvalget II hvis de visste at sørsamens rett skulle skje fyldes? *Har man så begynt i feil ende: Finnes det sikre, vitenskapelige bevis for sørsamens forntidige bruk i mandatområdet? Hvorfor ikke Helgelandsallmenning også sør for Nordland? Er Samerettsutvalget II en stadfestelse på sørsamens manglende/fraværende rett: Lever Yngvar Nielsens tese fremdeles? På hvilket nivå var sørsamens interesser på Yngvar Nielsens tid? Var Lappekommisjonen i sin tid et bestillingsverk? Tar lovgiver innover seg i tilstrekkelig grad sørsamens rettigheter utover reindrift? Er dagens fjellstyre-ordning nødvendigvis den mest optimale løsningen for sørsamens naturbaserte næringer? Kanskje ett Fjellstyre i hver kommune kunne fungere bedre? Kommisjonen tar opp saker som kanskje ikke er et problem, hva haster mest? Der sørsamen i løpet av de siste hundre år ikke har drevet reindrift: Ingen reindrift? Kongelig resolusjon om forbud mot reindrift utenfor oppsatte grenser, men hva med jordbruk og setring? Utvalget kunne fremstå tvetydig. Hva består sørsamiske rettigheter egentlig i? Er det en aktuell problemstilling med to forvaltningssystemer i sørsamisk område? For å sikre sørsamens naturbaserte næring for fremtiden: Er det realistisk med en gjenopptagelse av fullbyrdede dommer? Hva med ekspropriasjon av privat grunn og/eller kløyvd eighedsrett? Er det en rettsstat som Norge verdig at man som privat grunneier kan legge ned forbud mot tamreinhold? Er det realistisk å opprette Samerettsutvalget III for sørsamisk område? Hvor mange av fornminnene i det sørsamiske rettsområdet er potensielle lekeplasser for barn? Har du en fornemmelse for at den sørsamiske intensive reindriftens ressursbruk/-økonomi har vært levende opp til vår tid? Kildene om sørsamens virke i Midt- og Sør-Norge er mange, men er de underlagt en forsvarlig og uhildet forskning? Er det slik å forstå at bonden i Norge representerer en høyere kultur sørsamens, og i pakt av dette må få uttale seg fritt? Finnes det truede arter i sørsamens melkeområder? Har sørsamens ressursbruk påvirket det biologiske mangfoldet i Midt- og Sør-Norge? Kan gras- og urteenger over tregrensa*

like gjerne være spor etter sørsamens naturbaserte næring, og ikke nødvendigvis naturlig, urørt vegetasjon? *Hvor bindende er ILO-konvensjonen som dokument?* Er det et ønske fra din side at reindriften skal bli en del av jordbruket i Norge? *Er det et behov for mer økonomiske ressurser for å få frem relevant informasjon hva gjelder sørsamens forntidige naturbaserte næringer i Midt- og Sør-Norge?* Har sørsamen en rett til å bli konsultert i relaterte saker knyttet opp mot Samerettsutvalget II? *Hva gjelder tiltakshavers ansvar i tilfelle nydyrking?* Er sørsamens integritet godt nok beskyttet med en varslingsfrist på seks uker? *Hva gjelder retten til å forske på hvordan sørsamen har brukt landskapet?* Hvor mye penger blir bevilget til å dekke partenes byrde? *Kan det få preg av inkvisisjon hvis partene ikke har ansvaret for å opplyse om saken?* Kjenner du til saker der sørsamen har tapt sin sak i retten fordi sørsamen ikke har kunnet legitimert seterdrift innenfor sitt reinbeiteområde? *Bondeloven er nedskrevet, men som et omforent redskap til rettigheten til land og vann i Midt- og Sør-Norge: Bør Sameretten bli nedskrevet?* Hvorfor legger ikke Samerettsutvalget særlig vekt på saajve-retten? *Hvilke saker kan reises for kartleggingskommisjonen, og av hvem?* Har samene et stammesystem? *Lovverket i reindriftsretten setter bom for utleie av gjeterhytter. Man ønsker å reetablere seterdrift rettet mot turisme, men hva med reindriften?* Styrker det sørsamens sak at det ikke foreligger vitenskapelig dokumentasjon på forntidig sørsamisk aktivitet? *Privat grunn er ikke et gammelt fenomen. Hvordan ble det i sin tid slik?* Er det realistisk med samer i bondestyret? *Er Finnmarksloven gjeldende for sørsamen?* Kløyvd eighedsrett betinger lovendring. Er dette en aktuell problemstilling? *En viss rett for reineier til elgjakt, hva betyr det?* «Den nye sameretten» eller stadfestelse av den gamle? *Overgrep danner ikke rett. Hvor lenge skal en urett bestå før en ny rett blir etablert?* Hvorledes fungerer 30-årsregelen? *Taper sørsamen opparbeidede rettigheter hvis hun/han er ute av reindriftnæringen over et bestemt tidsrom?* Finnes det en offentlig sørsamisk næringspolitikk med aktivt eierskap? *Er Midt- og Sør-Norge et konsensusområde på bekostning av sørsamens naturbaserte næring?* Er det naivt å forvente en salomonisk dom for sørsamen i sin bitre kamp om retten til land og vann mot Den Hvite Mannen? *Har du oversatt FNs urfolkserklæring til norsk?* Driver sørsamen med lobbyvirksomhet? *Hvor mye skal det til for at en urett som er etablert, faller bort?* På hvilket vitenskapelig grunnlag definerer man sørsamens naturvitenskapelige anskuelse som mytologi? *Ville det blitt mer høyverdig å omdefinere sørsamens anskuelse fra myter til religion?* I hvilke deler av forvaltningen kan man forvente at sørsamens naturvitenskap kan være en ressurs? *Er det forsvarlig naturforvaltning at én person skal eie hele sørsamens rettsområde, uten å vite et fnugg av hva vedkommende egentlig eier?* Er sørsamen medskyldig i de menneskeskapte klimaendringene nå om dagen? *Kan et saajveområde få verdensarvstatus?* Driver du naturforvaltning i favør av private grunneiere? *Er du kompetent sørsamens rettigheter?* Sørsamen sitter jo på rettigheten allerede: Vil en kartlegging av sørsamens rettigheter om mulig redusere sørsamens rettigheter? *Går velstandssamfunnets ekspansjon på bekostning av den frie naturen, og er i tilfellet agrikulturlandskapets skjulte agenda kun et maktmiddel for måloppnåelsen filantropisk velstand, nytelse og vellyst?*

Hva er folkemord?

I forbindelse med denne konferansen ble jeg gjort kjent med at den uretten som sørsamen blir gjort til del innenfor sitt rettsområde, faktisk bryter med folkeretten.

FN definerer begrepet folkemord i konvensjon av 9. desember 1948.

Sitat fra FNs definisjon av folkemord.

"En hvilken som helst av de følgende handlinger som er begått i den hensikt å ødelegge helt, eller delvis, en nasjonal, etnisk, rasemessig eller religiøs gruppe som sådan:

- å drepe medlemmer av gruppen;***
- å forårsake alvorlig legemlig eller sjælelig skade på medlemmer av gruppen;***
- bevisst å la gruppen utsettes for levevilkår som tar sikte på å bevirke dens fysiske ødeleggelse helt eller delvis;***
- å påtvinge tiltak som tar sikte på å forhindre fødsler innen gruppen;***
- med makt å overføre barn fra gruppen til en annen gruppe"***

Tilgangen på den frie naturen er selve navlestrengen for ethvert urfolk. Å kutte tilgangen på fri natur er ensbetydende med et fullbyrdet folkemord. En sørsamisk naturbasert næring kan umulig understøttes av sosiale avlatspenger! Hva med å søke rettslig vern av sørsamens naturbaserte nærings patina?

Hva er saajve?

Saajve har to betydninger:

1. Når man dør fortsetter ens eksistens i en annen dimensjon. Hvis man har levd et godt liv, kommer man til Saajveaajmoe (saajvenes rike). Der "lever" man videre som *saajvh* (flt. av saajve). Saajveaajmoe er en opphøyd tilværelse, der alt er mye bedre enn på Jorden. Saajvh har en viktig oppgave for de levende fordi de er levende slektingers hjelpeånder. Saajveaajmoe er en parallellverden som avspeiler den virkelige verden. Saajvh befinner seg i den delen av Saajveaajmoe som er tilknyttet det fysiske området der den avdøde befant seg i levende live. Dersom man har levd et liv preget av dårlige handlinger, kommer man derimot til Jaameaajmoe, det vil si dødsriket.
2. Begrepet saajve benyttes også om det området (land eller sjø) som tidligere slektinger bebodde og benyttet. Etterkommere etter disse er rettsarvinger til disse områdene.

Det er den siste av disse betydningene som i det følgende skal omtales nærmere.

Saajve – det sørsamiske rettsområde

Et sørsamisk rettsområde er den del av et terreng eller geografisk område hvori den som har krav på å definere seg som sørsame, har nedarvede rettigheter til land og vann. Slike områder har etter gammel sørsamisk tradisjon betegnelsen saajve, derfor kan vi kalle det saajveområde. Saajve går her direkte på formødre eller forfedre, og «område» går på terrenget eller området som de brukte.

Bergsland skriver om denne rettspraksisen slik den ennå var så langt tilbake som på 1700-tallet (før myndighetene med kirkens hjelp gjorde sitt ytterste for å demonisere tradisjonen):

"Hva den dypere mening med "Saiwo" enn må ha vært, svarer de konkrete eksempler på "Arb-Saiwo" som Skanke gir, til de faktiske forhold mellom de levende mennesker, som både var knyttet sammen med sterke slektskapsbånd og nært knyttet til hvert sitt familieområde som arveland fra generasjon til generasjon. (...) Kanskje man kunne si det slik at mens bondens odel gjaldt dyrket jord arvet i rett nedstigende linje, var samens rett til sitt land en plass i et større fellesskap, så å si et horisontalt forhold mellom samtidige slektinger."

Saajveretten gikk i korthet ut på at når man er i slekt med noen som har brukt eller bruker ett eller flere saajveområder, har man også rett til disse områdene. Hans Skanke skriver om forholdet:

"Jo fleere Saiwo nogen Lap eyer, jo fornemmere agtes hand iblant sit folk, ti Saiwo gaaer i arv, kan også afhændes og selges, hvorfor een hver, som haver børn, skifter og deeler gjerne sine Saiwo naar han bliver gammel førend han dør, og ligesom hand da ynder det eene barn mer end det andet, såå giver hand i ded barns lod bædre og sterkere Saiwo end i de andres. Det agtes og for de lykkeligste giftermaale, naar nogen med sin befriede festemøe faaer mange Saiwo udi hjemme-givt, eller kan vente dem at arve. Saadanne Saiwo kalde Lapperne Arb-Saiwo. Men ere foreldre eller venner hendøde uden forud at have skiftet sine Saiwo, saa anmase arvingerne sig deres fædrene Saiwo gjennem offer som til dennem gives, at Saiwo skal viide, at arvingerne attraae og forlange deres goodgjørenhed og bistand, ligesom deres afdøde forældre eller Slegt ded tilforn nødt have."

Sørsamens materielle og immaterielle ressursgrunnlag har vært under et større press i Sør-Norge enn tilfellet har vært for samene i Nord-Norge. Landområdene sør for nordlandsgrensen er kommet under privat eierskap (av etnisk norske), mens landområdene i nord for en stor del "tilhører" staten. Saajve er et viktig prinsipp innenfor sørsamens rettsterminologi. Et sørsamisk rettsområde er den del av et terreng eller geografisk område hvori den som har krav på å definere seg som sørsame, har nedarvede rettigheter til land og vann.

Er man inhabil i de tilfeller hvor juridiske personer innenfor samme interesseområde (her spesielt agrikulturen) lager et lovverk nøye tilrettelagt for ekskludering av en annen part (her sørsamen), som av ulike årsaker ikke har hatt medbestemmelsesrett i lovgivningsprosessen?

Kan du føre bevis for at sørsamen har vært med da lovverket om retten til land og vann i Midt- og Sør-Norge ble banket igjennom i sin tid? Hvis ikke: Har denne prosessen vært en bevisst strategi?

Har Kirken vært en pådriver for sørsamens rett til land og vann i Sør-Norge, før, nå, i fremtiden?

Innenfor Saajveretten tilhører saajveområdene slekta, og har pr definisjon full råderett (eiendomsrett) over alle naturressursene i de aktuelle områdene.

Maadtoe - laahkoe

De norske myndigheters inderlige håp og mening var åpenbart at forestillingene knyttet til begrepet saajve skulle forsvinne for godt. Den massive fordømmelsen norske myndigheter rettet mot alt som hadde tilknytning til den gamle samiske religionen, var omfattende. Ved dette skulle linken mellom samene og deres eierskap til landet pulveriseres. Det skjedde ikke! Forestillingen har fortsatt å leve, men under andre benevnelser. Et fremdeles sterkt og levende eksempel på dette, er den rettslige betydningen som er knyttet til begrepet maadtoe. Maadtoe går i korthet ut på herkomst, fødested og slekt, og de rettigheter til områdene som dette innebærer. Med andre ord det samme rettsomfanget som begrepet saajve ble omfattet av.

Nanny Westerfeldt skriver om dagens oppfatning av maadtoe:

"Maadtoe i sørsamisk kontekst viser til en kontinuerlig relasjon mellom dem (sørsamene) og områdene via sine forfedre. Maadtoe viser til en kontinuitet i landskapsrelasjonen mellom natur og mennesker som går langt tilbake i tid – og er et uttrykk for både slektskapsbånd og områdetilhørighet. Retten til disse områdene erverver man seg ved å fødes inn i maadtoerelasjonen. Siden maadtoe har så sterke røtter til forfedrene er laahkoesystemet av særdeles betydning. Det å være født inn i et område (maadtoe) og dermed bli en del av en slektskapsrelasjon gir rettigheter og fordrer at man som gjenytelse viser respekt for naturen – de kreftene som finnes der og de som tidligere har ferdes der."

På tross av et utilbørlig press fra storsamfunnet mot sørsamens interesser og religion, er sørsamens relasjoner til de respektive områdene ikke blitt pulverisert eller fragmentert. Snarere er følelsen av tilknytning til de respektive områdene blitt styrket, dog definert mer tidsriktig. Laahkoe omfattes av de sørsamiske slekts- og svogerskapsrelasjonene. Laahkoe har avgjørende betydning for det individuelle nettverket som bestemmer hvilke rettigheter og plikter hvert enkelt individ i slektsfellesskapet har. Mer om laahkoe, se Tom Kappfjell: *Laahkoe* (1991).

Laahkoe er grunnsteinen i sørsamens sosiale entreprenørskap.

Sijte

Et rettsforhold som sikkert er like gammelt som saajve-, maadtoe- og laahkoe-relasjonene, er den tradisjonen som er bundet opp mot sijte-begrepet. Dette er en relasjon som i dag er mer knyttet opp mot reindriftsretten enn det som var tilfelle tidligere, siden reindriftsrett for mange noe feilaktig isolert oppfattes synonymt med samerett. Sijte-begrepet må derfor tillegges stor vekt, ikke minst fordi det er så sterkt forankret i dagens sørsamiske rettsoppfatning. Både maadtoe, laahkoe og sijte er "ufarlige" begreper religiøst betinget, og dette er nok grunnen til at disse har unngått demonisering.

Svein Lund skriver om sijte:

"Frå førhistorisk tid har samane organisert seg i siidaar eller samebyar. I ein siida kunne det vere 10-20 familiar. Eit råd der kvar familie var representert styrte med fordeling av jakt- og fiskeressursar, virka som intern domstol og forhandla med nabosiidaane. Frå austsamisk område der det gamle siidasystemet overlevde lengst, veit vi at det og var ei organisering på høgare nivå, der fleire siidaar hadde felles styringsorgan. Ressursane blei rekna som felles eigedom, men siidarådet kunne fordele bruken mellom familiene. Nokre oppgåver var knytta til den einiskilde familien, mens andre, som villreinfangsten, ofte kravde eit samarbeid i heile siidaen."

Sijte er med andre ord en fellessamisk samfunnsform som det knytter seg bestemte rettigheter til, også eiendomsretten til land og vann. At sijte er en fellessamisk samfunnsform, må jo tyde på at begrepet er meget gammelt!

De sørsamiske lover må nedtegnes

Sørsamiske lover finnes selvfølgelig, de er bare ikke nedtegnet. Bondelovene fantes også før de ble nedtegnet. Så ble de nedtegnet, og plutselig måtte alle ta hensyn til dem. Det er nemlig alt for diffust bare å snakke om samiske rettigheter, for hva sørsamiske rettigheter? De samiske lovene (eller rettigheter, normer og tradisjoner for å bruke et mer konkret begrep) må derfor nedtegnes, ellers blir de aldri akseptert!

I 2003 arrangerte FN et seminar som samlet ekspertise om urfolk og håndhevelse av internasjonale rettigheter (bl.a ILO-169). Seminaret gir bl.a. denne anbefalingen til verdens regjeringer: ***"Stater må respektere konvensjoner, avtaler og andre forordninger mellom nasjonalstater og urfolk. Ved uenighet må det opprettes løsningsorienterte mekanismer. (...) Urfolks tradisjonelle lover og normer må inkluderes i prosessen."*** ILO-konvensjonen som et politisk instrument er flittig brukt i samisk sammenheng. På tross av at departementet av ulike årsaker nedstemte ILO-konvensjonen i prosessen med Samerettsutvalgets innstillinger, ble det av Samerettsutvalget allikevel tatt med. Dette viser hvor viktig det er at de sørsamiske lover og regler, normer og tradisjoner nedtegnes og vedtas av det sørsamiske fellesskapet!

Det må etableres en mer generell samerett på linje med bonderetten, ikke bare reindriftsrett spesielt. Reindriftsretten er viktig, men den generelle sameretten er mye viktigere. Dette fordi sameretten gagnar sørsamens naturbaserte næring i fullskala. Et sørsamisk næringsliv er tuftet på det den stedegne naturen har å gi. Det må derfor etableres et styrket rettsvern på flere sørsamiske næringsveier enn reindriften. Det er et velkjent fenomen at barn og unge "lekker" over til andre samfunnsformer så lenge utviklingsmuligheten innenfor sørsamens rettsområde strupes.

Er det et brudd på folkeretten å frata sørsamen retten til å utøve gamle, tradisjonelle skikker innenfor det sørsamiske rettsområdet?

Er det korrelasjon mellom sørsamens originære religion og fri tilgang på naturen innenfor det sørsamiske rettsområdet?

Er det skapt nødvendig byråkratisk rom for en sørsamisk arena i Midt- og Sør-Norge?

I dette arbeidet er det viktig å tenke sørsamisk!

Hvilken holdning har du til det faktum at sørsamiske barn som ikke får oppleve det å høste av naturen etter de gamle, tradisjonelle sørsamiske skikkene, ikke får oppleve det å ha sørsamiske rettigheter til land og vann i Midt- og Sør-Norge?

Det norske likhetsdiktaturet omsluttet av paradokser. Ett av dem tør være det faktum at sørsamiske barn i dag blir opplært til noe helt annet enn det å være sørsamer i det sørsamiske fellesskapet. Sørsamiske barn blir i dag et offer for en fornorskningsprosess, noe som fra offisielt hold hevdes å være et tilbaketrukket stadium. Det er nødvendigvis ungdommen som skal rekrutteres til sørsamens naturbaserte næring. En av de grunnleggende forutsetningene er da at man må føle stolthet for egen identitet.

Hvilken kompetanse besitter du hva gjelder sørsamisk rettsoppfatning? Har sørsamen i Norge i dag noen som helst grunn til å føle seg rettsløs? Eksisterer det trakassering av sørsamen i bygdesamfunn i Midt- og Sør-Norge i dag? Hvordan vil du sørge for sørsamisk eiendomsrett i Midt- og Sør-Norge? Betrakter du sørsamisk eiendomsrett som en ufravikelig nødvendighet? Hvilke basisverdier/funksjoner mener du er et minimum for å holde i hevd den sørsamiske kulturen slik at den kan videreutvikles inn i fremtiden? Hvordan vil du legge til rette for sørsamiske naturbaserte næringer, så som skog (herunder ved og virke), turisme, jakt (herunder elgjakt), fangst, fiske, fritid, kraftproduksjon (herunder minikraftverk), mineraler, som jo er like viktig som en tilretteleggelse innenfor agrikulturen? Hvorledes stiller du deg til rettighetene knyttet opp til en reindriftsgrunneier? Hvordan definerer du en kollektiv eiendomsrett til Samelandet? Ikke bare for å opprettholde, men for å videreutvikle en sørsamisk naturbasert næring: Hvilket arealbehov eksisterer i dag, i fremtiden? Hvilket areal er best egnet: Offentlig eiendom eller privat grunn? Mener du at en ekspropriering vil måtte bli løsningen?

Kanskje utmarksgrunn av en viss størrelsesorden som (jfr. den gylne mulighet Norske Skog) legges ut for salg kunne erverves av Staten og tilbakeleveres til sørsamen? *Urfolket i dette landet dommes etter okkupantenes lover. Er dette rettferd?* Mener du at behovet for en sørsamisk rettsoppfatning er tilstede i dagens situasjon? *Hvem innenfor den sørsamiske arena mener du er best skikket til å ta over retten nåejt hadde som Lappelensmann?* Mener du at det er behov for å se på domstolens sammensetning, for om mulig styrke den sørsamiske rettsoppfatningen? *Subsidiært, i dagens situasjon: Er det grunn for sørsamen til å føle seg trygg på en rettferdig rettsprosess med bonden og den private grunneieren som motpart i dag?* Finnes det i dag vern av områder (privat som offentlig) som er av særlig betydning for sørsamens naturbaserte næring? *Hvordan forholder du deg til forvaltningsrett etter gammel sedvane, hvor rovviltjakt/uttak av skadedyr/sørsamisk forvaltning av rovvilt er en selvfølge slik det alltid har vært fra gammelt av?* Hvilken influens har naturmenneskets animistiske tankegang på rovdyrbestanden? *Hvilket forhold har sørsamen til hellige fjell?* I tilfelle det skulle finnes hellige sørsamiske fjell i Sør-Norge, skjønner du en grad av nytte for å beskytte disse fjellenes integritet på tvers av interesser knyttet opp mot agrikulturen og mer tradisjonell, norsk næringsvirksomhet? *Hvilke forntidige spor i landskapet er karakteristiske for sørsamens tilstedeværelse som aktør i naturbasert næring?* Skal Sameretten bare være en reindriftsrett, som mange har latt seg lede til å tro, eller gjelde alle samer? *Er samerett forenlig med den som vil eie jord?* I sørsamens rett til land og vann i Midt- og Sør-Norge: Ilegger du Yngvar Nielsens fremrykningsteori særlig vekt? *Enkelte steder oppstår det konflikt når utmark blir gjort til innmark i agrikulturlandskapet midt i reinens gamle trekkveier. Hvor mange steder gjør dette fenomenet seg gjeldende, og har du noen forslag på blokka til løsning på problemet?* Rent hypotetisk: Hvorledes ville bønder likt å dømmes etter Sameretten? *Har du opplevd at sørsamen har følt at hun/han har måttet stå med lua i hånda i sin naturlige rett til den frie naturen i Sør-Norge?* På hvilket nivå befinner reindriftens metningspunkt seg i Sør-Norge? *Hvor går velstandssamfunnets metningspunkt?* Er det hos deg et mål i seg selv at ikke-samer skal være i stand til å takle det sørsamiske samfunnets ulike roller? *Er sørsamiske primærnæringer i realiteten bestemt av forvaltningen?*

Samisk naturbruk og rettssituasjon i Nordland, Nord- og Sør-Trøndelag samt Hedmark med hovedvekt på Nord-Trøndelag og sørover

Anne Severinsens utrettelige arbeid med historiske kilder om sørsamens beviselige tilstedeværelse i forntid gjør kanskje ikke inntrykk på deg heller, men finnes i et utvalg i ovenfor nevnte eget bind omfattet av historisk grunnlagsmateriale, *Den nye sameretten*.

Anne Severinsen kunne i kjent stil redegjøre for da jaktinstinktet våknet hos bumannen og grunneieren. Det skal visst i regi av grunneieren ha foregått "villreinjakt" på sørsamens merkede tamrein. Bakgrunnen for denne litt spesielle formen for villreinjakt finnes i en påstått ulovlig reindrift på privat grunn fra sørsamens side! Jeg har hørt nyss om slike brave jegere i rørostraktene også. Siste ord sagt? Til din orientering: Jeg har akkurat begynt å uttale meg...

Sørsamisk ressurs- og arealbruk i Sør-Norge

Naturlige grasenger i reingjerder. *Landskapet endres ved endret bruk. Meget variabel ressursbruk. Lekeplasser for barn: Reingjerder av stein. Påvirkede områder. Biologiske kulturminner, blant annet melkegroper/-plasser, melkegjemmer, jordkjellere = retten til å påvirke landskapet biologisk; retten til en historie; retten til å sette spor etter seg; retten til ikke å sette spor etter seg; retten til selv å påvirke og bestemme over egen situasjon og utvikling. Sørsamen har økt det biologiske mangfoldet. Selvhusholdningsøkonomi: Intensiv gjeting av rein; reinnomadismen. Nyttevekster. Skattlegging til begge riker. Reinnomadismen ulik siden jakt- og fangstbasert ressursøkonomi. Sijte- (Siida-)systemet ikke likt innenfor det sørsamiske området. Innenfor sørsamens ressursøkonomiske område er det lite innslag av agrar vegetasjon. Sørsamisk = fjellsamisk reindrift med skogen som viktig faktor, men kanskje ikke på Helgeland? Jakt, fangst og fiske = halv nomadisme. Kløyvd eighedsrett og kløyvd bygsel med bumann som viktigst. Misjonæren viktig for lokaliseringen av sørsamen. Monokulturelle*

områder = agrikulturen. Samisk ressursbruk har påvirket det biologiske mangfoldet, ikke på genetisk nivå eller artsnivå, men på vegetasjonssamfunnsnivå.

Sigbjørn Dunfjeld trollbandt sitt publikum med sin biologiske forskning rundt sørsamens tilstedeværelse i Norges forntid. Sigbjørns innfallsvinkel angikk ikke agrikulturen spesielt, og da er vel den generelle interessen fra departementets side ikke til å ta og føle på? Allikevel føler jeg på at du i ditt naturforvaltningsarbeid hadde nytt godt av noe av det Sigbjørn Dunfjeld hadde på hjertet denne dagen!

– Terrenget stemmer dårlig med historien

Jarle Jonassen ikke politisk korrekt? Yngvar Nielsen, Kjell Hårstad og Jørn Sandnes.

Selbusaken. Juridiske krumspring. Domsavsigelse om reindrift opp til toppen av et fjell – på den ene siden! I første rekke mandatområdet. Mindretallets forslag = felles forvaltning. Savn: Aksept. Gjerdeloven. Strengt objektivt ansvar: En skyldig, alle skyldige! En helhetlig gjennomgang av Reindriftsloven og Fjelloven. Samerettsutvalgets innstilling tar 10 år, og vel så det. Hva med allerede gamle, sørsamiske informanter? Fjellstyret er komplisert for reindriften. 3 Fjellstyrer i hver kommune vil i enkelte situasjoner tilsi 16-17 mann på motsatt side av bordet i møte!

Kjenner du Jarle Jonassen? Ikke det, men da kjenner du kanskje til Yngvar Nielsen, Kjell Hårstad og Jørn Sandnes? Det gjør du sikkert, fordi disse personene, på instruks fra norske myndigheter, har sørget for at norske myndigheter har kunnet sette i gang en rettsprosess mot sørsamen hvis tiltale lyder på dødsstraff! For: Du kjenner vel til Selbusaken? Til orientering er ikke Selbusaken noe enkeltstående tilfelle i rettsprosessen mot sørsamen! Jarle Jonassen kunne ut fra erfaring berette om hvor vanskelig det er/har vært for sørsamen å få gjennomslag i norske rettssaler for sine opplagte rettigheter til land og vann i Midt- og Sør-Norge. Det eneste jeg kan si til deg etter å ha hørt på hva Jarle Jonassen og alle de andre hadde å si til oss fremmøtte:

Du skal være stolt over å ha slike medborgere!

Ovenfor nevnte er kun en liten flik av dokumentasjon på sørsamens tilstedeværelse i Norges forntid, og også bare en liten flik av Den Hvite Mannens urett begått mot sørsamen før, nå – i fremtiden? Etter konferansen snakket jeg litt med Båeries. Hun mente kanskje at Den Hvite Mannen ikke levnet Eatneme mye ære? Man kan jo betrakte det som en Guds lykke at vi i Norge har en miljøvernminister som har solid erfaring som fredsmekler for våre antipoder!

NOEN EGENDEFINERTE BETRAKTNINGER

som direkte konsekvens av seminaret

Bålet som intellektuelt, kosmografisk orienteringspunkt?

Biejie, Solguden – den viktigste av alle naturguder. Solen har betydning svært mye for folk som bor så langt mot nord. Biejie fordrev onde ånder og sykdom. Biejie sørget for at Eatneme var fruktbar, og brakte lys og varme til alt levende. Derfor ble det feiret solfest både når sola sto på det laveste om vinteren, og på det høyeste om sommeren (ved vintersolverv og sommersolverv). Biejie ble tegnet som en firkant med fire stråler (solkors). Jeg har en fornemmelse for at Den Hvite Mannen har betraktet sørsamens anskuelse som en rekke isolerte slags fenomener, og at dette kan være grunnen til at sørsamens anskuelse hos Den Hvite Mannen har fått preg av å være myter. Så overflattisk går det vel ikke an å beskrive sørsamens anskuelse?

Går det an å bygge allianser rundt et bål, om ikke annet med seg selv? Da tenker jeg ikke i første rekke på maktallianser, hvor der legges føringer i en angrepsstrategi. Heller forsvarsstrategisk, hvor hensikten mer går ut på å gjøre seg tilnærmet immun mot motgangstider. Hva er det med Biejie – ikke som person – men som et kosmisk urvesen, som strekker sine stråler utover verden og bærer de personifiserte guder på sine stråler – som Far – så sørsamen som datter og sønn?

Gåetie inne i vår egen storstue – den frie naturen du er satt til å forvalte på vegne av oss alle!

Tiden er som en nomade. Den har repulsiv kraft – helt eksakt! Med ett befinner jeg meg hos Jaahkenelkien Aanna i Hattfjelldal. Aanna hadde en, av flere, egenskaper som jeg beundret henne uhemmet for. Hun hadde det med å gjøre alt til sitt – sitt folk! Hardnakket entusiastisk kunne hun redegjøre for ny forskning som antydte noe om tidspunktet for embryoet til å bli hunkjønn eller hankjønn. Og, kanskje viktigst, en potensiell mulighet for å omgjøre valget av kjønn. Tydelig stolt kunne hun redegjøre overfor meg noe om Saarahka i sørsamens religion. Slik mente man at et menneske ble til: **Raedtien baernie sendte det blivende menneskes sjel ned langs solstrålen til Maadter-aahka, som skapte kropp til den. Så leverte hun dette menneskefrøet til sin datter, Saarahka, som førte det inn i morslivet, der hun hadde ansvaret for det inntil det ble født. Dersom ingenting annet hendte, ble det født en jente når tiden var inne. Dersom Jukshaahka bestemte at det skulle bli en gutt, forandret hun fosterets kjønn, og det ble født et guttebarn.**

Denne hardnakkede entusiasmen er noe av det jeg savner mest i møte med Jaahkenelkien Aanna. Like entusiastisk har jeg prøvd å være i tiden etterpå. Om jeg mener noe om Jaahkenelkien Aannas spesielle entusiasme representerer noe generelt innenfor sørsamens rettsområde, blir imidlertid opp til en annen tid å bestemme.

Hvis man betrakter menneskets tilblivelse i sørsamens terminologi ordrett, kan man se på det som en myte. Det Den Hvite Mannen så må gjøre, er med empati ha evnen til å gå litt dypere ned i problematikken. Det er her bålet/ilden kommer inn som parameter, og da slett ikke bare som noe som varmer deg når du fryser, gir deg varm mat når du er sulten eller som "psykolog" i en stressende hverdag.

Jeg har lenge vært bevisst Saarahka aernien nuelesne, men det er fra et intellektuelt ståsted man kan fatte plasseringen av Henne: Under bålet; i Eatnemes skjød. I en slik kontekst kan ilden i aernie ha vært som Biejgies intellektuelle generator i Eatneme for saemie til å forstå helheten; å forstå den universelle Kosmos ved å forholde seg til den hjemlige, stedegne Kosmos-Kaos-relasjonen – at alt henger sammen? Et annet interessant aspekt ved dette er at Raedtien baernie sendte det blivende menneskets sjel langs solstrålen ned til Maadter-aahka: Stammoren; Fødselsgudinnen. Maadter-aahka var viktig ved menneskets og dyrets tilblivelse. Hun hadde tre døtre, som spilte en sentral rolle ved unnfangelse og fødsel. Den fornemste var, nettopp, Saarahka. Hun passet på det ufødte fosteret og hjalp til ved fødselen; var jordmor. Hun hjalp også til ved kalvinga. Fordi Hun bodde aernien nuelesne ble Hun også kalt Ildmor. Hun var kvinnenenes skytsgudinne. Saarahka holder en stav med kløft i toppen, tsegkiemoere.

Epistemisk er det selvfølgelig ikke slik at Raedtien baernie sendte et blivende menneskes sjel ned langs en av Biejgies solstråler, men Epistemisk kan man heller ikke forklare hva en sjel egentlig er, ei heller hvor den kommer fra. Den imaginære aksene igjennom aernie i Eatnemes skjød og gjennom Biejgie kan strengt fortolkes som et for mennesket metodiske dypdykk inn i naturen som visdom; som viseren i det biologiske urverket, og ved dette en intellektuelt betinget veiviser for mennesket i den frie naturen. Kosmos blir som regel misforstått med universet som noe uendelig stort, utover. Dikotomien i Kosmos er uendelig stort, utover, som motsatt til det uendelig store, innover! Det blir omtrent som å skrelle en løk, bare for å erkjenne at det man observerer blir mer og mer omfangsrikt dess dypere man kommer! På dette punkt, også, er det snarere kristendommen som fremstår som en salig rekke myter! Fra et slikt ståsted har jeg valgt å definere kristendommen som kultur, ikke religion. Sørsamens spesielle tilnærming i hennes/hans rettsområde kan ikke uten videre overføres til noe generelt. Ethvert urfolk har *sin* spesielle tilnærming til kreftene i naturen, men det ville allikevel forundre meg litt om bålet/ilden og Solen ikke var viktige parametre i så henseende! Aksene igjennom ildsteder og gjennom Solen krysser hverandre på gitte steder og binder Jordens urfolk sammen esoterisk kommunikativt?

Dette mitt utgangspunkt her for å kalle sørsamens "myter" for religion, er at denne religionen – animismen – er verdensomspennende, og har, slik jeg oppfatter det, dannet grunnlaget for "verdensreligionene" (kulturene, herunder bl.a. kristendommen (min påstand)) slik Den Hvite Mannen med stor kløkt har fremstilt dem. En annen svært viktig detalj: Den personen som var satt

til å passe på ilden, hadde den mest betrodde oppgaven i forntid. Ut fra ovenfor nevnte kan dette like gjerne henge sammen med vissheten om at hvis Biejjie sloknet, ble alt dødt. Sloknet bålet; ilden; glørne, "døde" den intellektuelle relasjonen til Biejjie og Kosmos på samme måte?

Hos helleneren var det visstnok motsatt. Her bestod livet i å *beskytte* seg mot Solen, men ikke mindre viktig av den grunn? Så kan man saktens drømme seg til stormøtet maadth-saemie og helleneren i forntid. Min hypotese er ikke blitt nevneverdig svekket, om at maadth-saemie i det forntidige møtet med helleneren var premissleverandøren på det perseptuelle planet. Den Hvite Mannen har ikke fremstilt historien slik, og derfor tar jeg meg en selvpålagt frihet å mene at sjansene for at Den Hvite Mannen i det hele tatt var tilstede i Norge i tusenvis av år etter siste istid, er som mikroskopiske å regne.

Slik jeg oppfattet det, søker sørsamen inn, og har i relativt liten grad brukt energi på å nå ut med sitt budskap. Grunnen til dette *kan* henge sammen med at Den Hvite Mannen tredde en Epistemisk sannhet nedover hodet på sørsamen, om ikke flere. I Guds navn ble sørsamens rettsområde lagt under hammeren. Det er nok ikke helt tilfeldig at Den Hvite Mannen må ty til harde virkemidler overfor sørsamen. Det utspiller seg en beinhard kamp om naturressursene innenfor sørsamens rettsområde i hvert fall på fire plan: Det perseptuelle, emosjonelle, kommersielle og ideelle. Den bitre striden mot private grunneiere er ganske åpenbar, men mer dulgt føler jeg forholdet til miljøvernorganisasjoner og slike som Den Norske Turistforening er. Det er som om alle berørte parter avspiser sørsamens naturvitenskap med bedrevitende nedlatenhet.

Mitt utgangspunkt er at det ikke er opp til mennesket å vite noe om Epistemiske verdier i naturen, for slike finnes ikke. Bare inni hodet på Epistemologen! Inni et slikt hode er det for trangt, og mye av forklaringen på dette er at motivet/drivkraften for Epistemologen ikke er å bli klokere, men som begjærlig ekshibisjonist. Epistemologen kaster bort ¾ av sin dyrebare yrkeskarriere på å motta applaus fra en størst mulig forsamling for sin fremragende stadfestelse. ¾ av yrkeskarrieren er med andre ord bundet opp mot å nå ut med en dokumentasjon på liksom sannheter, mens bare ¼ av tiden går med til å søke inn til stadig nye erkjennelser! Motivasjonen og drivkraften er pekuniær. Når sagt all Epistemisk forskning har det samme mål og middel: Velstandssamfunnets imperative ekspansjon! Det er i sivilisasjonen man genererer penger. Innenfor agrikulturen snakkes det kun om selvberging med naturens utnyttelse som bærende element. Aldri naturen som visdom.

Da må det bli halvgjort og galt!

Ilden som underbevissthetens alter ego.

Jeg har en fornemmelse for at en dypere patologi av ildstedene i landskapet i Midt- og Sør-Norge ville ha avdekket flere av disse som sørsamiske sosiale markører i forntid. Det avhenger litt av hvem som leter med øynene som ser. Flere av de mest toneangivende Arkeologene i Norge, som etter fattig evne har definert Norges Old, vet ikke hva en sørsame er for noe. Etter min snevre oppfatning er det her overgrepets mor ligger begravd: At man bevisst eller ubevisst har sett bort fra en sørsamisk tilnærming til Norges Old. I beste fall har norske myndigheter bevisst utnyttet denne "forglemmelsen" til siste trevl. I verste fall er hele "forglemmelsen" initiert av de samme norske myndigheter i sin tid!

Steinene rundt aernie var hellige – som initialer – og det er stor forskjell fra nord til sør i det samiske rettsområdet. Sørsamen må lage ildstedet sitt på en spesiell måte for å finne roen til de frie tankene. En jeg har snakket med prøvde på nordsamisk vis å lage ildsted, men måtte etter en tid gi opp! Det er da jeg funderer: Tok man steinene med seg som religiøse relikvier? Kan det ha vært mange flere ildsteder enn de som er synlige for oss i dag? Kan man ha brukt en steinhelle *under* aernie også, sånn for å beskytte underlaget mot brannskade? En perseptuell tilnærming går igjennom sjelen, og vil danne et dypere bilde enn den Epistemiske.

...gætiet plassering i forhold til Solen?

Det er så uendelig mye som det ble tatt beslutning om rundt et bål. Med Biejjie og Eatneme i rollen som "foresatte" – i de nære relasjoner, som komplementære størrelser – ble det nesten som å bli avkrevd personalia å stige inn i gætiet. For, Den Hvite Mannen har aldri hatt aksess i sørsamens hjemlige Kosmos-Kaos-relasjon. Mannens plass i gætiet var helt stringent, men ikke overordnet

viktigere kvinnens? Det kunne han kanskje ikke tillate seg, fordi han, som alt/alle annet/andre kun var brikker i den store helheten, men dog på hver sine områder, helt eksakt? Det går ikke an å ta ett av elementene ut av sin sammenheng – helheten. Alle kjenner til dominoeffekten på ett eller annet vis. Et fantastisk samspill mellom det intellektuelle mennesket og kreftene i naturen åpenbarer seg! Gudinnen i/under bålet blir med ett naturlig! Hver passer sin plass og binder dette mennesket fast i tradisjonen.

Sørsamen gjør/har gjort det på sin måte innenfor sitt rettsområde, andre urfolk gjør/har gjort det annerledes andre steder. I og med at urfolk kommuniserer esoterisk, må det allikevel være noe urfolkene gjør likt? Som ufravikelige rutiner, stedsbetinget esoterisk kommunikativt over hele Jorden?

Var det tross alt gal strategi av dommedagsprofetene å brenne gievrieh på bålet?
Kanskje offeret allikevel ble tatt vel imot?
Gievrie erindres kanskje best i
gagnet, ikke bare i
navnet?

OL-ilden må for enhver pris ikke slukne. Slik er idretten blitt religion – ikke myter!

De beste svarene finner man blant de mest aktive blant sørsamens folk.

Nomadismen i tid

Tiden stilt inn etter det biologiske uret er som nomadismens perseptuelle vekkerur. Jeg vekkes opp av fortidens hendelser, som kaster nytt lys over valget man akkurat tok. Det står en på terskelen og minner meg om – uten ord – at det gis ingenting gratis ved døren. Man slipper heller ikke inn, bare hvis man kan legitimere seg. Det koster – gjerne et helt liv – men opplevelsen ved mestring kurerer gruff...

Jeg åpner døren varsomt og kjenner etter lukten. Er den der fremdeles? Jeg stiger ikke inn før den har limt seg fast til underbevisstheten – om at senga var "bålet" i min barndom. Senga var det uendelige Kosmos for meg. Hytta var så diger, syntes jeg den gang. Så ufattelig stor.

Tiden innhenter alle. Det er strengt tatt ikke rom for mennesket til å begå mened. Det finnes absolutt ikke anledning for uregelmessigheter i ens omgang med naturen! Dette er et særdeles lite påaktet tema i Den Hvite Mannens retorikk: At det ikke går an å gå bak ryggen på naturen! Det dukker stadig opp nye, små momenter som kan legges til den store forntidsmosaikken. Man kan ikke unnlate noen faktorer i det store bildet. Tiden hvor du blir innhentet av deg selv, er også eksakt. Som regel er det da det gjelder som mest at fallhøyden er størst.

Fuglene synger ut sitt krav om et område av naturen ved daggry. Sola renner for sørsamen, men hva vil dette ha å si for Den Hvite Mannen? Tåler Den Hvite Mannens ettermæle dagens lys? Tiden med det biologiske uret kommer. Det er denne tiden som innhenter deg, som en nomade. Alt har sin tid, det kommer til et punkt hvor selv Den Hvite Mannens makt, griskhet og pietistiske hykleri må vike plass for naturens rå og for Ham ubarmhjertige kraft.

Er det mulig for oss som er slaver av tidssignalet på radioen og klokka på armen, samtidig å registrere det biologiske uret som slår vintersolverv og sommersolverv?

Den nomadiske tiden er stilt inn etter det biologiske uret, helt eksakt. Dette har imidlertid ingenting med sikker viten å gjøre! Er nomadismen et bevisst vrøngebilde Den Hvite Mannen har ilagt sørsamens levesett? Eller er alt bare sagt i affekt av mangel på kunnskap om det biologiske uret, som slår, og slår, og...?

Var sørsamens nomadetilværelse helt tilfeldig; på måfå? Er nomadismen av Den Hvite Mannen blitt underlagt seriøs forskning? Kan man ha som hypotese at nomadismen er i pakt med en bærekraftig utvikling, som eksempel til etterfølgelse for Den Hvite Mannen? Og ikke bare et miljøvennlig levesett, men kanskje viktigst: Nomadismen for maadth-saemie som den eksplorative konsekvensen av aernie i gåetie som intellektuell arve for det universelle Kosmos? Med nomadismen hadde man alltid tilgang på de beste/riktigste produktene/råvarene Eatneme kunne frembringe? Alle kjenner vel sørsamen som fremragende kremmer på diverse markeder i forntid? Var ikke det å produsere mat en del av nomadismen? I dette spørsmålet er Den Hvite Mannen inhabil, fordi Han hardnakket har

lagt sin eksistens til grunn som bofast. Det verste er at Den Hvite Mannen ikke har tatt seg bryet med å spørre heller, bare brukt «nomadisme» som et bevis for noe mindreverdig og uverdig! Det biologiske uret slår an tiden for å anvende naturens ressurser på den mest bærekraftige måten, og da kan jo dette også omfattes av et ekstensivt, økologisk jordbruk i sin spede begynnelse? I et historisk perspektiv kan en slik driftsform tenkes tradert i en horisontal utviklingsrekke, lagdelt? Reinnomadisme i jakt- og fangstbasert ressursøkonomi i kombinasjon med et ekstensivt, økologisk jordbruk: Hva mer kan et menneske begjære?

Norsk arkeologi bærer bud om en nasjonalistisk infantilisme. Innen faget snakker man høylydt om den første nordmannen, den første bosetningen i Norge, den første bonden... Med den bofaste nordmannen har Arkeologiprofessoren grodd fast i huleboertradisjonen. Det må jo bli stereotypet i en slik kummerlig botilværelse! Da blir det annerledes når man kikker inn i kaleidoskopet på søken etter maadth-saemie og nomadismens røtter. Her ser man et istidsfolk med 30.000 år lange tradisjoner, uten tilpasningsproblemer i det hele tatt! Her var det rett på, med skytteltrafikk mellom Nordsjøkontinentet og "Norge", og på et senere tidspunkt både østover og nordover. Det er jo ikke slik at det var mennesker uten erfaring som kom hit først! At Nordsjøkontinentet sank i havet hadde ingen innvirkning på mattilgangen for maadth-saemie. At et nytt land skred frem, hadde imidlertid en særdeles innvirkning på psyken. Nytt land, nye muligheter! **Aner man et interaksjonsmønster her: Reinnomadisme i jakt- og fangstbasert ressursøkonomi i kombinasjon med et ekstensivt, økologisk jordbruk med nomadisme som internasjonalisme?** Er det i det hele tatt mulig å tenke seg nordmannen som internasjonalist i vikingtiden med en huleboertilværelse som oppvekstvilkår? Det er noe særnorsk over huleboeren, noe stakkarslig og ynkelig. Nomadismen i et interaksjonsmønster truer den norske egenarten. Innenfor en nomadisk tradisjon kan hulene ha blitt brukt som hellige steder, kontemplasjon, stillhet, nærhet til saajvh, egnet sted for rituelle handlinger, nomadisk strategiplanlegging...?

Slik kan Kosmos sorteres innenfor tre grunnprinsipper (minst):

Universelt uendelig utover

Biologisk uendelig innover

Intellektuell tilnærming til naturen som visdom i det uendelige

Det kan ha vært i denne Kosmos-Kaos-dynamikken nåejtje opererte på sine "utenomsanselige" reiser? Det biologiske interaksjonsmønsteret, men hva med det intellektuelle interaksjonsmønsteret i nomadismen, hvor man intellektuelt kunne utfordre egne hypotesers validitet opp mot andres, helt andre steder på Jorden? Man forkastet egne hypoteser vel vitende om at en nyvunnet visdom ledet en inn på nye, ugåtte stier på hjemtur?

Reisefeber?

Arkeologen svarte på en henvendelse at helleristninger er så nære bilder, men som forsvinner mellom fingrene på oss. Kan man forstå helleristninger og bergkunst som naturlig del av en nomadisk tradisjon? I tilfellet skulle man kanskje forvente å finne enkelte helleristninger som metafor for et bål/ild? En ting er brennsikkert! Prestene brente bål oppå helleristningsfeltene, og noen steder ble det også risset inn et kors, sånn for sikkerhets skyld. Er helleristninger demokratiske?

Svakheten ved en bofast tilværelse er at man må tilføre kulturlandskapet ubalanse i forhold til nye, fremmede arter. Kanskje nettopp dette er en av de viktigste grunnene til at det "ikke finnes" spor av sørsamen i Sør-Norge? Eatnemes indre justis forteller forhåpentligvis noe om at sørsamens historie ikke er tapt. At historien bare ligger på vent i den nomadiske tiden. Man merker kanskje best hva man har vært med på å vedta den dagen konsekvensene rammer en selv og ens egne interesser? Tiden inne i gåetie stod stille. Hvorfor ikke skinn i stedet for torv? Stillheten? I en Kosmos-Kaos-relasjon var det kanskje ikke så dårlig plass inne i gåetie, tross alt?

Det biologiske uret slår – **raiden går...**

NRK – med lisens til å drepe?

Har NRK som riksdekkende kanal i Norge noe ansvar knyttet opp mot folkemordet som er i ferd med å bli fullbyrdet i den norske naturen? Etter min mening er NRK en av de hovedtiltalte! Jeg har ved flere anledninger forsøkt skriftlig å gjøre rede for NRK som riksdekkende kanal sitt forhold til sørsamens liv og levnet, uten særlig hell. Det skal sies at det i etterkant av den ene henvendelsen hørtes noen forskremte hyl fra en av naturredaksjonens medarbeidere. Vedkommende overvar skilling av rein i et av sørsamens reingjerder, men det hele utartet til en farse. Alt sammen kokte ned til en beskrivelse av reporterens frykt for snøftende reinsdyr.

NRK har vært flink til å dekke ulvens angrep på lam og sau på utmarksbeite, men er det i realiteten NRK som er den egentlige store, stygge ulven ut i naturen? Sørsamens aksess til Markedsliberalistens konsummaskineri er en ting, men hva med det norske folks forhold til hva en sørsame er for noe? NRK har dekket det samiske i Norge som nordsamisk, og dette har skjøvet sørsamen ut i det stupende mørke. Her i Oslo er det knapt nok noen som vet beskjed sørsamen i det hele tatt. Da hjelper det lite med en liten snutt fra Snåsa hvor språket er blitt en del av den offisielle hverdagen. Jeg hørte nyss om at kronprinsesse Märtha Louise var sørsamens høye beskytter? Trenger sørsamen beskyttelse nå om dagen? Og i tilfelle mot hva? Kronprinsessen leser sørsamiske eventyr, riktignok på sørsamisk, men hjelper dette sørsamen når det for tiden foregår en på livet løs kamp om retten til land og vann i Midt- og Sør-Norge?

De eneste som egentlig vet hvem sørsamen i Sør-Norge er, er vel de hardest berørte private grunneiernes! Noen av disse grunneiernes har kanskje interesser i Oslo, og da kanskje helst som lobbyister? For det er vel i Oslo avgjørelsen til syvende og sist blir fattet? Hvor stor sjanse har sørsamen til å nå frem hva gjelder Samerettsutvalget II, når resten av det norske folk ikke vet hva en sørsame er for noe, som plutselig krever retten til land og vann i vårt eget nabolag?

Ikke nok med at NRK om mulig er den store stygge ulven ut i naturen, men er jeg tvingende nødt til å *betale* lisensen til å drepe? Virkelighetens lov er beinhard, og rammer vel i første rekke den som ikke er forberedt.

Det markedsliberalistiske diktatur

Det høver seg ikke å gyve løs på Markedsliberalismen uten først å komme med alternativet. Jeg føler meg rik nå, Erik, men i den rette markedsliberalistiske ånd vil jeg ha mer! Jeg er blitt grisk på naturen definert som visdom!

Markedsliberalismen gagnar enkeltpersoner, men naturen definert som visdom gagnar alle! Jeg har kommet frem til at sørsamens rett til land og vann i Midt- og Sør-Norge er intellektuelt fundert. Dette later til å være en klassisk kamp mellom sørsamen som et helt folk knuget av Markedsliberalistiske enkeltpersoner – velsignet blant annet av norsk forvaltningsmyndighet. Det er på tide å kalle en spade for en spade, og gå i klinsj med hva norske myndigheter *egentlig* ønsker å se spaden bli brukt til. Skjulte agendaer fra norske myndigheters side gjennom sekler har merkelig nok ikke gjort sørsamen mer enn mistroisk og skeptisk. Den Hvite Mannen har etter mitt syn hatt en altfor lett oppgave med å umyndiggjøre sørsamen i hennes/hans eget rettsområde, men det er jo den feige hyklerens fordømte rett, later det til.

Den etniske hybriden i Midt- og Sør-Norge, eksisterer den?

Kristendommen som religion er et velegnet maktmiddel i annektering av landområder. Kirkens budskap i seg selv er ikke tilstrekkelig i denne typen annektering, men Kirkens rolle er det! Paradoksalt nok er Skapelsesberetningen beretningen om brobygging mellom maktallianser, og det å fatte konsensus på vegne av menneskeheten. Ikke fullt så mye i favør av naturen. Jeg savner noen tydelige geistlige som kan befri Skaperverket fra de hyperintellektuelle filantropene i Humanetisk Forbund! For det er visst ingen som tør den helt store klimadebatten? Bare den helt store uretten begått mot vårt eget urfolk, sørsamen?

Det er de samme aktørene som eier hele dette svære konsummaskineriet!

I løpet av seminaret prøvde jeg å gjøre et poeng av at sørsamens rett til land og vann bare er en oppvarmingsrunde satt opp mot sørsamens rett til omsetning i forbruksmaskineriet, i første rekke i

Norge. Det er mildt sagt fryktelig naivt å tro at sørsamens naturbaserte næringer får full og uforbeholden aksess i Den Hvite Mannens konsummaskineri. For, som man allerede vet, Sør-Norge er jo selve ressursgrunnlaget for Markedsliberalistens svære konsummaskineri! Og er det noe Markedsliberalisten ikke føler seg komfortabel med, er det å bli utfordret markedsliberalistisk. Jeg er redd det er her den virkelige store utfordringen ligger – for deg?

Finnes det noe tradisjonell sørsamisk spise hos Gilde katalogisert som Godt Norsk, eller bare som kontrabande?

Uretten mot sørsamen er i utgangspunktet ikke juridisk besluttet, men politisk styrt. Det mest nærliggende er å sammenligne uretten begått mot sørsamen som en inkvisisjon, hvor den samme instans tar ut tiltale og er dømmende myndighet! Slik må det være når Sør-Norge fra Den Hvite Mannens side betrakter sørsamens rettsområde som en sareptakrukke kun for å ivareta velstandssamfunnets sykelige overforbruk!

Det er mange fallgruver i svartsjuken. Ser du for deg sørsamen som pasjonert kremmer tilby sine varer og tjenester på Den Hvite Mannens konsummarked?

Markedskreftene er styrt av makt, som i avmakt registrerer at konsumentene ledes best i kraft av naturen.

Den bærekraftige avlatshandelen

«På ti år har de globale utgiftene til våpen og annet militært utstyr økt med hele 45 prosent». (aftenposten.no pr 09.06.2008) Den Hvite Mannens miljøvernpolitikk er intet annet enn pietistisk hykleri. **Forurenses krigen i Irak?** *«Militærutgiftene øker mest i det østlige Europa og aller mest i Russland. Men russerne ligger fortsatt langt etter USA, som står for 45 prosent av verdens samlede militære utgifter, framholder fredsforskningsinstituttet i Stockholm (SIPRI).»*

Fredsforskningsinstituttet i Stockholm, men hvor befinner FNs klimapanel seg? Og hvor befinner de kloke hodene seg, som regner ut hvor mye skadelig klimagass elgen letter seg for i Guds frie natur? Jeg forventer ikke å høre stort fra Bellona og alle de andre som fatter klimakonsensus på vegne av naturen, heller. Min målsetning er å gjøre enkeltpersonen bevisst for den klimaretorikken man utsettes for. **Er det gjort forskning på om krigsmaskinen er bærekraftig utvikling for miljøet? Hvis ikke, er i tilfelle sørsamen å klandre?** *«Verdenssamfunnet satte i 2007 av rundt 1.339 milliarder dollar eller vel 6.725 milliarder kroner til militære formål.» På ett år, hvor mange sørsamiske kulturminner kunne man avdekket for 6725 milliarder kroner?*

Det er unektelig et paradoks at de største miljøendringene skyldes begjæret etter økt velstand! Et svulmende velstandssamfunn genererer mer naturressurser enn tapet av naturressurser vår egen forurensing skulle tils! Kanskje vårt begjær etter økt velstand til og med er mer skadelig for miljøet enn selveste krigen i Irak?

Økt velstand = økt bruk av naturressurser! Problemene er sammensatte, men alt henger sammen. Det er en menneskeskapt miljø- og klimakrise i dag – inni hodet på Den Hvite Mannen.

Krigsmaskinen er ikke truet, enda. Er vi virkelig bekymret for lundefuglen? Lundefuglen har siden siste istid vært en del av tilværelsen langs store deler av Norges kyst – en selvfølge. Det fantes nok flere matkilder for lundefuglen før. Sildelarver i dag er ikke nok. Sildelarvene har ikke stabilt store nok årskull. Da har ikke lundefuglen noen bein å stå på lenger! Folk langs kysten uttaler seg om lundefuglens fravær som om det var fjellet som forsvant!

Når skal vi erkjenne at det er oss selv vi må bekymre oss for?

Er vi resistente nok overfor den krisen som rammer oss den dagen kysttorskens uteblir? Vil misjonærenes pionerarbeid i fattige U-land skape presedens for krisehjelpen i kjølvannet av et svart Norskehav her hjemme?

Gå til mauren og bli vis, Jens! Jeg har alltid latt meg fascinere av disse knøttsmå, røde skapningene, som fyker av gårde flere cm i sekundet. De er knapt større enn et knappenålshode, men store nok til å ta luven av alle menneskelige forsøk på energiøkonomisering! Det kan virke som om de blir drevet frem av en evighetsmotor. Og det er vel kanskje slik det henger sammen: At Den Hvite Mannen bare låner uten å spørre først? Det finnes flere måter å få sin identitet bekreftet på. I sin nyttårstale til det norske folk forsøkte statsminister Jens Stoltenberg ydmykt å snakke om Jorda til

låns. Sett i lys av seminaret på Steinkjer 17.-18.06.2008 fortøner begrepet «til låns» seg som ganske søtt. **Sørsamen snakket da unektelig noe om et tyveri?**

Den Hvite Mannen tar ikke spranget forbi rasjonelle tanker, og taper kappløpet med naturen!

Det mest ufysiske er tanken på at Eatnemes fruktbarhet er i ferd med å bli ofret på griskhetens alter – den vestlige sivilisasjonen. Vårt overforbruk må beskyttes i Liberalismens navn! 30 % av all spiselig mat kastes. Tvang, krav og plikter er noe Markedsliberalisten ikke vil vite av, men slikt blir jo bare som å kommunisere med ekkoet. En uhemmet forbruksvekst er synonymt med å beskytte Den Hvite Mannens integritet!

Den norske politiske klimaretorikken har ført til at det norske folk ikke tror på klimakrisen, fordi det ikke blir tatt politiske grep! Det viktigste vi etter min mening kan/bør lære av sørsamen som urfolk, er å leve med naturen og dens luner. Ikke streve mot og søke kontroll og blindt temme naturens rå krefter. Mennesket er ikke gitt mandat å forandre miljøet eller klimaet på Jorda. For mennesket er miljøkriminalitet og overforbruk en suicidal handling. Etter at menneskene er borte vil den frie naturen få sitt frie pusterom tilbake, og fenologien i evolusjonen vil rusle og gå igjen av seg selv – helt naturlig! Forskerne, noen av dem, er ganske flinke, men ikke til pedagogisk å lære opp allmuen til å leve i *pakt* med naturen. Forskerne er også helt fraværende til om krigen i Irak forurenser eller ikke.

Våre tronarvinger er på polartokt om dagen. Da vil de sikkert bli bevisst at isbreene legger på seg. Var det ikke isbreene som var i ferd med å smelte bort, da? Er grunnen til at isbreene ikke forsvinner, men snarere legger på seg, en direkte konsekvens av Den Hvite Mannens klimakonsensus på vegne av miljøet: Ble vernetiltaket overfor isbreene bønnhørt av høyere makter?

Norske myndigheter betrakter sørsamisk kultur som eufemisme. Det "endelige" oppgjøret med taterne og romfolket er bare avlat for å dekke over det mest dultede overgrepet funnet sted i norsk rettshistorie. Den elendigheten man hører minst til; evner minst å gjøre greie for, er som regel den verste! Det er Den Hvite Mannen som må bevise *sin* rett, med sitt eget rettsapparat og kulturelle religion. Med hånden på Bibelen må Han fremfor Kirkens øverste og Gud sverge den ene og rene sannhet!

Er sørsamen inne i sin avgjørende refleksperiode? Er det mulig i dagens situasjon å snakke om nomadisk sosiering, om tviholdelse på siste rest av en fra naturens side høyverdig, titusenårig tradisjon i Norge, og prøve å leve normalt? Den norske naturforvaltningen og menneskerettighetsoppfatningen er slettet ikke bedre enn der skoen gnager som verst! Vi er inne i en historisk tid. "Kloke" høyesterettsdommere kan komme til å slå hammeren ned for siste gang. Hammerslagene i retten kan stå som et symbol på sørsamens døende puls. Er tiden i ferd med å renne ut for sørsamens rettsområde? Uansett, det er ikke sørsamen som er taperen. Du er taperen, mot formodning fordi du ikke tok grep. Jeg er taperen, fordi sørsamen som naturvitenskapelig mentor og sensor svekkes, og i verste fall uteblir! Hva står vi igjen med da, om ikke et velferdssamfunn som eser ut over alle proporsjoner, også med det som følge at bibelbeltet må tilføres noen ekstra hull?

Er Norge som nasjon egentlig bedre enn sørsamens skjebne i tiden som kommer? Overfor utenforstående liker vi å stadfeste vårt demokrati opp mot innvandrerkulturers assimilering i Oslo. I lyset av vårt demokrati har dagens innvandrere relativt sett klart å opparbeide seg større rettigheter i Norge enn det sørsamen har! Kan årsaken til dette være at i skyggen av det samme demokratiet lurte sørsamen som en større trussel enn en overfor utenforstående diskriminering av innvandrere skulle tilsi?

Går det an på prinsipielt grunnlag å sammenligne det norske myndigheter foretar seg overfor sørsamen i retten til land og vann i Midt- og Sør-Norge, med det som skjer på Vestbredden?

PARADIGMESKIFTE 1890

Den frie viljen vs **den frie viljen**

Den frie viljens Kosmos-Kaos-relasjon

Norske myndigheter anno 1890 hadde som forutsetning et ikke-divergerende syn på forntiden. Det hele begynte med å kurtisere helleristningen som symbol på fruktbarhet og jaktlykke, men Den Hvite Mannen var ikke alene potent nok! Det måtte noe mer til enn store penisser, ejakulasjoner og "villreinjakt" på sørsamens merkede tamrein: Agrikulturen! Den norske bonden ble redningen for Arkeologiprofessoren blant annet ved NTNU Vitenskapsmuseet. Den norske bonden er og har vært som en salderingspost i den store sammenhengen, men med bergkunsten kunne man i det minste tilføre bonden en salgs identitet, noe rotekte norsk, som man i det minste kunne føle stolthet overfor. Det mest nærliggende, og symptomatisk nok den mest gale fremstillingen, ble å fortolke det først registrerte forsøk på jordbruk i Norge sett i lys av dagens agrikultur, i en direkte, vertikalt nedadgående utviklingsakse.

Arkeologiprofessoren lot seg villig skremme av norske myndigheter som gradueringsspekelse, og var en tid svært kreativ i dogmatikk, ved blant annet å fremstille steinaldermannen som huleboer. Dette er en form for dogmatikk som Den Hvite Mannen visste/vet er riv ruskende gal, men som allmuen støtter opp om lik gisselet som til slutt støtter opp om gisseltakeren. Arkeologiprofessoren sitter fanget i hula si av sine egne, skrevne ord, og allmuen beskytter Ham trofast. I 2008 sitter man fremdeles i hula, og skjønner ikke bedre om manteltiden (steinalderen) enn at det i Norges Old kun eksisterte primitive mennesker vi ikke ønsker å assosieres med. Det finnes imidlertid åpenbare beviser for at man i manteltiden (steinalderen) *ikke* bodde i huler, var svært avanserte og kanskje endog forut for vår egen tid! Problemet for Arkeologiprofessoren er at Han ble Professor på noe Han visste var en løgn! Alle drømmer selvfølgelig om å bli emeritus, men ikke alle når dit. Galskapen settes i system i festtalen, og stafettpinnen overlates til den hvis best er skikket til å føre dogmatikken videre.

Det blir på en måte feil å hevde at Fridtjof Nansen levde og virket i tidsånden 1890. Fridtjof Nansen *var* ånden i tiden, men han var ikke helt alene. Fridtjof Nansens stilling i dagens Norge skulle tilsi at han absolutt var å regne med på den aktuelle tiden, også som en premissleverandør. Fridtjof Nansen har betydd svært mye for Norge som nasjon, og nåde den som opponerte! For det er det jeg føler meg sikker på at sørsamen gjorde, opponerte, men kanskje best på sin litt særegne måte. Fridtjof Nansen lot seg lett provosere av samene, noe hans ferd over grønlandsisen forteller en del om. Det jeg har grublet mye på i mange år, er hvorfor Fridtjof Nansen valgte to nordsamer som kumpaner, og ikke to sørsamer? Eller en av hver? Den godeste Fridtjof Nansen kunne vel ikke være helt blind for sørsamens eksistens i Sør-Norge? Til nå i min prosess har jeg forholdt meg til kvalifisert gjetning som drivkraft, og det samme vil måtte gjelde for Fridtjof Nansen også. Inntil jeg blir noe bedre bevisst, vil jeg holde Fridtjof Nansen personlig ansvarlig for å gripe den første spikeren i kista for sørsamens del. Så vil jeg bruke tiden som kommer til å raljere rundt hvem som først holdt i hammeren og banket. Det holder ikke lenger med fenomener i kulturen. Navn må på blokk! Det er jo svært viktig å få navnet sitt riktig skrevet når det gagnar?

«Lad oss gjøre det let og billigt, at rigtig mange kan komme og se, hva der er stort og vakkert i vort land». **Et annet navn er Konsul Thomas Heftye.** Den Norske Turistforening ble stiftet 21.januar 1868. Foreningens formål skulle være *«at lette og udvikle Turistlivet her i Landet»*. Først i det forrige århundret våknet for alvor en ny, nasjonal bevissthet etter bruddet med Danmark. Engelske turister var blant de første fjellvandrere. *«Anten er han spikande galen, elder so er han engelskmann»*, lyder et gammelt ordtak. Ut fra dette trekker jeg ut ekstrakten: Da var det sørsamen som var *«spikande galen»*! Man skal vel lete lenge etter et klarere bevis ikke bare for Den Hvite Mannens manglende interesse for «et fiendtlig og øde landskap», men snarere også manglende tilstedeværelse på begynnelsen av 1900-tallet!!! Det ble for flaut at engelskmannen viste Nordmannen vei inn i fjellheimen. Det kanskje mest interessante aspektet ved Konsul Thomas Heftyes initiativ, er at det er kommersielt fundert; initiert av utenlandsk, hard valuta! Er Den Norske

Turistforening et fyrtårn for sørsamen som urfolk også, eller er sørsamen bare en å støtte seg på når det gagnar DNT som best?

Det begynner å demre noe om at sørsamens frie vilje har den frie naturens kraft i seg. Den Hvite Mannens frie vilje er diktert av etiske og moralske normsett mellommenneskelig betinget. I en Kosmos-Kaos-relasjon er man tvingende avhengig av en motsats, for dynamikkens skyld. Sørsamen har blitt eksponert lenge nok for Kaos. Naturen er sørsamens livsforsikring, så får vi se om det går mot utbetaling...

Din livsstil bør ha en viss affinitet til animismen **– med hånden på Bibelen**

FN definerer begrepet folkemord i konvensjon av 9. desember 1948.

Sitat fra FNs definisjon av folkemord.

"En hvilken som helst av de følgende handlinger som er begått i den hensikt å ødelegge helt, eller delvis, en nasjonal, etnisk, rasemessig eller religiøs gruppe som sådan:

- ***å drepe medlemmer av gruppen;***
- ***å forårsake alvorlig legemlig eller sjelelig skade på medlemmer av gruppen;***
- ***bevisst å la gruppen utsettes for levevilkår som tar sikte på å bevirke dens fysiske ødeleggelse helt eller delvis;***
- ***å påtvinge tiltak som tar sikte på å forhindre fødsler innen gruppen;***
- ***med makt å overføre barn fra gruppen til en annen gruppe"***

Har du oversatt FNs urfolkserklæring til norsk?

Særlig når det gjelder tredje punkt er det lett å kjenne seg igjen. De fleste nålevende samer har opplevd, eller stadig opplever, tilraningen av natur- og landressurser og innskrenkninger av generelle rettigheter i eget rettsområde gjennom fornuftspolitikk. Du forfekter nok privat grunneierrett som en demokratisk rettighet, men for hvem? Det ligger et lite paradoks i den trusselen sørsamen representerer for private grunneiere i sørsamens rett til land og vann i Sør-Norge. Mon tro om det ikke er den samme trusselen sørsamen har merket på skinnet i over hundre år allerede, bare eksekvert av inntrengerer, Den Hvite Mannen? Man merker kanskje best den uretten man utsetter sin neste for den dagen den samme uretten rettes mot en selv?

Tiden som fredsmekler og nå som miljøvernminister må du betrakte som din læretid. Høringsfristen for Samerettsutvalget II er visst februar 2009. Dette blir din svenneprøve! Erfaringen din kan komme godt med, for her blir det mye å gripe fatt i for deg, men det har du sikkert forberedt deg vel på? Det spirer og gror på grasrotplanet i Norge for tiden. Man bør imidlertid kanskje ta høyde for at noe av det som tyter frem i det biologiske mangfoldet i kulturlandskapet av noen kan betraktes som ugress, og av den grunn uønsket.

Helleristningen og bergkunsten er Den Hvite Mannens imago. Går det an å umyndiggjøre sørsamen som inhabil i tolkningen av helleristninger og bergkunst i Norge? Er i så fall Den Hvite Mannen som Professor på egen kultur og religion, inhabil?

"The quiet room. In the bustle of life, we seek out Nature's quiet room where we have time to sit and contemplate". Dette er, sammen med vakre stillbilder av norsk natur, den optiske illusjonen vi selger til våre turister. I neste åndedrag forsøker NRK i sine naturprogrammer å definere den frie naturen under tittelen «et fiendtlig og øde landskap», men for hvem?

Denne henvendelsen til deg som Norges miljøvernminister er en illustrasjon på hvor dypt det sitter hos meg at du med åpne øyne er i ferd med å kutte navlestrengen på sørsamen – urfolksretten til den frie naturen i Norge – selveste sørsamens livsforsikring! Sørsamens historie er det bare sørsamen som kan skrive. Jeg prøver bare å gjengi den vare, skjøre, men dog så fruktbare spenningsdynamikken som oppstår/har oppstått i mitt møte med sørsamen. Midt i denne raljeringen dukker det stadig opp nye elementer i denne hva jeg vil kalle griskhetens anatomi. **Gjenspeiler dette fra norske myndigheters side folkemord på sørsamen, folkeviljen?** Hver dag treffer jeg stadig nye mennesker som sier at de ikke vet hva en sørsame er for noe, men som virker tydelig oppglødd etter å få vite mer om mystikken, kulturen, og ikke minst om selve overgrepet; folkemordet! Jeg har faktisk til overs å møte noen som absolutt ikke vil høre beskjed i det hele tatt!

Dette får meg til å fundere på om man i Norge trenger større doser kontrafaktisk historieskriving, også innenfor skoleverket, enn frem til i dag prosedert. Jeg går ikke og innbiller meg at mitt tilfelle er *så* enestående. Det som imidlertid er enestående, er det faktum at informasjon om sørsamens kultur av ulike omstendigheter ikke når ut til allmuen!

Og da lurar jeg på om man ikke er ved en av sakens kjerner. Kanskje endog den mest ømtålige:

Hvis man går litt tilbake i tid, vekkes mange minner fra den tiden sørsamen kom til markedsplassene i bygdenorge med produktene sine. Svært ettertraktede varer, som sørsamen både fikk god omsetning på, og god pris for. I førstningen, før griskheten etter landområder tok helt overhånd, rådet kanskje en viss svartsjuke overfor sørsamen som pasjonert kremmer, og som selvstendig, fritt individ? Jeg har en gryende fornemmelse for at norske myndigheter av en eller annen grunn bevisst unnlater å ha dette med sørsamen som pasjonert kremmer og som selvstendig, fritt individ som avgjørende parametre! Vel trengte sivilisasjonen i sin gryende fase mer ressurser til å ekspandere, men den beste måten å bli kvitt en overlegen konkurrent på, er jo å late som om vedkommende aldri har eksistert! Og med sørsamen skulle dette knepet vise seg å bli en suksess, vel vitende om at sørsamen aldri ville komme til å gå til fysisk motmæle. **Har norske myndigheter fra første dag bevisst satt i scene en kollektiv avstraffelse av sørsamen – på vegne av allmuen – men uten allmuens vel vitende?** Det har jo vært en *for* enkel sak for norske myndigheter å splitte og herske med sørsamen, all den tid de samme myndighetene legger lokk på all informasjon relatert til sørsamens kultur generelt, inn i skoleverket mer spesielt! Og hva med NRK som riksdekkende kanal? Etter hvert som griskheten brer om seg spiller norske myndigheter ut trumfkortet, som får sørsamen i kne: Privat eiendomsrett i sørsamens rettsområde! På bakgrunn av dette er det fristende å erklære sørsamens kultur som et Soria Moria slott i det norske landskapet. Når man omsider kommer frem og vil slukke kunnskapstørsten, blir man bare møtt med politiske erklæringer...

Er sørsamens spesielle behov implementert i ILO-169-arbeidet som pågår?

De neste tretti årene har jeg holdt av til å utfordre om din traktering av naturen korrelerer med det sørsamen har lært meg de siste femten årene. Resten av livet vil jeg minne deg på valget du nå må ta stilling til gjennom innstillingen til Samerettsutvalget II. I de neste tretti årene vil jeg søke mot bunnen av hvilke høyverdige motiver som ligger til grunn for en omforent forvaltningsstrategi hvor privat grunneierrett har kunnet diskriminere sørsamens intellektuelle tilnærming til naturen i Midt- og Sør-Norge. Det ligger en skjult agenda i det faktum at Staten i sin tid tok kontroll over sørsamens rettsområde, for så i en prosess overlate statlig grunn til private grunneiere. Det var noen som på et gitt tidspunkt visste beskjed sørsamens sterke stilling, spesielt i Sør-Norge. De samme personene har hele tiden også visst at sørsamen i fremtiden ville kunne ha en relativt sikker sak i sin rett til land og vann med Staten som motpart! Området sør for Snåsa er et direkte motstykke til området nord for Snåsa. Det er i Sør-Norge mulighetene befinner seg ressursmessig på absolutt alle plan. Det er lettere for griske grunneiere, med Staten som foresatt, å holde sørsamen fra klingene, og Staten har klart å vaske sine hender rene! Denne fremstillingen er nesten for god til å være sann. Den er ikke god nok, derfor *er* den sann!

Jeg føler meg overbevist om at diskusjonen hadde vært en helt annen hvis det hadde vært islam som hadde truet kristendommen i Guds frie natur i Norge. Denne gangen er det kristendommen som er en av hovedaktørene mot en minoritet. Da blir det ikke riktig så ille – for Den Hvite Mannen?

Slik bringer naturen oss visdom og rikdom. Slik gjør du oss dumme og som fattige tapere. Det er ikke sørsamen som er taperen. Du er taperen. Jeg bryr meg lite om rettferd for taperne. Jeg sverger heller til rettergang mot overgriperen. Vi to er omtrent like gamle. I tretti år har jeg fundert over hvorfor jeg ikke gjorde som deg, utdannet meg inn i et velsmurt maskineri. Nå vet jeg, endelig! Uten helt å vite hvorfor har jeg gjennom hele livet hatt samen som mitt forbilde – som noe uoppnåelig. Det skulle heldigvis vise seg at det *er* uoppnåelig for en hvit mann å bli same, og da kanskje spesielt sørsame! Det *skal* være uoppnåelig for en hvit mann å bli sørsame, men tilnærmingen er ikke uoppnåelig! Det er akkurat her kimen til ens egen nyfikenhet ligger – opplevelsen ved mestring over stadig å bli eksponert for uuttømmelige utfordringer i dikotomien – spenningsforholdet mellom den som *er* og den som søkende *er*. **Er dette en annen kjernegrunn til å underkommunisere sørsamen overfor allmuen, at flere enn meg skal utfordre uretten?** Det utstedes

ikke vitnemål ved å ha naturen som klasserom, auditorium og lesesal. Jeg valgte sørsamen som naturvitenskapelig mentor, fordi den måten du forvalter naturen i Norge på ikke gir meg annet enn en stadig økende appetitt på det å stå opp mot det folkemordet som er nær ved å bli fullbyrdet rett for våre øyne.

Det er nok for sørsamen å gripe fatt i. Det å plukke søppel på 17.mai-gata er jo et viktig gebet...

Etter tretti års "skolegang" står jeg fremfor et slags veiskille. Som en motvekt til Den Hvite Mannens utnyttelse av naturens ressurser, ønsker jeg økt fokus på å definere naturen som visdom, og anvende naturens ressurser i tråd med dette synet. Hva er skadelig med naturens mystikk som kompetanseløft for mennesket? Det er ute i naturen fenologien i evolusjonen foregår, ikke på universitetet alene. Det er imidlertid kombinasjonen den frie naturen og høyere utdanning jeg håper du er i stand til å se. Da kommer du rett og slett ikke utenom Moder Jords urfolks naturvitenskapelige kompetanse generelt, sørsamen som urfolk i Eatneme mer spesielt!

På seminaret som ovenfor nevnt merket jeg meg spesielt ett ord. Sørsamen savner aksept!

Okkupantens demokratiske diktatur fungerer etter det simple prinsipp at andre folkegrupper enn den maktpåliggende skal tvangsassimileres inn i det oppkonstruerte.

**Dette bryter selvfølgelig med folkerettens grunnprinsipper,
men er den feige hyklerens fordømte rett!**

Kan miljøvernminister Erik Solheim joikes, eller vil han helst snakke seg bort fra det?

Rettsfølelsen sterk. Et av de aller største tabubelagte paradoksene i dette folkemordet tør være at Den Hvite Mannen føler ved Samerettsutvalget II sin private eiendomsrett truet. Det er jo slik sørsamen har følt det hele tiden!!!

Vil du arbeide for å gjeninnsette nåejtie som lappelensmann?

Dette er svært subjektivt. Her er det ikke så mye snakk om å ta parti, som det er å ta perspektiv. For meg blir det helt meningsløst å skrive til deg om noe jeg oppfatter som en urett begått mot egne landsmenn og kvinner, uten begrunnelse. Det herværende materialet vil jeg bruke som et arbeidsredskap, som etter hvert som tiden kommer vil bli komplettert med ny, frisk faktainformasjon. Alt som ovenfor nevnt er enten notater av den frustrasjonen som kom frem i dagen under konferansen som ovenfor nevnt, eller rene faktaopplysninger i blads form til avhendelse for de fremmøtte. Dette materialet egner seg også utmerket til fragmentering og utdyping i alle dets nyanser. Den religiøse undringen vil også bli gjort til gjenstand for videre utdypning, og vil herved danne et fundament for meg til mer å forstå *hvorfor* sørsamen hevder sin rett til land og vann i Midt- og Sør-Norge. Hvis det ikke lar seg gjøre å imøtegå innholdet i dette skriv med mer utfyllende og utdypende betraktninger, er ikke eksperimentet ekte! Mitt eksperiment står og faller på den forvaltningsstrategien du legger til grunn for Samerettsutvalget II sin innstilling.

Jeg er overmoden for en utfordring!

Jeg vurderer fortløpende om jeg skal fakturere deg for medgått tid i opplysningens tjeneste.

ALT HENGER SAMMEN!

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Kilder:

Jaahkenelkien Aanna

Samerett – grunnleggende synspunkter fra et sørsamisk ståsted, Albert Jåma
nrk.no

db.no

aftenposten.no

Daaroen-åarejelsaemien Åarjelsaemien-daaroen baakoegärja jih

sijjienommh Per-Martin Israelsson & Sakka Nejne

Sørsamisk førkristen religion Albert Jåma

Åarjelsaemien-daaroen baakoegärja Knut Bergsland & Lajla Mattsson Magga

Den Norske Turistforenings hjemmeside

Kopi til:

Prinsesse Märtha Louise
H.K.H Kronprins Haakon
Statsminister Jens Stoltenberg
NRK, Hans-Tore Bjerkaas.
Humanetisk Forbund
Kultur- og kirkedepartementet, Trond Giske
Landbruks- og matdepartementet, Lars Peder Brekk
FrP, Siv Jensen
Saemien Sijte, byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese
NTNU Vitenskapsmuseet, Kalle Sognnes
Nord-Trøndelag fylkeskommune
Sør-Trøndelag fylkeskommune
Norsk Folkehjelp
Amnesty International Norge
UiB, Håkan Rydving
Bellona, Frederic Hauge
Norsk Folkehjelp
Den Norske Turistforening, Kristin Krohn Devold
Samerettsutvalget

Ordforklaringer

aernie	arne, ildsted
aernien nuelesne	under ildstedet
Biejjie	Solguden. Den viktigste av alle naturguder
båeries	hun, den som er virkelig bra; ord for gammel
Eatneme	min mor, mitt land
gievrieh	flt. av gievrie, runeбомme, spåtromme
gåetie	hus, kåte, telt
Jaameaajmoe	dersom mennesket hadde forbrutt seg mot gudenes vilje, sendte Jaame-aahka den døde til Jaame-aajmoe; dødsriket
Juksaahka	Buekona. Hun hadde innflytelse over barnets kjønn. Kunne forvandle et pikebarn til et guttebarn
laahkoe	slektskaps- eller svogerskapstittel
Maadter-aahka	Stammoren, fødselsgudinnen. Hun var viktig ved menneskers og dyrs tilblivelse
maadth-saemie	ursame
maadtoe	herkomst; fødested; slekt
nåejtie	sørsamens åndelige leder, vismann/-kvinne, prest, lege, naturvitenskapsmann/-kvinne, spåmann/-kvinne og pedagog
Raedtien baernie	Sønn til Raedtien aejtjie, Den rådende far, og Raedtien aahka, Urmoderen Han var alle tings skaper, og hadde fått sin kraft hos Raedtien aejtjie. Fremstilt med en glorie av reinhorn
saajve	underjordisk vesen (tenktes bl.a. å bo i berg, derfor også om ekko) (i gammel tid: hjelpeånd; åndenes eller de avdødes bolig, hellig fjell)
Saajveaajmoe	dersom mennesket hadde levd etter gudenes vilje, kom det til Saajveaajmoe. Der møtte man sine forfedre og formødre, og ellers venner og kjente som hadde dødd tidligere og kommet til Saajveaajmoe. Der var også alle slags dyr, fugler og fisker som på Jorden
Saarahka	spinnekona (saaredh = å spinne senetråd), jordmor, også kalt Ildmor
saemie	"den som er funnet"; same <i>saemien soptsestidh</i> snakke samisk
sijte	samegruppe; reindistrikt
tsegkiemoere	stav med kløft i toppen

Ved en sames grav

tale på en kirkegård i bygda

Her ligg du å kvile din siste søvn
i lag med dem som stjal landet
og friheten fra deg og folket ditt

          som kom inn i dalene
og jaget deg og reinene til fjells,
          som ikke var fornøyd med det
men som nå også tar fjellet fra deg.

          tok fra deg skikkene og trua,
          alt som var dyrebart og hellig,
sogar nekta deg å kvile i lag med dine egne
          i de hellige fjella..

Du måtte leve som en fremmed
          Rettsløs i ditt eget land
Også i døden ble du en fremmed
          en rettsløs blant fremmede

          Sov ikke i fred
          Men gå til Gud Fader
          og fortell han hva de gjorde.
Spør hva han mener med rettferdighet

          Når han lar sånt skje -

FN-DAGEN NOBELINSTITUTTET

Fredag 24.10.2008

Jonas Gahr Støre

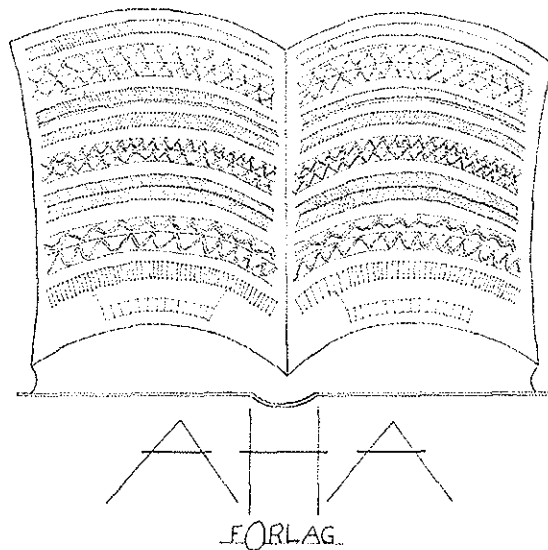
Jeg har ingen kompetanse knyttet opp mot atomkraft, men jeg har etter hvert fått ganske god peiling på å diskutere denne energien med Ole Kopreitan. I tretti år har jeg spekulert på om det kan finnes en alternativ stemme frem mot et felles mål: Atomnedrustning og fred på tvers av skillelinjer. **Her** finnes det en alternativ stemme, men den står skrevet på engelsk. Urfolkets stemme generelt er veldig underkommunisert i fredsarbeidet internasjonalt. Mer spesielt er vel kanskje sørsamens stemme blitt underkommunisert i hele Norden, men kanskje mest spesielt nasjonalt i Norge? Sørsamen har fått smertelig erfare virkningen av radioaktivt nedfall i sitt virkeområde, men er sørsamens stemme blitt hørt av offentlige myndigheter i ettertid? Finnes det noen naturvitenskapelig kompetanse knyttet opp mot sørsamens erfaringer med radioaktivitet på avveie i naturen? Høringsfristen for sørsamens rett til land og vann i Sør-Norge er visst i februar 2009.

Til Jonas Gahr Støre: Er FNs urfolkserklæring oversatt til norsk?

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA,
Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Saemiedigkie
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse
7760 Snåsa

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrje-fealadimmi.no

Tidligere utgivelser: Gievrje Fealadimmi • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 16.12.2008

ENU

Eatneme^{com} Naturvitenskapelig Universitet

ABRUPT KONSENSUS

Å betrakte Sápmi sett fra nord mot sør, blir litt for spesielt.
Mer generelt blir det vel heller å skue innover
det samiske landet sett
fra sør mot
nord?

BIOGEN ELITISME

***Vil det samiske svekkes nevneverdig ved å innrømme sørsamen
rollen som bronsealderens herskerelite i Norden?***

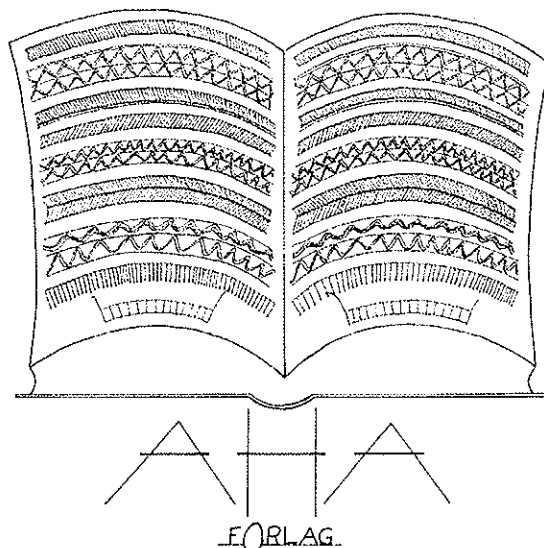
Med vennlig hilsen
for
AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Kopi til: Statsminister Jens Stoltenberg
Utenriksminister Jonas Gahr Støre
Miljøvernminister Erik Solheim
Sametingspresident Egil Olli
Kultur- og kirkeminister Trond Giske
Landbruks- og matminister Lars Peder Brekk
Olje- og energiminister Terje Riis-Johansen

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Jonas Gahr Støre
Utenriksdepartementet
Pb 8114 Dep,
0032 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmie.no

Tidligere utgivelser: Gievrie Fealadimmie • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: Julaften 2008

DEMOKRATISK RETTIGHET
IMPLEMENTERT SOM
URFOLKSRETTIGHET?

Jeg refererer herved til min problematisering til deg på FN-dagen fredag 24.10.2008 på Nobelinstituttet. Jeg beklager imidlertid på det sterkeste at din avslutningstale drøydde ut såpass mye at jeg ikke fikk komme til orde.

Høringsfristen for sørsamens rett til land og vann i Sør-Norge er visst i februar 2009: **Er FNs urfolkserklæring oversatt til norsk?**

Det er en demokratisk rettighet privatrettslig å eie naturen, men er denne demokratiske rettigheten tilpasset urfolkets interesser?

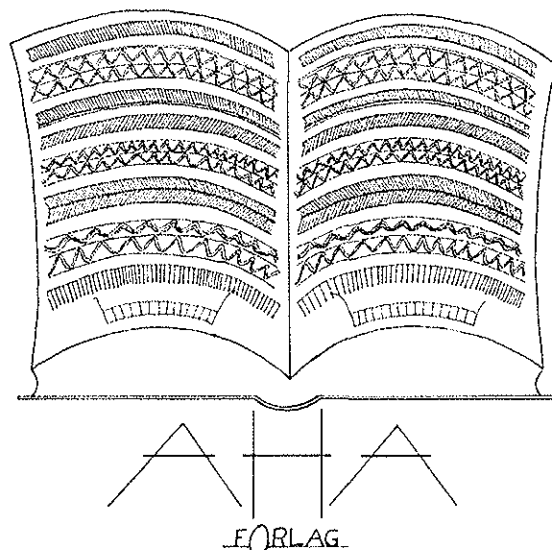
Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Vedlegg: «FN-dagen Nobelinstituttet»

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Joralf Gjerstad
7760 Snåsa

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmie.no

Tidligere utgivelser: Gievrie Fealadimmie • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 25.12.2008

"Snåsakaillen – han som ser og helbreder"

NRK P1 24.12.2008

Jeg henviser herved til radioprogrammet på NRK P1 på julaften. Her henviser du lytterne til den nordsamiske kulturen i Finnmark, fordi det er et annet folkelynne der. Du har mange, mange venner blant nordsamene i Finnmark, kanskje mest fordi de tenker på sin neste mer enn de fleste nordmenn gjør.

Du bor og virker midt i hjertet av den sørsamiske kulturen, Snåsa. Jeg ventet spent på om du skulle nevne noe om den sørsamiske kulturen også, men det gikk i tilfelle meg huset forbi.

Har du like mange venner blant sørsamene i Sør-Norge?

Tenker sørsamene også på sin neste mer enn de fleste nordmenn gjør?

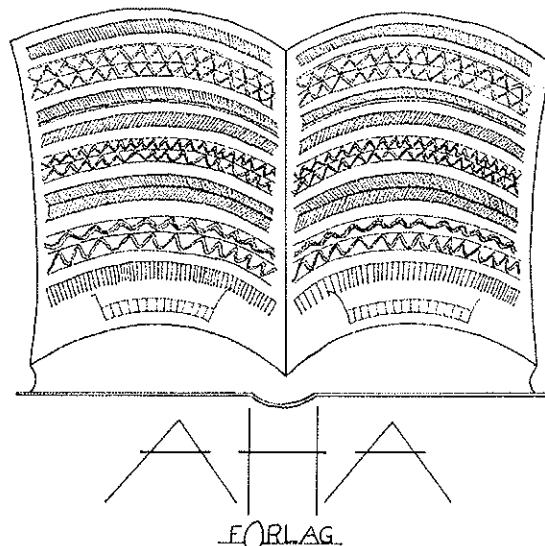
På forhånd tusen takk!

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Tora Aasland,
Kunnskapsdepartementet,
Pb 8119 Dep,
0032 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.levrie-fealadimle.no

Tidligere utgivelser: Glevrie Fealadimle • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 27.12.2008

BIOFILIA ^{vs} AKADEMIA

Jeg refererer herved til mitt brev til Saemiedigkie pr 16.12.2008, som følger vedlagt.

Har du lest deg klok på sørsamens kultur i det siste:

Hvor mange hyllemeter offentlig arkiv finnes det om sørsamens kultur i Norge i dag?

Hvorledes vurderer du nødvendigheten av å ha et dedikert offentlig sørsamisk arkiv i Norge generelt tilrettelagt vitebegjærlige som meg selv, men kanskje overfor forskere mer spesielt?

Hvis du tar utgangspunkt i landområdet Eatneme (se vedlegg):

Hvordan vurderer du din egen kompetanse knyttet til dette landområdet satt opp mot sørsamens naturvitenskapelige tilnærming til samme?

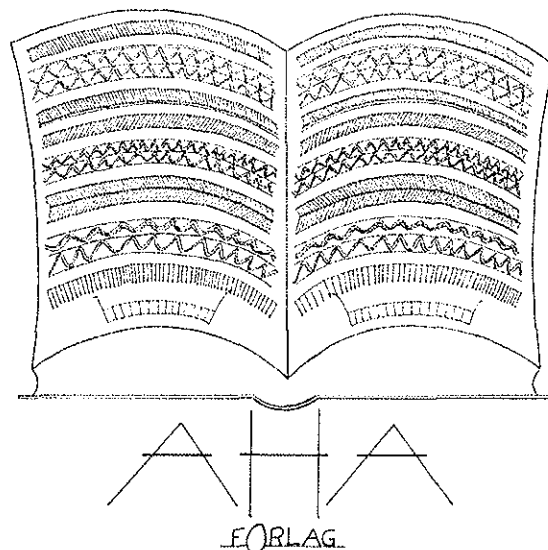
Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev til Saemiedigkie pr 16.12.2008.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Trond Giske,
Kultur- og kirke departementet,
Pb 8030 Dep,
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmie.no

Tidligere utgivelser: Gievrie Fealadimmie • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 28.12.2008

ENU

Eatneme as Naturvitenskapelig Universitet

BIOFIL MODALISME

Den
teologiske oppfatning at
Jordens natur og Det Universelle Kosmos er
fremtredelsesformer for menneskeheten til oppnåelse av naturvitenskapelig

VISDOMSKRAFT

OPPLEVELSEN VED MESTRING

Hvis man tar bort Den Hvite Mannens juridisk definerte grænseoppganger, trer det automatisk frem et nytt, spennende landområde. Det er imidlertid ikke gitt at du føler deg som hjemme i dette landskapet. På den annen side kan det like gjerne være slik at et nytt landområde fordrer en ny innbygger i form av en fremmed person Den Hvite Mannen!

Hvis du tar utgangspunkt i landområdet Eatneme:

Hvordan vurderer du din egen kompetanse knyttet til dette landområdet satt opp mot sørsamens naturvitenskapelige tilnærming til samme?

Finnes det på et mer generelt grunnlag en utdypende forklaring på fenomenene helleristninger og bergkunst i Bibelen, og da helleristningene og bergkunsten i Eatneme mer spesielt?

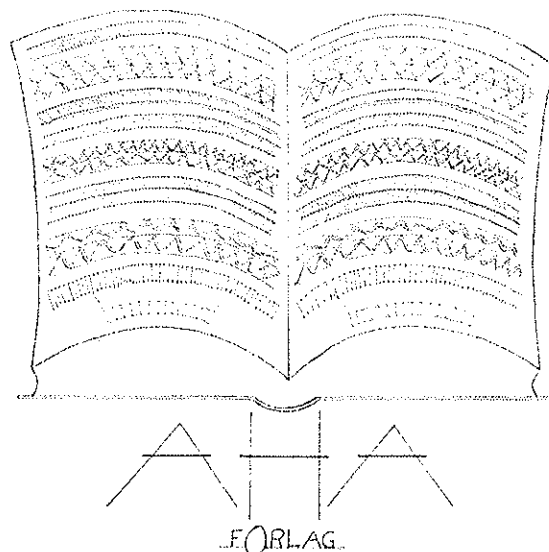
Var landområdet Eatnemes potensielle biologiske mangfold etter din mening omfattende nok til at "Norge" kunne ha hevdet seg som en stor sjøfartsnasjon allerede i bronsealderen - sett i lys av Eatnemes naturs guddommelige kraft?

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Jens Stoltenberg
Statsministerens kontor
Pb 8001 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.quivre-fealadimnie.no

Tidligere utgivelser: Glevrie Fealadimnie • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 29.12.2008

ENU

Eatneme som Naturvitenskapelig Universitet

DET BIOGENE NEDSLAGSFELTET

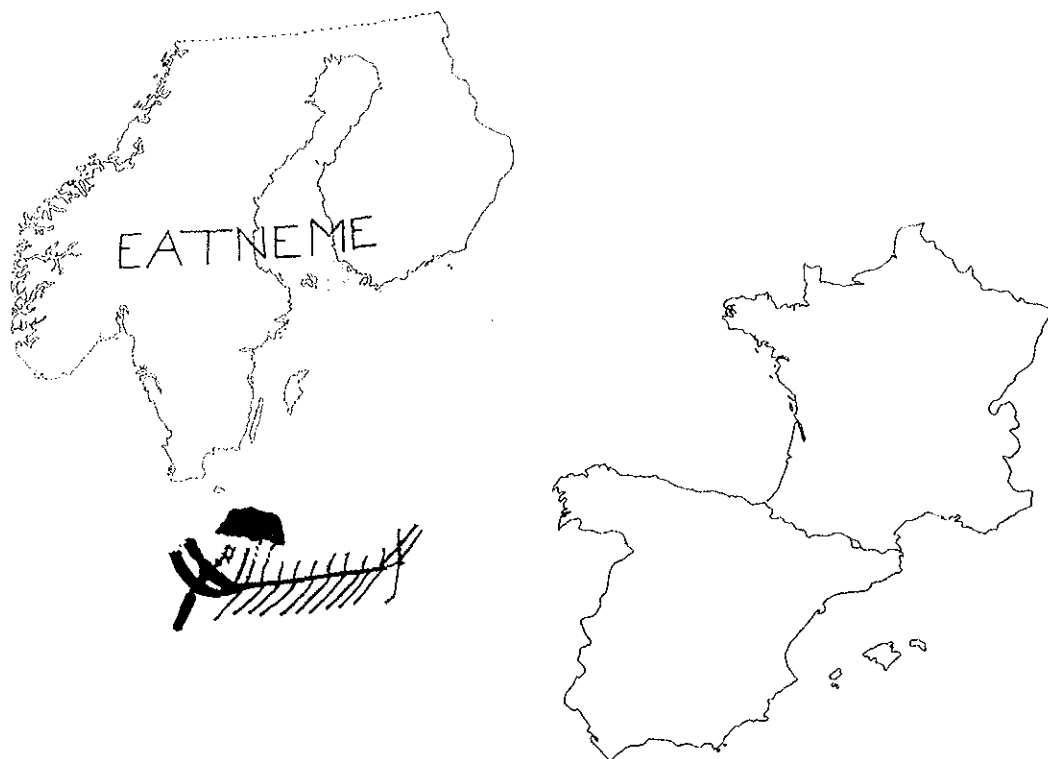
SOM

AKKURAT PASSE STORT!

DEN FRIE NATURENS FORLØSENDE ENERGI = VISDOMSKRAFT

KAN NATUREN FORANDRES?

DEN HVITE MANNENS FORLØSTE ENERGI = EIENDOMSRETT

Er det opparbeidete kulturlandskapet Guds nådegave til menneskeheten? I så fall: Er sørsamen som Sør-Norges urfolk i pakt av demokratiske rettigheter en juridisk myndighetsperson i denne menneskeheten – en rettsmessig (mot)part du uten forbehold ser deg i stand til å lytte til?

Målestokkene på de to kartskissene ovenfor er omtrentlige. Det vil med andre ord si at Eatneme er omtrent like stort som Spania og Frankrike til sammen.

Er det da hypotetisk nok natur innenfor Eatneme til å kunne hevde at båtristningene i Norden er en indikasjon på utferdstrang – at man på den respektive tiden hadde den påkrevde naturvitenskapelige visdomskraften som skulle til for å evne fremmedkulturell utveksling båtverts – fra Eatneme, ikke frekventering av høyerestående kulturer sørfra til Eatneme?

Hvis du tar utgangspunkt i landområdet Eatneme:

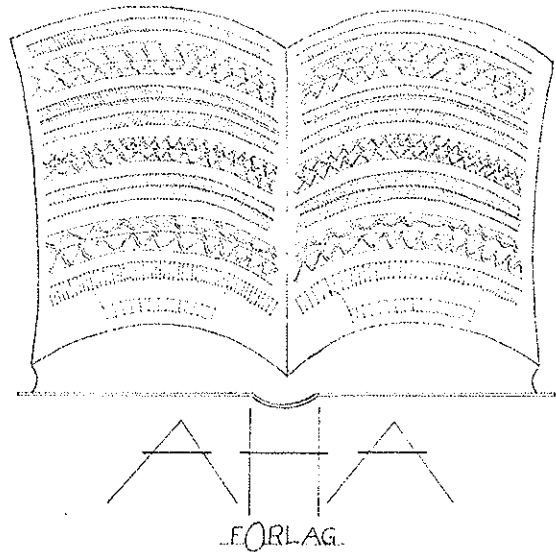
Hvordan vurderer du din egen kompetanse knyttet til dette landområdet satt opp mot sørsamens naturvitenskapelige tilnærming til samme?

Med vennlig hilsen
For AHA Forlag DA

Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Terje Riis-Johansen
Olje- og energidepartementet
Pb 8148 Dep
0033 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmie.no

Tidligere utgivelser: Gievrie Fealadimmie • ISBN 978-82-92743-03-4		
Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 30.12.2008

ENU

Eatneme samm Naturvitenskapelig Universitet

URFOLKSSAMFUNN DISKREPANS **SIVILISASJON**
HISTORIEN BAK VÅR UTROLIGE VELSTAND

FEM VEKKELSER FOR VISUELL UTFORMING

Vekke oppmerksomhet

Vekke interesse

Vekke ønsker

Vekke tillit

Vekke til handling

Hvis du tar utgangspunkt i landområdet Eatneme:

Hvordan vurderer du din egen kompetanse knyttet til dette landområdet satt opp mot sørsamens naturvitenskapelige tilnærming til samme?

Finnes det et lite snev av sannsynlighet for at sørsamen kan ha hatt landområdet Eatneme som arena for sitt liv og virke siden Norges Old?

Om så: **Finnes det så hos deg et ørlite snev av innrømmelse overfor sørsamen en imøtekommenhet hva for eksempel gjelder økonomisk fordeling av utbyttet ved utnyttelsen av naturressursene i Sør-Norge?**

Fordi: **Hvis det finnes et slikt lite snev av sannsynlighet for at sørsamen kan ha hatt landområdet Eatneme som arena for sitt liv og virke siden Norges Old, da må vel sørsamen også ha bidratt i historien om vår utrolige velstand present?**

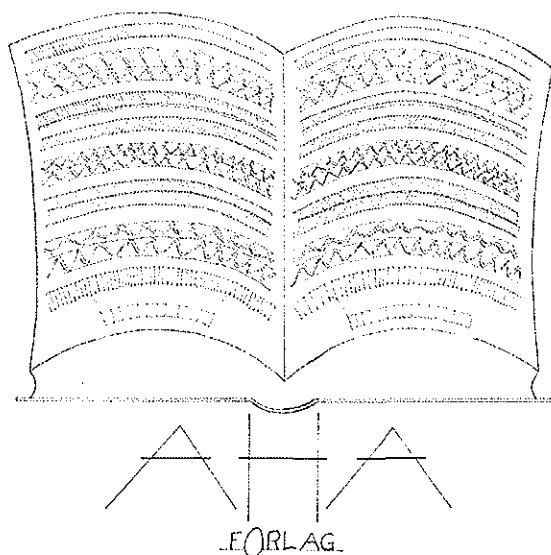
Jeg tar til etterretning at det tok så lang tid før enn jeg ble vekket opp...

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Lars Peder Brekk
Landbruks- og matdepartementet
Pb 8007 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrle-fealadimmle.no

Tidligere utgivelser: Gievrle Fealadimmle • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: Nyttårsaften 2008

ENU

Eatneme AS Naturvitenskapelig Universitet

KOGNITIV DISSONANS

Kraften i den frie naturens synergieffekt graderes i menneskets evne til å bevirke sublimasjon

SØRSAMENS SPISE SOM GODT NORSK?

Hvis du tar utgangspunkt i landområdet Eatneme:

Hvordan vurderer du din egen kompetanse knyttet til dette landområdet satt opp mot sørsamens naturvitenskapelige tilnærming til samme?

Hvilken kunnskap har du om sørsamens mattradisjoner innenfor landområdet Eatneme i Norges Old, i dag samt inn i uoverskuelig fremtid?

Kan man med minste grad av sannsynlighet påregne en fra sørsamens side kulinarisk utveksling av mattradisjoner over til Den Hvite Mannens kultur de siste to tusen årene frem til i dag?

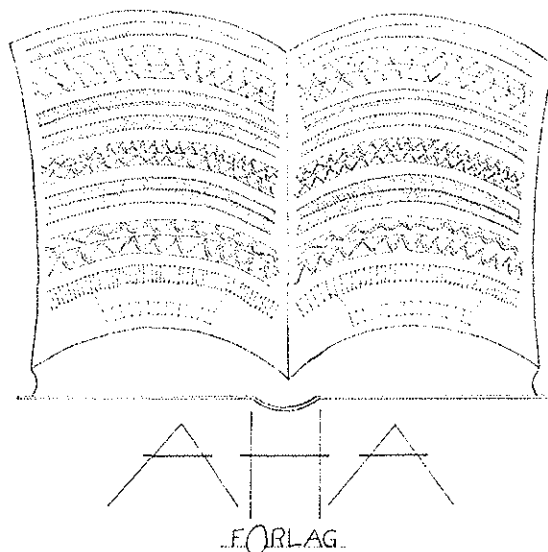
Sett i lys av dette perspektivet: **I hvilken grad vil du som landbruks- og matminister i Norge vektlegge nødvendigheten av en originær sørsamisk spise i Norge inn i uoverskuelig fremtid?**

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Erik Solheim
Miljøverndepartementet
Pb 8013 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gjevrie-fealadimmie.no

Tidligere utgivelser: Gjevrie Fealadimmie • ISBN 978-82-92743-03-4

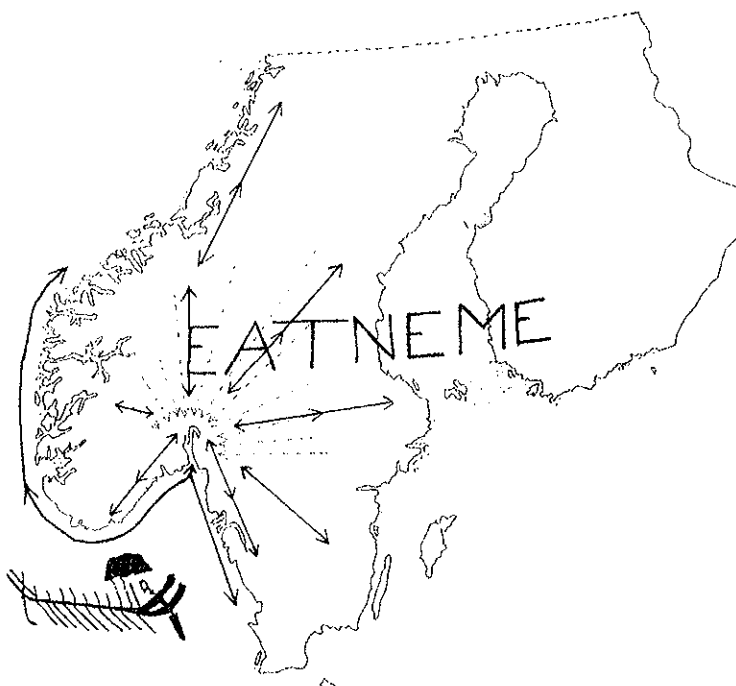
Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 01.01.2009

ENU

Eatneme som Naturvitenskapelig Universitet

INNERST I VIKEN

som

NATURVITENSKAPELIG KRAFTSENTRUM I NORGES OLD

Den frie naturen som menneskehetens kognitive dannelsesprosjekt

SØRSAMENS DEMOKRATISK EKSTINGVERTE RETTIGHET

til land og vann i Sør-Norge

AVA 100 år 1914-2014

KOGNITIV RESONANS

Et klokt menneske foretar en kontinuerlig justering av de opprinnelige prinsippene – i et melankolinøytralt landskap fritt for menneskelige depresjoner

Kognitiv dissonans

Motstridene ideer eller kognisjoner: En av to ideer må tilintetgjøres. Slik rettferdiggjør den maktsyke seg selv, som samtidig bedrar seg selv for den man egentlig er. Standpunktet som er tatt, skal for en hver pris forsvares!

Hvis du tar utgangspunkt i landområdet Eatneme:

Hvordan vurderer du din egen kompetanse knyttet til dette landområdet satt opp mot sørsamens naturvitenskapelige tilnærming til samme?

Innerst i Viken som kraftsentrum grunnlagt et tilfang av tilstrekkelig mengder probat natur:

Hva skulle vel fremtredende kulturer sørfra på kontinentet hit uten at det fantes en "velutdannet" kultur her mot nord – sør i "Norge"?

Det epistemiske paradoks er at man lærer mer av naturens kraft enn på universitetet. Naturen som rekreasjon eller naturen definert som visdom: **Har du noe å lære av sørsamen som Sør-Norges urfolk?**

Det biogene nedslagsfeltet eksekverte naturvitenskapelig kompetanse for forntidens menneske Innerst i Viken – generert som ekstensiv nomadisme:

Finnes det i empirien et ørlite snev av sannsynlighet for at båtristningene i Alta kan ha sammenheng med sørsamen som dominerende part i "Norden" på den respektive tiden – selve grunnen til at noen på kontinentet sørfra i det hele tatt gadd ta seg bryet med å la seg involvere?

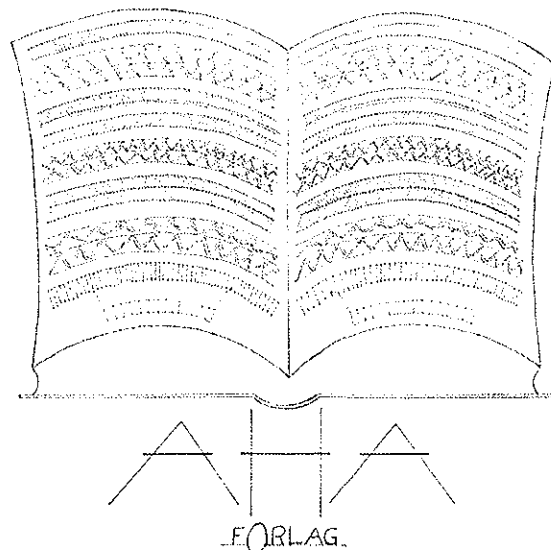
MED SØRSAMEN BAKERST I BÅTEN I BRONSEALDEREN

Vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Egil Olli
Sámediggi
Ávjovárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 408
www.quivre-fealadimie.no

Tidligere utgivelser: *Quivre Fealadimie* • ISBN 978-82-92743-03-4

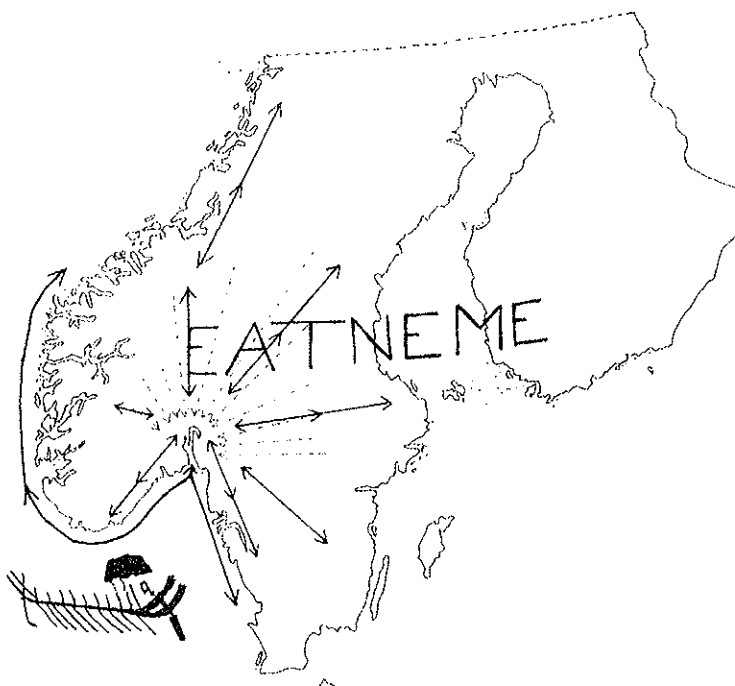
Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 02.01.2009

ENU

Eatneme som Naturvitenskapelig Universitet

EKSTENSIV NOMADISME

MAADTH-SAEMIE

som
premissleverandør i den

BIOLOGISKE VERDIKJEDEN

Det
BIOGENE
nedslagsfeltet
eksekverte naturvitenskapelig kompetanse for forntidens menneske
INNERST I VIKEN
generert
som
ekstensiv
NOMADISME
DEN HVITE MANNER SOM EKSOGEN

Med sørsamen bakerst i båten i bronsealderen:

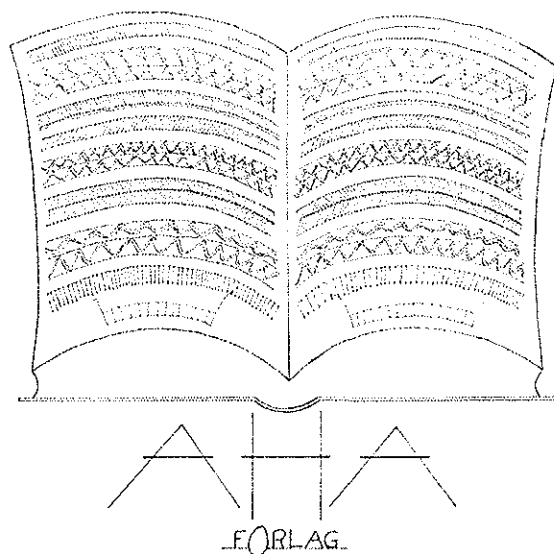
Finnes det i empirien et ørlite snev av sannsynlighet for at båtristningene i Alta kan ha sammenheng med sørsamen som dominerende part i "Norden" på den respektive tiden - selve grunnen til at noen på kontinentet sørfra i det hele tatt gadd ta seg bryet med å la seg involvere?

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Jens Stoltenberg
Statsministerens kontor
Pb 8001 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.levrie-featadimie.no

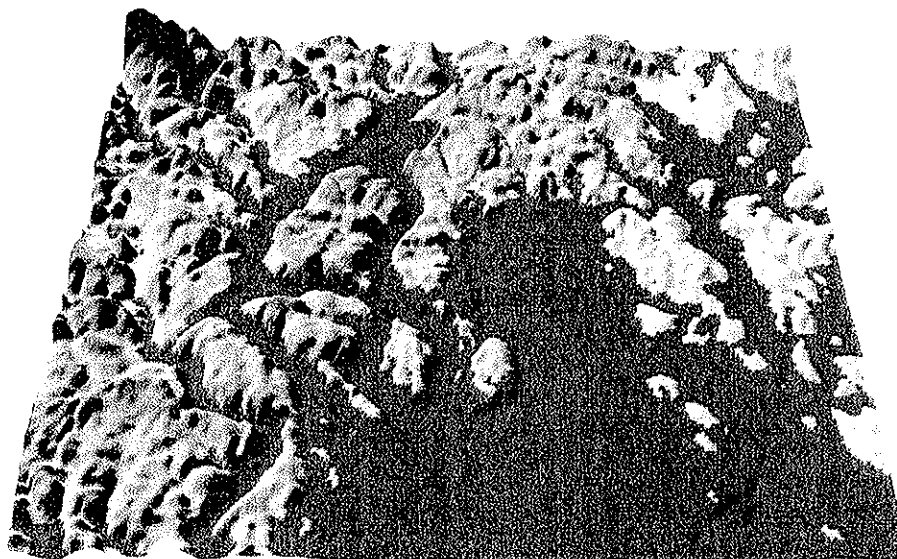
Tidligere utgivelser: Glevrie Featadimie • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 04.01.2009

KULINARIUM

ISTIDENS FOLK PÅ KROKSKOGEN

ETTER VILLREIN OG MAMMUT PÅ **KROKSKOGEN**

KOLSÅS
FANGSTANLEGG

I manteltiden (steinalderen) spiste maadth-saemie mat - naturvitenskapelig

INNERST I VIKEN SOM NORGES KULINARISKE VUGGE?

Det biogene nedslagsfeltet til området Innerst i Viken definert som innlandets gourmet i møte med havets kystnære delikatesser; som et gastronomisk vakuum – med maadth-saemie anbrakt i mental likevekt.

Da tennene løp i vann ble
maadth-saemie ydmyk
overfor naturens uovervinnelige
KRAFT

Sørsamen har en lang tradert erfaring med reinsdyr:

Kan det hele ha startet i dette landskapet Innerst i Viken – mer og mer etter som isen trakk seg tilbake?

Finnes det noe i offentlige arkiver i Norge indikasjoner på at Kolsåstoppen *kan* ha vært et fangstanlegg for istidens folk Innerst i Viken? Subsidiært: Burde det etter din oppfatning, for elevers filosofering i norske grunnskoler sin skyld, finnes slik informasjon tilgjengelig – om at det *kan* ha vært sørsamen som var istidens folk i Krogkevuemie (Krokskogen)?

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

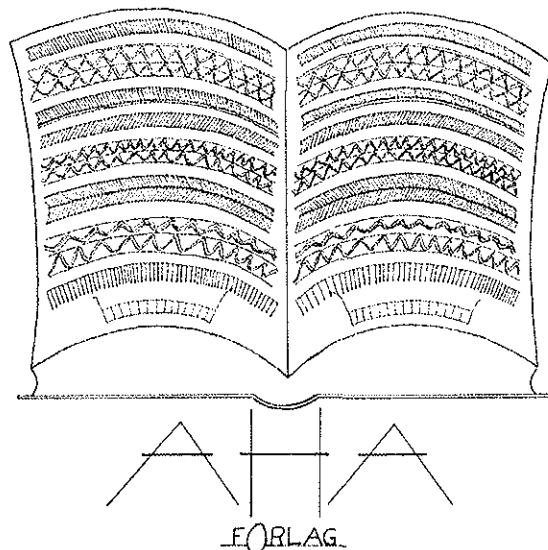
Rune Molnes.

Illustrasjon: Harald Stavestrand

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Trond Giske
Kultur- og kirkedepartementet
Pb 8030 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 408
www.quivre-fealadimlie.no

Tidligere utgivelser: <i>Quivre Fealadimlie</i> • ISBN 978-82-92743-03-4		
Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 05.01.2009

ISTIDENS FOLK PÅ KROKSKOGEN

Søknad forprosjektmidler
stor kr 3.000.000,-

Herved søker jeg om kr 3.000.000,- til et filmprosjekt om istidens folk i Krogkevuemie (Krokskogen), som en epistemologisk studie inn i sørsamens kultur og historie i Sør-Norge.

Premiere
17.mai 2014

Norges 200-års-jubileum for Grunnloven

I dag finnes det ikke noe offentlig sørsamisk arkiv i Norge. På denne bakgrunnen vil en stor del av midlene gå med til å kjøpe seg fri fra arbeid, for i første rekke drive utstrakt oppsøkende innsamlingsarbeid fra eldre sørsamer i det sørsamiske området. Ellers vil innspill alt fra barnehager, skoleelever og studenter bli samlet inn for videre bearbeidelse.

Filmens format er ikke bestemt pr i dag, men det ferdige produkt er spesielt ment som et pedagogisk verktøy til bruk i grunnskole og videregående skole i det sørsamiske virkeområdet, men mer generelt til bruk i hele Norge. Filmen er også ment som et bidrag til vyene om mer tilgjengelig skriftlig kildemateriale om sørsamens kultur sentralt plassert.

Hele prosjektet vil være ledsaget som en gastronomisk reise tilbake i tid, da også naturlig mat brukt i medisinsk sammenheng. Maten har vel igjennom alle tider vært menneskets viktigste følgesvenn? Sørsamens spise i dag rører ved ukjente, utfordrende sider ved sansene våre. En

viktig side ved dette prosjektet vil derfor være å sikre sørsamens mattradisjoner som vår følgesvenn inn i fremtiden likeså.

Forprosjektet forplikter å komme opp med en lang rekke interessante hypoteser, som kan danne fundament for videre satsing – og en samling utvalgte hypoteser som kan presenteres i et dertil egnet format i første rekke til bruk i skolen, som ovenfor nevnt. Den andre store utgiftsposten vil således være å benytte fagekspertise innen respektive fagområder i innsamlingsfasen samt vurdering av innsamlet materiale. Det er også av uvurderlig betydning å søke profesjonell hjelp til å sette sammen alt innsamlet materiale inn i et format tilgjengelig for folk flest. Det første formatet vil på denne måten forhåpentligvis virke som en vitamininnsprøytning for videre satsing senere hen.

ISTIDENS FOLK PÅ KROKSKOGEN vil i pakt av seg selv arbeide i flere plan på samme tid. Man trenger sårt en sosialisering av dagliglivet i steinalderen i Norge. Hvis sørsamen kan mene noe om dette, hvilket ikke er blitt gjort tidligere, kan allmuen ved dette bli mer komfortabel, ikke bare med sin egen fortid, men også nødvendigheten av å ha sørsamen som nabo og aktiv bruker av naturen i Sør-Norge – før, nå og inn i fremtiden. Hvis prosjektet i tillegg kunne vekke til live en større selvfølelse og trygghet for egen kulturell identitet blant sørsamene, vil dette om mulig være det viktigste aspektet ved hele satsingen!

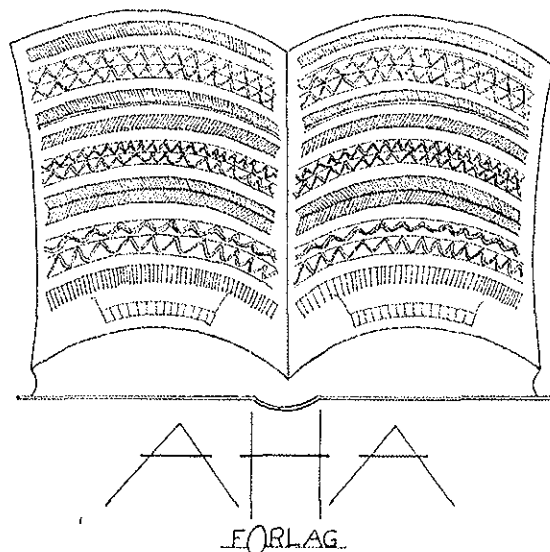
Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Kopi til: Saemiedigkie
                  Sigma Regnskap AS

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Riksantikvaren
Pb. 8196 Dep
0034 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.levrie-fealadimmie.no

Tidligere utgivelser: Glevrie Fealadimmie • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

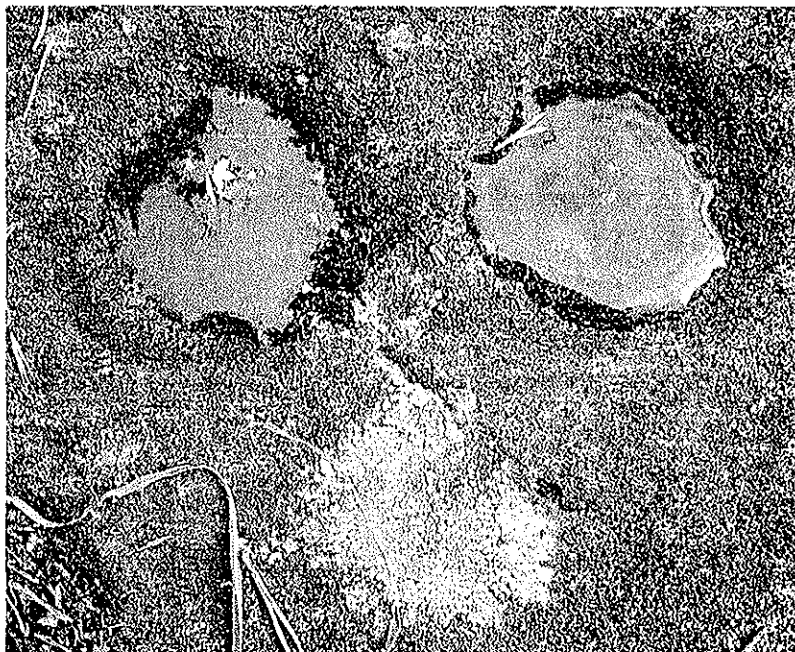
Vår ref.: 4.3.2005/28.09.2006

Oslo: 06.01.2009

BRONSEALDEREN i NORGE

Mestringstidens antikklimaks

Mennesket i bronsealderen

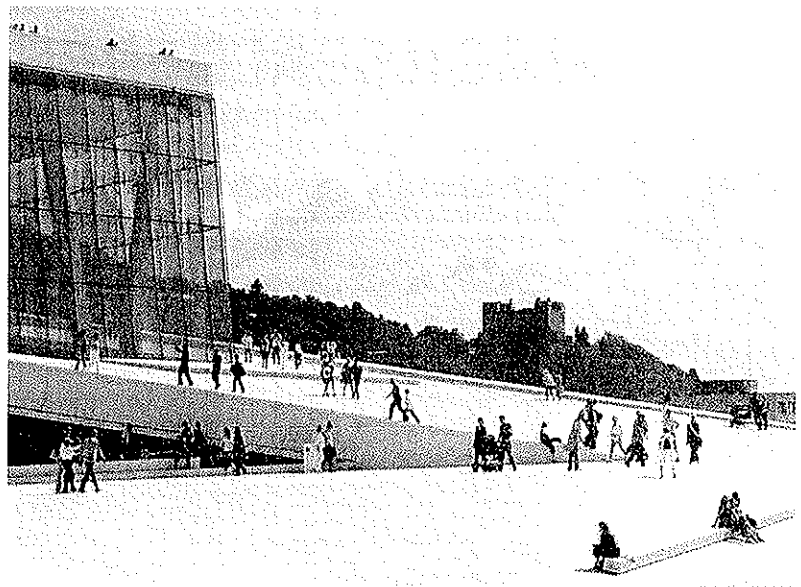
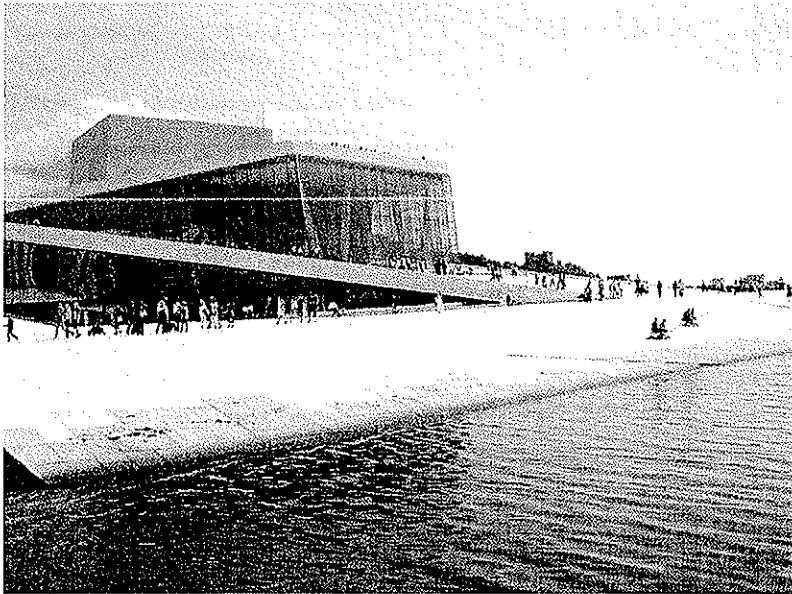

sett igjennom nye øyne

som

MAADTH-SAEMIE?

Offerplass i manteltiden (steinalderen)

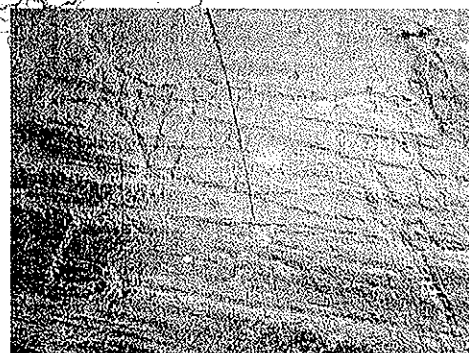
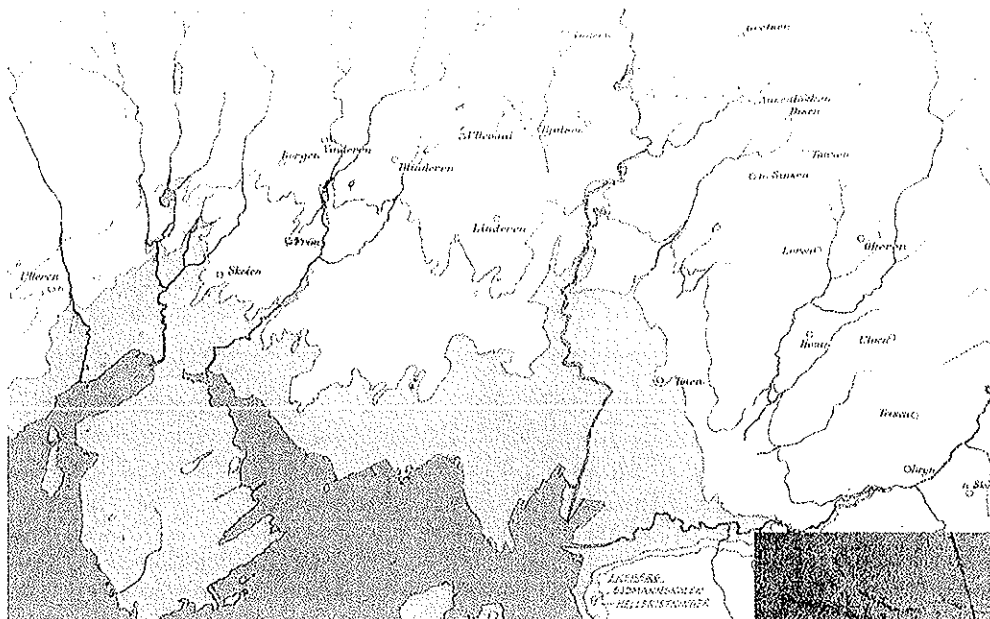

- og bronsealderen?

SJØMANNSKOLEN SOM OFFERPLASS

I

MESTRINGSTIDEN?

Hvis man tar utgangspunkt i kollen der hvor Sjømannskolen ble bygget i sin tid, samt helleristningsfeltet bakenfor denne:

Er det overveiende sannsynlig at kollen på helleristningenes respektive tid kan ha vært en offerplass? I så fall: Er det en teoretisk mulighet for at denne kollen kan ha vært en sørsamisk offerplass i manteltiden (steinalderen) og bronsealderen – sett i lys av skålgropene på Ekebergssletta?

Jeg refererer herved til brev herfra pr 4.3.2005 samt tilsvare fra Miljøverndepartementet pr 28.09.2006. Jeg tar det for gitt at tre år er tilstrekkelig for Riksantikvaren til å følge opp mitt innspill *Fra fangstbasert reindrift via nomadisk tamreindrift til kulturbasert reindrift. Reindrift som naturvern?*:

Hvilken kompetanse har Riksantikvaren om den sørsamiske reindriften hva gjelder fangstbasert reindrift via nomadisk tamreindrift til kulturbasert reindrift?

Hvis Riksantikvaren har den nødvendige kompetanse:

Hvilken verdi ser Riksantikvaren i å bevare sørsamiske reindriftstradisjoner for kommende generasjoner?

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

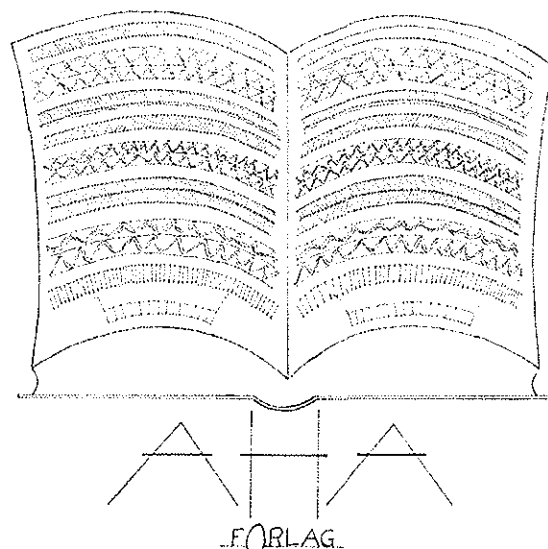
Rune Molnes.

Vedlegg: Brev herfra pr 4.3.2005
Brev fra Miljøverndepartementet pr 28.09.2006

Kartskisse: *Akers historie*

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Erik Solheim
Miljøverndepartementet
Pb 8013 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmie.no

Tidligere utgivelser: Gievrie Fealadimmie • ISBN 978-82-92743-03-4

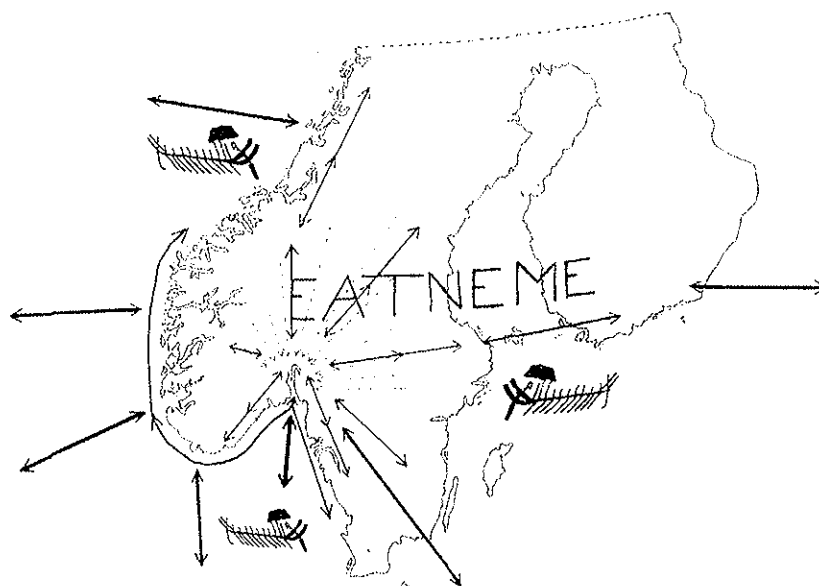
Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 08.01.2009

ENU

Eatneme som Naturvitenskapelig Universitet

NAVIGERING
LANGS
STJERNESTIEN
MED

NÆJTIE
SOM DEL AV MANNSKAPET?

RETROPULSJON

HVERT SKRITT MAN TAR, ER UKJENT LANDSKAP

SJØVERTS OG LANDVERTS NOMADISK NATURVITENSKAP

Futhark og hellenerens alfabet har visse likheter i oppbygningen:

Eksisterer det hos deg en ørliten teoretisk mulighet for at futhark kan tolkes som gjensidig kulturell og animistisk naturvitenskapelig utveksling i mestrings tiden – manteltiden (steinalderen) og bronsealderen mellom maadth-saemie og helleneren?

Med tauverk som koloritt:

Hvilke materialer var det mest nærliggende å produsere tau, hyssing, snøre og tråd av i mestrings tiden – manteltiden (steinalderen) og bronsealderen?

Hvor tykt var det tykkeste tauet man trengte i en sjøverts nomadisme i mestrings tiden – manteltiden (steinalderen) og bronsealderen?

Våre polare helter in absentia:

Hvilket forhold hadde Fridtjof Nansen til sørsamen som Sør-Norges polare urfolk?

Ad tidligste bosetning på Island og Grønland:

Finnes det noe i offentlige norske arkiver informasjon om at den første bosetningen på Island og Grønland kan ha latt seg gjennomføre med sørsamen f. eks. fra helgelandskysten trygt plassert bakerst i båten?

Landverts nomadisme mot Kaukasus og Svartehavet:

Er det overveiende sannsynlig at det var sørsamen som gikk/red forrest i den landvertse nomadismen mot Kaukasus og Svartehavet i mestrings tiden – manteltiden (steinalderen) og bronsealderen?

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud
0612 Oslo

Deres ref.:
Brev datert 24.12.08

Vår ref.:

Dato:
8. januar 2009

Urfolksrettigheter – norsk oversettelse av urfolkserklæringen

Det vises til brev av 24.12.08 til utenriksminister Jonas Gahr Støre.

Vedlagt oversendes kopi av den norske, uoffisielle oversettelsen av FN-erklæringen om urfolks rettigheter. Teksten vil om kort tid bli lagt ut på UDs hjemmesider på www.regjeringen.no.

Med vennlig hilsen

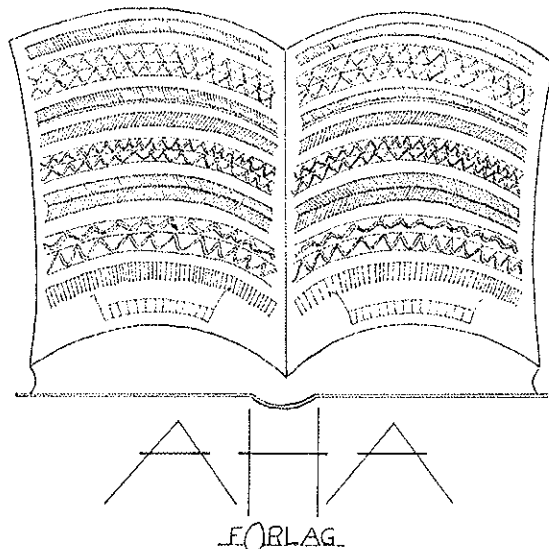
Tine Mørch Smith
Avdelingsdirektør

Lars Sigurd Valvatne
seniorrådgiver

Kopi u/vedlegg: Utenriksministerens sekretariat

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Jens Stoltenberg
Statsministerens kontor
Pb 8001 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.blevrie-fealadlmie.no

Tidligere utgivelser: Glevrie Fealadlmie • ISBN 978-82-92743-03-4

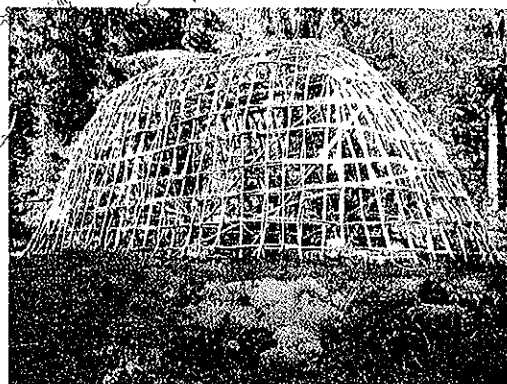
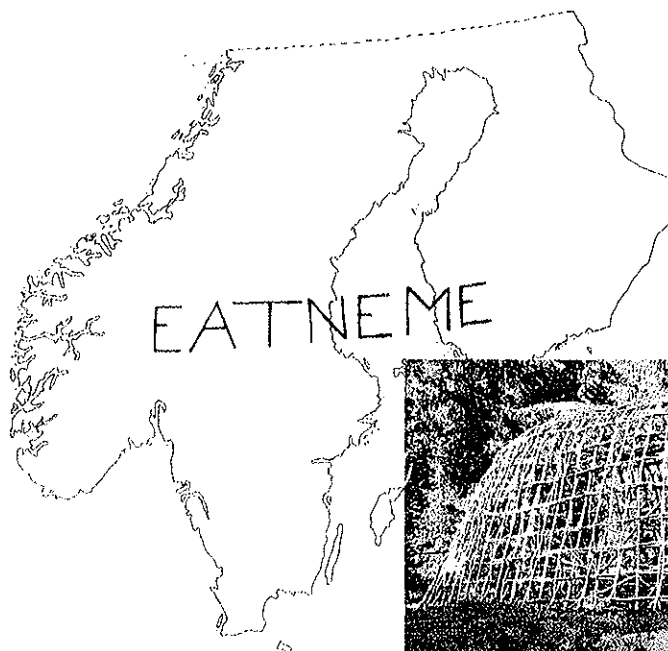
Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 09.01.2009

ENU

Eatneme ^{sm} Naturvitenskapelig Universitet

GRUNNLAGET FOR VÅR UTROLIGE VELSTAND

SOSIALØKONOMI + SOSIALDEMOKRATI

=

BIOLOGISK KAPITAL?

=====

SOSIALDEMOKRATIET

DEMOKRATISERT FORLENGELSE AV DEN HVITE MANNENS FRIE VILJE TIL Å VILLE KONTROLLERE NATURENS RÅ KRAFT

Klimaregnskap som pietisme

Et budsjett skal fortrinnsvis gå i null, men paradokset er jo at det allikevel legges opp til verdiskapning, økt velstand og høyere forbruk. I mitt regnestykke så er den frie naturens kapital konstant, og eksisterer helt uavhengig all menneskelig aktivitet. Naturens variasjon sier meg noe om at menneskene gjennom alle tider har opplevd følelsen av å bli forfordelt sett i relasjon til naturens goder:

Slik sett er vel kanskje miljøendringer naturens egen form for demokrati overfor menneskeheten?

Kanskje det fra naturens side er finurlig lagt opp slik at det ikke nødvendigvis er de samme menneskene som skal ha mest, og stadig mer – hele tiden?

Hvis man bodde komfortabelt i manteltiden (steinalderen), ble det kanskje skapt større rom for å planlegge anvendelse av den frie naturens ressurser:

Hvorledes vektlegger du kompetanse innenfor sørsamens termer som *saajve*, *maadtoe*, *laahkoe* og *sijte* for bedre å forstå hvor mye biologisk kapital som til enhver tid kan investeres – også sett i lys av miljø- og klimaendringer?

Løyndommen i det sosialøkonomiske budsjettet, er at vi bare i Norge kan tillate oss å kaste 1 000 000 tonn spiselig mat hvert år! Det føres også aksept for at det kan tas ut 4kg biologisk substans fra den frie naturen for å produsere 1kg oppdrettslaks. I et sosialøkonomisk budsjett trenger man heller ikke å fremlegge utgiftsposten i klimaregnskapet hva gjelder krigen i Irak. Ei heller den pågående krigen i Gaza. Og da har jeg ikke nevnt med ett eneste ord at man i Oslo fritt kan kaste 17 tonn med klær – hver dag! Denne divergens naturens egen, strenge lovgivning, blir i Vesten verdsatt som en demokratisk rettighet...

Det sosialøkonomiske paradoks:

Kan et sosialøkonomisk budsjett gå i null når stadig større konsum er hele mantraet overfor norsk natur?

Er det samvariasjon mellom et sosialøkonomisk budsjett og den frie naturens biologiske kapital?

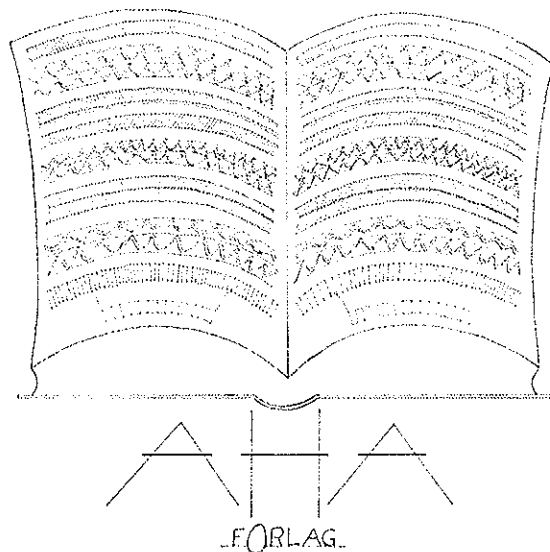
Når man tar hele Norge i bruk, hvilken nytte ser du i sørsamen som Sør-Norges originære urfolk?

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Erik Solheim
Miljøverndepartementet
Pb 8013 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.levrie-fealadimmie.no

Tidligere utgivelser: Glevrie Fealadimmie • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

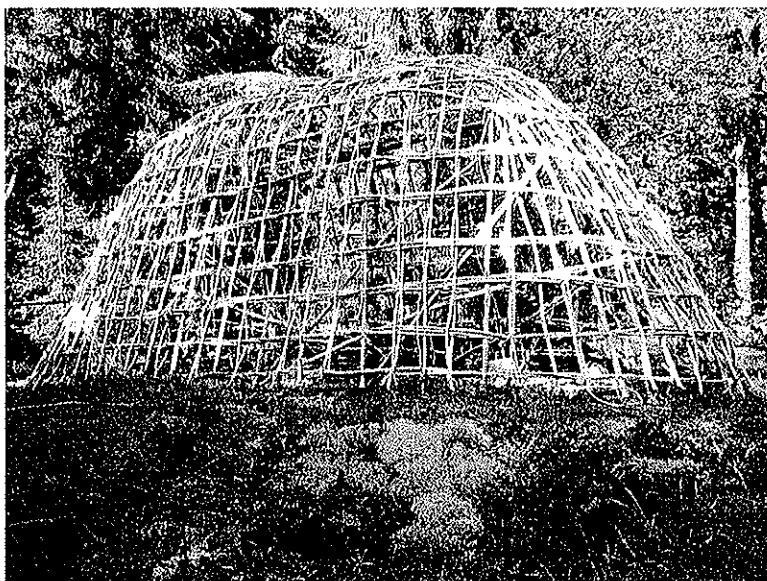
Oslo: 10.01.2009

MANTELTIDEN (steinalderen) i NORGE

MESTRINGSTIDEN

Mennesket i manteltiden

(steinalderen)

var for smart til å bo i hule

- fordi det produserte tau!

NOMADISME I EN TEMPORÆR BOSITUASJON

Den Hvite Mannen

har forstått pionerbosetningen i Norge

i

skyggen av en temporal nullvisjon – som nasjonsbygging.
Sørsamen har ikke fått levere inn anbud i denne voldsomme byggeprosessen,
og da må det vel være snakk om korrupsjon?

Befolkningsestimatet i manteltiden (steinalderen) har vært kunstig lavt, kanskje mest fordi man ikke har funnet rom for tauverket. Behovet for tauverk som huleboer er vel ikke påtrengende:

Hvor mye, og hvor tykt tau/hyssing trengs for å bygge et hus tilsvarende det ovenfor? Samt: Hvilket naturmateriale er det mest nærliggende at tauet/hyssingen ble produsert av i manteltiden (steinalderen)?

Det finnes en hypotetisk mulighet for at behovet for tauverk i manteltiden (steinalderen) har vært større enn til nå erkjent, og at dette tauverket for en hver pris måtte beskyttes mot en overhengende forråtnelsesprosess: **Kan en slik konstruksjon sett i lys av manteltidens (steinalderens) logistikk også ha fungert som en basestasjon/lagerplass innenfor den landvertse og isvertse nomadismen blant istidens folk i Krogkevuemie (Krokskogen)?**

Hvis man kler en slik konstruksjon med skinn:

Er det en teoretisk mulighet for at istidens folk i Krogkevuemie (Krokskogen) kunne ha overlevd inne i den? Og: Er det overveiende sannsynlig at istidens folk i Krogkevuemie (Krokskogen) hadde den nødvendige kompetansen til å lage en slik konstruksjon – som en tradert virkelighet fra livet ute på Nordsjøkontinentet?

Som miljøvernminister i Norge forplikter det hos deg en minimumskunnskap hva gjelder hypoteser om menneskers liv og levnet i norsk natur siden siste istid og frem til i dag:

Har du noen forslag til hvorledes istidens folk i Krogkevuemie (Krokskogen) bodde? Huler? Hellere? Bofast? Temporært? Urbant? Ruralt?

Sørsamen som byggmester i Norge har vært veldig underkommunisert:

Hvordan vurderer du som miljøvernminister i Norge sørsamens naturvitenskapelige fagkompetanse innenfor byggfaget? Subsidiært: Hvorledes vurderer du muligheten for at det var maadth-saemie som var byggmesteren i Krogkevuemie (Krokskogen) rett etter siste istid?

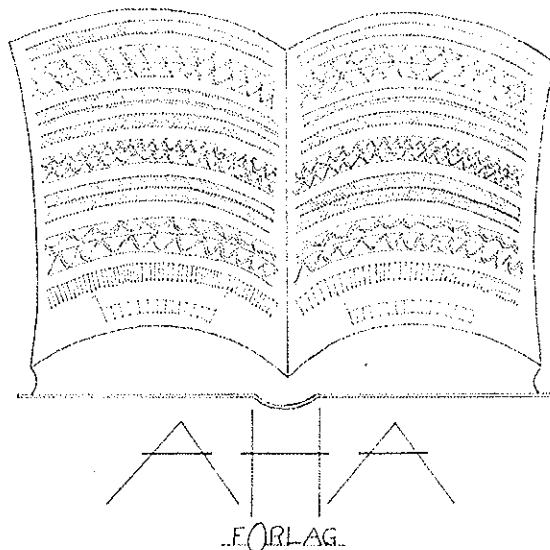
Den som ikke kunne bygge seg et husvære i manteltiden (steinalderen), fikk seg ikke kjerring!

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Liv Signe Navarsete
Samferdselsdepartementet
Pb 8010 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gjevrie-fealadimmle.no

Tidligere utgivelser: Gjevrie Fealadimmle • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 12.01.2009

MANTELTIDEN (steinalderen) i NORGE

MESTRINGSTIDEN

Manteltidens logistikk

(steinalderens)

Innerst i Viken

- med tauverk som koloritt!

«Ta hele Norge i bruk!»

- selve mantraet i nomadismen...

NORSK SAMEPOLITIKK

SOM

FORUM-SHOPPING

prate snakke hviske tiske snakke mumle snakke snakke gleime skule snakke hviske tiske snakke snakke prate
men

!GJØRE?

Hvis du tar utgangspunkt i landområdet Eatneme (se vedlegg):

Hvordan vurderer du din egen kompetanse knyttet til dette landområdet satt opp mot sørsamens naturvitenskapelige tilnærming til samme?

Det er blitt forsket veldig mye på offentlig logistikk og behovet for praktiske og funksjonelle løsninger for så vel offentlig som privat sektor i næringslivet – til beste for Norges befolkning generelt. Mer spesielt:

Hvilken kompetanse har du hva gjelder sørsamens logistikk i Sør-Norge, før, nå samt sørsamens suksesskriterium som næringsdrivende inn i fremtiden?

Den Hvite Mannen har karakterisert seg selv som bofast som det mest bærekraftige med tanke på kulturlandskapet. Sørsamens næringsutøvelse foregår fortrinnsvis i den frie naturen:

I Hvilken grad mener du som samferdselsminister at nomadismen, som jo sørsamen kanskje er best kjent i forhold til(?), kan være som skreddersydd sett i lys av optimalisert problematisering av logistiske utfordringer – for så vel offentlig som privat sektor i næringslivet? Subsidært: Er det din oppfatning at sørsamen innehar en naturbetinget spisskompetanse om Sør-Norges natur, som det på alle tenkelige nivåer er verdifullt å trekke veksler på?

En hypotetisk urban animisme fordret en relativt omfattende infrastruktur i manteltiden (steinalderen) og bronsealderen. Jeg tar herved til orde for at nomadismen som sosial struktur er den beste overbygningen da man i tidenes morgen ville ta hele Norge i bruk:

Kan du med hånda på det norske grunnfjellet sverge på at sørsamen umulig kan ha vært aktør innenfor manteltidens (steinalderens) og bronsealderens hypotetiske og relativt omfattende infrastruktur i Norges Old i Sør-Norge?

Med tauverk som koloritt:

Hvilken innvirkning kan produksjon av tau, hyssing og tråd logistisk ha hatt å si for ornamentikkens rivende utvikling gjennom hele manteltiden (steinalderen) og bronsealderen i Sør-Norge?

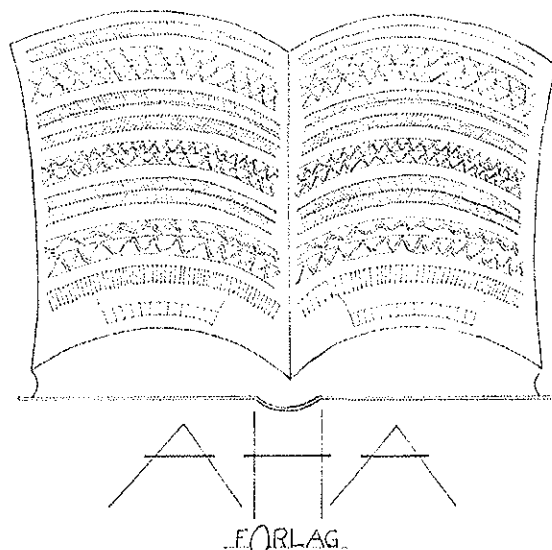
Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes

Vedlegg: Brev til Saemiedigkie pr 16.12.2008.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Liv Signe Navarsete
Samferdselsdepartementet
Pb 8010 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.blevrie-fealadimlie.no

Tidligere utgivelser: Glevrie Fealadimlie • ISBN 978-82-92743-03-4		
Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 13.01.2009

ER DET DU SOM ER SYVENDE FAR I HUSET, LIV SIGNE NAVARSETE?

Ad Saltfjellet reinbeitedistrikt

«Nomadene klassifiserer landskapet

Hvordan kan nomader i Afrika bidra i arbeidet og implementeringen av globale miljøkonvensjoner i områdene der de lever? Noe av det viktigste er den grundige kjennskap de har til de ulike geografiske områdene. Denne kunnskapen avspeiler seg i språket og hvordan de klassifiserer ulike landskapsområder.» Aase Vallevik Hjukse, forskning.no

Videre heter det: «Nomader i Afrika lever av husdyrhold, og i løpet av et år forflytter de seg over store geografiske områder. For å kunne overleve er de helt avhengige av å vite hvor det er nok beite til dyra. Derfor er det nødvendig for nomadene å drive husdyrholdet på en slik måte at landskapet og beitemarkene ikke forringes, for eksempel av forrøkning eller overbeite.»

Det ligger i ditt mandat som samferdselsminister å ha kjennskap til enhver faktor i prosjektering av ny så vel som allerede eksisterende vei og togtrasé:

Finnes det etter din oppfatning noen elementer av den spennende forskningen referert ovenfor fra forskning.no som er direkte overførbart på sammen som urfolk på Saltfjellet?

Hvorledes venter du samens næringsutøvelse på Saltfjellet spesielt satt opp mot annen type næringsutøvelse innenfor det samme området mer generelt?

Sammen i Saltfjellet reinbeitedistrikt følger seg overkjørt av byråkratiet i Oslo, fordi reinsdyr etter reinsdyr blir påkjørt av toget, som krysser reinsdyrets trekkroute i området:

Hvilken kompetanse har du som samferdselsminister i Norge hva gjelder sammen i Saltfjellet reinbeitedistrikts utøvelse av hennes/hans profesjon som reindriftsutøver i det respektive området?

Som kjent går det både jernbane og E6 over Saltfjellet:

Finnes det reinsdyr som blir påkjørt av toget, som må lide unødvendig fordi man ikke får tak i det? Om så: Hvilke tiltak vil du iverksette for å forebygge best mulig i tilfelle påkjørsel av reinsdyr i Saltfjellet reinbeitedistrikt?

«Ta hele Norge i bruk!», men området Saltfjellet har jo samene tatt i bruk for lenge siden!
Du er i tillegg til å være samferdselsminister, leder for Senterpartiet. Jeg vil herved motta fra deg regjeringens programerklæring for styrking av de samiske næringsinteressene i Norge generelt, men for Sør-Norge mer spesielt. Din tilbakemelding ønskes også å omfatte hvilke føringer du som leder av Senterpartiet legger inn mot regjeringen hva gjelder styrking av de samiske næringsinteressene i Norge generelt, samt for Sør-Norge mer spesielt.

Når forfengelighet er mer høyverdig retten til å utøve sin næringsvirksomhet:

Finnes det for Den Hvite Mannen i dag en potensiell spisskompetanse hos samene på Saltfjellet utenkelig for Ham, som står i fare for å forsvinne – også på grunn av Den Hvite Mannens forfengelige behov for en hytte midt i reinsdyrets trekkroute?

En hytte er ikke lenger bare en hytte, men snarere en strategi – en visjon om å ta hele Norge i bruk! En hytte midt i reinsdyrets trekkroute kan kanskje virke ubetydelig, men en hytte fordrer også infrastruktur og logistikk – herunder blant annet menneskets beste venn, hunden:

Er det noe ved hyttebygging i samiske områder regjeringen har på sin vær varsom-plakat?

NSB, Jernbaneverket og CargoNet fraskriver seg alt ansvar ved påkjørsel av reinsdyr i området Saltfjellet reinbeitedistrikt. Man er i en typisk byråkratisert situasjon hvor man kan ta og føle på den lidende part, mens eksekutoren fritt kan rusle rundt forbi som om ingenting har skjedd:

Hvem vet, kanskje du kan skjule deg i skyggen av byråkratiet fremmed for allmuen et levende slags vesen

– hvis korrekt adresse er...?

Som samferdselsminister har du sikkert ingenting med hyttebygging å gjøre heller, men du har kanskje noe å bestille sett i forhold til infrastruktur og logistikk? Du må fremlegge sikre bevis for at du på absolutt ingen måte er part i en hva jeg definerer som en offentlig regissert possessorisk prosess overfor samene som Norges originære urfolk: Da er du kanskje forberedt på å ta hele deg selv som menneske i bruk?

På bakgrunn av ovennevnte problematisering søker jeg tilbakemelding fra deg.

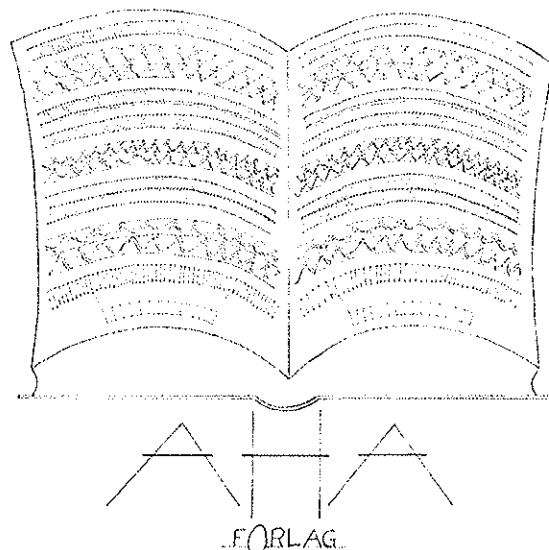
På forhånd tusen takk for oppmerksomheten!

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Christian Ringnes
Pb 1350 Vika
0113 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.blevrlle-fealadimmlle.no

Tidligere utgivelser: Glevrlle Fealadimmlle • ISBN 978-82-92743-03-4		
Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 16.01.2009

AD SKULPTURPARKEN PÅ EKEBERG

Nyhetsinnslag på NRK1 torsdag 08.01.2009

ÆREKRENTING AV AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER PÅ EKEBERG

Hvem er du, som kan tillate deg respektløst å sparke vekk snø og is over skålgropene på Ekeberg?

Jeg gremmes når jeg ser hvor aktverdig man trakterer kunst i nyere tid – med hvite silkehansker og sorte dresser – på samme tid som man kan tillate seg hva som helst overfor kulturminner fra menneskene i forntid, som la grunnlaget for vår utrolige velstand!

Når hypotesen blir fasiten.

Lite overbevisende tolket du i nyhetsinnslaget at skålgropene var brukt til å ofre melk, eller noe slikt, som en slags takk for fruktbarhet: **Er dette alt du vet om skålgropene på Ekeberg?**

Nomadismen blir epistemologisk omtalt som en omflakkende tilværelse. For meg fremstår forntidig nomadisme som en høyverdig form for innhenting av naturvitenskapelig kompetanse – kun med det for øyet å ta hele Norge i bruk: **Hvis skålgropene er fra bronsealderen, slik du fremstilte det som, hvorfor ofret man ikke melk og tilsvarende i ornerte bronseskåler/-krukker i stedet?**

Arkeologi er intet annet enn kvalifisert gjetning, uansett hvem hypotesen springer ut fra!: **En divergerende oppfatning den mer etablerte behøver nødvendigvis ikke være mindre sann?**

Hvis dine tiltenkte skulpturer skal være ment som en tilnærming til fordums storhet i Oslo – blant annet skålgropene på Ekeberg og helleristningene ved Sjømannskolen – bør dette etter

mitt syn skje med en viss grad av ydmyk respekt overfor menneskene som levde i vårt nærmiljø flere tusen år før oss! En slik ydmyk tilnærming til disse automatisk fredete kulturminnene kunne for eksempel være en form for skulpturell falsifisering av den epistemologisk funderte vitenskapen som ligger til grunn for forståelsen av fornminner i Norge spesielt, i Sør-Norge og Oslo mer spesielt.

Da først kan din tiltenkte skulpturpark bli spennende, levende, vekselvirkende...
I stedet later det til at hele prosjektet ditt i dette fredete området blir forutsigende, dødt, blasert, overopphøyd – som et skulpturelt monument over egen fortreffelighet: **Kan du redegjøre for bålets funksjon i mestringstiden – manteltiden (steinalderen) og bronsealderen i Sør-Norge? Om så: Hvilken rolle mener du maten har spilt inn for menneskene som utformet skålgropene på Ekeberg og helleristningene ved Sjømannskolen?**

I hvilken kontekst er din planlagte skulpturpark ment å skulle rettferdiggjøre/ivareta helleristningene ved Sjømannskolen sin opprinnelige betydning og funksjon?

Hvilket formål er investeringen allokert til?

Et møte med den frie naturen i Sør-Norge kan oppleves som en reise ut forbi det rasjonelle:
I hvilken grad definerer du den frie naturen som visdom?

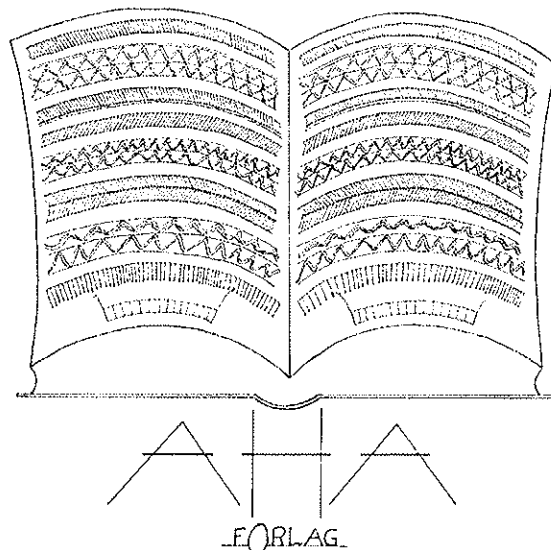
Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev til Riksantikvaren pr 06.01.2009

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Lars Olof Håkan Rydving
Institutt for arkeologi, historie,
kultur- og religionsvitenskap
Øysteinsgate 3
5007 Bergen

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.blevrie-fealadimie.no

Tidligere utgivelser: Glevrie Fealadimie • ISBN 978-82-92743-03-4		
Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 17.01.2009

AD HØRINGSUTTALELSE SRU II

Mener du at det er grunnlag for å levere inn en høyringsuttaalelse på bakgrunn av sørsamens originære religion relatert til sørsamens virkeområde i Sør-Norge omfattet av SRU II? Hvis du mener at det er det, og har bestemt deg for å levere inn en høyringsuttaalelse på religiøst grunnlag: **Går det an å få oversendt en kopi av din høyringsuttaalelse angående sørsamens rett til land og vann i Sør-Norge på religiøst grunnlag - også?**

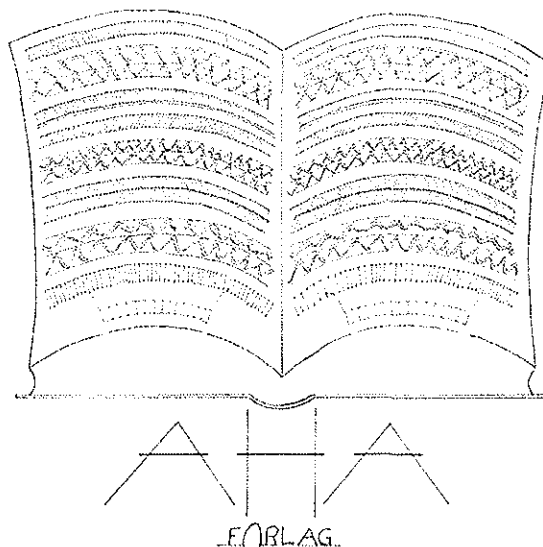
På det sørsamiske historieseminalet lørdag 17.mars 2007 i Øysteinshallen i Erkebisbegården stilte jeg deg spørsmålet: **Er sørsamens originære religion animisme?** Dette svarte du negativt på: **Hvorledes definerer du som professor i religionsvitenskap sørsamens originære religion?**

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Magnhild Meltveit Kleppa
Kommunal- og regionaldepartementet
Pb 8112 Dep
0032 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmle.no

Tidligere utgivelser: Gievrie Fealadimmle • ISBN 978-82-92743-03-4		
Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 17.01.2009

ER DET DU SOM ER SYVENDE FAR I HUSET, MAGNHILD MELTVEIT KLEPPA?

Ad Saltfjellet reinbeitedistrikt

«Nomadene klassifiserer landskapet

Hvordan kan nomader i Afrika bidra i arbeidet og implementeringen av globale miljøkonvensjoner i områdene der de lever? Noe av det viktigste er den grundige kjennskap de har til de ulike geografiske områdene. Denne kunnskapen avspeiler seg i språket og hvordan de klassifiserer ulike landskapsområder. Nomader i Afrika lever av husdyrhold, og i løpet av et år forflytter de seg over store geografiske områder. For å kunne overleve er de helt avhengige av å vite hvor det er nok beite til dyra. Derfor er det nødvendig for nomadene å drive husdyrholdet på en slik måte at landskapet og beitemarkene ikke forringes, for eksempel av forørkning eller overbeite.

Erfaringsbasert kunnskap

Når en økolog skal gjøre en vurdering av et landskapsområde, for eksempel om tåleevnen for beiting og dyretetthet, trekker vedkommende sine konklusjoner på bakgrunn av ett eller kanskje to besøk.

- Nomadene lever i området året rundt og vet hva landskapet tåler og hvordan det endres med årstidene, sier professor Gufu Oba ved Noragric, Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB).
- Nomadene har denne nøyaktige kunnskapen om de ulike landskapsområdene de lever i, og de bruker kunnskapen for å bestemme hvor de skal la dyra beite, hva slags dyr som skal beite hvor mye og hvor mange dyr et bestemt område tåler.

Overleverte erfaringer

- Denne kunnskapen er ikke nedskrevet eller dokumentert, men er overleverte erfaringer gjennom mange generasjoner. Det er grundig og nøyaktig kunnskap som både forskere, myndigheter og internasjonale organisasjoner kan dra nytte av, sier Gufu Oba. Han tilhører selv en nomadegruppe fra

Kenya, og forsker på hvordan lokal kunnskap kan tas i bruk i forbindelse med implementering av internasjonale miljøkonvensjoner.

Den 20. og 21. juni arrangerer Noragric konferansen Transforming Landscapes of Poverty – Resources, Rights and Conflicts, der fokus blant annet er på hvordan landskap oppfattes forskjellig lokalt og av utenforstående "eksperter".

Navnet forteller

- Vi vet at språket vårt avspeiler kultur og måten et folk lever på, for eksempel har inuitter mange ord for snø. På samme måte har nomader i Afrika, som driver med husdyrhold, mange ord – og faktisk et eget begrepsapparat – for å karakterisere forskjellige landskap eller beitemarker.

- Det prinsippet de bruker for å karakterisere de ulike områdene er systematisk og gir utfyllende informasjon om egenskapene ved landskapet. Selve navnet gir informasjon om hva slags type jord det er, hvilken farge jorda har, hvordan landskapet er formet, om det er grunnvann der og hvordan vegetasjonen er.

Navn etter hendelser

Også historiske hendelser, som for eksempel omfattende savannebranner kan avspeiles i hvordan et bestemt område navngis. På denne måten gir navnet utfyllende informasjon om de ulike landskapsområdene. Et eksempel er ordet "Ngulupo nanyoko loruko nchapata essar" i språket Maa. Direkte oversatt betyr det: jord av blandet kvalitet, i et område med bakker og åser, hvor det er grunnvann og som er skogbevokst. Dersom vegetasjonen er gress og ikke skog, vil det siste leddet i navnet "essar" (skog), byttes ut med "engumoto" (gress). Denne navnsettingen er helt systematisk.

Det som er interessant er at det samme prinsippet brukes av mange ulike nomader spredt over mange land i Afrika. De har ulike språk, men navsetter og klassifiserer landskapsområder på samme måte.

Bidrar i miljøarbeid

Språket avspeiler den grundige kunnskapen nomadene har, og viser dermed at de er i stand til å vite hvordan landskapsområdene skal forvaltes.

- Det er denne kunnskapen som kan være nyttig for myndighetene når internasjonale konvensjoner – for eksempel om biodiversitet og forøkning – skal implementeres i områdene der nomadene lever.

- Ved å ta i bruk den lokale kunnskapen, blir kunnskapsbildet større og mer nyansert. Og på den måten kan vi finne fram til hensiktsmessige løsninger for hvordan natur og landskap kan forvaltes, sier Gufu Oba.» Aase Vallevik Hjukse, forskning.no

Det ligger i ditt mandat som kommunal- og regionalminister å ha kjennskap til samene på Saltfjellets rett til land og vann i Saltfjellet reinbeitedistrikt:

Finnes det etter din oppfatning noen elementer av den spennende forskningen referert ovenfor fra forskning.no, som er direkte overførbart på samene som urfolk på Saltfjellet?

Er dette nyttig forskning for deg til bedre å forstå utfordringen samene i Saltfjellet reinbeitedistrikt står overfor i møte med storsamfunnet?

Er hyttebygging innenfor reinsdyrets trekkroute forstått som en del av den samme typen forskning som ovenfor nevnt? Underforstått: Ligger det til grunn at hyttebyggeren innenfor Saltfjellet reinbeitedistrikt ivaretar rollen som kunnskapskilde/-formidler bedre enn samene i det samme området? I så fall: Foreligger det vitenskapelig

dokumentasjon på at hyttebyggeren representerer en mer valid kunnskapskilde om landskapsområdet innenfor Saltfjellet reinbeitedistrikt enn samene innenfor det samme området?

Mener du som kommunal- og regionalminister at samens kompetanse innenfor Saltfjellet reinbeitedistrikt ikke er tilstrekkelig valid?

Kan du som kommunal- og regionalminister trekke veksler på samene i Saltfjellet reinbeitedistrikts naturvitenskapelige kompetanse, og nyte godt av synergieffekten dette gir? Hvis ikke: Hva begrunner du dette med?

Er hyttebygging i samiske reindriftsområder en intellektuell del av visjonen om å ta hele Norge i bruk?

Hva tilfører hytteeieren av kunnskap om den frie naturen i Norge, som samene innenfor sitt respektive virkeområde ikke makter å bidra med?

Hva gjelder kommunene Beiarn, Bodø, Gildeskål, Rana og Meløy: **Ligger det i ditt mandat å legge føringer overfor de forannevnte kommunene en bærekraftig tilnærming til samene i Saltfjellet reinbeitedistrikt?**

Gjør Guds skaperverk seg best gjeldende i det bundne kulturlandskapet, eller som en visdommens sareptakrukke i den frie naturen?

Samene i Saltfjellet reinbeitedistrikt føler seg overkjørt av byråkratiet i Oslo, fordi reinsdyr etter reinsdyr blir påkjørt av toget – som krysser reinsdyrets trekkroute i området – og problemet relatert til hyttebygging:

Hvilken kompetanse har du som kommunal- og regionalminister i Norge hva gjelder samene i Saltfjellet reinbeitedistrikts utøvelse av hennes/hans profesjon som reindriftsutøver i det respektive området?

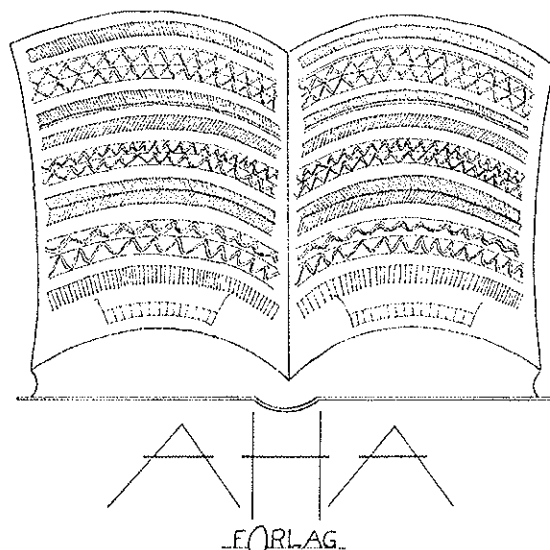
Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Kilde: Aase Vallevik Hjukse, forskning.no

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Riksantikvaren
Pb 8196 Dep
0034 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.blevrie-fealadimlie.no

Tidligere utgivelser: Glevrie Fealadimlie • ISBN 978-82-92743-03-4		
Deres ref.:	Vår ref.: 06.01.2009/16.01.2009	Oslo: 17.01.2009

AD SKULPTURPARKEN PÅ EKEBERG

Nyhetsinnslag på NRK1 torsdag 08.01.2009

ÆREKRENKING AV AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER PÅ EKEBERG

På grunnlag av et utspill herfra pr 16.01.2009 rettet mot Christian Ringnes og hans planer om anleggelse av en skulpturpark innenfor et område omsluttet av automatisk fredete kulturminner på Ekeberg, ber jeg herved om en uttalelse fra Riksantikvaren om Christian Ringnes sin skikkethet til å anlegge en sådan skulpturpark innenfor dette spesielle området.

Jeg mener at en anleggelse av skulpturpark innenfor dette følsomme området i Oslo fordrer en tilstrekkelig grad av ydmykhet til mennesket som levde og virket i Oslo flere tusen år før nå: **Har Riksantikvaren satt en/noen klar/-e begrensning/-er knyttet til etablering av denne skulpturparken?**

Hvis Riksantikvaren har hatt innvending/-er knyttet til anleggelse av ovenfor nevnte skulpturpark, ber jeg herved om kopi av denne/disse.

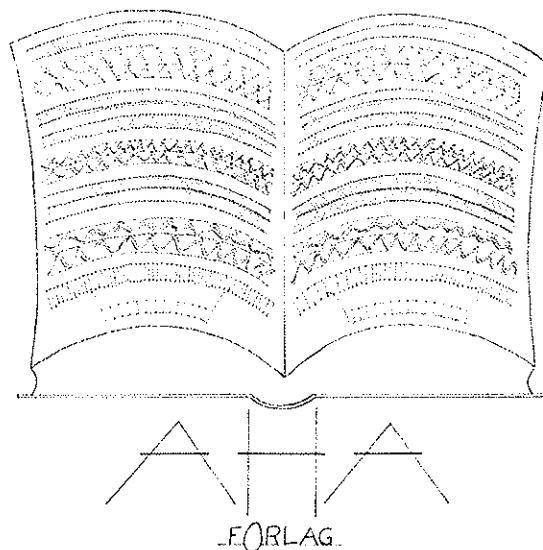
Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev til Christian Ringnes pr 16.01.2009
Se for øvrig brev herfra til Riksantikvaren pr 06.01.2009

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Helga Pedersen
Fiskeri- og kystdepartementet
Pb 8118 Dep
0032 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 408
www.quivre-fealadimmie.no

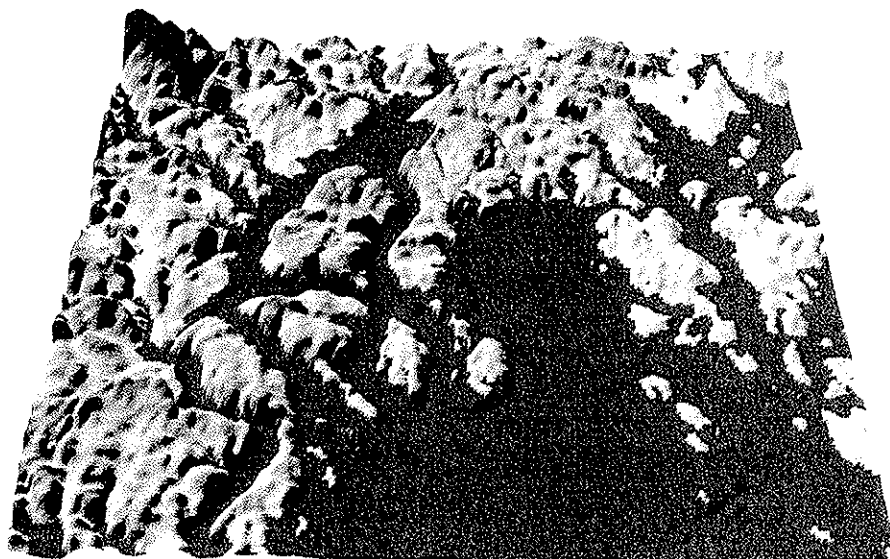
Tidligere utgivelser: Glevrie Fealadimmie • ISBN 978-82-92743-03-4

Deres ref.:

Vår ref.:

Oslo: 18.01.2009

KULINARIUM

ISTIDENS FOLK PÅ KROKSKOGEN

KLIPPFISKEN I LOMMEDALEN

HVALFANGSTTRADISJONEN VED SOLLIHØGDA

SEIFISKET I TYRIFJORDEN

RUSEFISKET ETTER TORSK I DÆLIVANN

HUMMERFISKET PÅ DØNSKI

MAKRELLFISKET I SØRKEDALEN

NOTFISKET ETTER SILD I MARIDALEN

LYSTRING ETTER FLYNDRE VED KOLSÅS

ETTER SJØØRRET OG LAKS I HAKADAL

GRUNNLAGET FOR VÅR UTROLIGE VELSTAND!

DEN BIOLOGISKE HANDLINGSREGELEN

MARKEDSLIBERALISMEN SOM SKISMA BÆRER BUD OM KYSTTORSKENS KISMA

Sollihøgda som ressursøkonomisk knutepunkt i eldre manteltid (steinalder).

Myten er skrevet inn i landskapet

- helleristningen -

men myten om hva?

ALT SOM KAN MÅLES, VEIES OG TELLES?

Ressursøkonomi blir tradisjonelt fortolket inn i en setting som angår utnyttelsen av naturressurser monetært. Slike tvangstanker trekker man med seg i sin forskning helt tilbake til eldre manteltid (steinalder), og står bom fast. Det er ille nok at man selv mister evnen til kreativ tenkning, men det verste aspektet ved dette tør være at det postglasiale mennesket – helt urettmessig – blir fratatt sitt intellekt og evne til innovativ progresjon. Etter min vurdering var ikke drivkraften utstrakt handelsvirksomhet – et eksportrettet sådan – i det hele tatt. Det man strebet etter var utveksling av erfaring i en intellektuell ressursøkonomi. En kunnskapsbasert nomadisme var som en vitamininnsprøytning for ens personlige anvendelse av den stede egne naturen i sitt ekstensive hjem – den frie naturen. Opplevelsen ved mestring av praktiske gjøremål styrket om mulig ens perseptive kompetanse til den frie naturen i det respektive virkeområdet.

Hvor tykt tau trengte man for å fange hval ved Sollihøgda i eldre manteltid (steinalder)?

Hvilke materialer var det mest nærliggende å produsere tau/hyssing, snøre, tråd og not av i eldre manteltid (steinalder)?

Det er en inngrodd oppfatning at sørsamen ikke har satt spor etter seg: **Det har seg vel snarere slik at andre har gjort sporene til sine?** Sørsamen *har* satt spor etter seg. Det gjelder bare å trække i beina på hverandre! Hvis du tar utgangspunkt i sørsamens kystnære relasjon: **Hvordan vurderer du din egen kompetanse knyttet til sørsamens båtbyggertradisjon og som utøvende fisker innenfor hennes/hans virkeområde?**

Vi er i dag ferdig utdannet – fortrinnsvis ved universitet og høyskole – og har lagt naturen for våre føtter, men utdannelsen ligger ikke fundert i en tradert virkelighet i pakt med den naturen vi føler oss fullt beredt til å utnytte. Det virker jo tilforlatelig å definere den aktuelle tiden som før og etter siste istid, men da blir det en biologisk/geologisk sort-hvit-fremstilling. Nasjonalismen springer ut fra griskheten ved å utnytte naturressurser kommersielt. I et nasjonalistisk perspektiv ser man nødvendigvis ikke på tiden etter siste istid som en flere tusenårig gradvis traderingsperiode, hvor mennesket i flere tusen år levde et landskap under en radikal endringsprosess man for en hver pris måtte mestre.

I en nasjonalistisk prosess følger en uomtvistelig stridighet. Det finnes ingen nasjonalistisk maktutøvelse uten en om enn like sterk motvirkende kraft. Griskheten knyttet opp mot utnyttelsen av naturressursene kan umulig ligge til grunn for troen på at Den Hvite Mannen har vært til stede her helt siden siste istid!:

Hadde Den Hvite Mannen vært del av denne traderingen, ville Han ikke da definert anvendelsen av naturen som tilegnelse av visdom?

Sei, sild, makrell, torsk, ørret, laks og skalldyr som grunnpilarer i manteltidens (steinalderens) ressursøkonomi – i dag selve mantraet for verdiskapningen i en umettelig norsk grådighetskultur. Med utgangspunkt i kartskissen øverst i dokumentet: **Hvor stor sannsynlighet mener du det er for at det var sørsamen som tok dette landområdet i bruk i postglasial tid?**

Man måtte spise mat for å reise langt – riktig mat! Maten i mestringstiden, manteltiden (steinalderen) og bronsealderen, løftet maadth-saemie ut forbi det rasjonelle. Med maten som den avgjørende sosialiserende

faktoren: **Er det overveiende sannsynlig at sørsamen satt bakerst i båten i en forntidig ekspedisjon til CEAVCCAGEADGI (Mortensnes)?**

Sølvkulen montert på komsen – som en beskyttelse mot onde makter – er blitt antydnet som en mulig arv fra Tyrkia, eller som en mulig samhandel mellom samene og helleneren (tyrkeren?) i forntid:

Finnes det et snev av en teoretisk mulighet for at steinringen ved offerplassen CEAVCCAGEADGI og komsekulen kan defineres som sørsamens "fingeravtrykk" lengst mot nord, som direkte konsekvens av sørsamens utstrakte utferdstrang sjøverts – også til hellenerens hjemlige farvann?

Er det en demokratisk rettighet å fornekte sørsamen som urfolk tilnærming til den frie naturens kraft i Sør-Norge?

Er det overveiende sannsynlig at viten om livet på de store havdypene kan komme menneskeheten til gode på sin ferd lengst ut i verdensrommet? Og: Vil urfolkets tilnærming til den frie naturens kraft kunne være en viktig faktor til en mer omfattende forståelse av denne kompleksiteten?

Jeg støtter ikke fredning av kaldevannskorallrevet bare for å frede det. Det bør ligge noe mer ambisiøst bak et slikt verneiltak. Det har tatt minst 8500 år for kaldevannskorallrevet å bli til det du ser (så) i dag (i stad). En tråler bruker 5 minutter på å utradere det fullstendig. Du må føle deg som et usedvanlig privilegert menneske, som med åpne øyne kan sitte og se på at slik vandalisering finner sted. Jeg tar det for gitt at du i pakt av din høyverdige kompetanse har registrert og dokumentert absolutt alle nyanser i det biologiske mangfoldet knyttet opp mot det kaldevannskorallrevet du allerede har signert utraderingen av. Jeg er lutrer øre. Det tør være en normsatt forpliktelse for deg at du en vakker dag står foran din allmue og forteller i detalj om hva dette kaldevannskorallrevet biologisk omfattes av – helt ned til minste detalj!

En integrering til den norske kulturen du representerer og står i ledtog med, vil for meg si at din neste med makt skal bli like svak og intetsigende som deg selv. Makt er alltid et produkt av svakhet. Ingen utvikling lar seg stoppe, bortsett fra ens egen: **Sjansene for virkelig utvikling og progresjon ligger vel i å ta hele Norge i bruk – med hele mennesket – og fortrinnsvis ikke bare ditt?**

Grunnlaget for dygden oppdras i gode sosiale fellesskap. Et virkelig godt menneske kan få et annet menneske til å tro at det også er godt:

Blir Den Hvite Mannen et bedre menneske ved å trenere sørsamens rett til vann og land i Sør-Norge?

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

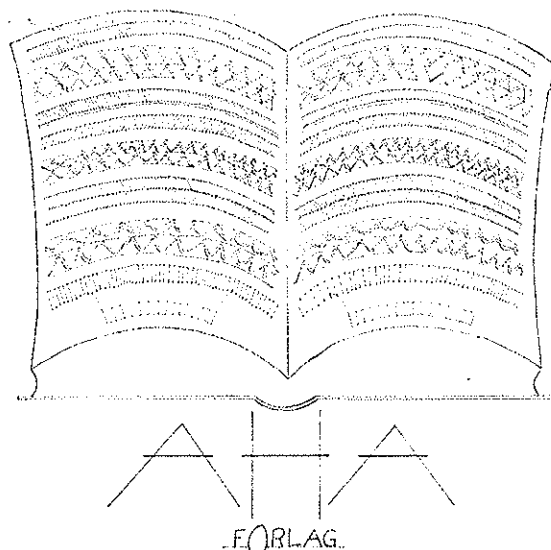
Rune Molnes.

Illustrasjon: Harald Stavestrand

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Erik Solheim
Miljøverndepartementet
Pb 8013 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.quivre-fealadimlie.no

Tidligere utgivelser: <i>Quivre Fealadimlie</i> • ISBN 978-82-92743-03-4		
Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 19.01.2009

ER DET DU SOM ER SYVENDE FAR I HUSET, ERIK SOLHEIM?

Ad Saltfjellet reinbeitedistrikt
og

SRU II

«Nomadene klassifiserer landskapet

Hvordan kan nomader i Afrika bidra i arbeidet og implementeringen av globale miljøkonvensjoner i områdene der de lever? Noe av det viktigste er den grundige kjennskap de har til de ulike geografiske områdene. Denne kunnskapen avspeiler seg i språket og hvordan de klassifiserer ulike landskapsområder. Nomader i Afrika lever av husdyrhold, og i løpet av et år forflytter de seg over store geografiske områder. For å kunne overleve er de helt avhengige av å vite hvor det er nok beite til dyra. Derfor er det nødvendig for nomadene å drive husdyrholdet på en slik måte at landskapet og beitemarkene ikke forringes, for eksempel av forrøking eller overbeite.

Erfaringsbasert kunnskap

Når en økolog skal gjøre en vurdering av et landskapsområde, for eksempel om tåleevnen for beiting og dyretetthet, trekker vedkommende sine konklusjoner på bakgrunn av ett eller kanskje to besøk.

- Nomadene lever i området året rundt og vet hva landskapet tåler og hvordan det endres med årstidene, sier professor Gufu Oba ved Noragric, Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB).

- Nomadene har denne nøyaktige kunnskapen om de ulike landskapsområdene de lever i, og de bruker kunnskapen for å bestemme hvor de skal la dyra beite, hva slags dyr som skal beite hvor mye og hvor mange dyr et bestemt område tåler.

Overleverte erfaringer

- Denne kunnskapen er ikke nedskrevet eller dokumentert, men er overleverte erfaringer gjennom mange generasjoner. Det er grundig og nøyaktig kunnskap som både forskere, myndigheter og internasjonale organisasjoner kan dra nytte av, sier Gufu Oba. Han tilhører selv en nomadegruppe fra Kenya, og forsker på hvordan lokal kunnskap kan tas i bruk i forbindelse med implementering av internasjonale miljøkonvensjoner.

Den 20. og 21. juni arrangerer Noragric konferansen Transforming Landscapes of Poverty – Resources, Rights and Conflicts, der fokus blant annet er på hvordan landskap oppfattes forskjellig lokalt og av utenforstående "eksperter".

Navnet forteller

- Vi vet at språket vårt avspeiler kultur og måten et folk lever på, for eksempel har inuitter mange ord for snø. På samme måte har nomader i Afrika, som driver med husdyrhold, mange ord – og faktisk et eget begrepsapparat – for å karakterisere forskjellige landskap eller beitemarker.

- Det prinsippet de bruker for å karakterisere de ulike områdene er systematisk og gir utfyllende informasjon om egenskapene ved landskapet. Selve navnet gir informasjon om hva slags type jord det er, hvilken farge jorda har, hvordan landskapet er formet, om det er grunnvann der og hvordan vegetasjonen er.

Navn etter hendelser

Også historiske hendelser, som for eksempel omfattende savannebranner kan avspeiles i hvordan et bestemt område navnettes. På denne måten gir navnet utfyllende informasjon om de ulike landskapsområdene. Et eksempel er ordet "Ngulupo nanyoko loruko nchapata essar" i språket Maa. Direkte oversatt betyr det: jord av blandet kvalitet, i et område med bakker og åser, hvor det er grunnvann og som er skogbevokst. Dersom vegetasjonen er gress og ikke skog, vil det siste leddet i navnet "essar" (skog), byttes ut med "engumoto" (gress). Denne navnsettingen er helt systematisk.

Det som er interessant er at det samme prinsippet brukes av mange ulike nomader spredt over mange land i Afrika. De har ulike språk, men navnsetter og klassifiserer landskapsområder på samme måte.

Bidrar i miljøarbeid

Språket avspeiler den grundige kunnskapen nomadene har, og viser dermed at de er i stand til å vite hvordan landskapsområdene skal forvaltes.

- Det er denne kunnskapen som kan være nyttig for myndighetene når internasjonale konvensjoner – for eksempel om biodiversitet og forøkning – skal implementeres i områdene der nomadene lever.

- Ved å ta i bruk den lokale kunnskapen, blir kunnskapsbildet større og mer nyansert. Og på den måten kan vi finne fram til hensiktsmessige løsninger for hvordan natur og landskap kan forvaltes, sier Gufu Oba.» Aase Vallevik Hjukse, forskning.no

Det ligger i ditt mandat som miljøvernminister å ha kjennskap til samene på Saltfjellets rett til land og vann i Saltfjellet reinbeitedistrikt:

Finnes det etter din oppfatning noen elementer av den spennende forskningen referert ovenfor fra forskning.no, som er direkte overførbart på samene som urfolk på Saltfjellet?

Er dette nyttig forskning for deg til bedre å forstå utfordringen samene i Saltfjellet reinbeitedistrikt står overfor i møte med storsamfunnet?

Hva gjelder kommunene Beiarn, Bodø, Gildeskål, Rana og Meløy: **Ligger det i ditt mandat å legge føringer overfor de forannevnte kommunene en bærekraftig tilnærming til samene i Saltfjellet reinbeitedistrikt?**

Går det an å betrakte denne hos professor Gufo Oba frontlinjeforskning som Den Biologiske Handlungsregelen satt i system – for Den Hvite Mannen? For: Kan du som øverste forvaltningsmyndighet for den frie naturen i Norge legge frem tilsvarende forskningsresultater i samarbeid med sørsamen som urfolk i Sør-Norge?

Er hyttebygging innenfor reinsdyrets trekkroute av deg implementert som del av den samme typen forskning som ovenfor nevnt?

Underforstått: **Ligger det til grunn at hyttebyggeren innenfor Saltfjellet reinbeitedistrikt – samt i resten av Sør-Norge – ivaretar rollen som kunnskapskilde bedre enn samene og sørsamen i sine respektive virkeområder?**

I så fall: **Foreligger det vitenskapelig dokumentasjon på at hyttebyggeren representerer en mer valid kunnskapskilde om landskapsområdet innenfor Saltfjellet reinbeitedistrikt – og resten av Sør-Norge – enn samene og sørsamen innenfor sine respektive virkeområder?**

Høringsfristen for SRU II går snart ut: **Er du av den formening at forskningen som ovenfor nevnt er nyttig i ditt videre arbeid som øverste forvaltningsmyndighet for den frie naturen i Norge generelt, i tilfellet SRU II i Midt- og Sør-Norge mer spesielt? Hvis denne typen forskning ikke har relevans sett i forhold til SRU II:** **På hvilket vitenskapelig grunnlag vil du argumentere for at professor Gufo Obas fremragende frontlinjeforskning ikke er representativt for samene som urfolks rett til land og vann sett i lys av SRU II?**

Føler du at din egen kompetanse er mer høyverdig enn den samiske naturvitenskapelige kompetansen i Midt- og Sør-Norge? I så fall: Klarer du pedagogisk på forsvarlig måte å formidle denne din høyverdige kunnskap til blant annet hyttebyggeren i berørte områder, på en måte slik at hyttebyggerens kompetanse om den stedegne naturen også blir mer høyverdig enn den samiske ditto?

Kan du redusere in absurdum hypotesen at man kan lese landskapet Innerst i Viken som sørsamens originære virkeområde i postglasial tid?

Samen som urfolk i Norge har for lengst tatt hele Norge i bruk. Ved å ta i bruk hele mennesket i den lokale, erfaringsbaserte kunnskapen samer som urfolk i Norge besitter:

Blir kunnskapsbildet til deg som miljøvernminister i Norge større og mer nyansert? Og: Kan man i Norge på denne måten finne fram til hensiktsmessige løsninger for hvordan natur og landskap kan forvaltes i et miljø- og klimaperspektiv – også mellommenneskelig – nasjonalt som internasjonalt?

TIPS!

Den 20. og 21. juni arrangerer Noragric konferansen Transforming Landscapes of Poverty – Resources, Rights and Conflicts, der fokus blant annet er på hvordan landskap oppfattes forskjellig lokalt og av utenforstående "eksperter". Jeg er litt usikker på om denne konferansen finner sted sommeren 2009, men dette kunne uansett være et probat hjelpemiddel for deg når du om ikke lang tid må ta stilling til SRU II sin innstilling!

TIPS!

Samen i Saltfjellet reinbeitedistrikt føler seg overkjørt av byråkratiet i Oslo, fordi reinsdyr etter reinsdyr blir påkjørt av toget – som krysser reinsdyrets trekkroute i området – og problemet relatert til hyttebygging:

Hvilken kompetanse har du som miljøvernminister i Norge hva gjelder samer i Saltfjellet reinbeitedistrikts utøvelse av hennes/hans profesjon som reindriftsutøver i det respektive området? Subsidiært: Gjør denne hos samer i Saltfjellet reinbeitedistrikts frustrasjon seg gjeldende også innenfor sørsamens virkeområde i Sør-Norge?

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Kilde: Aase Vallevik Hjukse, forskning.no